

**ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA NAZARJE**

**LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT ZA
XIV. KAMNIŠKO-SAVINJSKO
LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE
(2011 – 2020)**

**Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije,
Ljubljana, 8. november 2012**

(Ur. l. RS št. 87/2012)

KAZALO VSEBINE

1	POVZETEK	1
2	UVOD	12
3	OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	13
3.1	Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo	13
3.2	Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja	13
3.3	Lovišča v lovsko upravljavskem območju	14
3.4	Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja	15
3.5	Obore	16
4	ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU	18
4.1	Zavarovana območja	18
4.2	Naravne vrednote	18
4.3	Ekološko pomembna območja	22
4.4	Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)	24
4.5	Habitatni tipi	26
5	OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI	27
5.1	Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih	27
5.2	Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi	27
5.3	Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb	28
6	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI	29
6.1	Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi	29
6.2	Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja	32
6.3	Ocena stanja življenjskega okolja divjadi in trendi	38
6.4	Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi	38
6.5	Usmeritve za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi	39
7	UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI	47
7.1	UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI – SPLOŠNI DEL	47
7.2	SRNA (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	50
7.3	NAVADNI JELEN (<i>Cervus elaphus</i> L.)	58
7.4	DAMJAK (<i>Dama dama</i> L.)	68
7.5	GAMS (<i>Rupicapra rupicapra</i> L.)	76
7.6	MUFLON (<i>Ovis aries</i> (aries) musimon Schraber.)	85
7.7	DIVJI PRAŠIČ (<i>Sus scrofa</i> L.)	93
7.8	LISICA (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	102
7.9	JAZBEC (<i>Meles meles</i> L.)	105
7.10	KUNA BELICA (<i>Martes foina</i> Erxleben.) in KUNA ZLATICA (<i>Martes martes</i> L.)	107
7.11	PIŽMOVKA (<i>Ondatra zibethica</i> L.)	111
7.12	POLJSKI ZAJEC (<i>Lepus eropaeus</i> Pallas.)	113
7.13	NAVADNI POLH (<i>Glis glis</i> L.)	116

7.14	RAKUNASTI PES (<i>Nyctereutes procyonoides</i> Gray.) in NUTRIJA (<i>Myocastor coypus</i> Molina.)	117
7.15	FAZAN (<i>Phasianus colchicus</i> L.)	118
7.16	RACA MLAKARICA (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	121
7.17	SRAKA (<i>Pica pica</i> L.), ŠOJA (<i>Garrulus glandarius</i> L.) in SIVA VRANA (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	123
8	ZAKLJUČEK	128
9	PRILOGE	129
9.1	Pregled pokrivanja lovsko upravljavskih območij z območnimi enotami ZRVSN in z gozdnogospodarskimi območji	129
9.2	Zavarovana območja z varstvenimi režimi	129
9.3	Naravne vrednote z varstvenimi režimi	133
9.4	Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi	133
9.5	Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)	134
9.6	Kronologija izdelave načrta	135
9.7	Izvleček iz zapisnika seje Sveta ZGS za določitev osnutka načrta LUONapaka! Zaznamek ni definiran.	
9.8	Izvleček iz zapisnika seje Sveta ZGS za določitev predloga načrta LUONapaka! Zaznamek ni definiran.	
9.9	Pripombe na načrt LUO	Napaka! Zaznamek ni definiran.
9.10	Utemeljitev upoštevanja oziroma neupoštevanja pripomb na načrt LUONapaka! Zaznamek ni definiran.	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Lovišča v lovsko upravljavskem območju	14
Preglednica 2: Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju	15
Preglednica 3: Seznam obor v lovsko upravljavskem območju	16
Preglednica 4: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010	29
Preglednica 5: Primerjava deležev razvojnih faz med modelnim in dejanskim stanjem po popisnih enotah na območju lovsko upravljavskega območja	35
Preglednica 6: Izplačana odškodnina na lovnih površinah od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010	36
Preglednica 7: Pregled podatkov o srni za obdobje 2001 - 2011	54
Preglednica 8: Pregled podatkov o navadnem jelenu za obdobje 2001 - 2011	63
Preglednica 9: Pregled podatkov o damjaku za obdobje 2001 - 2011	72
Preglednica 10: Pregled podatkov o gamsu za obdobje 2001 - 2011	80
Preglednica 11: Pregled podatkov o muflonu za obdobje 2001 - 2011	89
Preglednica 12: Pregled podatkov o divjem prašiču za obdobje 2001 - 2011	98
Preglednica 13: Pregled podatkov o lisici za obdobje 2001 - 2011	104
Preglednica 14: Pregled podatkov o jazbecu za obdobje 2001 - 2011	106
Preglednica 15: Pregled podatkov o kuni belici za obdobje 2001 - 2011	109
Preglednica 16: Pregled podatkov o kuni zlati za obdobje 2001 - 2011	110
Preglednica 17: Pregled podatkov o pižmovki za obdobje 2001 - 2011	112
Preglednica 18: Pregled podatkov o poljskem zajcu za obdobje 2001 - 2011	115
Preglednica 19: Pregled podatkov o fazanu za obdobje 2001 - 2011	120
Preglednica 20: Pregled podatkov o raci mlakarici za obdobje 2001 - 2011	122
Preglednica 21: Pregled podatkov o sraki za obdobje 2001 - 2011	125
Preglednica 22: Pregled podatkov o šoji za obdobje 2001 - 2011	126
Preglednica 23: Pregled podatkov o sivi vrani za obdobje 2001 - 2011	127

KAZALO SLIK

Slika 1: Slika LUO in položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji	13
Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju	15
Slika 3: Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju	18
Slika 4: Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju	22
Slika 5: Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju	24
Slika 6: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju	25
Slika 7: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljastih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010.....	37
Slika 8: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010.....	37

1 POVZETEK

1.1 Predstavitev območja (LUO)

Opis območja in pomen za upravljanje z divjadjo

LUO obsega vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp z Menino planino, Dobrovljami in Tuhinjsko dolino z obrobniimi nižinskimi predeli ter vzhodni del Karavank z Raduho in Smrekovcem do obrobja Šaleške doline. Območje spada v alpsko in predalpsko fitogeografsko območje. Značilnost LUO je gorski in predgorski svet, planote in alpske doline. Za osrednji del LUO je značilna je velika gozdnatost in ohranjenost naravne krajine. LUO je življensko območje vseh avtohtonih vrst parkljaste divjadi: srnjadi, jelenjadi, gamsa in divjega prašiča. V LUO sta tudi dve manjši koloniji naseljenih tujerodnih vrst, muflona in damjaka. LUO je bogat tudi z malo divjadjo, zlasti z vrstami, ki so navezane na gozdni prostor.

Površina LUO (lovna, nelovna, delež gozda)

Skupna površina LUO meri 91.510 ha. Od tega je v skladu s katastrom lovišč 86.419 ha lovne površine ali 94%.

Lovišča v lovsko upravljavskem območju

V Kamniško-Savinjsko LUO je vključeno 19 lovišč lovskih družin: LD Solčava, LD Luče, LD Ljubno, LD Rečica ob Savinji, LD Mozirje, LD Smrekovec Šoštanj, LD Velunja Šoštanj, LD Gornji Grad, LD Dreta Nazarje, LD Braslovče, LD Vransko, LD Stahovica, LD Kamnik, LD Sela pri Kamniku, LD Tuhinj, LD Motnik-Špitalič, LD Domžale, LD Lukovica, LD Trojane-Ožbolt.

Upravne enote, občine

Upravno je LUO razdeljeno na 5 upravnih enot: Mozirje, Velenje, Žalec, Kamnik in Domžale. LUO pokriva prostor 13 občin. LUO povezuje 3 gozdno gospodarska območja: Nazarsko, Ljubljansko in Celjsko.

1.2 Zavarovana območja, naravne vrednote, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (Natura 2000) v lovsko upravljavskem območju:

Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitve lovskih objektov: lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi.

Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Za vse naravne vrednote so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh področjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Za vsa ekološko pomembna območja so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Na posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitve lovskih objektov – lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Za posebno varstveno območje Natura 2000 so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Za habitatne tipe so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Vse naravovarstvene usmeritve, ki so vključene v načrt LUO so pridobljene v obliki naravovarstvenih smernic s strani ZRSVN. Smernice so usklajene med obema zavodoma, ZRSVN je potrdil primerno vgrajenost v osnutek načrta LUO.

1.3 Opredelitev glavnih problemov upravljanja s populacijami divjadi

Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih v preteklem desetletju:

rast in širitev populacije jelenjadi, prisotnost neavtohtonih vrst – muflona v naselitvenem območju Solčava (ohranjeno naravno okolje) in rast populacije divjih prašičev.

Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi v preteklem desetletju:

zniževanje površine mladovja v gozdovih, spremembe na kmetijskih površinah, intenzivnejša obdelava najboljših površin in širjenje pašništva, povečan vpliv različnih oblik rekreacije v naravnem okolju, škode od divjih prašičev zlasti na travnikih ter škode od jelenjadi (lupljenje) v mladih gozdovih.

Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb:

neenotnost upravljanju populacij divjadi Zgornje Savinjske doline, ker je del lovišč zaradi celovitosti LPN Kozorog priključen v Gorenjsko LUO, prenizka fleksibilnost letnih lovsko upravljavskih načrtov LUO ter interni akti upravljavcev lovišč (ki onemogočajo/ovirajo realizacijo odvzema).

1.4 Življenjsko okolje divjadi

Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Podatki v preglednici 4 o vlaganjih v življenjsko okolje divjadi se nanašajo na ukrepe, ki so bili izvedeni predvsem ali izključno z namenom izboljšati življenjske razmere divjadi z vidika njihove ohranitve, preprečevanja škode v gozdu, v prometu, na kmetijskih površinah in na divjadi.

Ukrepe v so načrtovala in izvedla posamezna lovišča. Podatki so za obdobje 2001 – 2007 pridobljeni iz letnih načrtov gospodarjenja z divjadjo posameznih lovišč, za zadnja tri leta pa so zajeti iz evidenčnega programa Lovske zveze Slovenije Lisjak. Ukrepe skladno s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo delimo na ukrepe v habitatih divjadi, ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi in ukrepi za preprečevanje škode. Posamezne ukrepe je med seboj težko ločiti, saj se praviloma med seboj dopolnjujejo. Tako ukrepi v habitatih kot so: vzdrževanje pašnikov in travnikov, priprava pasišč, vzdrževanje grmišč, remiz, kaluž in drugih vodnih virov ter sadnjo plodonosnih vrst, predstavljajo ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi, s tem pa posredno vplivajo tudi na manjše škode v kmetijstvu in gozdarstvu. Prehranske razmere divjadi neposredno izboljšujemo z zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, krmnimi in pridelovalnimi njivami ter solnicami. Ukrepa za preprečevanje škode sta tudi preprečevalno in privabljalno krmljenje.

Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja

Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo

Objedenost gozdnega mladja

S primerjavo popisa objedenosti iz let 1996, 2000 in 2004 ugotovimo, da je bil delež objedenega gozdnega mladja v sicer v porastu, vendar je tudi v letu 2004 dokaj nizek in v sprejemljivih mejah. Povprečna objedenost je bila v letu 2004 29 %, Ta objedenost je ugotavljana le za mladje višje od 15 cm, ki je za pomlajevanje najpomembnejše.

Po zadnjem popisu objedenosti po novi metodi v letu 2009 in 2010 na podlagi analiz podatkov ugotavljamo, da proces naravnega pomlajevanja gozdov ni ogrožen. S pravo strategijo pomlajevanja, od pripravljalnih in nasemenilnih sečenj do končnih posekov je naravna obnova gozdov kljub vplivu rastlinojede divjadi zagotovljena. Divjad je sestavni del gozdnih ekosistemov, zato je potrebno dopustiti njen vpliv na pomladitveni potencial. Delež mladovja v gozdnih sestojih je nizek, vendar skupaj s pomladkom ne zaostaja za modelnim stanjem. Zato je stopnja objedenosti gozdnega mladja sprejemljiva pri večini drevesnih vrst, z izjemo plemenitih listavcev. Tu se naravno večjemu upadu števila mladik drevja pridruži še visoka izpostavljenost objedanju. Delež plemenitih listavcev v zadnjem višinskem razredu je prenizek glede na cilj razvoja gozdnih sestojev. To je treba upoštevati pri strategiji pomlajevanja in z dodatnimi ukrepi (sadnja, zaščita) zagotavljati dovolj velik delež plemenitih listavcev.

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

Na gozdni vegetaciji je najbolj pogosta škoda lupljenje drogovnjakov (mladih gozdov) smreke in jesena, redkeje pa gorskega javorja in bukve. Drevesa lupi jelenjad v zimah, ko zaradi debele zamrznjene snežne odeje nima dostopa do naravne hrane. Največ škode smo evidentirali v lovišču Luče, v Krnici in Podvolovlju. Škoda pa je bila tudi v loviščih Ljubno, Gornji Grad, Solčava, Motnik-Špitalič, Vransko in Tuhinj. V slabih pogojih lahko precej škode povzroči le nekaj osebkov jelenjadi. V loviščih z najvišjo gostoto jelenjadi preprečujemo nastanek škod tudi z zimskim krmljenjem, klub temu pa so se škode pojavljale. Škode so bile v najbolj poškodovanih sestojih sanirane tako, da se je izvedlo redčenje drogovnjaka in premaz nosilcev funkcij.

Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Skupno izplačane odškodnine na leto so polagoma naraščale, se v letih 2007 in 2008 izjemno dvignile, se nato znižale in v zadnjem letu 2010 dosegle precej nizko raven.

Splošni trend škod, ki jih povzroča srnjad, je precej enakomeren, škode so zelo nizke, nihajo iz leta v leto (med 0 in 2.18 evra/100 ha l.p.), se ne povečujejo. Večinoma nastanejo na kmetijskih kulturah in redko na sadnem drevju.

Trend škod pri jelenjadi je povečevanje. Škode so zelo neenakomerne, močno nihajo iz leta v leto (v veliki meri odvisno od snežne odeje), gibljejo se med 0 in 3,33 evra/100 ha l.p. Večino škod povzroči jelenjad v gozdovih: lupljenje mlajših gozdov (smreka, jesen, redko druge vrste). Zelo malo škod nastane na kmetijskih kulturah in travnikih.

Škode od neavtohtonih vrst so nizke: od damjakov so minimalne, od muflonov so zelo nizke (med 0 in 0,15 evrov/100 ha l.p.), večina na travnikih.

Največji obseg škod povzročajo divji prašiči, največji del na travnikih in manjši del na kmetijskih kulturah, nekaj tudi v gozdu. Višina škod se giba med 13,63 in 105,11 evrov/100 ha l.p. Trend je rast do leta 2008, ko so bile škode najvišje (105,11 evrov/100 ha l.p.). Zadnji dve leti pa so lovišča z visokim odvzemom prašičev in preprečevalnimi ukrepi uspela bistveno znižati škode, v letu 2010 na 17,24 evrov/100 ha l.p. Od ostalih vrst redno povzročata manjše škode jazbec in siva vrana. Ostale vrste pa le minimalno. Upravljalci lovišč so v preteklem desetletnem obdobju veliko dela in materiala vložili v preprečevanje škod od divjadi. Postavljali so elektro in kemične ograje, strašila, šumeče in svetleče trakove ter izvajali preprečevalno krmljenje.

Ocena stanja življenjskega okolja divjadi in trendi

Ocenjujemo, da so prehranske in bivalne razmere za divjad v LUO ugodne. Prehranske razmere so ugodne zaradi velike pestrosti gozdnih ekosistemov: velika geografska in geološka pestrost, velika rastiščna pestrost, sonaravna sestava drevesnih vrst, prisotnost vseh razvojnih faz gozda. Gozdovi so večinoma bogati z grmovnim in zeliščnim slojem. Pri zgradbi gozdov sta za divjad neugodni le dve značilnosti LUO, prva je, da je v LUO več predelov, kjer so gozdovi na velikih površinah zasmrečeni, z revnim zeliščnim slojem in druga, da je v LUO delež razvojne faze mladovja nizek. Velik del LUO leži na neprepustnih kamninah, kar pomeni, da ima divjad vedno na voljo površinsko vodo. Za LUO je značilno tudi mozaično prepletanje gozdov s kmetijskimi površinami, kar pomeni veliko gozdnega roba. Velik del LUO je naseljen s samotnimi kmetijami ali manjšimi zaselki, ki skupaj s planinskimi pašniki nudijo ugodne prehranske in bivalne pogoje.

Pogoji za divjad se poslabšujejo zaradi razvoja kmetijstva, zlasti širjenja ovčereje (ograjevanja pašnikov) ter zaradi trenda povečevanja obiska v gozdovih. Z razvojem gospodarstva se zazidujejo velike površine, povečan je tudi promet. Zmanjšalo pa se je onesnaženje zraka in voda.

Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Splošno ciljno stanje življenjskega okolja divjadi glede bivalnih in prehranskih razmer mora biti takšno, da zagotavlja nemoten obstoj in razvoj posameznih populacij divjadi. Žal lahko s tem načrtom vplivamo le na manjši del ukrepov, ki dejansko vplivajo na stanje okolja divjadi. Ciljno stanje bomo dosegli le s soglasjem vseh načrtov (gozdarskih, kmetijskih), ki urejajo okolje divjadi. Vplivamo pa lahko na izvajanje neposrednih ukrepov za izboljševanje prehranskih razmer posameznih vrst (krmljenje), ki mora biti prilagojeno stanju populacije in naravno danim razmeram v okolju.

Usmeritve za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi

Objedenost gospodarskih drevesnih vrst v pomlajevanju naj bo v gozdovih v sprejemljivih mejah. V mejah možnosti (strinjanje lastnikov zemljišč) izboljšujemo življenjsko okolje z ohranjanjem in vzdrževanjem grmišč, zlasti v prisojnih predelih, kjer je številčnost srnjadi povečana v kritičnem zimskem času. Ohranjamo nizek obseg škod na kmetijskih zemljiščih.

Še naprej naj se v enakem ali povečanem obsegu izvajajo ukrepi za izboljšanje bivalnih in prehranskih razmer divjadi, ki ne pomenijo neposrednega vnosa hrane, ampak izboljševanje okolja. Krmljenje naj se izvaja v omejenih količinah in strogo namensko.

Usmeritve za posamezne vrste divjadi so vrstno specifične. Glavni poudarki so tako za upravljalce lovišč kot ostale souporabnike prostora na negi habitatov, na vzdrževanju pasišč s košnjo (razbremenitev gozdnih in negozdnih površin), na vzdrževanju grmišč ter kalov in mokrišč, na obdelavi krmnih njiv za divjad ter na sadnji plodonosnega drevja in grmovja. Manjši poudarek pa je na obdelavi pridelovalnih njiv, na vzdrževanju remiz, zalaganju solnic ter še zlasti na krmljenju divjadi.

Za vse na novo postavljene solnice je potrebno soglasje lastnika gozda in strokovne službe ZGS, prepovedano pa jih je nameščati v bližino vodnih virov, v sestoje v obnovi ter v bližino cest. Za krmišča so določila v pogledu nove postavitve enaka kot za solnice. Glede krmljenja so sledeča: srnjadi, gamsa in damjaka ni potrebno je prepovedano krmiti, divjega prašiča je dovoljeno krmiti izključno privabljajno, jelenjad in muflona se lahko krmi tudi pozimi. Krma in način krmljenja sta predpisana. Zimsko krmljenje se izvaja s krmo v ustreznem razmerju, in sicer: do največ 10 % močne krme, do največ 30 % voluminozne krme ostalo pa sočna krma. Privabljajno krmljenje se izvaja z močno krmo. Krmišča ločimo na privabljajna in preprečevalna, od teh je na prvih lov dovoljen, na drugih ne. V neposredni okolici krmišč ni dovoljen skupinski lov. Krmišča morajo biti dovolj umaknjena od kmetijskih površin (min. 500 m). V habitatih gozdnih kur krmljenje ni dovoljeno. Dovoljeno je zimsko krmljenje male poljske divjadi, a le na način, ki drugi divjadi onemogoča dostop do hrane. Podobno velja za privabljajno krmljenje lisice.

1.5 Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi

SRNA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO, obravnavamo jo enotno v LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Povprečen odvzem osebkov srnjadi iz narave je bil v zadnjih desetih letih 2.164 osebkov na leto. V tem obdobju je bil dosežen skupni odvzem 21.638, kar pomeni 97% načrtovanega odvzema. Načrti so bili manj kot 100 % doseženi v letih 2004, 2006, 2007, 2008, 2009 in 2010. Najnižja realizacija je bila v lovskem letu 2007, le 92,0 %, najvišja pa v letu 2002 – 110,5%. Iz narave je bilo v analiziranem desetletnem obdobju v povprečju odvzetih 49,6 % moških in 50,4 % ženskih osebkov. Od tega je pri moškem spolu 32,6 % mladičev, 26,6 % lanščakov in 40,9 % starejših srnjakov, pri ženskem pa 37,9 % mladičev, 21,1 % mladic in 41,0 % starejših srn. Skupaj to pomeni odvzem iz narave 35,2 % mladičev, 23,9 % enoletnih in 41,0 % starejših. V tem obdobju znaša delež izgub v primerjavi s celotnim odvzemom 23 %. Obseg izgub se skozi vse obdobje z manjšimi nihanjem giblje okrog te vrednosti z izjemo leta 2006, ko so bile izgube zaradi dolge in hude zime povečane, na 35%.

Ocena stanja populacije

Glede na gibanje višine odvzema sklepamo, da je številčnost srnjadi v letih 2002 in 2003 ter ponovno v 2005 dosegla kulminacijo, nato pa zaradi visokih izgub v zimi 2005 – 2006 izraziteje upadla. V letih 2007, 2008, 2009 in 2010 se je številčnost populacije ob ugodnih klimatskih in prehranskih pogojih postopoma povečevala, vendar ni dosegla številčnosti prve polovice obdobja

Cilj upravljanja s populacijo

Srnjad naj bo v optimalni gostoti prisotna v celotnem LUO razen nad zgornjo gozdno mejo. Cilj upravljanja je z okoljem uravnotežena številčnost populacije, zato je cilj vzdrževanje številčnosti populacije srnjadi.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Poseg v populacijo srnjadi se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije srnjadi na podlagi podatkov preteklega obdobja. Glede na stanje številčnosti srnjadi lahko gospodarimo za povečanje številčnosti, za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela. Ker se stanje v populaciji srnjadi lahko hitro spremeni, je treba pri letnem načrtovanju biti pozoren in se hitro prilagajati stanju populacije.

NAVADNI JELEN

Prostorski okvir obravnave

Je večina lovišč Kam.-Sav. LUO z izjemo lovišč Kamnik in Domžale.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Povprečen odvzem osebkov navadnega jelena v obdobju 2001 – 2010 je bil 99 kosov na leto. V celotnem desetletnem obdobju je bil odvzem 989 živali, v primerjavi z načrti je bila dosežena realizacija 95%. Načrt je bil 100 % dosežen oziroma presežen le v letih 2004 in 2005. Dopustna odstopanja od načrta so bila presežena v letih 2001, 2006, 2007, 2009 in 2010. Najnižja realizacija je bila leta 2001, le 78 %. Iz narave je bilo v tem obdobju odvzetih 42,7 % moških in 57,3 % ženskih osebkov. Med moškimi osebki je bilo od tega 40,8 % telet, 19,2 % lanščakov, 30,3 % jelenov starih 2-4 leta, 8,8 % jelenov starih 5-9 let in 0,9 % jelenov nad 10 let. Med ženskimi osebki je bilo 43,0 % telet, 19,9 % junic in 37,0 % starejših košut. Skupaj to pomeni, da je bilo iz narave odvzetih 42,2 % telet, 19,6 % enoletnih in 38,3 % starejših živali. V celotnem obdobju so vse izgube znašale 46 živali.

Ocena stanja populacije

V osrednjem delu LUO ocenjujemo, da smo znižali številčnost jelenjadi z visokim odvzemom in velikim deležem ženskega spola in mladih živali v odvzemu. Značilnih poškodb od jelenjadi v gozdu in na kmetijskih površinah je bilo zadnja štiri leta bistveno manj, kot v prejšnjem obdobju, se pa še vedno pojavljajo nove škode, v letu 2010 zlasti v predelu Podvolovljeka v lovišču

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja na podlagi sedanjega stanja je s primerno visokim odvzemom zaustaviti rast populacije jelenjadi in vzdrževati številčnost jelenjadi v LUO. V pripravi povečanja škod v gozdovih je cilj znižati številčnost jelenjadi.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Višino odvzema se določa za celotno Kam.-Sav. LUO. Poseg v populacijo jelenjadi se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije jelenjadi na podlagi podatkov preteklega obdobja. Glede na stanje številčnosti jelenjadi lahko gospodarimo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti.

DAMJAK

Prostorski okvir obravnave

Naselitveno območje Šaleška dolina.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odvzetih 122 živali, kar skupaj glede na načrt pomeni 100 % realizacijo. Realizacija je v posameznih letih večinoma dosegala ali presegala načrt, le v treh letih: 2001, 2002, 2010 je bila nižja in od teh je dvakrat presegala dopustna odstopanja. Višina odvzema je v desetletnem obdobju upadla za polovico, od 19 živali v letu 2001 na 10 živali v zadnjem letu. Izgube so bile minimalne.

Ocena stanja populacije

Populacija se ne širi v nove življenjske prostore (ni odstrela in opažanj damjakov v sosednjih loviščih). Ocenjujemo, da se je številčnost damjakov v obravnavanem obdobju znižala, kot se je znižal tudi odzem damjakov.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja za kolonijo damjakov je ohranitev minimalne številčnosti populacije v obsegu, ki še omogoča normalno reprodukcijo, prostorsko pa je vrsta dopustna v okolju, ki ga sedaj zaseda

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Glede na stanje številčnosti damjaka lahko gospodarimo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti.

MUFLON

Prostorski okvir obravnave

V LUO sta dve ločeni populacijski območji muflona: Solčava in robni del Kamniške Bistrice. Prvo je na območju Podolševe v lovišču Solčava. Druga populacija se nahaja na področju lovišča Stahovica. To je robni del večje populacije muflona Kamniška Bistrica v LPN Kozorog Kamnik (Gorenjsko LUO).

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem muflona v desetletnem obdobju zaznamoval trend upadanja, ki gre na račun upadanja odvzema v območju Stahovica, medtem ko je bil odzem muflona v območju Solčava normalno visok. Odvzetih je bilo 425 živali, kar glede na načrt pomeni 86,4 % realizacijo. Realizacija ni nikoli dosegla ali presegla načrta. Najnižja je bila v letu 2003 (74,1%). Velik delež odstopanja od načrta odvzema je povzročil upad številčnosti muflonov v lovišču Stahovica. V spolni strukturi odvzema so samci predstavljali 44,5 % in samice 55,5 % odvzema, kar je v skladu z večjim deležem ženskega spola v načrtih odvzema. Pri starostni strukturi je bilo najmočnejše posegano v starejši razred (živali nad 2 leti) (21,9 % M in 27,1 % Ž), sledijo jagnjeta (14,1 % M in 19,3 % Ž), najnižji je delež enoletnih živali (8,5% M in 9,2% Ž). Izgube zaradi bolezni so bile nizke, pojavljale so se le v stahovski koloniji.

Ocena stanja populacije

Številčnost populacije muflona se je v lovišču Solčava znižala. V lovišču Stahovica se je številčnost muflona močno znižala.

Cilj upravljanja s populacijo

Za populacijsko območje Solčava je cilj gospodarjenja preprečevati širjenje muflona v nove predele (predvsem v lovišče Bistra na Koroškem in v lovišče Luče) s postopnim zniževanjem številčnosti populacije ter tako preprečevati konflikte v okolju. Za robni del populacijskega območja Kamniška Bistrica je cilj dopuščati minimalno prisotnost muflona.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Poseg v populacijo muflona se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije muflona na podlagi podatkov preteklega obdobja. Glede na stanje številčnosti muflonov lahko upravljanje z vrsto usmerimo v vzdrževanje ali v znižanje številčnosti.

GAMS

Prostorski okvir obravnave
Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Trend odvzema gamsov v LUO je stabilen in postopoma narašča. Skupaj je bilo v preteklih desetih letih odvzetih 1.597 živali, kar v primerjavi z načrtom predstavlja povprečno 90,3 % realizacijo, ki ne odstopa bistveno tudi po posameznih letih. Iz narave je bilo odvzetih 50,6 % moških in 49,4 % ženskih osebkov. Od moških je bilo 29,1 % živali iz I. starostnega razreda, 17,2 % iz II. in 4,4 % iz III. starostnega razreda. Od ženskih je bilo 25,4 % živali iz I. starostnega razreda, 19,0 % iz II. in 5,0 % iz III. starostnega razreda. Izgube predstavljajo 8,6 % vsega odvzema in so bistveno nižje zadnja 4 leta obdobja.

Ocena stanja populacije

Populacija gamsov v LUO se je v obdobju številčno okrepila kljub postopnem povečevanju načrta odvzema in realizacije odvzema.

Cilj upravljanja s populacijo

Osnovni cilj upravljanja z gamsi je stabilna, zdrava s prehrabnimi zmoglostmi okolja in drugimi živalskimi vrstami usklajena populacija. V populacijskem območju naj bodo gamsi zastopani v vseh habitatih, ki si jih gamsi sami izberejo. Cilj upravljanja je zagotovitev takšne številčnosti in strukture populacije ter kondicije osebkov, ki bo preprečevala pojav bolezni (garje).

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Glede na stanje številčnosti gamsov lahko upravljanje usmerimo v povečanje številčnosti, vzdrževanje številčnosti ali znižanje številčnosti.

DIVJI PRAŠIČ

Prostorski okvir obravnave
Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem divjih prašičev niha iz leta v leto, za celo obdobje pa ima trend naraščanja. Skupaj je bilo odvzetih 3.280 živali. Glede na načrt to pomeni 111,3 % realizacijo. Načrt ni bil dosežen v letih 2003, 2004, 2006 in 2009. V ostalih letih je bil presežen, rekordno po višini odvzema je bilo leto 2008, ko je bil dosežen odzem 483 (141 % načrta). Iz narave je bilo odvzetih 47,0 % samcev in 53,0 % samic. Od tega je 32,6 % mladičev M in 33,6 % mladičev Ž, 11,5 % lanščakov in 14,2 % lanščakinj ter 2,9 % merjascev in 5,2 % svinj. Skupaj je bilo tako uplenjenih 66,2 % živali, mlajših od enega leta, 25,7 % živali starejših od enega in mlajših od dveh let ter 8,1 % živali, starejših od dveh let. Izgube predstavljajo le 2,0 % vsega odvzema, kar je 67 živali.

Ocena stanja populacije

Prehransko ugodna leta (semenski obrodi) in intenzivno krmljenje na območju najgostejše populacije divjega prašiča ter večletni prenizek odzem lanščakinj in starejših svinj so pripeljali do povečanja populacije, ki smo ga v posameznih letih uspeli zaustaviti, pa se je potem številčnost ponovno dvignila. Zadnja štiri leta se opaža, da je v zahodnem delu območja številčnost prašičev nekoliko nižja (Menina s predgorji), v jugovzhodnem delu pa precej višja, zlasti Dobrovlje (lovišče Braslovče), Krašica, preko lovišča Vransko do Trojan in pa predel od Travnika preko Smrekovca, Golt do Slemenca.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je stabilna, zdrava populacija, ki mora biti usklajena z okoljem in ostalimi dejavnostmi v prostoru, zlasti kmetijstvom. Znižati je potrebno številčnost divjih prašičev in oblikovati primerno veliko populacijo rodni živali ter vsako leto odvzeti številčni prirastek populacije. Predvsem je pomembno znižati številčnost v predelih v življenjskem prostoru divjega petelina in tudi drugih gozdnih kur.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Poseg v populacijo divjih prašičev se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije na podlagi podatkov preteklega obdobja. Glede na stanje številčnosti divjih prašičev lahko gospodarimo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti.

LISICA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V območju je bilo v desetletnem obdobju odvzetih 5.246 lisic, kar v primerjavi z načrtom pomeni 105,9 % realizacijo. Izgube predstavljajo 13,1 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Populacija lisic je v dobrem stanju in številčnost se povečuje

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja je zmerno visoka zdrava populacija lisic z naravno spolno in starostno strukturo. Še naprej je potrebno omejevati izbruhe bolezni, ki jim je lisica zelo podvržena.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema lisic temelji na osnovi spremljanja njihove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

JAZBEC

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Skupaj je bilo v obdobju odvzetih 800 živali (povprečno 80 živali letno), kar predstavlja 95,0 % realizacijo. Izgube so konstantne in predstavljajo skupaj 25,0 % odvzema, od tega je kar 74 % povoza na cesti.

Ocena stanja populacije

Populacija jazbeca je po umiritve stekline stabilna s trendom rasti, ki je izrazit v zadnjih petih letih. Jazbeci se pojavljajo po vsem območju, v prostoru so razpršeni.

Cilj upravljanja s populacijo

Jazbec naj bo v LUO prisoten v številčnosti, ki bo omogočala nemoten razvoj populacije in ne bo imela večjega negativnega vpliva na njegovo življenjsko okolje in na populacije drugih živalskih vrst.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema jazbeca temelji na osnovi spremljanja njegove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

KUNA BELICA IN KUNA ZLATICA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem kun belic je tekom desetletja precej nihal, v zadnjih letih je opazen trend povečevanja odvzema. Odvzem belic se giblje med 38 in 73 osebkov letno.

Odvzem kun zlatic je konstaten in minimalne višine, kar je posledica številčnega stanja kun. Odvzem zlatic se giblje med 4 do 8 osebkov letno.

Načrti odvzema so pri obeh vrstah višji od realizacije odvzema v vseh letih razen v letu 2008 pri kuni belici. Stopnja uresničevanja načrta v celotnem obdobju je tako za belico le 70,1%, za zlatico pa 34,2%. Izgube predstavljajo za belico 29,8% odvzema in za zlatico 30,2% odvzema. V večini so nenaravnega vzroka, prevladuje pa povoz na cesti.

Ocena stanja populacije

Populacija kune belice narašča in je precej številčna, zlasti je to očitno v bližini človeka in v urbanem okolju. Populacija kune zlatice je nizka.

Cilj upravljanja s populacijo

Številčnost obeh vrst kun naj ostane na takšni višini, da kuni ne bosta ogrožali drugih prostoživečih živalskih vrst.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema obeh vrst temelji na osnovi spremljanja njihove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

PIŽMOVKA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem za celo obdobje je bil 146 živali, kar pomeni 61,6% realizacijo. Izgub ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Populacija pižmovke se je prilagodila na naše okolje in je redka, a stalno prisotna v delu LUO.

Cilj upravljanja s populacijo

Zaradi možnega negativnega vpliva na naravno ravnovesje in na avtohotne vrste se jo postopoma, v zavarovanih območjih pa prednostno, izloči iz narave.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema temelji na osnovi spremljanja številčnosti populacije, zdravstvenega stanja in usklajenosti z življenjskim okoljem.

POLJSKI ZAJEC

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija v celotnem obdobju je 546 živali, kar pomeni 71,9 % realizacijo. Večino zabeleženih izgub, ki znašajo za obdobje skoraj polovico odvzema (48,9%) povzroči promet na cesti.

Ocena stanja populacije

V gozdnatih predelih LUO so naravni pogoji za poljskega zajca slabši, zato so tam redki, številčnost je stabilna. V nižinskih delih LUO z ugodnimi pogoji zaradi velikega deleža kmetijskih zemljišč je številčnost višja, vendar manj stabilna. V zadnjem desetletju se je populacija zajca nekoliko okrepila, vendar ostaja nizka.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je številčnost poljskega zajca, ki bo omogočala ohranitev in razvoj populacije ter v območjih s stabilno številčnostjo omogočala zmeren lov. Številčnost poljskih zajcev želimo povečati.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube se evidentirajo. Upravljanje s poljskim zajcem se načrtuje s spremljavo populacij v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije.

FAZAN

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Iz narave je bilo odvzetih 235 fazanov, kar pomeni 62,3 % realizacijo. V vsem obdobju je bilo izgubljenih skupaj 28 živali ali 12 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Naravna populacija fazana je v delu LUO še prisotna, vendar je njena številčnost močno upadla.

Cilj upravljanja s populacijo

Kljub alohtonemu izvoru vrste želimo ohraniti prisotnost fazana v zanj primernih predelih.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem fazana. Izgube se evidentirajo

RACA MLAKARICA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem race mlakarice tekom desetletja je v rahlem upadanju, kar je odraz manjše pripravljenosti do lova te vrste. Stanje v populaciji race mlakarice namreč omogoča večje odvzeme in sicer v višini kakor so postavljeni načrti. Zaradi tega je tudi stopnja uresničevanja načrta nižja in znaša 66,7 %, kar pomeni skupaj 972 ptic. Beležimo le redke izgube.

Ocena stanja populacije

Populacija race se je številčno okrepila in povečala zaradi izboljšanja okolja.

Cilj upravljanja s populacijo

Želimo zdravo populacijo race mlakarice, v katerih se bodo bolezni in zastrupitve pojavljale le izjemoma. Zato je cilj stabilna, zdrava populacija naravne starostne strukture, ki mora biti usklajena z dejavnostmi v okolju.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem race mlakarice. Izgube se evidentirajo.

SRAKA; ŠOJA IN SIVA VRANA

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Trend odvzema srake je upadajoč. Odvzetih je bilo 515 osebkov, kar pomeni 63,7% realizacijo. Podobno je v upadanju odvzema šoje, odvzetih je bilo 1126 osebkov, realizacija je bila 86,0 %. Za obe vrsti velja, da načrti odvzema predstavljajo v največji meri želje lovišč, realizacija odvzema pa je bolj slučajnostne narave. Odvzem sive vrane je stagniral do leta 2006, nato pa začel naraščati do najvišje vrednosti v letu 2010. Skupaj je bila odvzeta 2042 osebkov, kar pomeni 88,9% realizacijo. Načrt in realizacija sta bila v drugi polovici obdobja bistveno višja zaradi povečanega obsega škod od sivih vran in z namenom preprečevanja škod.

Ocena stanja populacije

Stanje srake in šoje je stabilno zaradi ugodnih bivalnih in prehranskih razmer. Mestoma povzročata manjše škode.

Številčnost sive vrane se povečuje, ker je zelo prilagodljiva vrsta in zavzame predele, iz katerih se ostale vrste umikajo, predvsem v neposredni bližini človekovih bivališč. Združuje se v velike jate, ki povzročajo opazno škodo v kmetijstvu, zlasti na intenzivnih kmetijskih kulturah (koruza, sadovnjaki, kluvanje bal).

Cilj upravljanja s populacijo

Ohranitev vitalnih populacij srake in šoje v velikosti, da ne povzročata opaznih škod. Zniževanje številčnosti sive vrane z namenom preprečevanja škod v kmetijstvu.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Odvzem srake in šoje se v osnovi načrtuje skladno s trajnostno rabo naravnih virov v minimalnem številu, praviloma pa le za primere preprečevanja povzročanja škode na človekovem premoženju. Lov sive vrane se načrtuje v obsegu, ki ima za posledico čim manjši vpliv te vrste na okolje.

POLH

Prostorski okvir obravnave

Je LUO.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju se s polhom ni načrtno upravljalo.

Ocena stanja populacije

Populacija polha je redka, vendar stabilna. V letih 2006 in 2007 je bila številčnost polhov velika zaradi semenskega obroda gozdnega drevja. V letu 2008 je bilo polhov malo. Zadnji dve leti je številčnost polhov večja.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je ohraniti njegovo prisotnost v območju.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Lov na polha je dovoljen s pastmi in s pridobljeno dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča oz. LPN tudi nelovcem. Števila polhov za lov vnaprej ni mogoče napovedati in načrtovati, saj je to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja, zato ne načrtujemo odvzema in ni toleranc za realizacijo načrtovanega števila.

Obvezno je, da upravljavci lovišč vodijo predpisane evidence o polhih, ki so bili ulovljeni in za katere je bila izdana dovolilnica.

RAKUNASTI PES IN NUTRIJA

Sta vrsti divjadi, ki ju doslej v LUO še nismo zasledili.

Prisotnost rakunastega psa in nutrije kot alohtonih in invazivnih vrst v LUO ni zaželeno. Cilj je ob pojavu čimprej izločiti v LUO vse prisotne živali.

Ob morebitni prisotnosti rakunastega psa in/ali nutrije v LUO, se dovoljuje neomejen redukcijski lov na ti dve vrsti divjadi, skladno z lovno dobo.

2 UVOD

Namen Lovsko upravljavskega načrta za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem, sedanje ocene stanja populacij ter presoje naravnega ravnovesja in usklajenosti z okoljem, določijo cilji, usmeritve in ukrepi za zagotovitev trajnostnega upravljanja s populacijami divjadi in primerne življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

V letu 2008 je pričel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/2008), ki je med drugim določil, da se dolgoročni načrt lovsko upravljavskega območja in dolgoročni načrt gozdnogospodarskega območja pripravita kot skupen gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrt območja v skladu z zakonom, ki ureja gozdove. Zato je pričujoči načrt že drugi dolgoročni načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020, ki nadomešča predhodnega za obdobje 2007 – 2016.

Načrt bo v nadaljevanju predstavljal osnovo vsem bodočim letnim načrtom lovsko upravljavskega območja in bo služil kot strategija upravljanja s populacijami divjadi in njenim okoljem v naslednji dekad. Izdelan je na osnovi številnih zelo podrobnih analiz dogajanj tako v populacijah, kot tudi v njenem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Vsi podatki se skladno s predmetno zakonodajo sistematično zbirajo v okviru evidenc lovsko upravljavskega območja in se jih nadgrajuje z dodatnimi raziskovanji s področja divjadi in lovstva. Načrt vključuje tudi novejšo ugotovitve s področja upravljanja s populacijami divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih uporabnikov prostora.

Načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04), Odločbo US (Ur.l. RS, št. 120/06) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/08)
- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (Ur.l. RS, št. 76/02 in 110/07),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/2010),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 128/04),
- Uredbe o določitvi divjadi in lovni dob (Ur.l. RS, št. 101/04),
- Osnutkom ON - gozdnogospodarski del za Gozdnogospodarsko območje Nazarje (2011-2020),
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (izdelana na Oddelku za gozdne živali in lovstvo in usklajena z lovskimi organizacijami v letu 2011) in
- Predlogo za izdelavo lovsko upravljavskega dela območnega načrta, izdelano na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ZGS, januarja 2011.

Za pogostejše uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje,
- LD – lovska družina,
- LPN – lovišče s posebnim namenom
- EE – ekološka enota,
- GGO – Nazarsko gozdnogospodarsko območje in
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije.

3 OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

3.1 Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo

LUO obsega vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp z Menino planino, Dobrovljami in Tuhinjsko dolino z obrobniimi nižinskimi predeli ter vzhodni del Karavank z Raduho in Smrekovcem do obrobja Šaleške doline. Območje spada v alpsko in predalpsko fitogeografsko območje. Značilnost LUO je gorski in predgorski svet, planote in alpske doline. Za osrednji del LUO je značilna velika gozdnatost in ohranjenost naravne krajine. LUO je življensko območje vseh avtohtonih vrst parkljaste divjadi: srnjadi, jelenjadi, gamsa in divjega prašiča. V LUO sta tudi dve manjši koloniji naseljenih tujerodnih vrst, muflona in damjaka. LUO je bogat tudi z malo divjadjo, zlasti z vrstami, ki so vezane na gozdni prostor.

Slika 1: Slika LUO in položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji

Topografska podlaga za vpogled v položaj LUO se nahaja na spletni strani ZGS: <http://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/>.

3.2 Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja

Kamniško - Savinjsko LUO smo razdelili na tri ožje ekološke enote:

1. Gorska in gozdna krajina

Obsega najvišje dele območja – osrednji del Savinjskih Alp – lovišči Solčava in Luče. Naravne razmere za divjad so ostre: dolge zime z debelo snežno odejo, krajša vegetacijska doba. Gozdnatost je velika, prevladujejo iglasti in mešani gozdovi.

2. Predalpska gozdna in gozdnata krajina z manjšimi deli kmetijskega ravninskega sveta

Obsega največji del območja, to je razgiban višji predalpski svet, ki je pretežno poraščen z gozdovi in je le mestoma ugoden za naselitev človeka (prevladujejo posamezne samotne kmetije) ter reliefno ugodnejši nižji predalpski svet, kjer so pogoji za naselitev ugodnejši (prevladujejo manjša strnjena naselja, obkrožena s kmetijskimi zemljišči). Delež kmetijskih površin je bistveno večji (travniki, sadovnjaki in polja), večji je delež mešanih in listnatih gozdov z bogatim podrastjem. V to enoto spadajo lovišča: Ljubno, Rečica, Mozirje, Smrekovec, Velunja, Gornji Grad, Dreta Nazarje, Stahovica, Sela, Tuhinj,

Motnik Špitalič, Trojane Ožbolt, Vransko. Naravne razmere so ugodnejše, daljša je doba vegetacije, čeprav so zime lahko še precej dolge in ostre.

3. Kmetijska in primestna krajina, ki se prepleta z gozdovi

Obsega lovišča Kamnik, Domžale, Lukovica in Braslovče. To je bil nekdanj najbolj ugoden prostor za divjad, ki pa se je zaradi intenzivne obdelave polj ter nezadržne urbanizacije bistveno poslabšal. Dodaten negativen vpliv je nemir v loviščih, ki ga povzroča človek s svojimi dejavnostmi.

3.3 Lovišča v lovsko upravljavskem območju

Kamniško - Savinjsko LUO je bilo ustanovljeno z Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l., RS št. 110). Zaporedna številka LUO je 14 in meji na zahodu na Gorenjsko (2) LUO, na jugu na Savinjsko Kozjansko (9) LUO, na vzhodu na Pohorsko (6) LUO in na severu na sosednjo Avstrijo. V Kamniško - Savinjsko LUO je vključeno 19 lovišč v upravljanju lovskih družin, ki imajo z RS iz leta 2009 sklenjene koncesijske pogodbe. Skupna površina LUO meri 91.510 ha. Od tega je v skladu s katastrom lovišč 86.419 ha lovne površine ali 94%. LUO v Slovenskem merilu predstavlja 4,5% površine. Lovišča v LUO povezuje dogovor o enotnem upravljanju z divjim prašičem in jelenjadjo.

Preglednica 1: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	IME LOVIŠČA	SKUPNA POVRŠINA (ha)	LOVNA POVRŠINA (ha)	DELEŽ GOZDA (%)
1401	LD Solčava	6.047	5.963	83,53
1402	LD Luče	6.317	6.184	83,08
1403	LD Ljubno	7.122	6.932	79,63
1404	LD Rečica ob Savinji	2.818	2.625	62,21
1405	LD Mozirje	4.820	4.590	65,68
1406	LD Smrekovec Šoštanj	5.846	5.418	68,05
1407	LD Velunja Šoštanj	3.761	3.549	63,44
1408	LD Gornji Grad	9.286	9.010	76,00
1409	LD Dreta	4.869	4.658	72,46
1410	LD Braslovče	5.178	4.817	41,68
1411	LD Vransko	5.243	4.984	63,04
1412	LD Stahovica	2.727	2.553	65,27
1413	LD Kamnik	4.241	3.594	52,49
1414	LD Sela pri Kamniku	2.456	2.337	66,94
1415	LD Tuhinj	3.807	3.692	67,74
1416	LD Motnik Špitalič	4.028	3.927	70,61
1417	LD Domžale	5.197	4.336	44,10
1418	LD Lukovica	5.057	4.700	52,42
1419	LD Trojane Ožbolt	2.690	2.550	52,94
SKUPAJ		91.510	86.419	

Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

3.4 Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja

Upravno je LUO razdeljeno na 5 upravnih enot: Mozirje, Velenje, Žalec, Kamnik in Domžale. LUO pokriva prostor 13 občin in povezuje 3 gozdnogospodarska območja: Nazarsko, Ljubljansko in Celjsko.

Preglednica 2: Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	NAZIV LOVIŠČA	UPRAVNA ENOTA	OBČINA	GOZDNO GOSPODARSKO OBMOČJE
1401	LD Solčava	Mozirje	Solčava	Nazarje
1402	LD Luče	Mozirje	Luče	Nazarje
1403	LD Ljubno	Mozirje	Ljubno	Nazarje
1404	LD Rečica	Mozirje	Rečica ob Savinji	Nazarje
1405	LD Mozirje	Mozirje	Mozirje	Nazarje
1406	LD Smrekovec	Velenje	Šoštanj	Nazarje
1407	LD Velunja	Velenje	Šoštanj	Nazarje
1408	LD Gornji Grad	Mozirje	Gornji Grad	Nazarje
1409	LD Dreta	Mozirje	Nazarje	Nazarje
1410	LD Braslovče	Žalec	Braslovče	Celje
1411	LD Vransko	Žalec	Vransko	Celje
1412	LD Stahovica	Kamnik	Kamnik	Ljubljana
1413	LD Kamnik	Kamnik	Kamnik	Ljubljana
1414	LD Sela	Kamnik	Kamnik	Ljubljana
1415	LD Tuhinj	Kamnik	Kamnik	Ljubljana
1416	LD Motnik Špitalič	Kamnik	Kamnik	Ljubljana
1417	LD Domžale	Domžale	Domžale	Ljubljana
1418	LD Lukovica	Domžale	Lukovica	Ljubljana
1419	LD Trojane Ožbolt	Domžale	Lukovica	Ljubljana

3.5 Obore

V Kamniško - Savinjskem LUO je evidentiranih 27 obor, od zadnjega popisa v letu 2007 se je število povečalo za 10 obor. V oborah so večinoma naseljeni damjaki (12 obor). Zelo se je povečalo število obor z jelenjadjo (5 obor). Divji prašiči so v 3 oborah. V 2 oborah so damjaki skupaj z mufloni, v 1 pa damjak skupaj z jelenjadjo. V 2 oborah so skupaj damjaki in domača živina, v 2 pa samo domača živina, v eni ovce in v drugi koze).

Največ obor je v lovišču Luče: 8 obor (skupaj 17,6 ha površine), največ jih je v k.o. Krnica. V lovišču Ljubno so 4 obore, v lovišču Rečica so 3, v loviščih Gornji Grad in Velunja sta 2 obori, v ostalih loviščih pa je 1 obora. Le 6 lovišč v LUO še nima obore: Braslovče, Domžale, Dreta, Mozirje, Tuhinj, Vransko. Veliko novih obor je zgrajeno brez dovoljenja. Več obor ne izpolnjuje pogoja minimalne površine 0,5 ha.

Možnost prehajanja divjadi iz obore v prosto naravo kljub kvalitetni ograji vedno obstaja, praktično vsak lastnik že ima izkušnje s pobegi. V preteklem desetletju so bili v LUO odstreljeni 4 damjaki, ki so pobegnili iz obor: 2 v lovišču Gornji Grad, 1 v lovišču Tuhinj in 1 v lovišču Braslovče.

Pri naseljeni avtohtoni divjadi (jelen, divji prašič) obstaja pri pobegih možnost križanja z naravno populacijo, kar pomeni »onesnaženje« genske zasnove naravnih populacij divjadi. Poleg tega pa prisotnost iste vrste v obori privablja prostoživeče jelene v času ruka in povzroča večje koncentracije jelenjadi v okolici obore.

Problemi se pojavljajo tudi pri stanju zemljišč v oborah v strminah, saj se kot posledica pretrganja in uničenja travne ruše pojavljajo zemeljski usadi in manjši plazovi. Eno od obor so prav zaradi tega morali opustiti in sanirati zemeljski plaz. Temu se da izogniti z ustreznim številom živali in zadostnim krmljenjem.

Preglednica 3: Seznam obor v lovsko upravljavskem območju

Zap. št.	KRAJEVNO IME	LOVIŠČE	POVRŠINA (ha)	VRSTA DIVJADI	OPOMBE
1	Lipa	LD Rečica	6,0	damjak	konji, govedo
2	Okonina	LD Rečica	3,0	jelenjad	
3	Dobrovč	LD Rečica	1,6	jelenjad	nova
4	Sp. Bezovnik	LD Gornji Grad	7,0	damjak	saniran zem. plaz
5	Lipčnik	LD Gornji Grad	2,0	damjak	
6	Ledinek	LD Velunja	6,0	damjak	
7	Šentvid-Konečko	LD Velunja	2,0	jelenjad	nova
8	Topolšica	LD Smrekovec	0,6		ovce
9	Mlačnik	LD Luče	2,7	damjak, jelen	ni soglasja
10	Habrovo	LD Luče	1,8	damjak	ni soglasja
11	Topol	LD Luče	2,5	damjak	ni soglasja
12	Sabodin	LD Luče	1,0	jelenjad	ni soglasja
13	Kašni	LD Luče	0,8	damjak	ni soglasja
14	Zgornji Klinar	LD Luče	2,0	jelenjad	ni soglasja
15	Ot	LD Luče	4,0	damjak	
16	Cahovnik	LD Luče	2,8	muflon, damjak	
17	Gradišnik	LD Solčava	2,0	damjak, d. živina	
18	Sedmak	LD Ljubno	3,6	damjak	ni soglasja, nova
19	Škrubej	LD Ljubno	1,2	damjak	nova
20	Radmirje 1	LD Ljubno	0,5	divji prašič	ni soglasja, nova
21	Radmirje 2	LD Ljubno	0,2	divji prašič	ni soglasja, nova
22	Kališe	LD Stahovica	3,0	damjak	ni soglasja
23	Špitalič	LD Motnik Špitalič	0,2	divji prašič	ni soglasja
24	Srednja vas	LD Sela	0,8	damjak	ni soglasja, nova
25	Podgorje	LD Kamnik	0,45	domača koza	ni soglasja, nova
26	Trojane	LD Trojane-Ožbolt	9,0	damjak, muflon	nova,
27	Žirovše	LD Lukovica	3,0	damjak	nova

Usmeritve za upravljanje z oborami

Zakon o ohranjanju narave v 21. in 22. členu določa pogoje za postavitve obore, namenjene gojitvi – reji divjih živali. Fizična ali pravna oseba, ki namerava gojiti živali v obori, mora za to pridobiti ustrezna dovoljenja s področja varstva okolja in urejanja prostora. Gojitev živali in označitev mora potekati na način, ki ga predpisuje predmetna zakonodaja s področja živinoreje in veterine. Lastnik gojenih živali mora skrbeti, da živali ne uidejo iz obor. V primeru pobega mora lastnik takoj obvestiti lovsko inšpekcijo, pristojnega upravljavca lovišča in Zavod za gozdove Slovenije. Tudi upravljavec lovišča v primeru, ko opazi pobeg živali iz obore o tem obvesti lovsko inšpekcijo, ZGS in lastnika obore. Za škodo, ki jo povzročijo pobegle živali, odgovarja lastnik ne glede na krivdo. V primeru, da se gojene živali pojavijo v prosti naravi, ima lastnik osem dni časa, da jih odlovi in jih spravi nazaj v ograjeno površino, sicer se pobegle živali štejejo za prosto živečo divjad. O nadaljnjem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča Zavod v skladu s strokovnimi usmeritvami iz načrtov LUO, ter v dogovoru z upravljavci lovišč/LPN in lovsko inšpekcijo. Avtohtone vrste, ki po navedenem roku ostanejo zunaj obore, upravljavec praviloma lovi skladno s potrjenim načrtom lovišča in predpisanimi lovniimi dobami, enako velja tudi za alohtone vrste, ki so v okolici obore predmet upravljanja medtem, ko je alohtone vrste v območju upravljavca(ev) kjer se z njimi ne upravlja, potrebno čimprej izločiti iz naravnega okolja neglede na lovno dobo, o čemer odloča na predlog ZGS lovsko inšpekcija z izdajo potrebnih dovoljenj. Enako velja tudi za vse osebkke vrst gojene divjadi, ki so pobegnile iz obore in kažejo atipično obnašanje, ki ni prilagojeno na naravno okolje (približevanje naseljem, ljudem ...). Po prenehanju gojenja divjadi v obori, je investitor dolžan v roku 6 mesecev odstraniti ograjo, sanirati morebitne poškodbe na površini, ki je bila ograjena in obvestiti krajevno pristojnega delavca Zavoda za gozdove Slovenije.

Lastniki obor, ki nimajo urejenega zakonskega statusa, morajo le-tega urediti skladno z Zakonom o ohranjanju narave.

Glede na naravovarstvene režime je prepovedana gradnja obor za divjad in naseljevanje alohtonih rastlinskih in živalskih vrst:

- v območju naravnih spomenikov Izvir Črne in Kisla (železna) voda pod Olševo
- v krajinskih parkih Logarska dolina in Golte
- v naravnem rezervatu Smrekovec-Komen

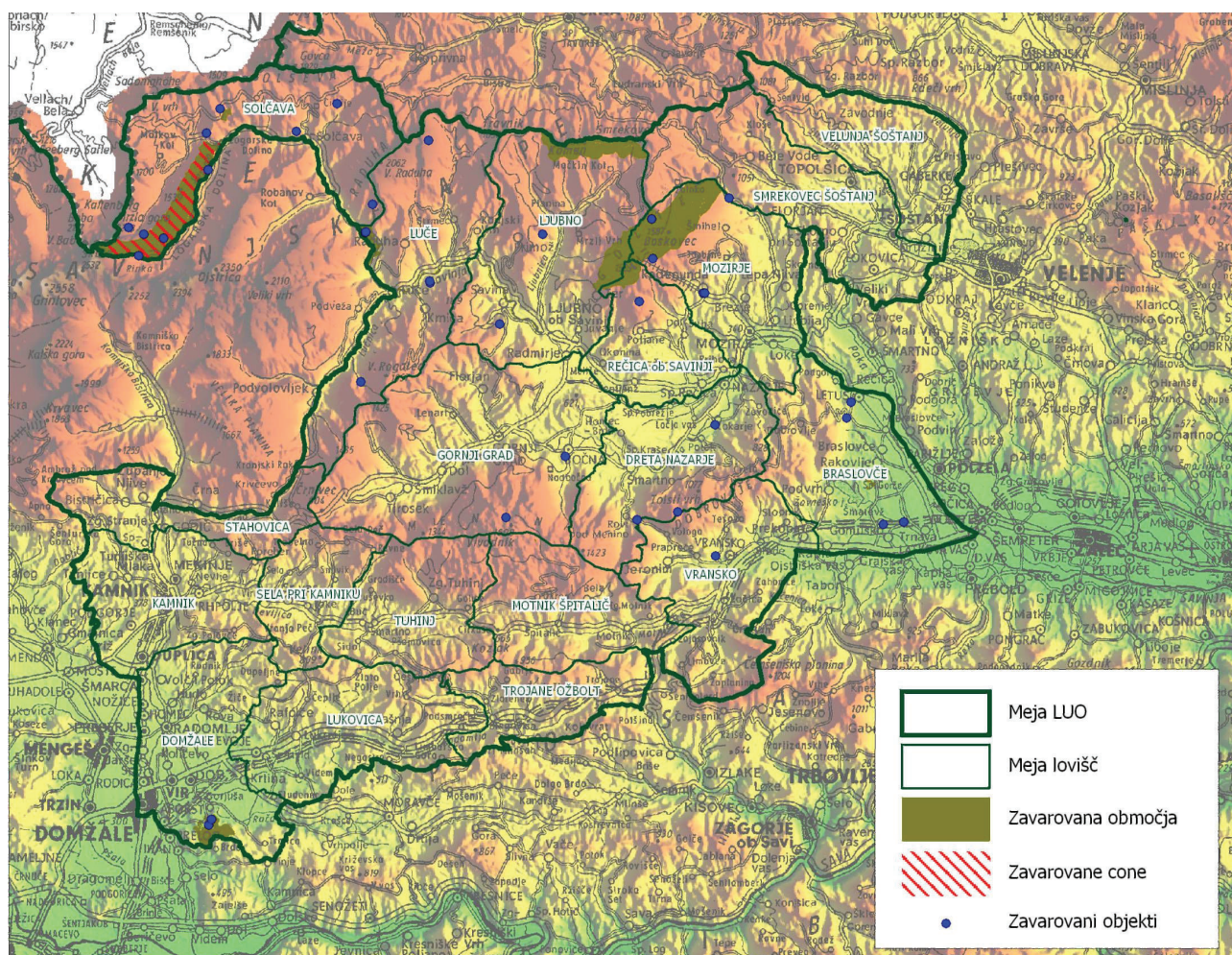
4 ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU

4.1 Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitve lovskih objektov: lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

Slika 3: Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju

4.2 Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in

podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem vplivi posegov in dejavnosti človeka lahko ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote.

Podrobnejše varstvene usmeritve

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹. Na naravnih vrednotah označenih z »V« naj se z gradnjo lovskih objektov ne spreminja fizičnih lastnosti naravne vrednote.
- Zemeljska dela (izravnnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) **naj se na naravni vrednoti ne izvaja**. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala naj se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim).
- **Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani le v primeru**, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Tekočih odpadkov se ne odvaja v jamo in se jih ne izliva v jami.
- V jamo se ne vnaša organskih snovi.

Na površju nad znanimi rovi jame, v vplivnem območju ponornic:

- Gradnja objektov (tudi lovskih objektov) se ne izvaja, zemeljsko površje se ne spreminja.
- Vibracij zaradi eksplozij ali iz drugih virov se ne povzroča.
- Vegetacijsko odejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.
- Ne slabša se kvalitete vod, ki tečejo v jamo. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:

- Enostavne objekte (tudi lovske objekte), ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto, se namešča v takšni oddaljenosti, da se vidna podoba jamskega vhoda ohranja nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklima v jamskem vhodu in jami.
- Umeščanje krmišč in solnic naj bo na takšni oddaljenosti od jamskih vhodov, da ne prihaja do neposrednega vnosa soli in organskih snovi v jame.

Za vse jame s statusom naravna vrednota veljajo omejitve, ki so podane z Zakonom o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št. 2/04). Varstveni režim je določen v 18. in 19. členu, obisk je določen v 14., 15., 16. in 17. členu, gradnja objektov je določena v 21. in 22. členu Zakona o varstvu podzemnih jam.

V letu 2006 je bil sprejet Pravilnik o sporočanju podatkov o podzemnih jamah (Uradni list RS, št. 120/06), katerega namen je zbiranje in izpopolnjevanje podatkov o jamah. V 8. členu omenjenega Pravilnika je opredeljen obseg sporočanja popolnejšega podatka za že znano jamo, vključno z natančnejšo določitvijo lege vhoda v že znano jamo. V kolikor razpolagate s takšnimi podatki jih sporočite Inštitutu za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) naj se na naravni vrednoti ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrni lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.
- Z namenom preprečitve erozije, neugodnega delovanja atmosferilij in vegetacije se naravno vrednoto lahko fizično zaščiti (prekrije), odstrani vegetacijo in podobno.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Ne slabša se kvalitete vode. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.

Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne požiga, nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovпада z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja izven obdobja gnezdenja ptic, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Eksploziji ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Rekreatijske in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, poplavitve), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote postopoma odstrani oziroma premesti na primernejše lokacije izven območja naravne vrednote.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Na naravni vrednoti, kjer se habitat vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na naravno vrednoto se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin in živali, po možnosti se kosi po semenitvi.
- Številčnost rastlinojede divjadi in divjega prašiča se ohranja na nivoju, ki še omogoča naravno pomlajevanje gozdnega ekosistema in trajnost predvsem biotopske funkcije in funkcije varstva naravnih vrednot in biotske pestrosti.
- Za vsa mokrišča velja usmeritev, da se po mokriščih ne hodi izven urejenih poti, na območjih naj se ne umešča lovskih stez ter druge lovske infrastrukture.

Za kale in druge vodne površine veljajo naslednje usmeritve:

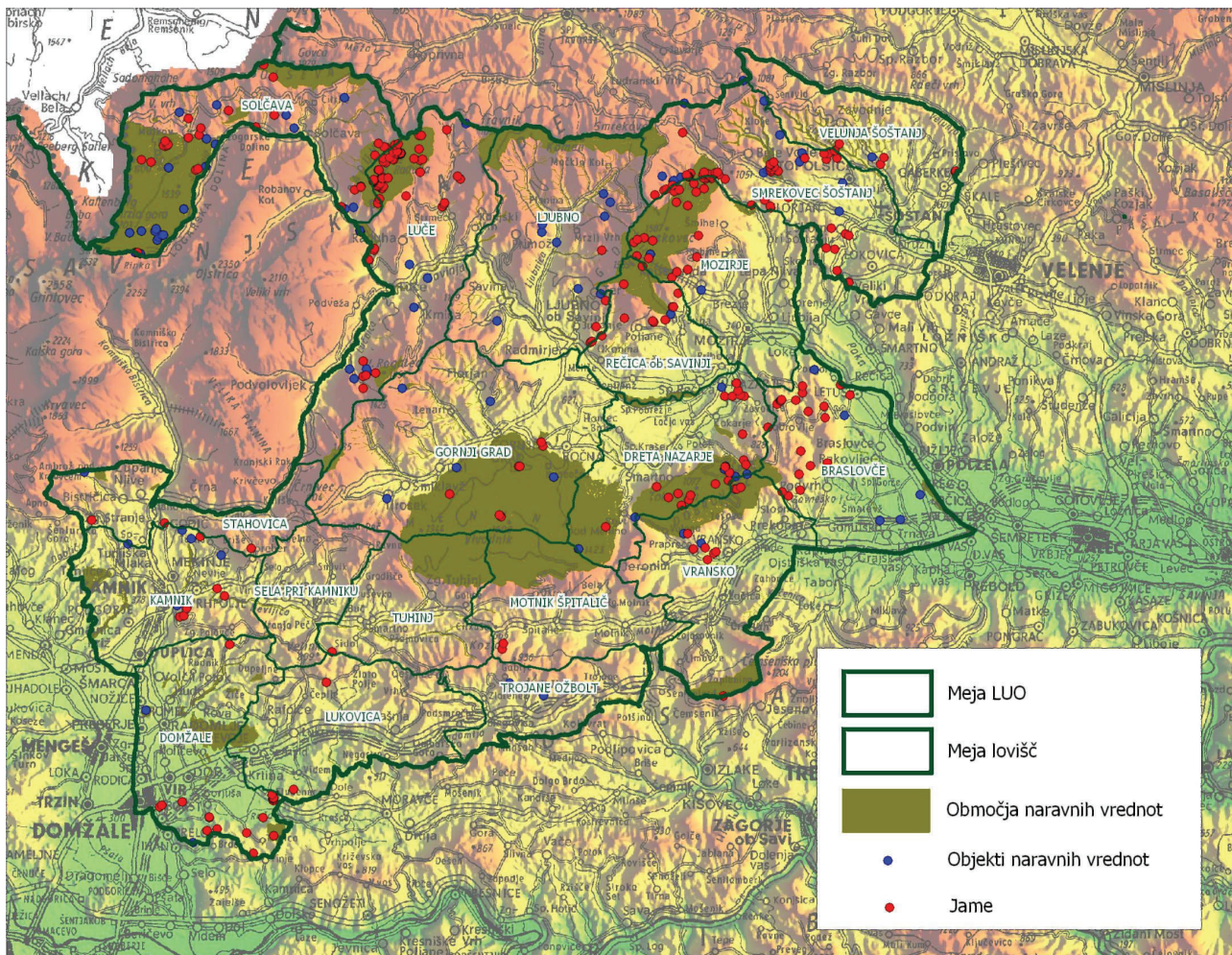
- Kali se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost. Kali se obnavljajo le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je kal suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.
- Pri obnovi se ohranijo položne brežine kala, da se bodo vanj lahko naselile rastline in živali.
- Pri obnovi kalov naj se v čim večji uporablja naravne materiale.
- V kale se ne vnaša tujerodnih rastlin in živali.
- Na območju vpliva na kale se ohranja vegetacija in druge naravne lastnosti, ki omogočajo povezavo sistema kalov v mrežo.

¹ Lovski objekti naj se ne gradijo na točkovnih naravnih vrednotah, na območjih naravnih vrednot, ki niso označene z »V« pa naj bodo umeščene le izjemoma (tam kjer res ni druge možnosti). Pri tem naj se ne spreminja ali uničuje lastnosti, zaradi katerih so bili naravni pojavi proglašeni za naravne vrednote.

Drevesne naravne vrednote

- Vej, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debela ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlago na rastišču naj se ne utrjuje, če ni druge možnosti je potrebno omogočiti zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče naj se ne postavlja objektov ali naprav.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritruje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno. Na drevesne naravne vrednote naj se ne pritruje lovskih prež.
- Na območju habitusa drevesa (dve dolžini krošnje) naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne solnice in krmišča v neposrednji bližini drevesne naravne vrednote naj se premesti na primernejše lokacije izven območja vpliva na naravno vrednoto.

Seznam vseh naravnih vrednot v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.3 Naravne vrednote z varstvenimi režimi. Vse naravne vrednote, za katere je potrebno upoštevati splošne in podrobnejše varstvene usmeritve so prikazane v naravovarstvenem atlasu (NV – Naravne vrednote) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=NV@ZRSVN>.

Slika 4: Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju

4.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So

prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh področjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Splošne varstvene usmeritve

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možne, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

- Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.
- **Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, **ki omogoča vnos soli v mokrišča** in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodni površin.** Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu naj se odstranijo.

Podrobne varstvene usmeritve

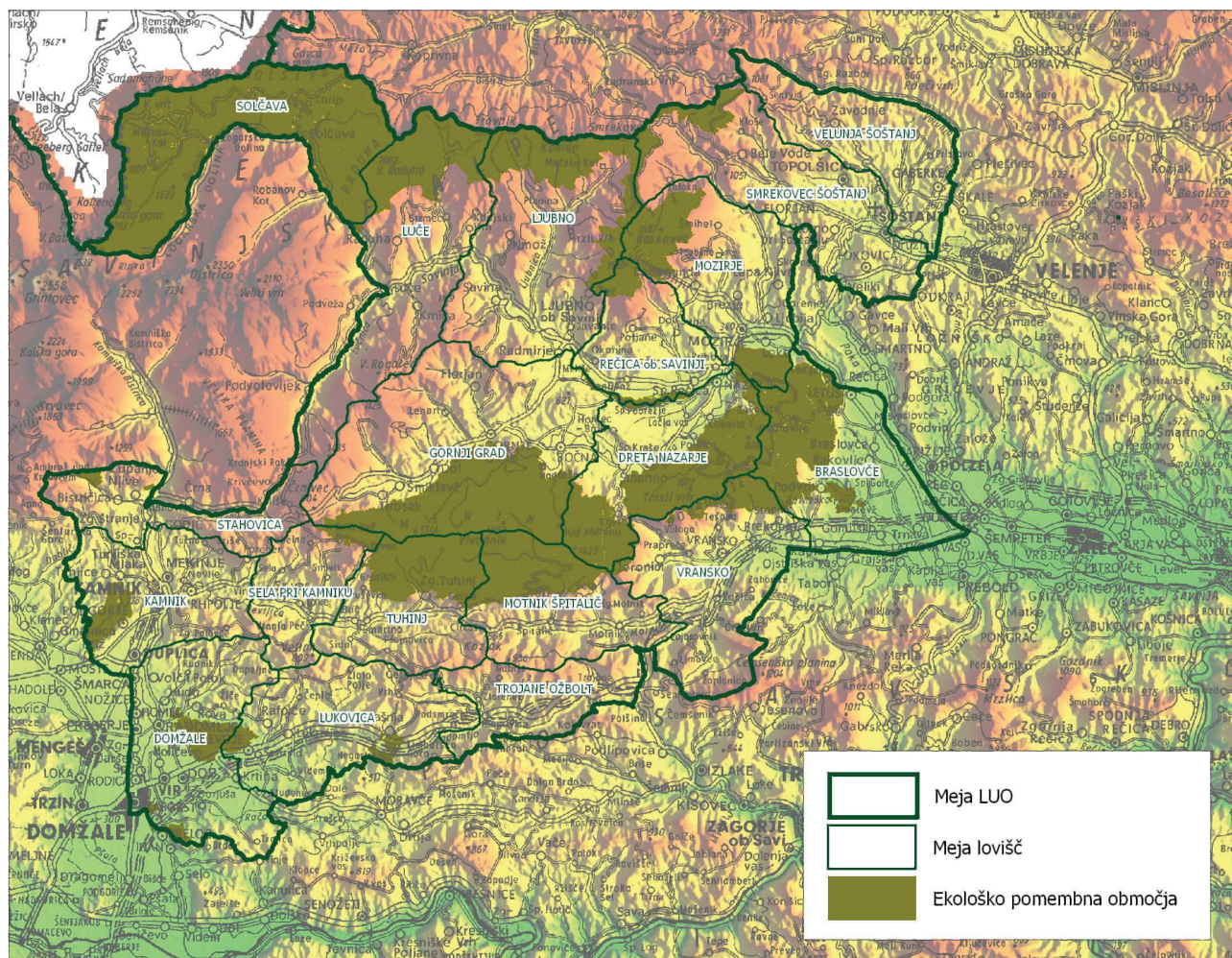
Na EPO območjih, ki se prekrivajo z območji Natura 2000 je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.4 Posebna varstvena območja oziroma Konkretna varstvene usmeritve.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z zavarovanimi območji je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.1 Zavarovana območja.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z naravnimi vrednotami je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.2 Naravne vrednote.

Seznam vseh ekološko pomembnih območij v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.4 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi. Vsa ekološko pomembna območja so prikazana v naravovarstvenem atlasu (EPO – Ekološko pomembna območja) na povezavi:

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=Epo@ZRSVN>.

Slika 5: Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju

4.4 Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Na posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitve lovskih objektov – lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Splošne varstvene usmeritve

Na vseh Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitatov rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitatov, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

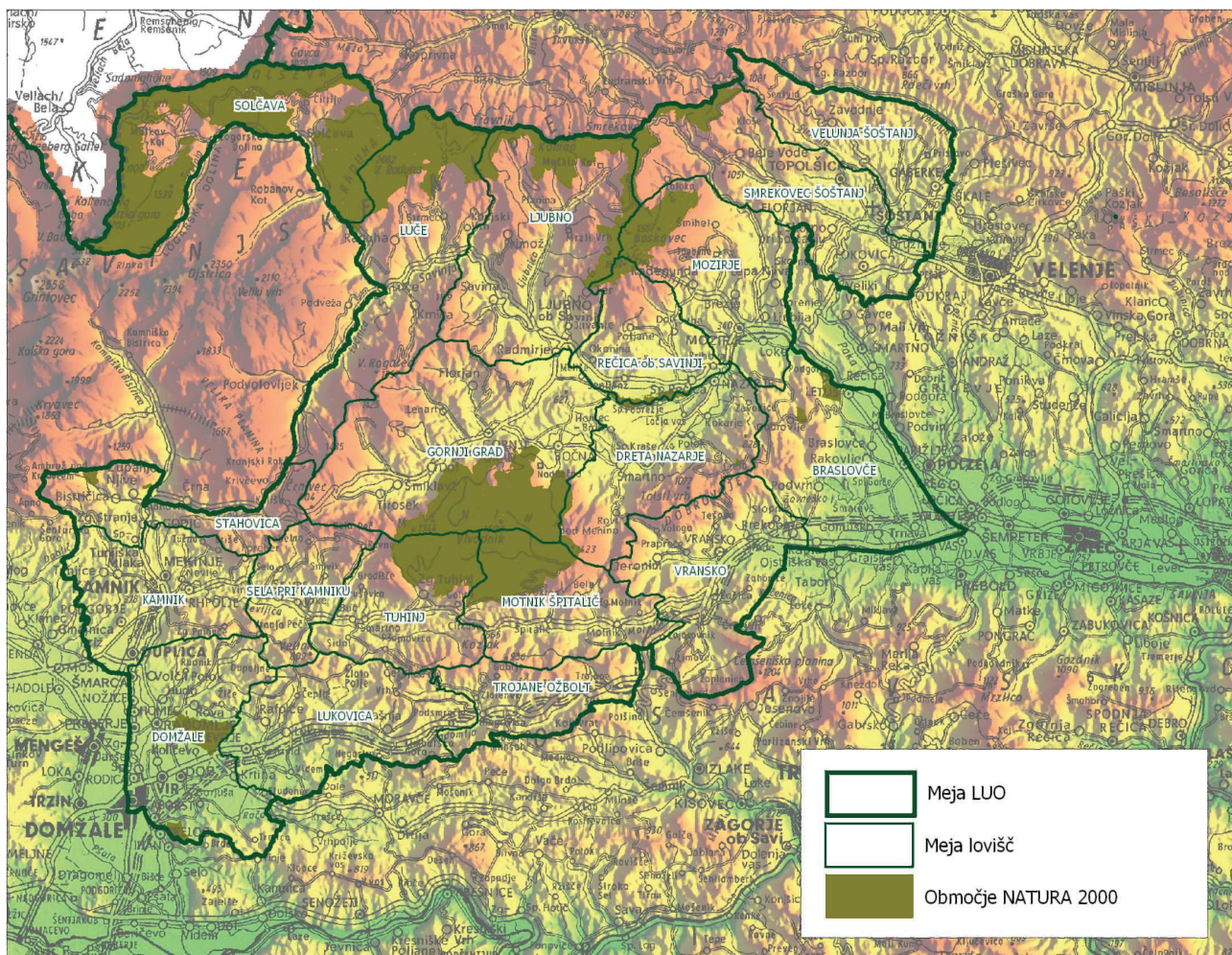
Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

- Na krmnih njivah naj se ne **zasaja tujerodnih invazivnih vrst** (kot je topinambur), oziroma sadi vrst (primer sončnica), s katerimi se lahko prenašajo invazivne vrste (topinambur).
- Velikost obstoječe **populacije alohtonih vrst divjadi** (muflon, damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Nature 2000 **zmanjšuje oziroma vzdržuje** na taki ravni, da le te ne vplivajo na **ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst**. Za nekatera območja je bilo ocenjeno, da tujerodne vrste ogrožajo kvalifikacijske habitatne vrste zato je bila podana usmeritev za postopno izločanje alohtonih vrst divjadi.
- **Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, **ki omogoča vnos soli v mokrišča** in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodni površin**. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu naj se odstranijo.

Seznam vseh posebnih varstvenih območij v LUO ter območja s splošnimi ali konkretnimi usmeritvami, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.5 Posebna varstvena območja z varstvenimi režimi. Vsa posebna varstvena območja, za katere veljajo splošne varstvene usmeritve so prikazana v Naravovarstvenem atlasu (Natura 2000 – Območja Nature 2000) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>.

Slika 6: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju

4.5 Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Splošne varstvene usmeritve

Habitatni tipi se ohranjajo v ugodnem stanju tako, da se posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov načrtujejo in izvajajo na takšen način, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

Posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov se načrtujejo na način in v obsegu:

- da se v kar največji možni meri ohranja ali večja naravna razširjenost habitatnih tipov in območij, ki jih posamezni habitatni tip znotraj te razširjenosti pokriva,
- da se v kar največji možni meri ohranjajo specifična struktura habitatnega tipa in naravni procesi ali ustrezna raba v skladu z varstvenimi cilji iz priloge 2 Uredbe o habitatnih tipih,
- da se ohranja ugodno stanje za te habitatne tipe značilnih rastlinskih in živalskih vrst v skladu z varstvenimi cilji iz predpisov, ki urejajo varstvo zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst.

Habitatni tipi, ki so tudi kvalifikacijski tipi za Naturo 2000 so natančneje obravnavani v poglavju 3.4 Posebno varstveno območje (območje Natura 2000).

Splošne usmeritve za zavarovane vrste

Osnovo varstva zavarovanih vrst predstavljata uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih in živalskih vrstah ter uredba o habitatnih tipih. Glede na to, da je upravljanje z divjadjo delno povezano tudi z varstvom vrst, samo podali nekatere usmeritve za ohranjanje habitatnih tipov ter usmeritve, ki so podane za območja s statusom. Pri upravljanju z divjadjo pa je potrebno upoštevati še:

- Strategijo upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji,
- Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (*Canis lupus*) v Sloveniji.

5 OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI

5.1 Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

Glavni problem v preteklem desetletju je bila rast populacije jelenjadi do kulminacije v letu 2008 in širjenje te populacije v prostoru, tudi v gozdove pod zgornjo gozdno mejo in v nižinske dele lovišč. Ostale rastlinojede vrste so se pred jelenjadjo umikale in zasedale slabše prostore, zlasti srnjad in gams.

Prisotnost neavtohtnih vrst divjadi je bila najbolj problematična v populacijskem območju muflona Solčava, kjer gre za odlično ohranjene naravne habitate z mnogimi redkimi rastlinskimi in živalskimi vrstami. Dosedaj še ni bil ugotovljen direktni negativni vpliv prisotnosti muflonov na naravo, dejstvo pa je, da ni bila opravljena znanstvena raziskava ali preizkus vpliva muflonov. Številčnost muflonov v tem območju se je v preteklem obdobju znižala in populacija se ne širi v nove predele. Ocena je, da so mufloni zasedli del življenjskega prostora gamsov, ki so v preostalem prostoru v večjih koncentracijah in zaradi tega bolj izpostavljeni boleznim. Robni del populacijskega območja muflona Kamniška Bistrica, ki sega v LUO, se je v preteklem desetletju izpraznil, tako da so mufloni tam le redko prisotni in je njihov vpliv na okolje postal minimalen. Populacijsko območje damjaka Šaleška dolina enako ni problematično, ker je damjakov po številu malo, populacija se v prostoru ne širi in okolje je zaradi ugrezanja degradirano.

V preteklem desetletju smo bili priča velikemu porastu številčnosti divjih prašičev, ki negativno vpliva na ostale vrste divjadi, zlasti na srnjad. Negativno vpliva tudi na redke zavarovane prostoživeče živali, zlasti na gozdne kure, ki gnezdijo v gozdnem prostoru (divji petelin in jereb).

5.2 Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

Kljub ugodnim naravnim pogojem za bivanje divjadi so v določenih predelih pogoji za življenje divjadi zaradi gospodarjenja z gozdovi poslabšani. Tu mislimo na velikopovršinske zasmrečene gozdove, brez podrasti in s premalo površin, ki nudijo dobre pogoje za prehranjevanje divjadi (grmišča, pasišča,...). V gozdovih je delež mladovij nizek. To stanje se deloma izboljšuje (zmanjšuje se zasmrečenost gozdov), po drugi strani pa slabša (znižuje se delež mladovja).

Na divjad slabo vpliva sodobno kmetovanje. Način preživetja kmetij danes je tak, da morajo najboljše površine intenzivno obdelovati, gnojiti, uporabljati pesticide in fungicide, da lahko dosega konkurenčne donose, slabše, bolj strme površine pa se opuščajo in zaraščajo. Mnoge slabše travnike so lastniki ogradili za pašnike domače živine, ki del leta niso dostopni za divjad. Širjenje pašništva (zlasti ovčereje) opazno poslabšuje življenjsko okolje divjadi. Povečale so se površine intenzivnih nasadov, kamor divjad nima vstopa.

Nemir v gozdovih se je v desetih letih izjemno povečal zaradi porasta obiska različnih vrst (motorna vozila: štirikolesniki, »kros« motorji, pozimi motorne sani), gorski kolesarji, konjeniki, tekači, pešci, sprehajalci psov, različni športi v naravnem okolju (jadrarno padalstvo, plezanje v plezališčih).

Tudi divjad vpliva na okolje. V LUO so v zadnjem desetletju zelo narasle škode od divjih prašičev na kmetijskih površinah (zlasti škode na travnju – ritine, ki so v Kamniško - Savinjskem LUO večje kot v ostalih LUO v Sloveniji) kljub preprečevalnim ukrepom in naporom lovišč za doseganje čim višjega odvzema prašičev. Šele zadnje leto so se znižale na sprejemljivo raven. Pričakujemo, da bo ta problem eden ključnih pri upravljanju z divjadjo. Za razliko od prej naštetih problemov pa tu z načrtnim upravljanjem divjih prašičev in primerno realizacijo odvzema tako ZGS kot načrtovalec in lovišča kot izvajalci lahko bistveno vplivamo.

Škode od jelenjadi v gozdovih so resen problem v loviščih, kjer je jelenjad stalna in ima v LUO najvišjo gostoto. V hudih zimah z debelo zamrznjeno snežno odejo lahko veliko škodo napravi tudi le nekaj osebkov jelenjadi. Zato bo treba delovati na različnih ravneh – od zmanjševanja ovir pri odstrelu jelenjadi in višje realizacije odvzema do preprečevanja škod s premazi.

5.3 Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

Problem pri upravljanju z jelenjadjo je neenotnost, ker je del Zgornje Savinjske doline zaradi celovitosti lovišča LPN Kozorog priključen v Gorenjsko LUO. Za Gorenjsko LUO je bila v zadnjih letih podaljšana lovna doba, za Kamniško - Savinjsko LUO pa ne. V začetku leta (januar in februar), ko je v LPN Kozorog še dovoljen lov, se jelenjad umakne v lovišče Luče in tam napravi obsežno škodo. Razdelitev enotne populacije jelenjadi med dve lovsko upravljavski območji povzroča razlike pri upravljanju in neenotnost ukrepanja ter oteži medsebojno dogovarjanje. Rešitve problema bomo iskali v usklajevanju upravljanja populacij jelenjadi v obeh omenjenih območjih.

Prenizka je fleksibilnost letnih območnih lovsko upravljavskih načrtov. Če se tekom leta ugotovi, da se je zaradi nepredvidenih razmer zelo povečala ali znižala številčnost posamezne vrste divjadi, bi morala obstajati možnost enostavne in hitre spremembe letnega načrta. Večjo prožnost letnih območnih lovsko upravljavskih načrtov bo omogočal ta dolgoročni načrt, ki določa večja dopustna odstopanja pri odvzemu posameznih vrst divjadi.

Vplivna upravno-administrativna ovira so interni akti upravljavcev lovišč, ki omejujejo/onemogočajo lov na posamezne kategorije določenih vrst divjadi.

6 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

6.1 Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Podatki v preglednici 4 o vlaganjih v življenjsko okolje divjadi se nanašajo na ukrepe, ki so bili izvedeni predvsem ali izključno z namenom izboljšati življenjske razmere divjadi z vidika njihove ohranitve, preprečevanja škode v gozdu, v prometu, na kmetijskih površinah in na divjadi.

Ukrepe so načrtovala in izvedla posamezna lovišča. Podatki so za obdobje 2001 – 2007 pridobljeni iz letnih načrtov gospodarjenja z divjadjo posameznih lovišč, za zadnja tri leta pa so zajeti iz evidenčnega programa Lovske zveze Slovenije Lisjak. Ukrepe skladno s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo delimo na ukrepe v habitatih divjadi, ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi in ukrepi za preprečevanja škode. Posamezne ukrepe je med seboj težko ločiti, saj se praviloma med seboj dopolnjujejo. Tako ukrepi v habitatih kot so: vzdrževanje pašnikov in travnikov, priprava pasišč, vzdrževanje grmišč, remiz, kaluž in drugih vodnih virov ter sadnjo plodonosnih vrst, predstavljajo ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi, s tem pa posredno vplivajo tudi na manjše škode v kmetijstvu in gozdarstvu. Prehranske razmere divjadi neposredno izboljšujemo z zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, krmnimi in pridelovalnimi njivami ter solnicami. Ukrepa za preprečevanje škode sta tudi preprečevalno in privabljalno krmljenje.

Ukrepi so naštet v skladu z že zgoraj omenjenim pravilnikom. Pomanjkanje podatkov za nekatere ukrepe je posledica sprememb, ki jih je prinesel prej omenjeni pravilnik. Pred tem letni načrti gospodarjenja z divjadjo teh ukrepov niso vsebovali (npr. privabljalno krmljenje), tako da o njih ni bilo mogoče pridobiti podatkov. To seveda ne pomeni, da ti ukrepi niso bili izvajani, le zapisani so pod drugi ukrep. Za ukrepe, za katere manjkajo podatki samo v določenih letih, pa s precejšnjo verjetnostjo trdimo, da takrat niso bili izvajani.

Preglednica 4: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI											
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	747	768	826	1.274	1.166	1.290	1.114	933	1933	2.686
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI											
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	22,2	31,4	27,4	47,4	45,2	44,7	45,3	46,7	36,9	36,3
Spravilo sena z odvozom	ha						25,75	24,15	20,9	20,1	25,3
Priprava pasišč za divjad	ha				1,2	1,5	42,4	27,5	20,1	23,4	25,3
Gnojenje travnikov	ha						1,6	1,0	1,0	3,3	2,0
Vzdrževanje grmišč	ha	7,9	10,8	10,2	24,4	21,7	10,6	9,3	6,4	15,1	12,6
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	0,7	0,5	1,2	1,8	3,1	3,6	3,4	0,8	0,7	0,7
Vzdrževanje gozdnega roba	ha						3,85	7,05	6,2	7,7	6,8
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	25	22	25	43	47	46	56	39	37	36
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.						5		5	5	5
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.	100	88	88	140	455	219	257	192	167	49
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	št.						28	10	5	5	6
3. BIOTEHNIČNI UKREPI											
Zimsko krmljenje	kg	47.630	29.300	30.700	37.000	40.236	23.710	18.480	14.300	17.700	15.700
Preprečevalno krmljenje	kg	57.650	50.230	43.370	47.580	44.820	33.990	30.950	18.000	19.300	17.200
Privabljalno krmljenje	kg	0	0	0	0	0	13.940	22.340	27.900	31.500	24.200
Krmne njive	ha	4,5	2,6	5,2	8,4	19,3	5,6	6,3	4,1	5,0	4,8
Pridelovalne njive	ha	2,5	1,7	1,9	1,2	1,6	1,1	1,7	1,9	2,5	2,2
Solnice	kg	4.746	4.226	4.217	4.017	4.273	3.248	3.168	3.300	3.600	3.500
4. LOVSKI OBJEKTI											
Solnice (obnova in novogradnja)	št.	2.230	2.256	2.268	2.213	2.286	1.912	1.938	1.422	1.414	1.567
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.	97	102	99	108	198	118	120	119	140	143

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.	19	19	22	21	32	33	26	18	23	29
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	69,5	61,0	65,8	96,7	111,6	122,7	125,9	98,9	98,8	92,4
5. Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi											
Kemična sredstva	št. obj., ure	420	418	322	876	485	804	834	26, 1.127	25, 1.337	26, 943
Tehnična sredstva	št. obj., ure	13	15	327	754	880	239	295			

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

V prvi polovici obdobja se je večina ur porabila za spremljavo stanja ogroženih in zavarovanih živalskih vrst, kar pa ni namen ukrepa. V drugi polovici obdobja so lovišča začela opravljati opazovanje in spremljanje vseh vrst divjadi. V nižinskem svetu pa so bili ukrepi namenjeni fazanu, poljskemu zajcu in drugim vrstam male divjadi. Opravljeni so bili ukrepi za preprečevanje zaraščanja planinskih pašnikov.

Biomeliorativni ukrepi

Prvi del preglednice predstavljajo t.i. biomeliorativna dela:

Vzdrževanje pašnikov in travnikov s košnjo postaja zaradi vedno intenzivnejšega zaraščanja, ki je posledica opuščanja kmetijskih površin, vedno pomembnejši ukrep – kar se vidi tudi iz naraščajočega obsega. Ukrep je pomemben, saj nudi vsem vrstam rastlinojede divjadi naravno hrano, najbolj koristen je za jelenjad in damjaka. V zadnjih letih se ta ukrep uspešno izvaja tudi v smislu preprečevanja zaraščanja pašnikov pod gozdno mejo. Zaradi zaraščanja in s tem izgube primernih površin je obseg dela v zadnjih dveh letih upadel.

Za **spravilo sena z odvozom in gnojenje travnikov** imamo podatke od leta 2006 naprej, ker se prej ni evidentiralo (izvajalo pa se je). Delo je potrebno na posameznih objektih za košnjo.

Priprava pasišč za divjad postaja zaradi hitrega zaraščanja z gozdno vegetacijo vedno pomembnejša. Delo je namenjeno vsem vrstam rastlinojede divjadi. Na začetku obdobja so se ta dela slabše evidentirala, zadnja leta pa obsegajo med 20 do 27 hektarjev. Enako kot košnja zagotavlja divjadi naravno hrano. Sem spada tudi čiščenje goličav, namenjeno izboljšanju pogojev za gamsa.

Vzdrževanje grmišč je naslednje zelo pomembno delo z vidika ponudbe naravne hrane divjadi. Posredno se na ta način preprečuje tudi objedenost gozdnega mladja. Namen vzdrževanja grmišč je ohranjanje dostopnosti poganjkov in listja za prehrano divjadi, kar pomeni naravno obogatitev prehranske ponudbe. Tudi vzdrževanje grmišč je bilo namenjeno vsem vrstam rastlinojede divjadi. Težko je najti lokacije, ker lastniki niso zainteresirani za izvedbo tega dela. Ukrep se večinoma izvaja na zaraščajočih (opuščenih) kmetijskih površinah. Obseg dela niha iz leta v leto.

Vzdrževanje remiz za malo divjad je najbolj pomembno v predelih kmetijskih površin in bistven ukrep za ohranitev populacij male divjadi. Lovišča imajo predvsem težave, ker ni primernih površin za remize.

Namen **vzdrževanja gozdnega roba** je ohraniti njegovo dolžino in strukturo, ker nudi divjadi zatočišče in hrano. Namenjen je bil vsem vrstam rastlinojede divjadi, saj izboljšuje prehranske in bivalne pogoje za divjad.

Vzdrževanje mokrišč in kaluž je z vidika divjadi predvsem pomembno za populacije jelenjadi in divjega prašiča.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira smo začeli evidentirati z letom 2006. Lovišča skrbijo za 5 večjih vodnih virov.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja se izvaja z namenom, da izboljša prehrano divjadi. Obseg ukrepa niha, pri delu pa je najtežje najti primerne površine za izvedbo. Ukrep je namenjen vsem vrstam divjadi, v prvi meri pa divjim prašičem.

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic je bilo opravljeno v minimalnem obsegu.

Biotehnični ukrepi

V prvi polovici obdobja se je **zimsko krmljenje** izvajalo za srnjad, jelenjad, divjega prašiča, muflona, damjaka in malo divjad. V drugi polovici obdobja smo z načrtovanjem zožili obseg vrst divjadi na jelenjad in muflona in znižali količine krmljenja. Zimsko krmljenje za jelenjad se je izvajalo v osrednjem delu populacije jelenjadi (lovišča Ljubno, Luče, Gornji Grad, Solčava, Mozirje in Motnik-Špitalič), zimsko krmljenje muflona pa v lovišču Solčava in Stahovica. Lovišča imajo skupno 14 zimskih krmišč. Količina porabljene krme je od začetka obdobja bistveno upadla, na slabo tretjino začetne količine. Spremenila se je tudi sestava položene krme – seno se vedno bolj nadomešča s silažo. Lovišča iz leta v leto bolj upoštevajo, da je preseganje načrtovanih količin zimskega krmljenja nedopustno.

Preprečevalno krmljenje se je izvajalo za divjega prašiča z namenom, da se ga zadrži v gozdnih predelih in se tako preprečijo škode na kmetijskih površinah. Preprečevalno krmljenje divjih prašičev se je izvajalo v loviščih Dreta, Braslovče, Vransko, Gornji Grad, Trojane-Ožbolt, Lukovica, Motnik-Špitalič, Mozirje, Ljubno, Luče, Rečica, Velunja, Tuhinj in Smrekovec. Skupaj imajo lovišča 23 preprečevalnih krmišč. Količina položene krme se je enako kot pri zimskem krmljenju zniževala.

Privabljalno krmljenje se je izvajalo z namenom doseganja dovolj visokega odvzema divjih prašičev, jelenjadi in v manjši meri muflonov in damjakov. Lovišča imajo večje število privabljalnih krmišč (80), ki so evidentirana v letnih načrtih lovišč. Popis vseh krmišč je bil izveden v letu 2007. Privabljalno krmljenje se v prvi polovici obdobja ni posebej evidentiralo, zato je porabljena krma v ta namen zabeležena pri ostalih dveh vrstah krmljenja.

V skladu z usmeritvami letnih načrtov LUO je bilo v zadnjem desetletju doseženo znižanje skupne količine porabljene krme (za vse vrste krmljenja) od leta 2001 – 105.280 kg na 57.100 kg v letu 2010.

Z obdelavo **krmnih njiv** ima divjad na razpolago svežo krmo, kar deluje v smislu preprečevanja škod in je hkrati obogatitev prehranske ponudbe. Površina krmnih njiv je nihala, površina je v zadnjem letu obdobja rahlo večja kot je bila v prvem. Ugotavljamo, da ima krmne njive le dobra polovica lovišč, in da je ta ukrep v LUO premalo uporabljen. Krmne njive so večinoma manjše površine, v pretežno gozdnatih delih lovišč, namenjene jelenjadi in divjim prašičem.

Na pridelovalnih njivah nekatera lovišča sama pridelujejo krmo za krmljenje. Gre za večje njive v nižinskih delih lovišč, ki jih je možno strojno obdelovati. Površina je stalna, saj gre za iste objekte.

Ukrepa sečnja v zimskem času nismo načrtovali in tudi ne evidentirali, smo pa v letnih načrtih LUO priporočali uporabo tega ukrepa v dogovoru z lastniki gozdov in revirnim gozdarjem, zlasti loviščem Luče, Gornji Grad, Ljubno in Solčava, kjer nastane največ škod od jelenjadi. Ukrep je bil namenjen izboljšati prehransko osnovo za vse vrste rastlinojede divjadi, v prvi meri za jelenjad in preprečevati lupljenje gozdnega drevja. Lovišča so ga izvajala zelo različno in ga niso evidentirala.

Solnice so lovišča redno vsako leto zalagala solnice s soljo. V desetletnem obdobju se je znižalo tako število solnic kot količina porabljene soli, kar je v skladu z usmeritvijo iz letnih načrtov LUO. Polaganje soli je bilo namenjeno vsem vrstam divjadi. V posameznih letih smo z načrtom omejevali polaganje soli v predelih, kjer so bile prisotne gamsje garje in v predelih z najvišjimi škodami od jelenjadi.

Razmerje biomeliorativnih ukrepov je v primerjavi z biotehničnimi ukrepi po opravljenih urah je 1 : 4. Podobno je tudi razmerje v stroških. Lovišča so torej pri vlaganju sredstev preveč usmerjena v krmljenje in premalo v izboljševanje življenjskega okolja (biomeliorativna dela). Usmeritve iz letnega načrta LUO za povečanje deleža biomeliorativnih del so s strani lovišč premalo upoštevane. To stanje se je tekom obdobja izboljšalo.

Lovski objekti

Lovišča stalno skrbijo za **obnovo in vzdrževanje lovskih prež**, ki so nujne za izvajanje lova. Trend je v smeri povečevanja.

V desetletnem obdobju se je povečalo tudi delo pri **obnovi in vzdrževanju krmišč**, ki je nujno za kvalitetno izvajanje krmljenja.

Podobno tudi **obnova in novogradnja lovskih stez** kaže trend rasti.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Celotno obdobje so se izvajali ukrepi za preprečevanje škod od divjadi, v največji meri za preprečevanje škod od prašičev na kmetijskih zemljiščih ter ukrepi za preprečevanje škod od in na srnjadi (preprečevanje povozov na cestah). Uporabljeni so bili večinoma električni pastirji in kemična sredstva ter v manjši meri mehanska sredstva. Obseg ukrepa je bil v največji meri odvisen od obsega škod od divjih prašičev. Kljub velikemu upadu škod v letu 2010 bo treba preprečevalnim ukrepom še naprej posvečati veliko pozornosti, zlasti ograditvi najbolj izpostavljenih kmetijskih površin, kjer se škode ponavljajo. Podatki za zadnja tri leta so skupno število objektov in skupno število porabljenih ur (za vse vrste ukrepov).

Upravljalci lovišč so v preteklem desetletnem obdobju vsako leto veliko dela in materiala vložili v preprečevanje škode od in na divjadi. V lovskem letu 2001 je bilo opravljenih skupaj 433 ur za preprečitev škode, nato je število ur naraščalo do največje porabe ur v letih 2008: 1.127 ur in letu 2009: 1.337 ur, zadnje leto pa ob upadu škod 943 ur. Postavljali so elektro in kemične ograje, strašila, šumeče in svetleče trakove ter izvajali preprečevalno krmljenje in dodajanje posebnih pripravkov za divjad. Kljub vloženim naporom je na kmetijskih površinah do leta 2008 nastajalo vse več škod, kar je tudi eden izmed pomembnih pokazateljev usklajenosti divjadi in okolja.

6.2 Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja**6.2.1 Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo****Objedenost gozdnega mladja**

Leta 1996 je ZGS pričel s sistematičnim spremljanjem objedenosti gozdnega mladja in sicer v LUO na 115 ploščah, ki so morala zadostovati v naprej določenim pogojem. Popis smo ponavljali in sicer vsake štiri leta podroben popis (vse poškodbe nad statistično srednjo višino razreda v oddaljenosti od vrha poganjka) skupaj s podrobnim popisom (poškodbe terminalnega poganjka nastale v približno enem letu) ter vsako drugo leto samo podroben popis. Objedenost je bila v vseh treh popisih nižja kot v drugih LUO vzhodne Slovenije.

Velik porast deleža objedenosti beležimo od prvega popisa v letu 1996 do drugega popisa v letu 2000. Ocenjujemo, da je k temu prispeval tudi način popisovanja, saj so prvi popis izvedli revirni gozdarji, vsak za svoj revir, drugega pa ena ekipa usposobljenih popisovalcev za celotno površino. Isti način popisa smo ohranili tudi za tretji popis leta 2004.

V letu 2004 je bil ponovljen popis objedenosti gozdnega mladja na celotnem LUO, na 92 stalnih ploščah. Delež objedenega mladja za celotno mladje je bil 18%, za razrede od 15 cm do 150 cm pa 29%. Stanje po posameznih drevesnih vrstah je bilo zelo različno, pri iglavcih in bukvi je bilo dobro, pri nekaterih vrstah listavcev pa slabše. Stanje je bilo v primerjavi s podrobnim popisom leta 2000 nekoliko slabše – leta 2000 je bil delež objedenosti za celotno mladje 15% (2004 je 18%), za razrede od 15 cm do 150 cm je bil 24% (leta 2004 29%). Podatki kažejo, da se je objedenost pri večini drevesnih vrst od leta 2000 do leta 2004 nekoliko povečala.

Preglednica 3.7: Objedenost po višinskih razredih v obdobju 1996 - 2004

Razred mladja	Število (N/ha)					Objedenost (%)				
	1996	2000	indeks	2004	indeks	1996	2000	indeks	2004	indeks
1. do 15 cm	28539	18168	64	71600	251	2	10	500	11	550
2. od 16 do 30 cm	4354	7317	168	25739	591	7	24	343	28	400
3. od 31 do 60 cm	1153	3433	298	13452	1167	9	23	256	32	356
4. od 61 do 150 cm	180	804	447	4687	2604	9	26	289	30	333
Skupaj 1 - 4	34226	29722	87	115478	337	3	15	500	18	600
Skupaj 2 - 4	5687	11554	203	43878	772	6	24	400	29	483

Preglednica 3.8: Objedenost po drevesnih vrstah v obdobju 1996 - 2004

drevesna vrsta	0 do 150					15 do 150				
	1996	2000	%	2004	%	1996	2000	%	2004	%
smreka	2	3	150	5	250	6	6	100	6	100
jelka	12	36	300	16	133	12	40	333	32	267
bori	9	12	133	24	267	3	12	400	24	800
ostali iglavci	9	12	133	14	156	3	12	400	14	467
bukev	6	12	200	18	300	11	17	155	23	209
hrasti	17	19	112	13	76	30	31	103	43	143
plemeniti listavci	27	43	159	31	115	39	57	146	61	156
drugi trdi listavci	20	36	180	47	235	27	47	174	56	207
mehki listavci	40	54	135	56	140	42	57	136	72	171
iglavci	3	6	200	6	200	6	8	133	8	133
listavci	23	25	109	29	126	32	48	150	51	159
skupaj	6	24	400	18	300	17	24	141	29	171

Zaradi izpada številnih ploskev, ker le te niso več izpolnjevala že omenjenih pogojev (osebki so prerasli 1,5 metrov višine, zastor matičnega sestoja se je povečal preko 80 – 90 %), smo leta 2004 izvedli zadnji popis po enotni metodi. Na podlagi tega smo se odločili, da obstoječo metodo prenovimo in sicer tako, da bo za opravljanje popisa potrebno manj časa, da bo rezultate možno korektnije analizirati s pomočjo statističnih analiz in da bodo rezultati pripomoček pri odločitvah na gozdnogospodarskem, gozdnogojitvenem in lovsko upravljavskem področju.

Osnovne enote za popis po prenovljeni metodi so popisne enote, ki združujejo med seboj podobne gozdnogospodarske enote s podobnimi rastiščno-gojitvenimi tipi gozdov. Pri njihovem oblikovanju smo upoštevali populacijska območja rastlinojede parkljaste divjadi in zaokrožena gozdnata območja, ki so si podobna po drevesni sestavi, geološki podlagi, klimi. V letih 2009 in 2010 je bil izveden popis na celotnem območju Kamniško-Savinjskega LUO.

Slika 3.4: Prikaz popisnih enot v Kamniško-Savinjskem LUO

Iz slike je razvidno, da na območju LUO ležijo naslednje popisne enote:

- Zgornja Savinja, ki zavzema večino LUO z izjemo lovišč Stahovica, Kamnik in Domžale
- Osrednje Karavanke, ki zavzema manjši zahodni del LUO (lovišči Stahovica in Kamnik)
- Ljubljana, ki zavzema jugozahodni vogal LUO (lovišče Domžale)

V zelo majhnem delu pa sega v LUO tudi popisna enota Zasavje (del lovišča Lukovica in Vransko) in podobno tudi popisna enota Celjsko-Bistriška kotlina, ki zavzema manjše ravninske dele lovišč Braslovče, Smrekovec in Velunja.

Za potrebe analize stanja odnosa med gozdnimi ekosistemi in divjadjo smo prikazali le podatke v popisni enoti Zgornja Savinja, ki pokriva večino LUO. Popis je bil opravljen na 46 stalnih ploskvah.

Popisna enota Zgornja Savinja je zaradi različne matične podlage in razgibanega reliefa rastiščno zelo pestra, prevladujejo bukova (50% površine), jelovo-bukova (20% površine) in jelova rastišča (10% površine). V bukovjih so najpogostejše asociacije v nižjih nadmorskih višinah Querco-Luzulo-Fagetum, Blechno-Fagetum, Fagetum submontanum praealpinum, Hacquetio-Fagetum in Ostryo-Fagetum, v višjih legah pa Lamium orvalae-Fagetum, Luzulo-Fagetum in Fagetum altimontanum praealpinum. V višjih nadmorskih višinah se bukova nadaljujejo v jelovih-bukovjih, zlasti Abieti Fagetum praealpinum in Luzulo-Abieti-Fagetum praealpinum. Jelovja so najpogostejša v dolinskih legah na nekarbonatni podlagi, zastopani sta združbi Galio-Abietetum in Bazzanio-Abietetum. Mozaično so razporejena borovja, hrastovja z gabrovji ter združbe na mokrih tleh ob potokih in rekah. V višjih nadmorskih višinah je pomemben pas Rhodothamno-Rhodoretuma (4% površine) in smrekovja (Deschampsio flexuose-Piceetum, 5% površine). Preostanek enote predstavlja cela paleta manjšinskih gozdnih združb.

Preglednica 3.9: Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih in drevesnih vrstah 2010

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj - R4		MLADOVJE
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	39.325	42,8	24.887	46,7	16.578	53,0	4.294	45,5	999	36,0	46.757	48,3	51,0
Jelka	9.623	10,5	2.237	4,2	939	3,0	260	2,8	140	5,0	3.575	3,7	11,6
Bori		0,0	140	0,3	160	0,5	40	0,4		0,0	340	0,4	1,0
Macesen		0,0		0,0	100	0,3	40	0,4		0,0	140	0,1	1,4
Ostali iglavci		0,0	40	0,1	60	0,2	20	0,2		0,0	120	0,1	0,0
Bukev	10.336	11,2	10.146	19,0	6.531	20,9	2.577	27,3	879	31,7	20.133	20,8	21,4
Hrasti	3.921	4,3	1.438	2,7	450	1,5	40	0,4	20	0,7	1.957	2,0	0,5
Plemeniti listavci	23.643	25,7	9.587	18,0	2.317	7,4	499	5,3	40	1,4	12.443	12,9	9,8
Drugi trdi listavci	4.871	5,3	3.475	6,5	2.297	7,3	859	9,1	459	16,5	7.090	7,3	2,7
Mehki listavci	238	0,3	1.338	2,5	1.818	5,8	819	8,7	240	8,6	4.214	4,4	0,7
Iglavci	48.949	53,2	27.303	51,2	17.836	57,1	4.654	49,3	1.138	41,0	50.932	52,6	65,0
Listavci	43.008	46,8	25.985	48,8	13.422	42,9	4.794	50,7	1.638	59,0	45.839	47,4	35,0
Skupaj	91.957	100,0	53.289	100,0	31.258	100,0	9.447	100,0	2.776	100,0	96.770	100,0	100,0
%			55,1		32,2		9,8		2,9		100		

Drevesna sestava gozdov: Prevladujejo mešani gozdovi, delež iglavcev se po gospodarskih enotah spreminja in je zelo različen, obstajajo tudi predeli čistih smrekovih gozdov in tudi predeli čistih listavcev. Sestava gozdov po drevesnih vrstah je naslednja: 51% smreka, 21% bukev, 10% plemeniti listavci, 9% jelka, 2% macesen, 1% bor, hrast 0,5%, ostali trdi listavci 3% in mehki listavci 1,5%.

Razmerje razvojnih faz je: mladovja 3%, drogovnjaki 15%, debeljaki 57%, sestoj v obnovi 11%, raznodobni sestoji 12% in grmičav gozd 2%. Glede na modelno stanje močno primanjkuje mladovja in drogovnjakov, izrazito preveč je debeljakov. Delež sestojev v obnovi je približno uravnotežen z modelom.

V pomladku in mladovju ima največji pomladitveni potencial smreka, sledi ji bukev, plemeniti listavci, drugi trdi listavci in jelka. Iz podatkov popisa objedenosti razberemo, da se sestava drevesnih vrst mladja po višinskih razredih spreminja. Smreki delež upada, kljub temu ohrani v razredu od 100-150 cm največji delež (36%), kar je dovolj glede na gozdnogospodarske cilje. Bukvi se delež iz razreda v razred povečuje, v razredu od 100-150 cm ima 32% delež. Delež plemenitih listavcev upada najbolj izrazito, v zadnjem razredu ohrani le 1,4% delež, kar je prenizko število za vraščanje v starejše razvojne faze glede na njihovo gospodarsko pomembnost. Delež jelke upada manj izrazito, v zadnjem višinskem razredu ohrani 5% delež.

Poleg bukve se poveča tudi delež gospodarsko manj pomembnih drugih trdih listavcev, v zadnjem razredu imajo 17%. Delež bora, macesna in hrasta je nizek, pri vseh je opaziti trend upadanja iz razreda v razred.

Na podlagi analiz podatkov ugotavljamo, da proces naravnega pomlajevanja gozdov ni ogrožen. S pravo strategijo pomlajevanja, od pripravljalnih in nasemenilnih sečenj do končnih posekov je naravna obnova gozdov kljub vplivu rastlinojede divjadi zagotovljena. Divjad je sestavni del gozdnih ekosistemov, zato je potrebno dopustiti njen vpliv na pomladitveni potencial. Delež mladovja v gozdnih sestojih je nizek, vendar skupaj s pomladkom ne zaostaja za modelnim stanjem. Zato je stopnja objedenosti gozdnega mladja sprejemljiva pri večini drevesnih vrst, z izjemo plemenitih listavcev. Tu se naravno večjemu upadu števila mladik drevja pridruži še visoka izpostavljenost objedanju. Delež plemenitih listavcev v zadnjem višinskem razredu je prenizek glede na cilj razvoja gozdnih sestojev. To je treba upoštevati pri strategiji pomlajevanja in z dodatnimi ukrepi (sadnja, zaščita) zagotavljati dovolj velik delež plemenitih listavcev.

Preglednica 5: Primerjava deležev razvojnih faz med modelnim in dejanskim stanjem po popisnih enotah na območju lovsko upravljavskega območja

RAZVOJNA FAZA	13 Zgornja Savinja			
	model		dejansko	
	ha	%	ha	%
Mladovje	5478	9,2	1.827	3,1
Drogovnjak	13814	23,2	8.564	14,4
Debeljak	30605	51,4	33.978	57,1
Sest. v obnovi	7204,7	12,1	6.362	10,7
Ostalo	2441,3	4,1	8.812	14,8

Omenjena problematika je podrobneje predstavljena v delu Območnega gozdnogospodarskega načrta Nazarskega gozdnogospodarskega območja 2011-2020 v poglavju 2.8.

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

Na gozdni vegetaciji je najbolj pogosta škoda lupljenje drogovnjakov (mladih gozdov) smreke in jesena, redkeje pa gorskega javorja in bukve. Drevesa lupi jelenjad v zimah, ko zaradi debele zamrznjene snežne odeje nima dostopa do naravne hrane. Največ škode smo evidentirali v lovišču Luče, v Krnici in Podvolovljeku. Škoda pa je bila tudi v loviščih Ljubno, Gornji Grad, Solčava, Motnik-Špitalič, Vransko in Tuhinj. V slabih pogojih lahko precej škode povzroči le nekaj osebkov jelenjadi. V loviščih z najvišjo gostoto jelenjadi preprečujemo nastanek škod tudi z zimskim krmljenjem, klub temu pa so se škode pojavljale. Škode so bile v najbolj poškodovanih sestojih sanirane tako, da se je izvedlo redčenje drogovnjaka in premaz nosilcev funkcij.

6.2.2 Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Obseg nastalih škod od divjadi na kmetijskih površinah in v gozdovih se spremlja preko letnih načrtov lovišč oziroma preko evidenčnega programa Lovske zveze Slovenije Lisjak, v katerega lovišča zadnja 3 leta beležijo tudi podatke o škodah. Zbrani podatki o izplačanih odškodninah predstavljajo podatek, kot so ga podali upravljavci lovišč za posamezno leto in predstavlja izplačana denarna sredstva za namen odškodnin. Ker so lovišča vedno večji delež škode poravnala z delom in materialom, smo najprej začeli v letnih načrtih LUO dodatno prikazovati obseg teh del, od leta 2008 naprej pa smo ta del, za vsa lovišča enotno preračunan v odškodnino, začeli vključevati v podatek o izplačanih odškodninah. Škode so bile v celotnem obdobju spremljane na podoben način, tako da so podatki primerljivi. V preglednici 6 so podatki za vse vrste divjadi oziroma za vse povzročene škod skupaj.

Preglednica 6: Izplačana odškodnina na lovni površini od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

Vrsta divjadi	Kultura	IZPLAČANA ODŠKODNINA (v eur / 100 ha)									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SRNA	kulture		0,31	0,07	0,58	0,45	1,96	0,24	0,08	0,47	0,21
	travniki										
	sadno drevje						0,22				
	gozd										
	ostalo										
skupaj SRNA		0,00	0,31	0,07	0,58	0,45	2,18	0,24	0,08	0,47	0,21
NAVADNI JELEN	kulture			0,05	0,25	0,24	0,53	0,12		0,18	0,20
	travniki				0,61	0,03					
	sadno drevje					0,07					
	gozd				1,62	0,43	2,80	0,35		0,27	1,77
	ostalo										0,1
skupaj NAVADNI JELEN		0,00	0,00	0,05	2,48	0,77	3,33	0,47	0,00	0,45	2,11
DAMJAK	kulture						0,10				
	travniki										
	sadno drevje										
	gozd										
	ostalo										
skupaj DAMJAK		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00
MUFLON	kulture										
	travniki				0,10		0,10	0,15			
	sadno drevje										
	gozd										
	ostalo										
skupaj MUFLON		0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,10	0,15	0,00	0,00	0,00
GAMS	kulture										
	travniki										
	sadno drevje										
	gozd										
	ostalo										
skupaj GAMS		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DIVJI PRAŠIČ	kulture	8,53	9,95	6,16	8,99	7,96	7,92	5,02	9,56	3,10	6,25
	travniki	8,88	3,68	8,86	9,31	10,00	14,72	25,19	63,55	31,55	10,99
	ostalo								32,0		
skupaj DIVJI PRAŠIČ		17,41	13,63	15,02	18,30	17,96	22,64	30,21	105,11	34,65	17,24
SKUPAJ PARKLJARJI		17,41	13,94	15,14	21,46	19,18	28,35	31,07	105,19	35,57	19,56
JAZBEC				0,02		0,03	0,05	0,60	0,18	0,06	0,13
LISICA										0,17	
POLJSKI ZAJEC				0,04							
SIVA VRANA				0,03		0,15		0,03	0,14		
OSTALO						0,02		0,29	0,10		
SKUPAJ OSTALE VRSTE		0,00	0,00	0,09	0,00	0,20	0,05	0,92	0,42	0,23	0,13
<u>VSE SKUPAJ</u>		<u>17,41</u>	<u>13,94</u>	<u>15,23</u>	<u>21,46</u>	<u>19,38</u>	<u>28,40</u>	<u>31,99</u>	<u>105,61</u>	<u>35,80</u>	<u>19,69</u>

Splošni trend škod, ki jih povzroča srnjad, je precej enakomeren, škode so zelo nizke, nihajo iz leta v leto (med 0 in 2,18 evra/100 ha l.p.), se ne povečujejo. Večinoma nastanejo na kmetijskih kulturah in redko na sadnem drevju.

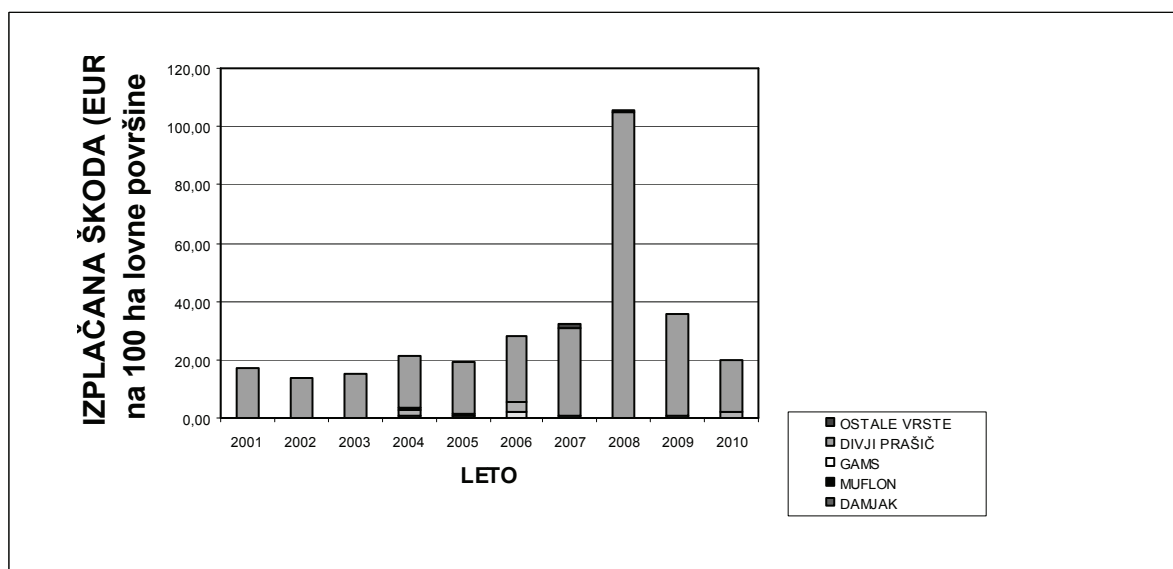
Trend škod pri jelenjadi je povečevanje. Škode so zelo neenakomerne, močno nihajo iz leta v leto (v veliki meri odvisno od snežne odeje), gibljejo se med 0 in 3,33 evra/100 ha l.p. Večina škod povzroči jelenjad v gozdovih: lupljenje mlajših gozdov (smreka, jesen, redko druge vrste). Zelo malo škod nastane na kmetijskih kulturah in travnikih.

Škode od neavtohtonih vrst so nizke: od damjakov so minimalne, od muflonov so zelo nizke (med 0 in 0,15 evrov/100 ha l.p.), večina na travnikih.

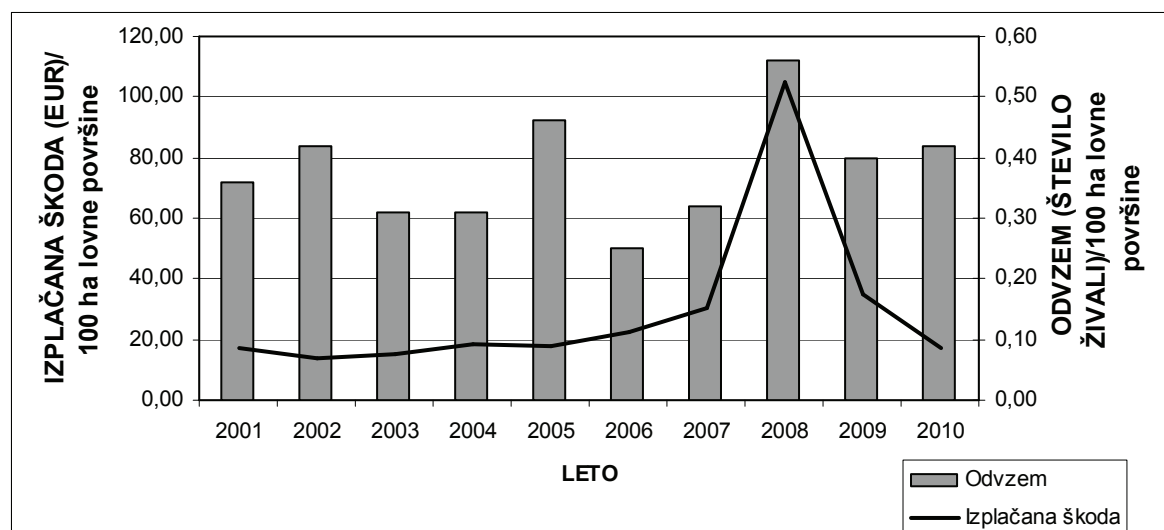
Največji del škod povzročajo divji prašiči, največji del na travnikih in manjši del na kmetijskih kulturah, nekaj tudi v gozdu. Višina škod se giba med 13,63 in 105,11 evrov/100 ha l.p. Trend je rast do leta 2008, ko so bile škode najvišje (105,11 evro/100 ha l.p.). Zadnji dve leti pa so lovišča z visokim odvzemom prašičev in preprečevalnimi ukrepi uspela bistveno znižati škode, v letu 2010 na 17,24 evrov/100 ha l.p.

Od ostalih vrst redno povzročata manjše škode jazbec in siva vrana. Ostale vrste pa le minimalno.

Slika 7: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljestih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010

Slika 8: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010

Ne glede na vse škode, ki nastanejo na kmetijskih kulturah in na vsa sredstva, ki jih upravljavci lovišč uporabijo za preprečevanje škod, je bistveno, da upravljavci lovišč in lastniki zemljišč (oškodovanci) dosežejo dogovor. Cilj upravljanja je, da se škode znižajo na zmerno, sprejemljivo višino v prvi vrsti s primerno višino ter strukturo odstrela, podprto z ostalimi ukrepi.

6.3 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi in trendi

Prehranske in bivalne razmere za divjad

Ocenjujemo, da so prehranske in bivalne razmere za divjad v LUO ugodne. Prehranske razmere so ugodne zaradi velike pestrosti gozdnih ekosistemov: velika geografska in geološka pestrost, velika rastiščna pestrost, sonaravna sestava drevesnih vrst, prisotnost vseh razvojnih faz gozda. Gozdovi so večinoma bogati z grmovnim in zeliščnim slojem. Pri zgradbi gozdov sta za divjad neugodni le dve značilnosti LUO, prva je, da je v LUO več predelov, kjer so gozdovi na velikih površinah zasmrečeni, z revnim zeliščnim slojem in druga, da je v LUO delež razvojne faze mladovja nizek. Velik del LUO leži na neprepustnih kamninah, kar pomeni, da ima divjad vedno na voljo površinsko vodo. Za LUO je značilno tudi mozaično prepletanje gozdov s kmetijskimi površinami, kar pomeni veliko gozdnega roba. Velik del LUO je naseljen s samotnimi kmetijami ali manjšimi zaselki, ki skupaj s planinskimi pašniki nudijo ugodne prehranske in bivalne pogoje.

Prehranski pogoji za divjad se nekoliko slabšajo zaradi razvoja kmetijstva, ki je povzročil, da so najboljše kmetijske površine intenzivno obdelane, slabše kmetijske površine pa se v veliki meri ograjuje kot pašnike, ali pa se jih opušča (zaraščanje). Zaraščanje je zlasti hitro v pasu pod zgornjo gozdno mejo, kjer se opušča planinska paša. Pogoji za divjad se slabšajo posebej zaradi širjenja ovčereje, ki je povezana z ograjevanjem celotnih kmetij. Z uvajanjem ekološkega kmetovanja se pogoji za divjad izboljšujejo na posameznih posestih kmetij. Bistveno bolj pa so se v desetletnem obdobju poslabšale bivalne razmere za divjad, kajti gozdnati predeli so vedno bolj obiskani in nemir v loviščih je vedno večji. Pojavljajo se nove oblike voženj z motornimi vozili po naravi, ki zaradi hitrosti močno plašijo divjad (štrikolesniki, motorne sani,...). V nekdanjih mirnih predelih so se zgradile gozdne prometnice, markirale planinske poti, uredila plezališča. Še vedno je velik negativni vpliv potepuških živali (zlasti psov). Področje vzreje psov se počasi ureja, vendar se je število psov v tem obdobju zelo povečalo in del lastnikov še vedno neodgovorno ravna z njimi. Organiziranih sprehajališč za pse ni, kar pomeni, da se to opravi v prosti naravi, kar je pa zelo moteče za divjad.

Vpliv rabe prostora na bivalne razmere

Raba prostora v LUO se je v zadnjih desetih letih zelo intenzivirala. Hiter razvoj gospodarstva je pomenil povečano izgradnjo infrastrukture in širjenje naselij, zlasti večjih mest. Zgradile so se nove ceste, industrijske in obrtne cone, naselja, trgovski centri, kar je skrčilo življenjski prostor divjadi. Veliko gozdnih cest je dobilo asfaltno prevleko. Promet na vseh cestah se je povečal in zgostil. Razvoj rekreativnih dejavnosti okrog velikih mest (Velenje, Šoštanj, Kamnik) in turizma (Golte, Snovik, Logarska dolina) pomeni tudi povečan obisk ljudi v gozdovih, kar zelo poslabša bivalne pogoje za divjad in praktično onemogoča lov v širših predelih.

Zmanjšal pa se je vpliv industrializacije in pridobivanja energije, saj so nekateri večji onesnaževalci ustavili proizvodnjo, ostali pa so morali proizvodnjo urediti v skladu s strožimi okoljskimi standardi (čistilne naprave, znižanje dopustnih meja onesnaževanja okolja). Termoelektrarna v Šoštanju ima nove čistilne naprave, ugreznanje gozdov nad rudnikov lignita Velenje se je na velikem delu površin zaustavilo. Večina odpadnih voda (komunalnih in industrijskih) se čisti na čistilnih napravah. Povečalo pa se je onesnaževanje okolja zaradi prometa in kmetijstva.

6.4 Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Splošno ciljno stanje življenjskega okolja divjadi glede bivalnih in prehranskih razmer mora biti takšno, da zagotavlja nemoten obstoj in razvoj posameznih populacij divjadi. Žal lahko s tem načrtom vplivamo le na manjši del ukrepov, ki dejansko vplivajo na stanje okolja divjadi. Ciljno stanje bomo dosegli le s soglasjem vseh načrtov (gozdarskih, kmetijskih), ki urejajo okolje divjadi. Vplivamo pa lahko na izvajanje neposrednih ukrepov za izboljševanje prehranskih razmer posameznih vrst (krmljenje), ki mora biti prilagojeno stanju populacije in naravno danim razmeram v okolju.

Ciljno stanje življenjskega okolja za srnjad

Objedenost gospodarskih drevesnih vrst v pomlajevanju naj bo v gozdovih v sprejemljivih mejah. V mejah možnosti (strinjanje lastnikov zemljišč) izboljšujemo življenjsko okolje z ohranjanjem in vzdrževanjem grmišč,

zlasti v prisojnih predelih, kjer je številčnost srnjadi povečana v kritičnem zimskem času. Ohranjamo nizek obseg škod na kmetijskih zemljiščih.

Ciljno stanje življenjskega okolja za jelenjad

Cilj je v mejah naravnih danosti izboljšati prehranske in bivalne pogoje za jelenjad. To v prvi vrsti pomeni vzdrževati dovolj velike površine travnikov sredi pretežno gozdnate krajine. Škode od jelenjadi v gozdovih naj se znižajo na sprejemljivo raven, ohranjamo nizek obseg škod na kmetijskih zemljiščih.

Ciljno stanje življenjskega okolja za damjaka

Ohranitev sedanjega ugodnega stanja okolja z velikimi površinami grmišč. Dopustne so naravi prijazne oblike rekreacije. Pomembna je ohranitev površin košenih travnikov. Škode na kmetijskih površinah morajo ostati znosne.

Ciljno stanje življenjskega okolja za gamsa

Ohranjanje sedanjega stanja življenjskega okolja in kjer je mogoče, povečevati pašne površine.

Ciljno stanje življenjskega okolja za muflona

Prisotnost muflonov je dopustna v taki številčnosti, da ne vpliva negativno na fito- in zoocenozo in da je obseg škod na kmetijskih površinah in v gozdovih sprejemljiv.

Ciljno stanje življenjskega okolja za divjega prašiča

Cilja sta dva. Prvi je doseči primerno nizek obseg škod od divjih prašičev na kmetijskih površinah (zlasti na travinju) s primerno višino in strukturo odzema, podprto z vsemi ostalimi ukrepi. Drugi cilj je v okviru naravnih danosti izboljšati prehransko kapaciteto okolja za divje prašiče.

Ciljno stanje življenjskega okolja male poljske divjadi in ostalih vrst divjadi

V gozdnem prostoru je cilj ohraniti pestrost in naravno sestavo gozda. V kmetijskem prostoru je cilj ohranjati skupine drevja in grmovja ter obvodne pasove drevja in grmovja v kmetijski krajini in na primernih površinah oblikovati nove.

6.5 Usmeritve za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi

Podane so splošne usmeritve za izboljšanje prehranskih razmer za divjad. Nato so podane usmeritve in ukrepi za ohranitev in nego habitatov v gozdnem in negozdnem prostoru za posamezno vrsto divjadi ter usmeritve za preprečevanje škod na in od divjadi.

6.5.1 Splošne usmeritve za izboljšanje prehranskih razmer za divjad

Krmljenje

Kot ukrep krmljenja sodijo vse vrste polaganja hrane v naravno okolje, ki je namenjena prehrani divjadi. Za polaganje hrane se ne smatra posek drevja za objedanje in pridelava krme na kmetijskih površinah (t.i. krmnih njivah), s katero se divjad prehranjuje neposredno na rastočih rastlinah. Kot ukrep krmljenja prav tako ne šteje polaganje soli, kljub temu pa je pri polaganju le te potrebno upoštevati v načrtih zapisane usmeritve in omejitve. Krmljenje s krmo pridelano na travnatih površinah (pašniki, travniki), ki jih vzdržujejo upravljavci lovišč/LPN, se šteje kot ukrep krmljenja in je tudi te lokacije potrebno vnesti v kataster krmišč. Takšno polaganje krme se lahko omeji v primerih negativnih učinkov divjadi na okolje.

Namen:

Pri opredelitvi namena krmljenja je potrebno le-tega obravnavati z vidika učinkov na celotno populacijo posameznih vrst divjadi in njeno življenjsko okolje ter na medvrstne odnose. Pri tem je potrebno upoštevati tudi obstoječe razmere v življenjskem okolju in cilje upravljanja s posameznimi vrstami divjadi v določenem okolju. Ker so nameni krmljenja za posamezne vrste divjadi različni, je temu prilagojeno tudi krmljenje. Zelene učinke krmljenja po vrstah divjadi se zagotavlja s prostorsko in časovno opredelitvijo krmljenja ter sestavo krme.

Krmljenje ima lahko pozitivne učinke v od človeka osiromašenih življenjskih okoljih ali okoljih, kjer se zaradi sedanjih interesov po rabi prostora (kmetijstvo, gozdarstvo) brez večjih negativnih posledic za okolje, lahko omogoči prisotnost vitalnih populacij posameznih vrst divjadi ali pa se s krmljenjem zniža vpliv divjadi na to okolje. S pomočjo krmljenja se tudi omogoča lažji in pravilnejši poseg v populacijo divjadi z odstrelom.

Razen krmljenja nekaterih vrst male divjadi (fazan, poljski zajec), pri kateri je zaradi trenutnega stanja v Sloveniji osnovni cilj dvig številčnosti, krmljenje ne sme biti namenjeno ali imeti za posledico dvig natalitete in s tem gostoto posameznih vrst divjadi, preživetje posameznih manj vitalnih osebkov v populaciji ali celo vzdrževanje preštevilne populacije divjadi v ohranjenih habitatih.

Ker ima neustrezna sestava ali kvaliteta krme lahko za posledico povečanje obremenitev okolja (povečanje objedanja naravne vegetacije in lupljenje drevja) ali celo povzroči prebavne motnje posamezne živali, se v načrtih predpisuje tudi dovoljena sestava krme, pri čemer je za določene namene krmljenja omejena zlasti količina močne škrobne krme, oziroma obvezna sestavina sočne krme v strukturi ponudbe krme.

Pri krmljenju je potrebno upoštevati medvrstne odnose med živalskimi vrstami, vključno z zavarovanimi in še posebej ogroženimi vrstami (gozdne kure). Krmljenje nekaterih vrst divjadi (divji prašič, lisica, kuna belica) ima v habitatih gozdnih kur zaradi plenilstva med vrstami dodatne negativne posledice na te vrste. Zato v habitatih gozdnih kur ne krmimo naštetih vrst divjadi.

Vrste krmljenja:

Po namenu krmljenja ločujemo zimsko, preprečevalno in privabljalno krmljenje.

Zimsko krmljenje se izvaja z namenom zmanjšanja pritiska divjadi na naravne prehranske vire in tvorbe energijske rezerve v času prehranske ožine. S tem ukrepom se divjad v obdobju leta, ko nastopi prehranska ožina prostorsko zadržuje v predelih zimovališč. Pri mali divjadi je namenjeno povečanju prehranske ponudbe tudi izven zimskega obdobja ter s tem preživetju posameznih osebkov oz. skupin divjadi, ki imajo kot skupni učinek povečevanje številčnosti te divjadi.

Zimsko se krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen
- Damjak
- Muflon
- Mala divjad (fazan, poljski zajec, raca mlakarica)

Preprečevalno krmljenje se izvaja le za divjega prašiča v časovno omejenem vegetacijskem obdobju, kar bo opredeljeno z letnimi načrti LUO, z namenom zadrževanje živali v predelih, kjer so manjše možnosti nastanka škod na kmetijskih površinah.

Privabljalno krmljenje se izvaja z namenom privabljanja divjadi zaradi odstrela. Privabljalno se krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen
- Damjak
- Muflon
- Divji prašič
- Lisica
- Kuna belica
- Kuna zlatica

Namensko krmljenje srnjadi in gamsa, razen v izjemnih razmerah, ni dovoljeno.

Izjemoma, le ob posebnih (izjemnih) vremenskih razmerah ali pri naravnih katastrofah se lahko krmi ostale vrste divjadi (srna, gams). V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka in pomrzljena snežna odeja), je dovoljeno krmljenje naštetih vrst divjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika osiromašeno življenjsko okolje teh vrst. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje naštetih vrst divjadi opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas, vrsta divjadi) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje morajo biti izvedeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe z ukrepi omogočanja prehrane z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se jih nikjer v LUO ne omejuje.

Vrste, količina in sestava krme:

Vrste krme so obravnavane s stališča energijske vrednosti, vsebnosti vode ter izvora po naslednjih skupinah:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi s hrano rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci) in
- krma živalskega izvora v skladu z veterinarskimi predpisi.

Vse ostale vrste krme, razen zgoraj navedenih, za krmljenje divjadi niso dovoljene.

Krmljenje rastlinojede parkljaste divjadi – splošne usmeritve

Količina močne škrobne krme za zimsko krmljenje rastlinojede vrste divjadi (navadni jelen, damjak, muflon) naj bo v najnižjem deležu, praviloma ne sme presegati 10 % delež v skupni količini (po masi) krme. Na istem krmišču, namenjenem zimskemu krmljenju rastlinojede parkljaste divjadi mora biti struktura krme v sledečih deležih – močna škrobna krma do 10%, sočna krma do 30%, voluminozna krma vsaj 60%. Odstopanja od navedene strukture krme za rastlinojedo parkljasto divjad v času zimskega krmljenja so le v smislu vzdrževanja pasišč s košnjo in naknadnim sušenjem sena, ko je le-tega dovoljeno samostojno zložiti v jasli.

Priporočljivo je, da je ob zimskem krmljenju parkljaste divjadi močna škrobna krma na razpolago le v jesenskih mesecih (oktober, november, december), sočna in voluminozna krma pa v celotnem obdobju krmljenja.

Količine položene krme naj bodo dejansko odvisne od naravne ponudbe hrane (gozdni obrod kostanja, hrasta in bukve) v posameznem letu.

Specifične usmeritve pri krmljenju posameznih vrstah divjadi so zapisane v nadaljevanju načrta (po vrstah divjadi).

Intenzivnost zimskega krmljenja, izbira lokacij in števila krmišč ter stalnost krmišč v prostoru

Krmljenje divjadi, predvsem zimsko, lahko močno vpliva in preoblikuje migracijske značilnosti, prostorsko razporeditev in splošne vedenjske vzorce parkljaste divjadi, zlasti jelenjadi. Dolgotrajno krmljenje zmanjšuje njeno sezonsko migratornost in celoletna območja aktivnosti ter povečuje njene celoletne in zlasti zimske gostote v neposredni okolici krmišč. Vse naštetu lahko vpliva na:

- akutno povečanje poškodb in škod na mladju v okolici krmišč pri čemer vplivno območje povečanih poškodb znaša okoli 500 metrov okoli krmišč,
- prevelike splošne obremenitve gozdov ob krmiščih, kar se odraža v padcu vrstne pestrosti, izginjanju rastlinskih in živalskih vrst in degradaciji ekosistemov,
- povečani zaparazitiranosti in obolelosti divjadi in slabšanju njenega telesnega stanja (manjša telesna masa in slabše trofeje) zaradi lažjega prenosa bolezni med osebkami in povečano znotrajvrstno tekmovalnostjo,
- potencialno olajšanega prenosa bolezni s prostoživečimi na domače živali.

V izogib naštetim negativnim dejavnikom krmljenja priporočamo, da se lokacije zimskih krmišč v času dosledno menjavajo in naj isto krmišče ne bo nepretrgoma v uporabi več kot 10 let. Krmljenje samo po sebi ne zmanjšuje poškodb gozdnega mladja in drevja zaradi lupljenja, pač pa je mogoče z njim divjad odtegniti v predele, kjer so poškodbe manj problematične. Zato naj bodo lokacije krmišč določene ob upoštevanju zgradbe gozdov in gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih ciljev - s krmišči se je treba izogibati obsežnejšim delom sestojev, ki so ali bodo v naslednjem desetletju v obnovi in sestojem, kjer so zaradi specifične drevesne zgradbe težave z obnovo večje. Tudi sicer priporočamo, da se zimsko krmljenje izvaja po kritični presoji pozitivnih in negativnih učinkov na individualni ravni. V splošnem je treba obseg krmljenja pri vseh vrstah divjadi postopno zmanjševati in krmljenje na območjih, kjer se ga doslej še ni uporabljalo, dovoliti le v primerih in na konkretnih lokacijah in območjih, ko njegovi pozitivni učinki odtehtajo negativne. Na območjih, kjer se ukrep že dlje časa izvaja, pa naj bodo vse spremembe postopne. Morebitna nagla ukinitve krmljenja na območju z dolgo tradicijo rabe tega ukrepa, bi namreč lahko vodila v velike poškodbe gozda in tudi poslabšanje telesnega stanja ter celo pogine na krmo habituiranih živali.

Gostota krmišč:

Zaradi preprečitve prekomernega krmljenja parkljaste divjadi, gostitve divjadi na neprimernih lokacijah, neželenih migracij divjadi ali krmljenja, ki bi imelo za posledico zmanjševanje vpliva naravne selekcije med divjadjo, se določi tako količina kot tudi struktura krme, oziroma število krmišč.

Število krmišč za malo divjad in male zveri ni omejeno.

Kataster krmišč:

Kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju je popis (vključno s kartnim gradivom) lokacij vseh krmišč, ki so pri upravljanju z divjadjo v danem trenutku strokovno ter okoljsko sprejemljiva in dopustna. V katastru krmišč so opredeljene natančne lokacije krmišč po posameznih loviščih, ciljna živalska vrsta katero se krmi, namen krmljenja, tip krmišča ter vrste in količine krme.

Zavod za gozdove Slovenije v sodelovanju z upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom ter območnim združenjem upravljavcev lovišč (OZUL) izdela in vodi kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju. Na predlog upravljavca lovišča/LPN ter po strokovni presoji ZGS se kataster lahko spremeni ali dopolni.

V katastru krmišč se vodijo lokacije za sledeče vrste krmišč in načine krmljenja na krmiščih:

- krmišča za zimsko krmljenje navadnega jelena, damjaka in muflona
- krmišča za privabljalno krmljenje navadnega jelena, damjaka in muflona, kjer se poleg sočne krme polaga še ostale vrste krme
- krmišča za preprečevalno krmljenje divjih prašičev
- krmišča za privabljalno krmljenje divjih prašičev

Kataster krmišč je sestavni del načrtov upravljanja z divjadjo. Del vsebin iz katastra krmišč mora biti sestavni del letnega lovsko upravljavskega načrta LUO za konkretno koledarsko/lovsko/načrtovalsko leto, predvsem so to: kriteriji, pogoji in načini krmljenja (podrobnejša navodila) za vrste parkljaste divjadi, ter tudi dovoljene maksimalne količine krme (kjer so le te omejene), kar velja tudi za krmišča za katera se ne vodi katastra. V načrtih LUO morajo biti opredeljene (navedene) tudi lokacije krmišč za posamezne vrste divjadi.

Solnice

Namen solnic je olajšati predvsem spomladanski prehod na sočno naravno hrano, preskrbo z mineralnimi snovmi ter doseganje načrta odvzema, zato je priporočljivo zalaganje solnic v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico). Postavljanje solnic je prepovedano:

- V gozdnih sestojih - mladovijih in sestojih v obnovi, oz. je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS.
- Ob cestah in v območju gozdnih rezervatov.
- Ob vodnih virih oz. le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli tudi ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.
- V območja ali bližino območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastišča redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst.
- V bližino območij naravnih vrednot, v ožja zavarovana območja in v dele širših zavarovanih območij s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitev.

6.5.2 Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju posameznih vrst divjadi

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju srnjadi

Krmljenje srnjadi, razen v izjemnih primerih, ni dovoljeno.

V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka snežna odeja), je dovoljeno krmljenje srnjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika srnjadi osiromašeno življenjsko okolje, a je tudi v tem primeru dovoljeno krmljenje samo s kombinacijo krme (sočna, močna in voluminozna krma) in ne zgolj samo z eno od teh. Oceno izrednih razmer, ki bi upravičevale izjemno zimsko krmljenje srnjadi, opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje srnjadi morajo biti izvedeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe srnjadi z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevec in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe srnjadi, z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevec in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimskih razmerah priporočljivo, zato se jih nikjer v Sloveniji ne omejuje.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrežno krmljenje (*»intercept feeding«*), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Tovrstno prestrežno krmljenje je mogoče dovoliti le, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- dolgotrajna ali visoka snežna odeja;
- zaznana pogosto prehranjevanje srnjadi na brežini ceste;
- registrirano večje število povožene srnjadi v dotičnem lovišču v času te zime (>3 po 1.12.);
- krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e).

Za pridobitev dovoljenja za prestrežno krmljenje veljajo enaki pogoji kot za izjemoma dovoljeno zimsko krmljenje srnjadi (podana pisna informacija z vlogo na ZGS s strani upravljavca, izdano soglasje s strani OE ZGS ter obveščanje lovske inšpekcije). Pred izdajo dovoljenja morajo biti predhodno vzpostavljeni ukrepi

dostopa srnjadi do naravnih prehranskih virov (pluženje visokega snega do robidovja in ostalih virov naravne hrane,...).

Priporočamo primerno intenzivnost pri vzdrževanju **pasišč** in **grmišč** v gozdnem prostoru, namenjenih za vse vrste rastlinojede divjadi.

Sadnja plodonosnega drevja in grmovja je zaželen ukrep, ki se ga pri delih v okolju pospešuje in ne omejuje.

Ukrepi za zmanjšanje nenaravnih izgub, predvsem povoza, ki se izvajajo v okolju so: kemična odvrčala, zvočna odvrčala, silhuete, odsevnik, plašilne naprave pri kosilnicah, cestno prometni znaki, ipd. ter predvsem pravočasna količinsko in strukturno ustrezna realizacija načrtovanega odvzema.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju jelenjadi

Pašne površine; ohranjanje, vzdrževanje, ponovna vzpostavitev in osnivanje novih pašnih površin sodi med najpomembnejše biomeliorativne ukrepe za jelenjad. Zato priporočamo, da te površine (v »gozdni krajini« v LUO) znašajo najmanj 5 hektarjev na 1.000 hektarjev gozda v LUO.

Zimovališče; zaradi zagotovitve miru se lahko od od začetka/nastopa zimskih razmer pa do konca le-teh tu izvaja le individualni lov ter zimski posek za krmo, ostala dela pa le v soglasju z ZGS.

Kaluže in druge vodne vire je priporočljivo v območjih jelenjadi, predvsem kjer ni površinskih vod (kraški tereni), vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1.000 ha. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Krmne njive pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na naravno rastje, zato so dobrodošel pripomoček v uravnavanju usklajenosti jelenjadi z okoljem in jih ne omejujemo po obsegu, pač pa le usmerjamo lokacijsko. Na krmnih njivah v varovanih območjih narave naj se ne sadi invazivnih rastlinskih vrst.

Zimska sečnja, katera se po predhodnem odkazilu izvede v času zimske stiske in s katero usmerjano zadovoljujemo potrebe jelenjadi predvsem v okolici zimovališč.

Zapora gozdnih cest je možna v času razmnoževanja in na območju evidentiranih rukališč od 1.9. do 15.10. ter v času zimske stiske in na območju evidentiranih zimovališč, praviloma od 1.12. do 31.3.

Krmljenje

Zimsko krmljenje se izvaja v območjih povečanih gostitev jelenjadi v zimskem obdobju – zimovališčih/mirnih conah. Zimsko krmljenje se lahko izvaja tudi na področjih, kjer želimo jelenjad privabiti in zadržati z namenom razbremenitve vpliva jelenjadi na življenjsko okolje v nekem drugem okolju. Odstrel na teh krmiščih ni dovoljen.

V robnih populacijskih območjih je dovoljeno zgolj **privabljalno krmljenje** jelenjadi za namen lažje izpolnitve načrta odvzema, izjeme se določijo v letnih načrtih LUO. V »območjih brez jelenjadi« (prisotnost jelenjadi tam ni zaželen) ni dovoljeno nobeno krmljenje jelenjadi.

Sestava krme za zimsko krmljenje jelenjadi:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod) v deležu do 10%,
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje) v deležu do 30%,
- voluminozna krma (seno, vejniki, silaža, pesni rezanci) v deležu najmanj 60%.
- pri krmljenju z močno škrobno krmo in voluminozno krmo mora biti na krmišču divjadi stalno na razpolago tudi sočna krma

Priporočljivo je, da je močna krma jelenjadi na razpolago le v jesenskih mesecih (oktober, november, december), sočna in voluminozna krma pa še v zimskih in spomladanskih mesecih. Količina skupaj položene sočne in grobo vlaknate krme v ustreznem razmerju ni omejena, količine položene krme naj bodo odvisne od naravne ponudbe hrane. Krmljenje samo z močnimi škrobnimi krmili na posameznih krmiščih ni dovoljeno, pač pa mora biti jelenjadi na voljo na istem krmišču v priporočenem obdobju (oktober – december) strukturno vsa potrebna krma (močna, voluminozna, sočna), oziroma vsaj voluminozna in sočna v ustreznem razmerju.

Gostota krmišč za zimsko krmljenje jelenjadi je definirana upoštevaje gostoto odvzema jelenjadi oz. uvrstitvijo lovišča v osrednje populacijsko območje. Dovoljeno je 1 krmišče na začetih 1.000 – 1.500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, katerega del spada v osrednje populacijsko območje jelenjadi.

Pri zimskem krmljenju je glede na število jelenjadi, ki prihaja na določeno krmišče potrebno z razporeditvijo krme omogočiti, da vse živali istočasno pridejo do položene krme.

Privabljalno krmljenje se izvaja s ciljem olajšanega opazovanja in odstrela jelenjadi. Tu je odstrel dovoljen. Privabljalno krmljenje jelenjadi se lahko izvaja le v času lovne dobe na jelenjad.

Pri privabljalnem krmljenju je dovoljeno zalagati največ 1 krmišče na 500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, pri čemer je na posameznem krmišču dovoljeno dnevno položiti skupno največ 50 kg krme, od tega količina močne krme, ki je dnevno dostopna jelenjadi, ne sme presegati 5 kg. V načrtih LUO se lahko določijo dodatne omejitve površin za lovišča, glede na dejanske razmere v LUO (npr. majhna gostota odvzema, prepletene travniške površine v gozdu ipd).

V letnih lovskoupavljaljskih načrtih LUO ohranjamo skupno količino položene krme.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju damjaka

Zimsko krmljenje damjaka je dovoljeno od 1. oktobra do 1. aprila. Krmimo ga s kombinacijo močnih, sočnih in voluminoznih krmil. Priporočljivo je, da je močna krma v maksimalnem deležu do 10%, damjaku na razpolago predvsem v jesenskih mesecih (oktober – december). Količina sočne in grobo vlaknate krme ni omejena, količine položene krme naj bodo odvisne od naravne ponudbe hrane. Krmljenje samo z močnimi škrobnimi krmili na posameznih krmiščih ni dovoljeno, pač pa mora biti na voljo na istem krmišču strukturno vsa potrebna krma (močna, voluminozna, sočna). Struktura krme je praviloma v enakem razmerju, kot za zimsko krmljenje navadnega jelena. Odstrel na teh krmiščih ni dovoljen.

Zimsko krmljenje damjaka je dovoljeno le v loviščih s povprečnim letnim odvzemom nad 10 kosov v zadnjih treh letih. V ostalih loviščih zimsko krmljenje damjaka ni dovoljeno.

Privabljalno krmljenje damjaka je namenjeno privabljanju te vrste divjadi z namenom odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja damjakov. Privabljalno krmljenje se lahko izvaja v času lovne dobe. Damjaku je lahko na privabljalnem krmišču dostopno največ 5 kg močnih vrst krme (briketov, žit ali koruze) na dan.

Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih za upravljanje z divjadjo.

Prehrambeno ponudbo za damjaka naj se dopolnjuje **z vzdrževanjem travnikov** v gozdu, **vzdrževanjem grmišč, gozdnega roba** ter **obdelavo krmnih njiv**.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju gamsa

Zimsko krmljenje gamsov je nepotrebno in ni dovoljeno.

Čiščenje pasišč - ohranjanje goličav pod naravno gozdno mejo. S čiščenjem ne smemo ogrožati varovalne funkcije gozda in ne smemo ga izvajati v času gnezdenja ptic v tem prostoru.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju muflona

Krmljenje

Zimsko krmljenje muflona je dovoljeno v času zimskih razmer, ki so podrobneje opredeljene z letnimi načrti LUO. Krmimo ga s kombinacijo močnih, sočnih in voluminoznih krmil. Priporočljivo je, da je močna krma v maksimalnem deležu do 10%, muflonu na razpolago predvsem v poznih poletnih in jesenskih mesecih (oktober – december). Količina sočne in grobo vlaknate krme ni omejena, količine položene krme naj bodo odvisne od naravne ponudbe hrane. Krmljenje samo z močnimi škrobnimi krmili na posameznih krmiščih ni dovoljeno, pač pa mora biti na voljo na istem krmišču strukturno vsa potrebna krma (močna, voluminozna, sočna). Struktura krme je praviloma v enakem razmerju kot za zimsko krmljenje navadnega jelena. Odstrel na teh krmiščih ni dovoljen.

Privabljalno krmljenje muflona je namenjeno privabljanju te vrste divjadi z namenom odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja muflonov. Privabljalno krmljenje se lahko izvaja v času lovne dobe. V kolikor se za privabljalno krmljenje polaga le sočna krma, se takšno krmišče ne upošteva kot krmišče, katerega je

potrebno voditi v katastru lovišč, mora pa biti lokacija opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom. Na privabljalnem krmišču je lahko divjadi dostopno največ do 5 kg močnih vrst krme (briketov, žit ali koruze) na dan.

Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih za upravljanje z divjadjo.

Prehrambno ponudbo za muflona je treba dopolnjevati **z vzdrževanjem košenic in grmišč**, še posebno v gozdnem prostoru.

Dodajanje soli v spomladanskem času olajša spomladanske prehode na sočno hrano. V gozdnih predelih s poudarjeno obnovo, ob cestah in gozdnih rezervatih postavljanje solnic ni dovoljeno.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju divjega prašiča

Krmljenje

Zimsko krmljenje divjega prašiča je na celotnem območju LUO prepovedano.

Preprečevalno krmljenje divjega prašiča je dovoljeno zgolj v loviščih, kjer povprečni letni odvzem divjega prašiča v zadnjih treh letih dosega 5 ali več kosov. Preprečevalno krmljenje je v ustreznih razmerah strnjenih gozdov in primerne oddaljenosti od kmetijskih površin, namenjeno odvrčanju tropov divjih prašičev od kmetijskih kultur, pri čemer se priporoča tudi krmljenje z beljakovinsko hrano na osnovi žit (soja, rastlinske beljakovine,...). Priporočeno obdobje izvajanja preprečevalnega krmljenja je od začetka junija do konca oktobra, izjemoma za konkretna lovišča v primeru večletnega pojavljanja škod tudi prej. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1.000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino. Lov na teh krmiščih je prepovedan.

Privabljalno krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno opazovanju ter lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje divjega prašiča se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopno na privabljalnem krmišču največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali koruze). Termin založenosti (v letu) je v pristojnosti upravljavca lovišča. Gostota in lokacije privabljalnih krmišč se glede na obseg problematike upravljanja z divjim prašičem (gostota odvzema, problematika škod...) in značilnosti lovsko upravljavskega območja (delež in razdrobljenost gozdov...) podrobneje določi v načrtih LUO.

Krmišča so praviloma lahko locirana po eno na vsakih 200-600 ha gozdne površine. Pri tem je potrebno zagotoviti, da so mesta privabljalnega krmljenja divjega prašiča zadosti oddaljena od krmišč, kjer se izvaja preprečevalno krmljenje. Med seboj morajo biti oddaljena vsaj 300 m.

Za krmo je priporočljivo uporabljati vse vrste žit in koruze. Priporočeno je krmljenje na način, da je krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, ...) in ne ostali divjadi (srnjadi).

V habitatih divjega petelina in ruševca krmljenje divjega prašiča ni dovoljeno. V letnih načrtih za upravljanje z divjadjo se glede na konkretne lokacije še aktivnih rastišč divjega petelina in ruševca opredeli dele območja ali nadmorsko višino, nad katero krmljenje divjega prašiča zaradi omenjenega razloga ni dovoljeno.

ZGS vodi kataster krmišč ter njihov namen, ločeno po loviščih.

V letnih lovskoupravljaljskih načrtih LUO postopoma znižujemo skupno količino položene krme.

Krmne njive za divje prašiče so zaželeni v smislu preprečevanja škod na kmetijskih površinah. Na krmnih njivah na varovanih območjih narave se ne sadi invazivnih rastlinskih vrst (topinambur,...).

Pridelovalne njive so dovoljene z namenom pridelave krme za privabljalna oz. preprečevalna krmišča v obdobju po spravilu pridelkov.

Ohranitev in sadnja plodonosnega drevja. Sadnja plodonosnega drevja in grmovja je zaželen ukrep, ki se ga pri delih v okolju pospešuje in ne omejuje.

Vzdrževanje kaluž, opredeljenih v letnih načrtih lovišča. Kaluže in druge vodne vire je priporočeno v območjih s prisotnostjo divjega prašiča, predvsem kjer ni površinskih vod (kraški tereni), vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1.000 ha. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Ukrepi za preprečevanje škod na kmetijskih zemljiščih se izvajajo na najbolj izpostavljenih kmetijskih površinah, kjer se škode ponavljajo. Največji obseg naj imajo ukrepi v loviščih z velikim obsegom škod in v loviščih z visoko številčnostjo divjih prašičev. Za zaščito njiv naj se v čim večji možni meri uporablja elektroograja in ostali tehnični ukrepi varovanja, za zaščito travnikov pa različni tehnični ukrepi varovanja, v primeru potrditve učinkovitosti pa tudi ustrezni beljakovinsko-vitaminski dodatki h krmi.

Usmeritve in ukrepi v življenjskem okolju male poljske divjadi in ostalih vrst divjadi

Za vrste divjadi iz skupine male poljske divjadi in ptice iz družine vranov je pomembna kombinacija gozda, polja, travnika in vode. Izboljšanje življenjskega prostora za naštete vrste divjadi se doseže z **izvajanjem biomeliorativnih del**, kot so: vzdrževanje grmišč (remiz), vzdrževanje obrečnih pasov, vzdrževanje vodnih virov v gozdu, sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja ter grmovja. Pomembno je puščanje podrasti v ostankih avtohtone vegetacije (skupine gozdnega drevja, gozdni rob) ter vzdrževanje živih mej, omejnikov in posameznih prostorastočih dreves v kmetijski krajini. Lovišča naj intenzivno ohranjajo in vzdržujejo kvaliteten prostor za malo divjad na kmetijskih površinah.

Zimsko krmljenje male poljske divjadi je dovoljeno v vseh loviščih, upoštevajoč pri tem prisotnost posamezne vrste. Kljub temu, da je krmljenje male poljske divjadi smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja, se krmljenje v smislu biotehniških del opredeljuje med zimsko krmljenje. Krmljenje mora biti izvajano z vrsto krme in na način, ki je v največji možni meri prilagojena vrsti divjadi katero se krmi (poljski zajec, fazan, raca mlakarica). Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako, oziroma zaščitena s tehničnimi objekti (nadkritje, lese), da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužila srnjad.

Lokacije krmljenja male poljske divjadi se ne upoštevajo kot krmišče, katere se vodi v katastru krmišč, mora pa biti lokacija opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom.

Male poljske divjadi se na krmiščih ne lovi.

Krmljenje malih zveri (lisica, kuna belica) ima izključno značaj privabljalnega krmljenja z namenom lova. Izvaja se s krmo živalskega izvora ter s krmo rastlinskega izvora (sadje). Krmljenje mora biti izvajano na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi. Krmišča za male zveri morajo biti oddaljena od naseljenih stanovanjskih objektov v minimalnih razdaljah, kot in če jih predvidevajo predpisi s področja veterine.

Malih zveri ne krmimo v območjih habitatov gozdnih kur.

7 UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI

7.1 UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI – SPLOŠNI DEL

7.1.1 Prostorski okvir obravnave

Praviloma osnovni prostorski okvir načrtovanja za populacije posameznih vrst divjadi predstavlja zaokroženo Kamniško - Savinjsko lovsko upravljaljsko območje.

Zaradi morebitnih naravnih ali umetnih ločnic, razlik v gostotah posameznih vrst divjadi, različnega okolja ali znanih medvrstnih odnosov z ostalimi živalskimi vrstami, je možna dodatna obravnava po notranjih »ekoloških enotah« – v okviru skupin lovišč ali izjemoma po posameznih loviščih znotraj LUO. Kjer je moč natančneje določiti območje populacijske razširjenosti za posamezno vrsto, je le-ta obravnavana znotraj konkretnega populacijskega območja.

7.1.2 Upravljanje v preteklem desetletnem oz. petletnem obdobju

Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi ocenjujemo na podlagi podatkov preteklega desetletnega (dolgoročni načrti LUO) oz. petletnega (letni načrti LUO) obdobja:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas pri parkljasti divjadi in mas rogovja pri samcih iz družine jelenov (srnjak, navadni jelen, damjak),
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populacijah divjadi, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov pri parkljasti divjadi

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Pri mali divjadi in ostalih vrstah divjadi se v realizacijo štejejo poleg odstrela vse dokumentirane izgube, ki so kronološko vpisane v evidenčno knjigo odstrela in izgub male divjadi, razen v kolikor predpisi ne določajo drugače.

7.1.3 Ocena stanja populacije

Stanje posameznih vrst populacij ocenimo na podlagi:

- trenda številčnosti populacij in ocene prostorske razporeditve, katere ugotavljamo z različnimi metodami (kontrolna metoda, radiotelemetrija, genetske raziskave, sistematična štetja,...),
- spolne in starostne strukture ter prirastka,
- zdravstvenega stanja,
- medsebojnih vplivov z ostalimi vrstami in usklajenosti z okoljem,
- trenda škod na kmetijskih kulturah in objedenosti gozdnega mladja,
- upoštevanja abiotičnih dejavnikov (zlasti klimatskih, npr. dolžina in ostrina zim, ekstremne suše...).

7.1.4 Cilj upravljanja s populacijo

Posamezne cilje upravljanja s populacijami vrst divjadi z namenom optimizacije prirastka, večnamenskih koristi in vlog divjadi opredelimo z:

- želenim trendom številčnosti z relativno ciljno gostoto in prostorsko razporeditvijo
- ciljno starostno, spolno in kakovostno strukturo
- ciljnimi razmerjem z ostalimi populacijami prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst

- ciljnim stanjem življenjskega okolja glede bivalnih in prehranskih razmer

Pri tem sledimo splošnemu cilju, ki opredeljuje za vse vrste divjadi stabilno, vitalno (viabilno) populacijo naravne spolne in starostne strukture, ki mora biti usklajena z okoljem in s populacijami drugih vrst divjadi ter zavarovanimi živalskimi vrstami, pri čemer še posebno pozornost namenimo vrstam divjadi z negativnimi populacijskimi trendi. Vsem populacijam divjadi mora biti zagotovljen ustrezen nadaljnji razvoj, pri čemer je primerno izražen tudi cilj trajne gospodarske rabe teh vrst.

Glede na gostoto populacij posamezne vrste divjadi in njihovega vpliva na okolje ter odnosa do drugih živalskih vrst se lahko odločimo za:

• ohranitev trenutne številčnosti	o
• povečanje trenutne številčnosti	+
• zmanjšanje trenutne številčnosti	-

ali pa za izhodiščno starostno in spolno strukturo, ki jo prožno prilagajamo glede na dejanske razmere v populacijah in okolju.

7.1.5 Usmeritve za upravljanje

Usmeritve za posamezne vrste populacij smiselno opredelimo z naslednjimi vsebinami:

- usmeritev za določitev ukrepov v populaciji v celotnem LUO ali po posameznih delih LUO,
- usmeritev za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije,
- usmeritev za ohranitev in nego habitatov v gozdnem in negozdnem prostoru, ter izboljšanje življenjskih (bivalnih in prehranskih) razmer,
- usmeritev za preprečevanje škod od in na divjadi.

V primerih populacij vrst divjadi s povečanim arealom aktivnosti (navadni jelen, damjak, muflon, divji prašič), ki presegajo meje LUO mora biti načrtovanje upravljanja z njimi med posameznimi LUO medsebojno usklajeno.

Izvajanje načrta odvzema posameznih vrst divjadi je ukrep varstva in upravljanja populacij divjadi.

Starostni in spolni razredi pri parkljasti divjadi

Starostni in spolni razredi (kategorije) so za vsako vrsto parkljaste divjadi posebej opredeljeni v nadaljevanju načrta. Pri ostalih vrstah divjadi ta ločitev na kategorije ni potrebna in ni smiselna.

Za prehod v višji starostni razred pri parkljasti divjadi, razen pri divjem prašiču, se upošteva datum 1. april. Pri parkljasti divjadi se za ugotavljanje in oceno starosti uporablja metoda okularne ocene razvitosti (menjave) in obrablenosti zobovja, ki jo opravi Komisija za oceno odstrela in izgub v LUO. Pri divjem prašiču se za prehod v višji starostni razred upošteva okularna ocena dejanske starosti v mesecih na podlagi pregleda razvitosti zobovja. Ocena komisij(e) v LUO glede določitve starosti za vpis v bazo podatkov je dokončna. V primerih, ko komisija pri oceni starosti odvzete divjadi ni enotna, se lahko pred svojo suvereno in dokončno odločitvijo posvetuje s predstavnikom ali komisijo upravljavca lovišča.

Višina in prostorska razdelitev odvzema

Višino in prostorsko razdelitev odvzema v prostorskem območju obravnave določamo praviloma na podlagi ocene stanja, opredeljenih s kontrolno metodo v najširšem pomenu besede in določenih ciljev usmerjanja populacije. Načrtovano število in strukturo odvzema posamezne vrste divjadi se z letnimi načrti določi za LUO oziroma ožje prostorske enote, izjemoma tudi za posamezna lovišča.

Upoštevamo sledeče dejavnike (stanje in trende):

- številčnost in prostorsko pojavljanje živalske vrste,
- bioindikatorje,
- realizacijo odvzema pri posamezni živalski vrsti v preteklih petih letih,
- realizacijo odvzema pri posamezni živalski vrsti v preteklem letu,
- zdravstveno stanje živalske vrste,
- ugotovljene izgube,
- škode v gozdu in na kmetijskih površinah ter
- medvrstne odnose do drugih živalskih vrst in odnose znotraj vrste.

Višina odvzema je odvisna od cilja glede na relativno številčnost populacije in drugih kazalnikov njenega

stanja. Vodilo pri upravljanju z vrstami parkljaste divjadi je ohranitev vitalnih, zdravih populacij, številčno usklajenih z okoljem ob hkratnem upoštevanju človekovih interesov in dejavnosti v okolju (lovstvo, kmetijstvo, gozdarstvo, promet...). Za doseg cilja je zato nujno doseganje dovolj visokega količinskega in strukturnega odvzema, ob hkratnem izvajanju izbirnega, t.i. kvalitativnega odstrela/odvzema. Iz populacije naj se pri mlajših kategorijah praviloma odstranjujejo podpovprečno telesno razviti osebk, varuje srednji starostni razred in zopet močnejše posega v starejše/prestarele osebk. Pogoji izbirnega odstrela so lahko opredeljeni v letnih načrtih LUO zgolj kot priporočila.

V načrtih so določena tudi dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj šteje, da je načrt ustrezno realiziran. Odstopanja od načrtovanega odvzema, po višini in strukturi, še zlasti v starostnem razredu osebkov 2+ in starejši (prednostno srednji starostni razred - nosilci populacije, ki so različno oblikovani glede na vrsto divjadi) ter ne glede na to da so znotraj dopustnih odstopanj realizacije, morajo biti smiselno izravnana v načrtih naslednjih let, predvsem v prvem letu. Dinamiko odstrela z namenom izpolnitve načrtov se priporoča z letnimi načrti LUO.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti in sestave populacije, ter ocene trenutne starostne in spolne strukture populacije posamezne vrste parkljaste divjadi. Spolna in starostna struktura načrtovanega odvzema ne sme imeti za posledico nenaravno strukturiranih populacij, ter mora stremeti k oblikovanju populacij s piramidalno strukturo in čim bolj naravno spolno strukturo, ki je v naravi sicer redko v razmerju 1:1, kar zlasti velja za starejšo divjad. To pa pomeni, da odvzem ne sme biti višji pri spolu, ki je v naravnih populacijah v manjšini.

Podobno kot pri višini odvzema, so tudi pri starostni in spolni strukturi določena dopustna odstopanja pri realizaciji. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj v vseh starostnih in spolnih razredih (kategorijah) šteje, da je načrt ustrezno realiziran.

Časovna dinamika odvzema

Časovna dinamika odstrela kot glavnega vzroka odvzema je zapisana kot priporočilo za čim hitrejšo in pravilnejšo realizacijo. Tako po višini, kot po strukturi je opredeljena v nadaljevanju načrta, , za vsako vrsto divjadi posebej.

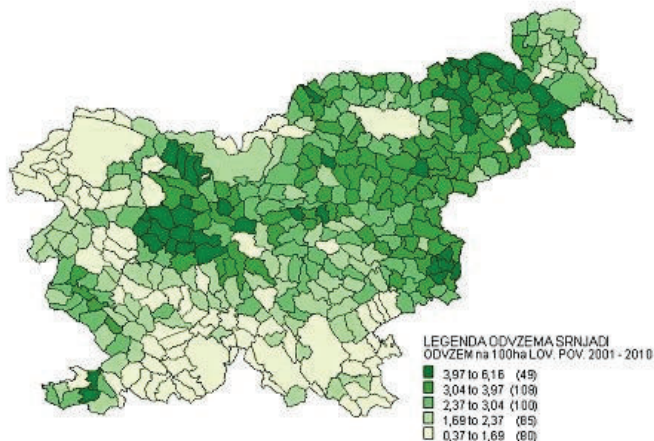
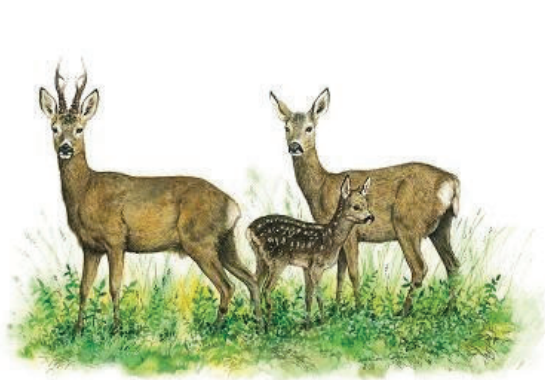
Ostalo

Pri vseh vrstah divjadi preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub določene vrste divjadi po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Morebitni dodatni/drugi bioindikatorji za določitev stanja populacij divjadi, kot so opredeljeni s tem načrtom bodo v naslednjem obdobju veljavnosti dolgoročnega načrta uvedeni v prakso kot posledica sprememb podzakonskih predpisov ali medsebojnih dogovorov med znanstveno-raziskovalnimi ustanovami, lovskimi organizacijami v LUO in ZGS.

Ostale usmeritve za realizacijo odvzema so opredeljene v nadaljevanju za vsako vrsto posebej v nadaljevanju načrta.

7.2 SRNA (*Capreolus capreolus* L.)

7.2.1 Prostorski okviri obravnave

Okvir obravnave je LUO. Srnjad živi na vsej površini Kamniško - Savinjskega LUO z izjemo visokogorja (predeli nad zgornjo gozdno mejo). Obravnavamo jo enotno na celi površini LUO.

7.2.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Povprečen odvzem osebkov srnjadi iz narave je bil v zadnjih desetih letih 2.164 osebkov na leto. V tem obdobju je bil dosežen skupni odvzem 21.638, kar pomeni 97% načrtovanega odvzema. Načrti so bili manj kot 100 % doseženi v letih 2004, 2006, 2007, 2008, 2009 in 2010. Najnižja realizacija je bila v letu 2007, le 92,0 %, najvišja pa v letu 2002 – 110,5%. Iz narave je bilo v analiziranem desetletnem obdobju v povprečju odvzetih 49,6 % moških in 50,4 % ženskih osebkov. Od tega je pri moškem spolu 32,6 % mladičev, 26,6 % lanščakov in 40,9 % starejših srnjakov, pri ženskem pa 37,9 % mladičev, 21,1 % mladic in 41,0 % starejših srn. Skupaj to pomeni odvzem iz narave 35,2 % mladičev, 23,9 % enoletnih in 41,0 % starejših.

Biološki kazalniki

V zadnjem desetletnem obdobju so med 4.989 ugotovljenimi izgubami prevladovali: povoz na cesti z 49 %, izgube zaradi pokosa 17 %, psov 12 %, neznanega vzroka 13 %, bolezni 6 % ter drugih vzrokov (povoz na železnici, krivolov in zveri) skupaj 3 %. V tem obdobju znaša delež izgub v primerjavi s celotnim odvzemom 23 %. Obseg izgub se skozi vse obdobje z manjšimi nihanjem giblje okrog te vrednosti z izjemo leta 2006, ko so bile izgube zaradi dolge in hude zime povečane, na 35%. Večji, za obdobje značilen porast izgub, beležimo le pri izgubah zaradi pokosa. Te povečane izgube so v dobršni meri posledica vestnejšega beleženja upravljavcev lovišč. Trend upadanja pa kažejo izgube zaradi povoza.

Gibanja telesnih mas in mas rogovja

Telesne mase posameznih starostnih in spolnih kategorij srnjadi v zadnjem desetletnem obdobju nekoliko nihajo. Nihanja so statistično neizrazita. Iz njih ni možno izpeljati posebnih zaključkov. Podobno velja za mase rogovja srnjakov. Trendov, ki bi kazali na naraščanje oz. padanje telesnih mas in mas rogovja ni zaznati.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Načrtovan odvzem v preteklem obdobju je bil vsako leto, ne glede na rahla nihanja populacije, realiziran v okviru odstopanj, ki so jih načrti dopuščali. Načrtovan odvzem in s tem tudi realiziran odvzem sta bila v prvi polovici obdobja višja, načrtovan odvzem z višino poprečno 2.311 živali, realiziran odvzem pa z višino 2.283 živali. V drugi polovici obdobja pa sta nekoliko upadla, poprečno načrtovan odvzem na 2.132 in poprečno realiziran odvzem na 2.045 živali. Glede na to, da je bil načrtovan odvzem zelo ugodno realiziran in da drugi indikatorji kažejo, da je populacija dokaj dobro usklajena (z nekaterimi lokalnimi izjemami) z okoljem, lahko zaključimo, da je bil načrtovan in tudi izveden odvzem srnjadi iz narave v zadnjem desetletnem obdobju

primeren in ugoden Kot smo že navedli, je bil načrtovan odvzem vedno realiziran v okviru dopustnih toleranc, nihanja znotraj tega pa so posledica predvsem dinamike populacije.

7.2.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Glede na gibanje višine odvzema sklepamo, da je številčnost srnjadi v letih 2002 in 2003 ter ponovno v 2005 dosegla kulminacijo, nato pa zaradi visokih izgub v zimi 2005 – 2006 izraziteje upadla. V letih 2007, 2008, 2009 in 2010 se je številčnost populacije ob ugodnih klimatskih in prehranskih pogojih postopoma povečevala, vendar ni dosegla številčnosti prve polovice obdobja. Pri tem je potrebno poudariti, da na višino odvzema poleg številčnosti srnjadi močno vplivajo tudi pogoji za lov, višina letnega načrta in interes upravljavcev lovišč za realizacijo načrta. Zato ocenjujemo, da se gostota populacije srnjadi giblje oziroma rahlo niha okrog primerne gostote srnjadi glede na nosilno zmogljivost okolja.

Spolna in starostna struktura

Visok delež izgub v kategoriji odraslih srn (poprečen delež za zadnjih 5 let je 38%) kaže na to, da je delež odraslih srn v odstrelu prenizek. Povečane izgube v tej kategoriji so odraz t.i. nadomestne smrtnosti, ki pa vendarle deluje v smeri optimiziranja spolne sestave populacije. Spolna sestava populacije je zato verjetno ustrezna (čeprav ne uravnotežena v smislu spolnega razmerja 1 : 1), vendar je bilo z vidika optimalnega upravljanja s populacijami poseganje z odstrelom v kategorijo odraslih srn premajhno. Podobno tudi visok delež ostarelih odraslih srn v odvzemu v letu 2010 - 27,4%, ki je bistveno višji kot delež ostarelih odraslih srnjakov - 11,9%, kaže, da je bil v preteklem obdobju delež odraslih srn v odstrelu prenizek. Spolna struktura juvenilnih osebkov (mladiči in enoletne živali) je ustrezna.

Zdravstveno stanje

Ocenjujemo, da je zdravstveno stanje populacije dobro. Poprečni delež izgub zaradi bolezni v desetletnem obdobju je nizek, 6 % celotnih izgub oziroma 30 živali letno. Mestoma se pojavljajo v zelo omejenem obsegu le klasične bolezni srnjadi, kot sta driskavost in zaparazitiranost z zunanjimi in notranjimi zajedalci.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Slabši življenjski pogoji, zmanjševanje prehranske osnove ter porast številčnosti jelenjadi vplivajo na povečano konkurenco med veliko rastlinojedo divjadjo. Srnjad se kot ekološko manj konkurenčna vrsta (specialist v izboru habitata in prehrane) umika pred ostalimi vrstami, zlasti tujerodnimi. Tujerodne vrste (muflon in damjak) živijo le na manjših območjih, tam pa zaradi velike gostote predstavljajo znatno konkurenco pri hrani in prostoru. Velik vpliv na srnjad v celotnem LUO ima številčnost lisic, ki so najpomembnejši plenilec srnjadi (mladičev v starosti do 6 tednov), tudi v evropskem prostoru.

7.2.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Srnjad naj bo v optimalni gostoti prisotna v celotnem LUO razen nad zgornjo gozdno mejo. Cilj upravljanja je z okoljem uravnotežena številčnost populacije, zato je cilj vzdrževanje številčnosti populacije srnjadi.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Cilj je naravna spolna in starostna struktura. Spolna struktura moški spol : ženski spol naj bo v okviru med 1 : 1,5 do 1 :2. Sedanja spolno in starostno strukturo želimo voditi z ustrezno strukturo odvzema. Pomembno je tudi ohranjati primerno število starejših srn kot nosilk populacije. Želimo ohranjati oziroma povečati višino poprečnih telesnih mas v posameznih kategorijah kot znak kakovosti populacije.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Ciljna razmerja med populacijami velike rastlinojede divjadi naj se spremenijo nekoliko v korist srnjadi. Zato naj se s primerno visokim odvzemom rahlo zniža številčnost tujerodnih vrst (damjak, muflon) ter omeji rast številčnosti populacije jelenjadi. Omeji naj se rast populacije lisic.

7.2.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo srnjadi se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije srnjadi na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljavski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas in mas rogovja pri samcih (srnjak),
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populaciji, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic.

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti srnjadi lahko upravljamo za povečanje številčnosti, za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela. Ker se stanje v populaciji srnjadi lahko hitro spremeni, je treba pri letnem načrtovanju biti pozoren in se hitro prilagajati stanju populacije.

V primeru različnega stanja srnjadi v posameznih delih LUO se v letnem načrtu stanje srnjadi opredeli tudi po teh prostorskih enotah. Navesti je treba vzroke za tako stanje in postaviti usmeritve in ukrepe.

Starostni in spolni razredi (kategorije)

Srnjaki	Srne
Mladiči M	Mladiči Ž
Lanščaki	Mladice
Srnjaki 2 + *	Srne 2 + *

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Ob izvršenem odstrelu in najdenih izgubah se ugotovi in evidentira tudi spol mladičev. Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu mladičev obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzvem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema

Starostni razred	Struktura odvzema (v %)				
	M		Ž		Skupaj
Mladiči M / Mladiči Ž	15 min	25-30	15 min	25 - 30	
Lanščaki / Mladice	15 max		15 max		
Srnjaki 2+ / Srne 2+	20 - 25		20 - 25		40 - 50
Skupaj	100				

Morebitne cilje zmanjševanja ali povečevanja številčnosti srnjadi dosegamo primarno s prilagojeno višino celotnega odvzema/odstrela.

Dejanska struktura načrtovanega odvzema za območje oziroma ekološke enote in predvsem za posamezna lovišča, lahko odstopa od izhodiščne v primeru večjih odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem (preteklih) letih ali zaradi ostalih strokovnih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub). Odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema po višini in znotraj spolne in starostne strukture (še posebej v starostnem razredu 2+), se smiselno upošteva pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto. V letnem lovsko upravljavskem načrtu območja se opredeli zahteve, katere je potrebno upoštevati pri nadaljnji razdelitvi odvzema srnjadi po loviščih, ki so nastale zaradi odvzema v posameznem lovišču v preteklem letu.

Časovna dinamika odvzema

Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma najmanj 70% do 31. oktobra.

Do 25.7. je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odvzem predvidenih srnjakov 2+.

Ostalo

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom srnjadi. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema pri srnjadi:

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega št. v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30%*	+ - 15%	+/- 30%*	+ - 15%
Lanščaki / Mladice	+/- 30%*		+/- 30%*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15%		+/- 15%	
Skupaj	+/- 15%			

* Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do +30% pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno npr. od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30% manj/več, to pa je potem potrebno kompenzirati s zmanjšanim/povečanim odvzemom od načrtovanega absolutnega števila v razredu lanščakov in obratno.

V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji, kot je predhodno opisano, dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do +/-15% načrtovanega števila odvzema.

Dopustno odstopanje v kategoriji nad dvoletnih srnjakov in srn je do +/-15 % od načrtovanega števila odvzema te kategorije. Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo načrt LUO določa neposredno vezavo med višino realiziranega odstrela srnjakov 2+ in srn 2+, ki mora biti v razponu med 70 in 100%, pri čemer se vezava dotičnih kategorij kot redni postopek vpelje skozi letne načrte LUO postopoma, najkasneje pa v treh letih od nastopa veljavnosti območnih načrtov.

V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15% načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem nižji od 10 živali, dopustna toleranca +/-15% pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

S srnjadjo se upravlja enotno za celotno LUO.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Upravljalci lovišč so dolžni pri odstrelu voditi evidence v skladu z zakonodajo. Dolžni so dosledno in sproti evidentirati izgube srnjadi.

Preglednica 7: Pregled podatkov o srni za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	280	362	343	339	371	329	337	388	364	378	3491	32,6	16,1
lanščaki	351	330	334	312	296	318	229	207	245	228	2850	26,6	13,2
srnjaki 2+	467	458	463	453	462	424	426	397	430	403	4383	40,9	20,3
skupaj SRNJAKI	1098	1150	1140	1104	1129	1071	992	992	1039	1009	10724	100,0	49,6
mladiči Ž	443	447	445	399	469	354	377	400	401	401	4136	37,9	19,1
mladice	273	251	241	240	237	248	202	205	215	194	2306	21,1	10,7
srne 2+	453	483	484	458	469	437	406	443	427	412	4472	41,0	20,7
skupaj SRNE	1169	1181	1170	1097	1175	1039	985	1048	1043	1007	10914	100,0	50,4
SKUPAJ odstrel in izgube	2267	2331	2310	2201	2304	2110	1977	2040	2082	2016	21638		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)											
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
načrt - skupaj	2384	2265	2334	2322	2250	2200	2150	2088	2160	2060	22213
odstrel in izgube/načrt (%)	95,1	102,9	99,0	94,8	102,4	95,9	92,0	97,7	96,4	97,9	97,4
delež SRNJAKOV (%)	48,4	49,3	49,4	50,2	49,0	50,8	50,2	48,6	49,9	50,0	49,6
delež srnjakov 2+ (%)	20,6	19,6	20,0	20,6	20,1	20,1	21,5	19,5	20,7	20,0	20,3
delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov (%)	59,4	59,6	59,0	58,6	59,6	59,2	57,9	58,8	58,8	59,6	59,1

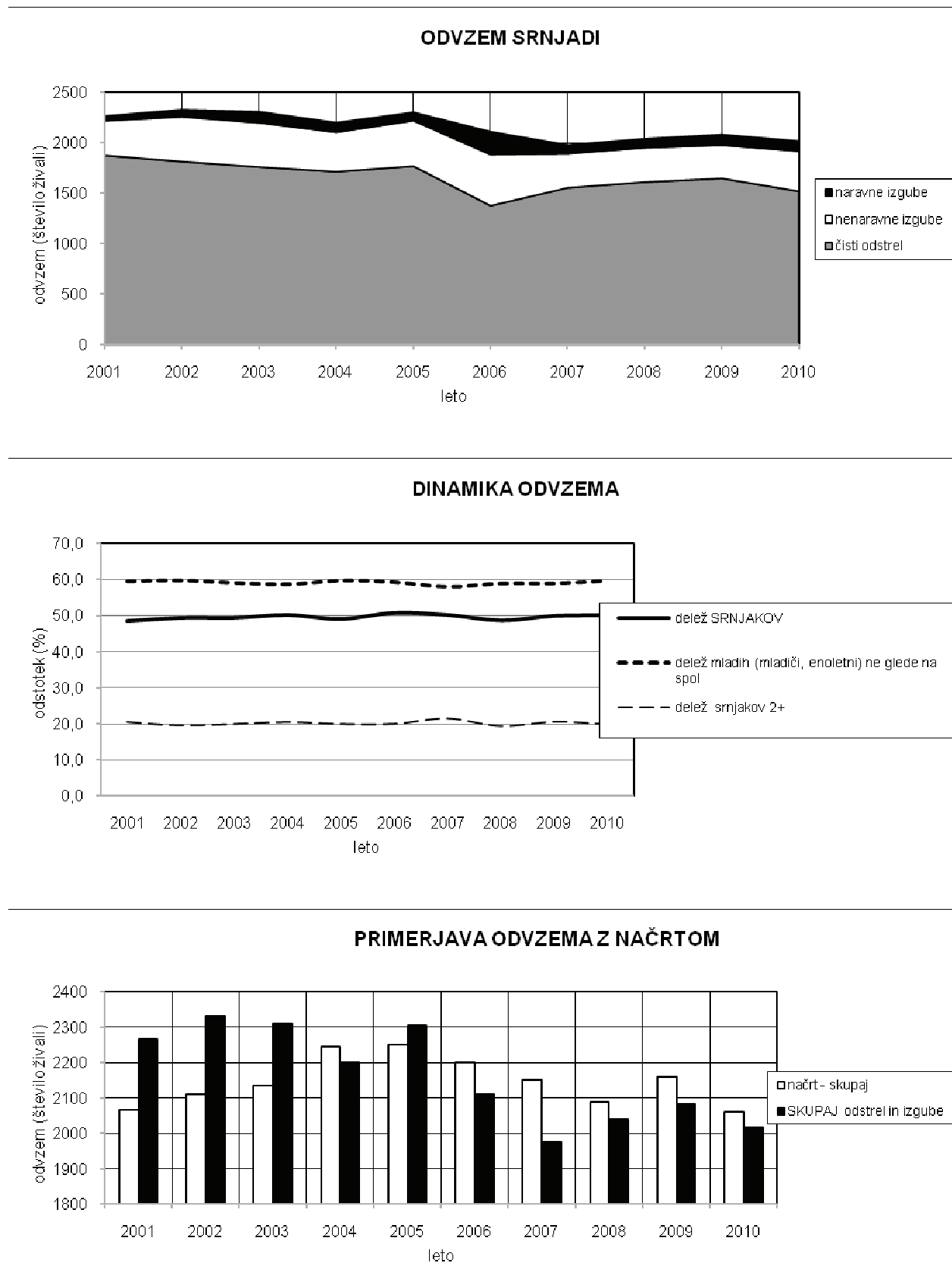
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	344	445	439	391	452	504	336	339	328	396	3974	79,7
naravne izgube	48	72	110	96	83	227	85	89	106	99	1015	20,3
skupaj izgube	392	517	549	487	535	731	421	428	434	495	4989	100,0
delež izgub (%)	17,3	22,2	23,8	22,1	23,2	34,6	21,3	21,0	20,8	24,6	23,1	
čisti odstrel	1875	1814	1761	1714	1769	1379	1556	1612	1648	1521	16649	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	27	52	86	72	45	162	48	39	67	69	667	13,4
2 bolezen	18	18	21	19	36	56	29	42	32	24	295	5,9
3 krivolov	12	5	3	8	8	6	4	3	3	6	58	1,2
4 cesta	219	294	298	257	281	270	232	197	204	200	2452	49,1
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4	0,1
6 plenilci	3	2	3	5	2	9	3	8	7	5	47	0,9
7 psi	58	57	66	49	61	130	40	40	39	69	609	12,2
8 kosilnica	55	89	72	77	102	98	60	98	80	120	851	17,1
9 garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0,0

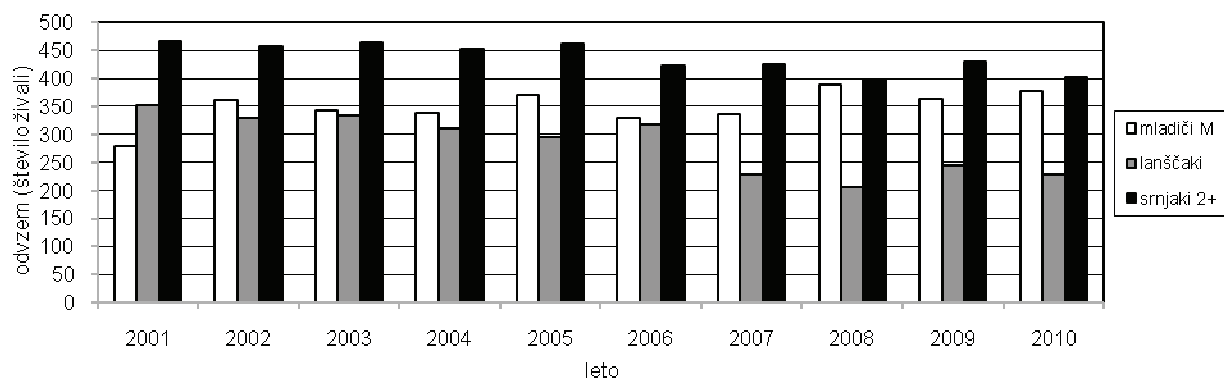
Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)										
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
mladiči M	8,6	8,4	7,6	8,7	8,8	8,5	9,5	9	9,1	8,8
Indeks (%)	100,0	97,7	88,4	101,2	102,3	98,8	110,5	104,7	105,8	102,3
lanščaki	11,8	12,3	11,6	12,2	12,0	11,0	12,0	13,2	12,2	12,5
indeks (%)	100,0	104,2	98,3	103,4	101,7	93,2	101,7	111,9	103,4	105,9
srnjaki 2+	16,6	17,0	16,5	17,3	17,6	17,2	17,7	18,2	17,9	18,0
indeks (%)	100,0	102,4	99,4	104,2	106,0	103,6	106,6	109,6	107,8	108,4
mladiči Ž	8,5	8,4	7,8	8,6	8,4	8,3	9,2	8,7	9	8,7
indeks (%)	100,0	98,8	91,8	101,2	98,8	97,6	108,2	102,4	105,9	102,4
mladice	12,1	12,8	11,7	12,4	12,6	11,7	12,9	13,3	13	12,8
Indeks (%)	100,0	105,8	96,7	102,5	104,1	96,7	106,6	109,9	107,4	105,8
srne 2+	14,8	14,6	14,4	15,1	14,8	14,7	15,5	15,3	15,4	15,3
Indeks (%)	100,0	98,6	97,3	102,0	100,0	99,3	104,7	103,4	104,1	103,4

Masa trofej srnjakov 2+ (g)										
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
srnjaki 2+	250	245	239	240	257	219	243	248	239	227
indeks (%)	100,0	98,0	95,6	96,0	102,8	87,6	97,2	99,2	95,6	90,8

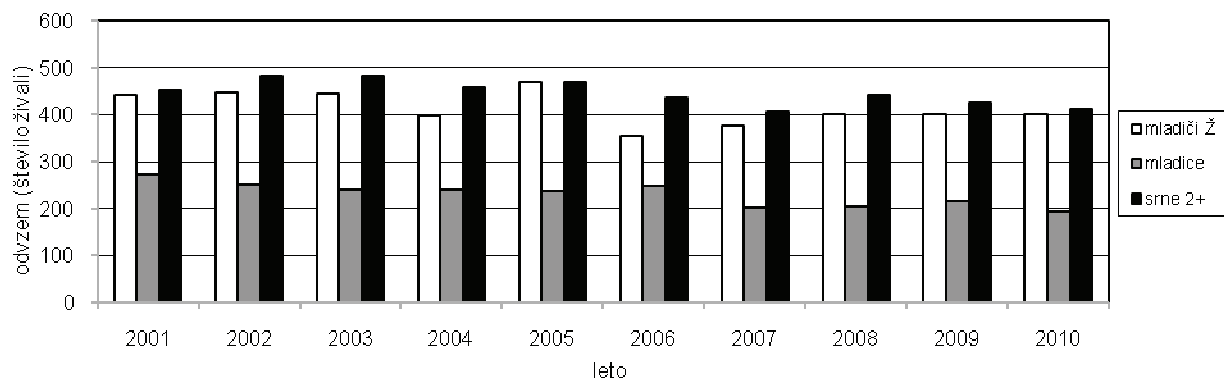
Grafikon 1: Analiza odvzema srnjadi v LUO

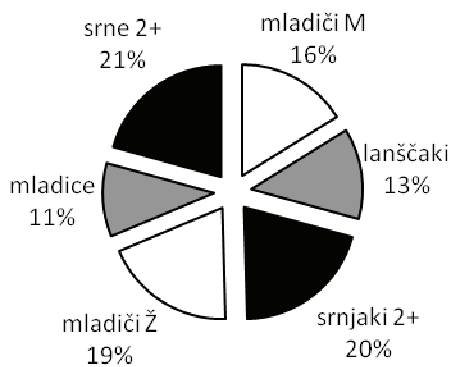
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA SRNJAKOV

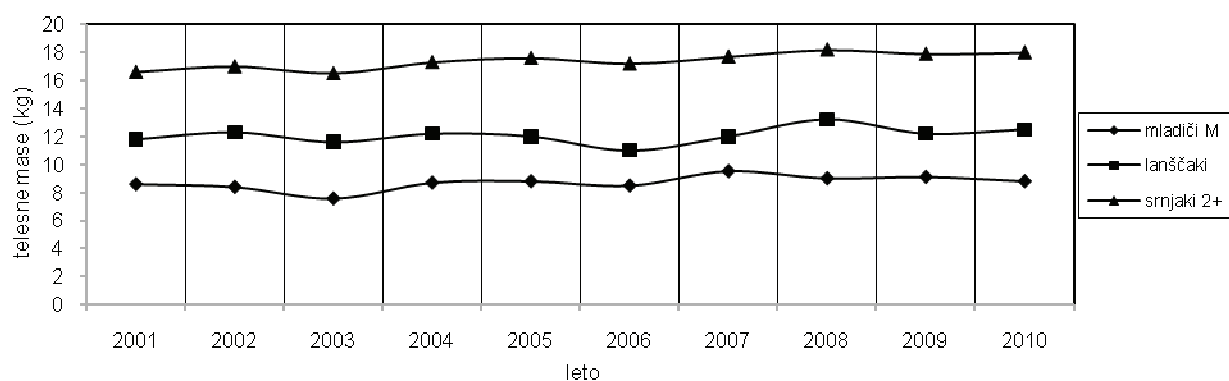
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA SRN

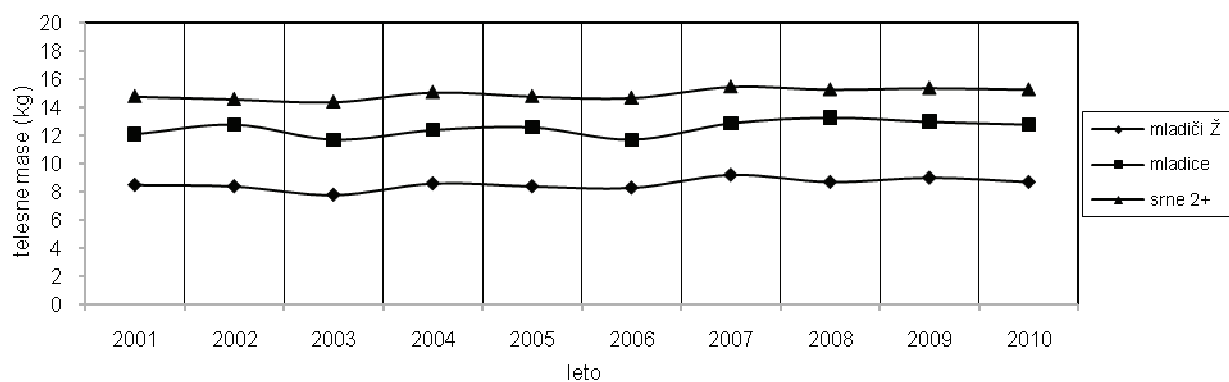
STRUKTURA ODVZEMA SRNJADI V OBDOBJU 2001 - 2010

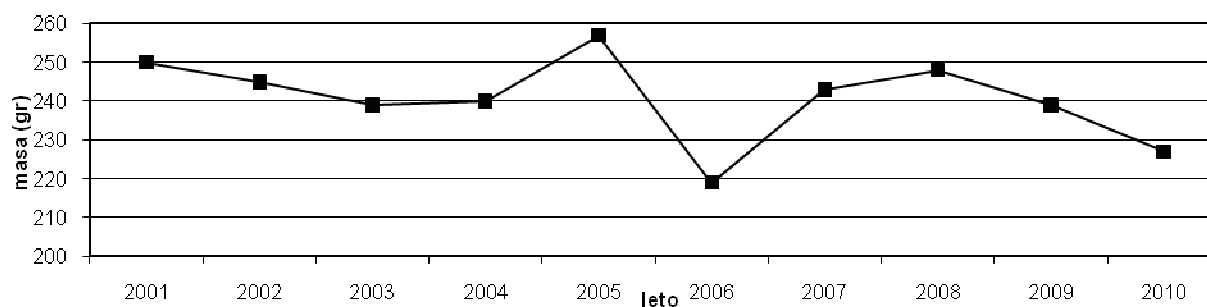
TELESNE MASE SRNJAKOV

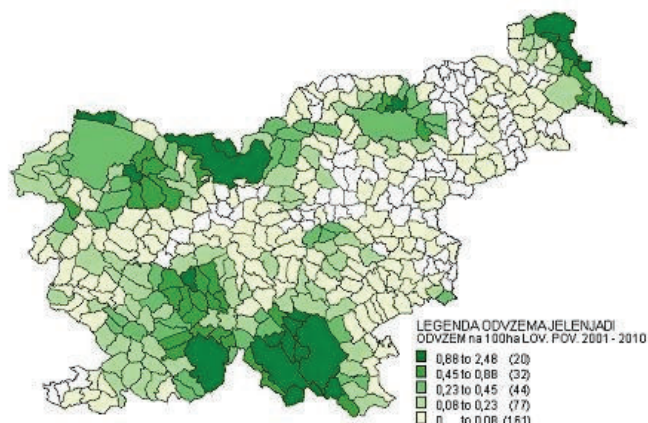
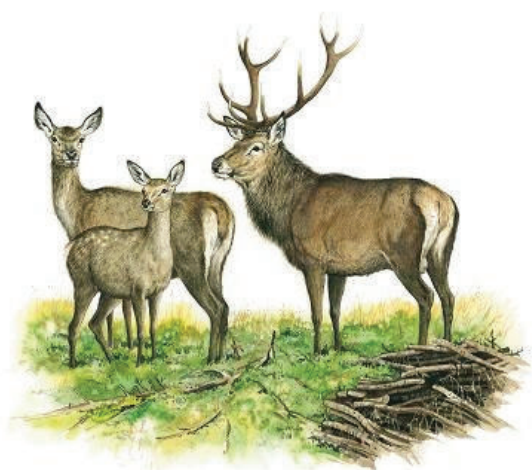
TELESNE MASE SRN

MASE ROGOVJA SRNJAKOV 2+

7.3 NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus* L.)

7.3.1 Prostorski okviri obravnave

Populacijsko območje obravnave jelenjadi je večina lovišč Kamniško - Savinjskega LUO. Jelenjad zaseda ves gozdni in gozdnati prostor. V višjih in gozdnatih predelih (lovišča: Luče, Ljubno, Solčava, Gornji Grad, Motnik-Špitalič, Tuhinj, Mozirje) je oblikovana stalna populacija jelenjadi, ki tvori jedro populacije jelenjadi. V ostalih delih LUO (lovišča: Rečica, Dreta, Smrekovec, Velunja, Braslovče, Vransko, Trojane Ožbolt, Stahovica, Sela in Lukovica) je populacija jelenjadi redkejša. Jelenjad obravnavamo v okviru LUO kljub nakazanim razlikam enotno. V loviščih Kamnik in Domžale jelenjad ni prisotna.

7.3.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Povprečen odvzem osebkov navadnega jelena v obdobju 2001 – 2010 je bil 99 kosov na leto. V celotnem desetletnem obdobju je bil odvzem 989 živali, v primerjavi z načrti je bila dosežena realizacija 95%. Načrt je bil 100 % dosežen oziroma presežen le v letih 2004 in 2005. Dopustna odstopanja od načrta so bila presežena v letih 2001, 2006, 2007, 2009 in 2010. Najnižja realizacija je bila leta 2001, le 78 %. Iz narave je bilo v tem obdobju odvzetih 42,7 % moških in 57,3 % ženskih osebkov. Med moškimi osebki je bilo od tega 40,8 % telet, 19,2 % lanščakov, 30,3 % jelenov starih 2-4 leta, 8,8 % jelenov starih 5-9 let in 0,9 % jelenov nad 10 let. Med ženskimi osebki je bilo 43,0 % telet, 19,9 % junic in 37,0 % starejših košut. Skupaj to pomeni, da je bilo iz narave odvzetih 42,2 % telet, 19,6 % enoletnih in 38,3 % starejših živali.

Biološki kazalniki

V celotnem obdobju so vse izgube znašale 46 živali. Največ živali je bilo izgubljenih zaradi neznanega razloga (21 živali ali 46 %), zaradi povoza (15 živali ali 33%) ter zaradi krivolova (5 živali ali 11%). Nekaj izgub je bilo tudi zaradi bolezni (2 živali), psov (2 živali) in zaradi pokosa (1 žival). V poprečju so bile izgube 5 živali letno ali 5% odvzema. Najvišje izgube so bile v letih 2006 (9 živali ali 9%) in 2008 (8 živali ali 7%). Izgube so bile v drugi polovici obdobja večje kot v prvi, kar je logična posledica večje številčnosti populacije.

Pomemben kazalec stanja populacije so poprečne telesne mase. Zadnje leto se je poprečna telesna masa na primer znižala pri teletih obeh spolov, pri lanščakih in pri jelenih 5-9. Pri jelenih 2-4, pri junicah in pri košutih se je povečala. Kljub upadu telesnih mas v nekaterih kategorijah ocenjujemo, da je jelenjad v dobrem telesnem in zdravstvenem stanju. Med posameznimi leti je zaznati nihanja v telesnih masah, saj poleg gostote populacije nanje vplivajo tudi klimatski dejavniki (npr. huda zima 2005/2006), vpliva pa tudi čas uplenitve. Večina poprečnih telesnih mas po kategorijah je bila v zadnjem letu rahlo višja kot na začetku obdobja.

Izboljšano kakovost populacije jelenjadi kažejo tudi podatki o poprečnih masah rogovja v razredih jeleni 2-4 leta in jeleni 5-9 let, ki so se večale iz leta v leto, zlasti pri jelenih 5-9 so bistveno višje kot na začetku obravnavanega obdobja.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Višina odvzema v prvem letu obdobja (109 živali) je zelo podobna višini v zadnjem letu obdobja (104 živali). Vmes se je odvzem nekoliko zniževal do 90 živali v letu 2003, se potem povečeval do 120 živali v letu 2007 in se nato spet postopoma zniževal. V obdobju desetih let je bil dvakrat presežen, večinoma pa je realizacija nekoliko zaostajala za načrtom, petkrat je celo presegala dopustna odstopanja. Ocenjujemo, da je bil načrt odvzema jelenjadi primerno visok, realizacija pa je bila v veliki meri odvisna od pogojev za lov, ki se zaradi pozne zime in zaradi tega poznega prihoda jelenjadi v nižje predele poslabšujejo.

7.3.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

V osrednjem delu LUO ocenjujemo, da smo znižali številčnost jelenjadi z visokim odvzemom in velikim deležem ženskega spola in mladih živali v odvzemu. Značilnih poškodb od jelenjadi v gozdu in na kmetijskih površinah je bilo zadnja štiri leta bistveno manj, kot v prejšnjem obdobju, se pa še vedno pojavljajo nove škode, v letu 2010 zlasti v predelu Podvolovljeka v lovišču Luče. Škoda od jelenjadi je v letu 2010 zelo narasla (1.825,0 evrov), nastajala je v 4 loviščih. Največ jo je nastalo v zimi 2009-2010 zaradi debele in ledene snežne odeje. V zimi 2010-2011 je bilo škod manj.

K znižanju številčnosti jelenjadi v osrednjem delu območja je prispevala tudi zaustavitev dotoka novih osebkov iz smeri Kamniške Bistrice in od severa iz sosednje Avstrije. Številčnost jelenjadi še vedno počasi narašča v južnem delu LUO (lovišča Motnik, Tuhinj, Trojane, Vransko, Lukovica, Braslovče), kar potrjujejo novi primeri lupljenja drogovnjakov smreke. in ocene stanja s strani upravljavcev lovišč ter drugih souporabnikov prostora. V zadnjem letu sta bila 2 objekta škod od lupljenja evidentirana v lovišču Motnik-Špitalič. V vzhodnem delu LUO (lovišča Smrekovec, Velunja, Mozirje) se opaža bistveno nižja številčnost. Tu je k znižanju številčnosti prispeval ustavljen dotok novih osebkov iz Pohorskega LUO in razvoj turističnih dejavnosti na področju Golt in Smrekovca.

Opazni so tudi večji sezonski premiki - preko poletja se jelenjad premakne v višje nadmorske višine do zgornje gozdne meje, zlasti v loviščih Luče ter Ljubno in se šele pozno jeseni po obilnem sneženju premakne nižje. Zato se tudi odvzem jelenjadi realizira v veliki meri v mesecu decembru.

Kljub znižanju številčnosti jelenjadi pa se moramo zavedati, da je populacija v sedanji velikosti na večjem delu območja tako številčna, da v primeru hude zime lahko v kratkem času naredi veliko škodo v mladih gozdovih smreke in jesena.

Spolna in starostna struktura

Spolna struktura populacije se tudi pri dve in večletnih živalih izboljšuje, delež jelenov se je z ustreznim odvzemom povečal. Jelenov nad pet let je premalo, kar nam kažejo nizke starosti uplenjenih jelenov. Vendar se stanje izboljšuje zaradi upoštevanja primerne strukture pri odvzemu. Uplenjene košute so dosegale višje starosti kot jeleni, starost odvzetih košut se je zadnje leto znižala. Starostna struktura je pri ženskem spolu uravnotežena.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje je dobro. Izgub zaradi bolezni je malo, po ena žival zadnji dve leti obdobja.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Jelenjad je zaradi generalističnega značaja bolj konkurenčna vsem ostalim vrstam rastlinojede divjadi in jih izpodriva. Plenilci je v tem območju ne ogrožajo, saj potencialni plenilci, velike zveri, v tem območju praviloma niso prisotni. Občasno se, predvsem na jugu in zahodu območja, pojavlja rjavi medved, ki pa na populacijo jelenjadi nima nobenega bistvenega vpliva.

7.3.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Dolgoročni cilj je stabilna, vitalna populacija v naravni spolni in starostni strukturi, katere številčnost mora biti usklajena z okoljem.

Cilj upravljanja na podlagi sedanjega stanja je s primerno visokim odvzemom zaustaviti rast populacije in vzdrževati številčnost jelenjadi v LUO. V primeru povečanja škod v gozdovih (lupljenje drogovnjakov) je cilj znižati številčnost jelenjadi.

Lovišči Domžale in Kamnik štejemo za tiste predele, kjer jelenjad praviloma nima ustreznih življenjskih pogojev in ji z ukrepi sem ne dopustimo širitve.

Jelenjad naj bo razširjena v zanje primernem življenjskem prostoru. Zaustaviti je treba širjenje jelenjadi v zanje neprimeren prostor (gozdovi pasu pod zgornjo gozdno mejo in nižinski predeli). Po dosegu primerne, z okoljem in naravnimi prehranskimi kapacitetami usklajene številčnosti, vzdržujemo tako stanje.

Upravljanje in ukrepi v populaciji jelenjadi se usklajeno načrtujejo za celotno populacijo jelenjadi vzhodnega dela Kamniško Savinjskih Alp s predgorji (Kamniško - Savinjsko LUO in vzhodnim delom LPN Kozorog, ki spada v Gorenjsko LUO). Upravljanje z jelenjadjo mora biti usklajeno tudi s sosednjo ekološko enoto Koroška v Pohorskem LUO.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Cilj je naravna spolna in starostna struktura populacije. Dokler imamo cilj omejiti rast številčnosti oziroma, če je zaradi obsega škod cilj znižati številčnost, upravljamo v smer zniževanja deleža ženskega spola. Zaradi prenizkega deleža starejših jelenov v populaciji upravljamo v smeri povečanja njihovega deleža. Po dosegu ustrezne številčnosti jelenjadi in primerne strukture upravljamo v smeri naravne strukture. Populacijo upravljamo v smeri izboljšanja kakovosti trofej.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Zaustavitev rasti populacije jelenjadi bo pozitivno vplivalo na ostalo rastlinojedo divjad, zlasti srnjad in gamsa.

7.3.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo jelenjadi se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije jelenjadi na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljavski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas in mas rogovja pri samcih (jelen),
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populaciji, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov.

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti jelenjadi lahko upravljamo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela.

V primeru različnega stanja jelenjadi v posameznih delih LUO se v letnem načrtu stanje jelenjadi opredeli tudi po teh prostorskih enotah. Navesti je treba vzroke za tako stanje in postaviti usmeritve in ukrepe.

Starostni razredi

Jeleni	Košute
Teleta M	Teleta Ž
Lanščaki	Junice
Jeleni 2 –4*	Košute 2+*
Jeleni 5 –9*	
Jeleni 10+*	

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet.

Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu telet obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

Ob kategorizaciji se na podlagi obrabljenosti zobovja oceni tudi starost nad dvo letnih jelenov in košut.

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema (v %)

Starostni razred	M	Ž
Teleta M/Ž	16-21	17-22
Lanščaki/Junice	do 8	do 10
Jeleni 2 –4*	10-13	od min 20 do 26
Jeleni 5 –9*	5-7	
Jeleni 10+*	do 2	
M:Ž	42-48	52-58

* Skupen odstotek načrtovanega števila dve in večletnih jelenov (vseh treh starostnih kategorij skupaj) v osrednjih populacijskih območjih ne sme presegati 20%.

Razporeditev odstrela po območju

Težišče odvzema naj bo v loviščih Ljubno, Luče, Gornji Grad, Motnik Špitalič in Solčava. V ostalih loviščih bo načrtovana višina odvzema nižja.

V okviru LUO je možna prerazporeditev odvzema med lovišči v teku lovskega leta. V ta namen se skliče sestanek območnega združenja upravljavcev lovišč (OZUL). Sklep sestanka je za lovišče enako obvezen kot letni načrt gospodarjenja z divjadjo v lovišču.

Časovna dinamika odvzema

Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70% do 30. novembra.

Ostalo

Naseljevanje in doseljevanje (dodajanje) jelenjadi v prosto naravo v LUO ni potrebno in strokovno ni dopustno.

Glede na cilje se lahko s primerno utemeljitvijo odstrel nad dvo letnih košut v določenem deležu veže na odstrel nad dve in večletnih jelenov. Odstrel košut naj znaša praviloma vsaj med 70 do 100% višine odstrela nad dvo in več letnih jelenov, pri čemer se vezava dotičnih kategorij kot redni postopek vpelje skozi letne načrte LUO postopoma, najkasneje pa v treh letih od nastopa veljavnosti območnih načrtov.

Dopustna odstopanja v realizaciji od načrta za LUO in po loviščih je + -15% od skupno načrtovanega števila odvzema vseh kategorij. Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni treba realizirati ter ga tudi ni dovoljeno presegati, razen sorazmerno s preseganjem skupno načrtovanega odvzema. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 5–9 let se ne sme presegati, lahko pa se ga nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih ali starih jelenov 10+. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Pri košutah je dovoljeno odstopanje do +- 15%, pri teletih in enoletnih osebkih pa do +-30 % od načrtovanega števila odvzema. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem do 10 živali, dopustna toleranca +-15% ali +- 30% pomeni dve do tri (2-3) živali, pri načrtovanem odvzemu 11 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost. Za lovišča osrednjega življenjskega območja, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov jelenjadi, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija +-2 kosa, pri čemer načrta odvzema dve in večletnih jelenov ni dovoljeno presegati.

V loviščih Domžale in Kamnik, kjer je prisotnost jelenjadi nezaželena (ti. območja brez jelenjadi) je potreben popolni odvzem jelenjadi skladno z zakonskimi omejitvami (upoštevaje lovno dobo).

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Z jelenjadjo se upravlja enotno za celotno LUO. V območjih, kjer je prisotnost jelenjadi nezaželena, je odvzem jelenjadi skladen z navodili za območja »brez jelenjadi«.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Lovišča so dolžna pri odstrelu voditi evidence v skladu z zakonodajo. Dolžna so dosledno in sproti evidentirati izgube jelenjadi.

Spremlja naj se pojavljanje jelenjadi v neprimernem življenjskem prostoru (gozdovi pod zgornjo gozdno mejo in nižinski deli lovišč).

Preglednica 8: Pregled podatkov o navadnem jelenu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
teleta M	11	18	11	18	22	15	24	20	20	13	172	40,8	17,4
lanščaki	10	7	9	8	7	8	5	10	6	11	81	19,2	8,2
jeleni 2-4	15	14	11	17	17	11	6	15	9	13	128	30,3	12,9
jeleni 5-9	0	0	3	3	2	5	4	4	8	8	37	8,8	3,7
jeleni 10 +	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	4	0,9	0,4
skupaj JELENI	36	39	34	46	48	40	40	50	44	45	422	100,0	42,7
teleta Ž	17	21	24	31	33	22	25	34	19	18	244	43,0	24,7
junice	10	5	12	13	22	11	12	10	10	8	113	19,9	11,4
košute 2+	22	19	13	19	27	23	25	20	20	22	210	37,0	21,2
skupaj KOŠUTE	49	45	49	63	82	56	62	64	49	48	567	100,0	57,3
SKUPAJ odstrel in izgube	85	84	83	109	130	96	102	114	93	93	989		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)											
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
načrt - skupaj	109	93	90	92	100	110	120	115	110	104	1043
odstrel in izgube / načrt (%)	78,0	90,3	92,2	118,5	130,0	87,3	85,0	99,1	84,5	89,4	94,8
delež JELENOV (%)	42,4	46,4	41,0	42,2	36,9	41,7	39,2	43,9	47,3	48,4	42,7
delež trofejnih jelenov 2+ in več (%)	17,6	16,7	16,9	18,3	14,6	17,7	10,8	17,5	19,4	22,6	17,1
delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov (%)	56,5	60,7	67,5	64,2	64,6	58,3	64,7	64,9	59,1	53,8	61,7

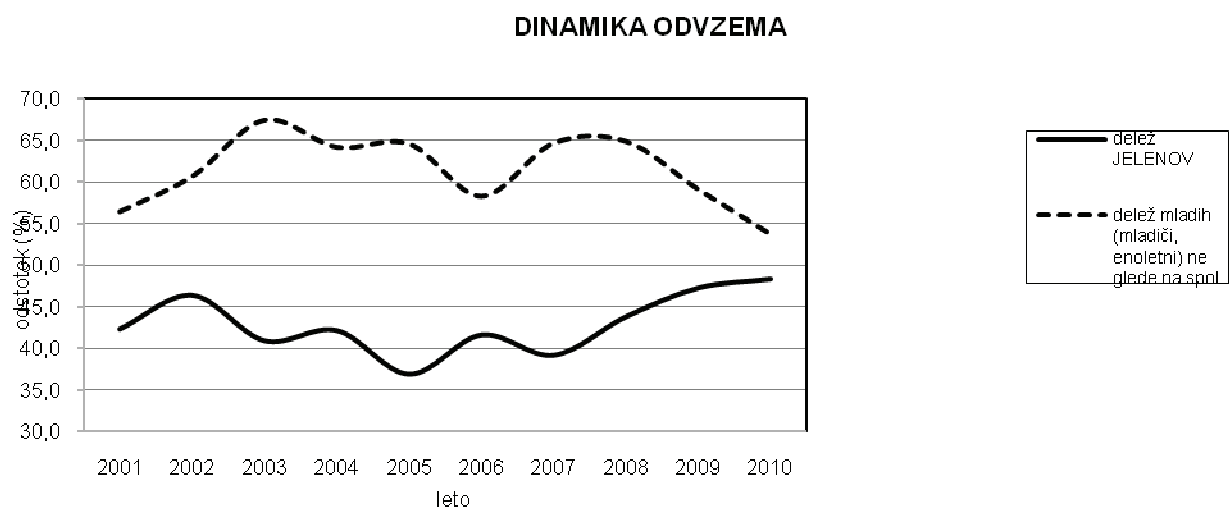
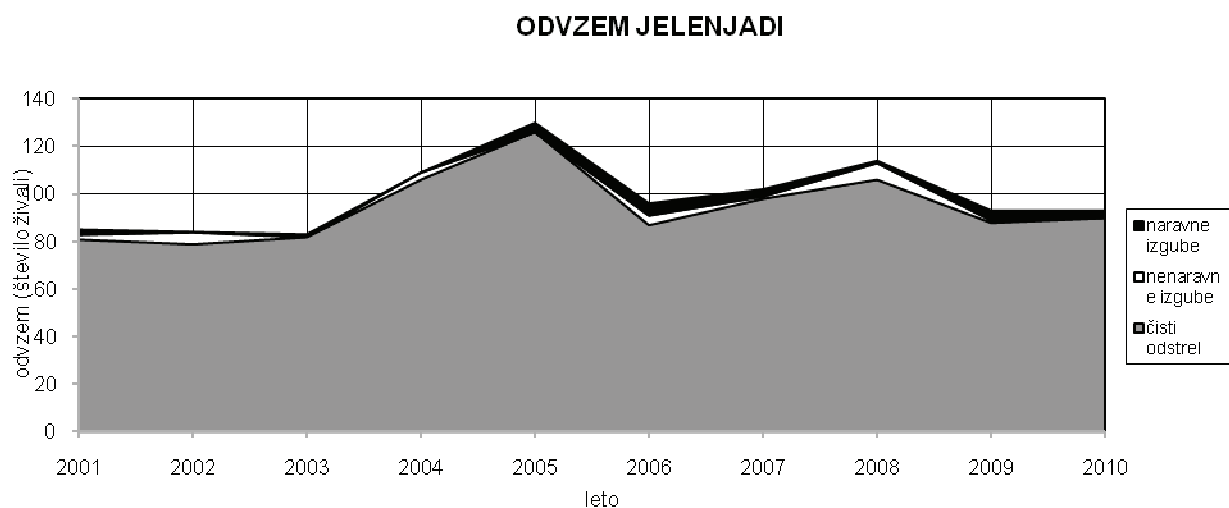
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	2	5	0	3	0	4	1	7	1	0	23	50,0
naravne izgube	2	0	1	0	4	5	3	1	4	3	23	50,0
skupaj izgube	4	5	1	3	4	9	4	8	5	3	46	100,0
delež izgub (%)	4,7	6,0	1,2	2,8	3,1	9,4	3,9	7,0	5,4	3,2	4,7	
čisti odstrel	81	79	82	106	126	87	98	106	88	90	943	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	2		1		4	5	3	1	3	2	21	45,7
2 bolezen									1	1	2	4,3
3 krivolov				1		3		1			5	10,9
4 cesta	1	4		2			1	6	1		15	32,6
7 psi	1	1									2	4,3
8 kosičnica						1					1	2,2

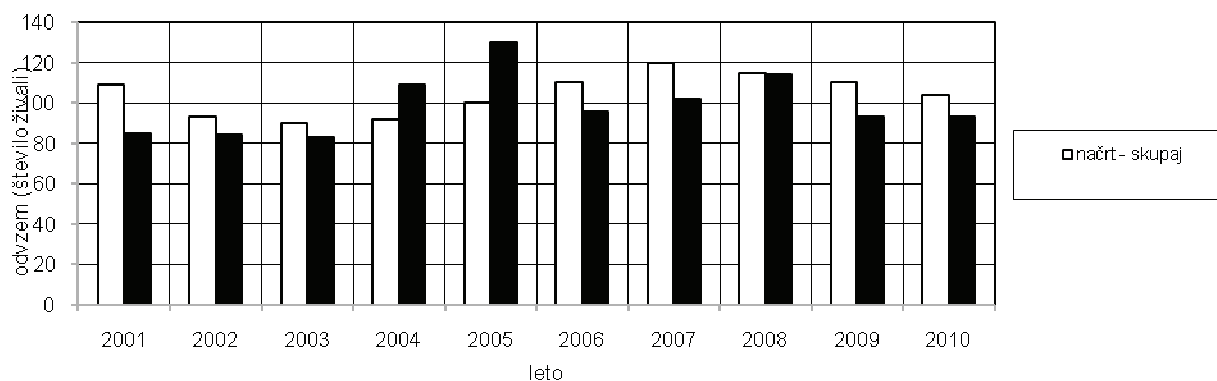
Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)										
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
teleta M	44,4	40,1	45,9	46,7	49,0	43,3	46,5	45,9	46,5	42,8
indeks (%)	100,0	90,3	103,4	105,2	110,4	97,5	104,7	103,4	104,7	96,4
lanščaki	71,2	72,9	60,3	74,8	72,9	73,5	59,0	72,2	68,4	65,8
indeks (%)	100,0	102,4	84,7	105,1	102,4	103,2	82,9	101,4	96,1	92,4
jeleni 2-4	103,0	101,2	115,4	99,3	109,7	114,4	99,0	112,0	102,3	115,1
indeks (%)	100,0	98,3	112,0	96,4	106,5	111,1	96,1	108,7	99,3	111,7
jeleni 5-9			130,7	165,0	115,5	137,4	129,0	146,7	147,9	140,1
indeks (%)	0,0	0,0	100,0	126,2	88,4	105,1	98,7	112,2	113,2	107,2
jeleni 10 +						145,0	132,0	145,0	0	0,0
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	91,0	100,0	0,0	0,0
teleta Ž	44,9	40,3	37,5	42,3	42,1	40,6	41,8	42,4	43,7	41,8
indeks (%)	100,0	89,8	83,5	94,2	93,8	90,4	93,1	94,4	97,3	93,1
junice	57,9	58,2	58,3	62,2	61,7	58,3	60,3	58,3	61,5	65,0
indeks (%)	100,0	100,5	100,7	107,4	106,6	100,7	104,1	100,7	106,2	112,3
košute 2+	75,4	68,9	73,7	77,3	73,1	72,6	76,2	73,6	73,4	78,8
indeks (%)	100,0	91,4	97,7	102,5	96,9	96,3	101,1	97,6	97,3	104,5

Mase trofej jelenov (g)										
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
jeleni 2-4						1845	1858	2196	2149	2170
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,7	119,0	116,5	117,6
jeleni 5-9						2502	3783	4830	4555	4729
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	151,2	193,0	182,1	189,0
jeleni 10+						5500	5050	3300	1000	0
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	91,8	60,0	18,2	0,0

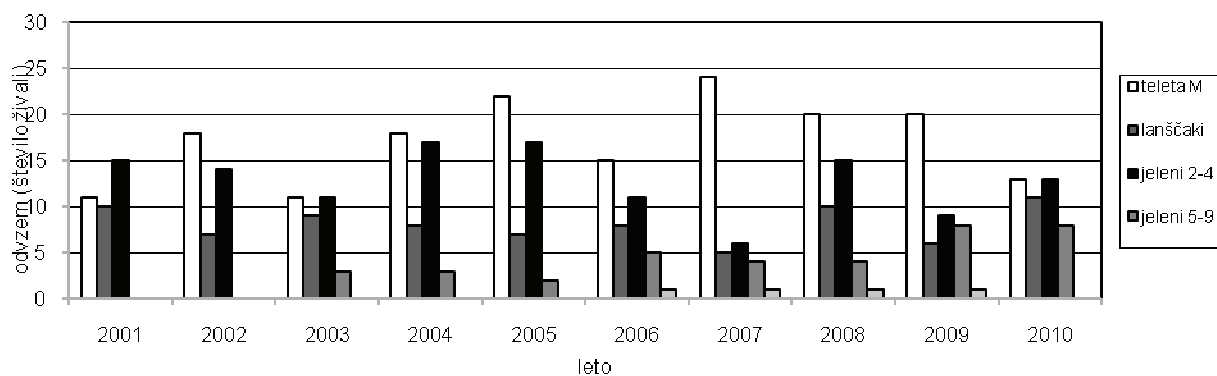
Grafikon 2: Analiza odvzema jelena v LUO

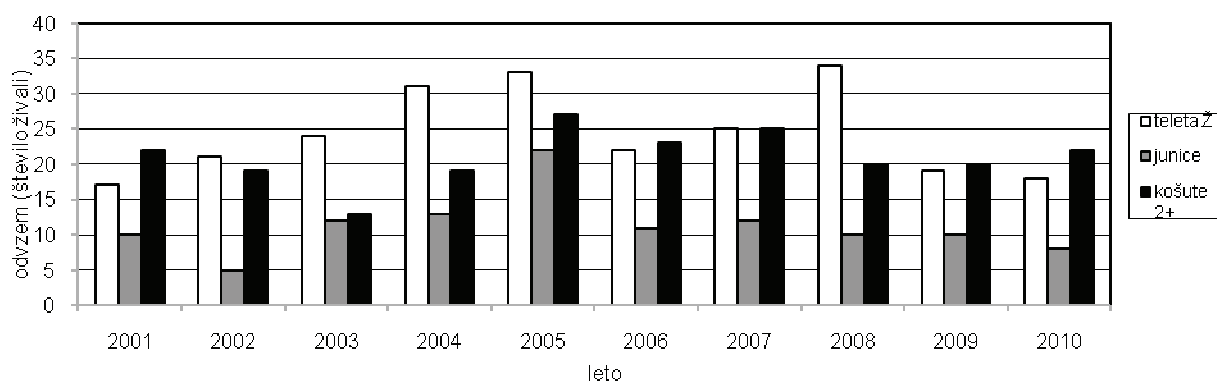
PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

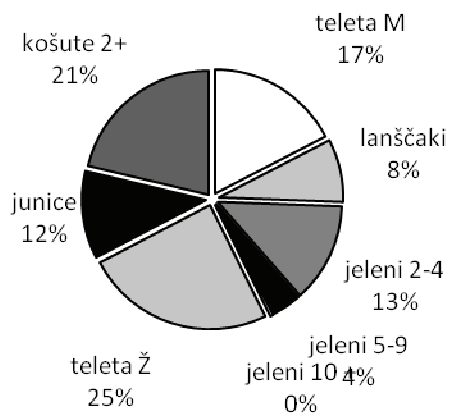
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA JELENOV

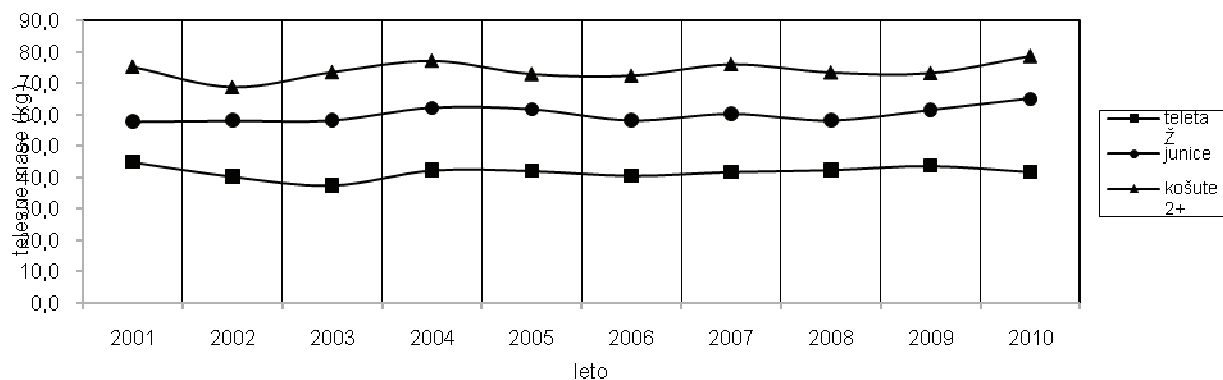
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOŠUT

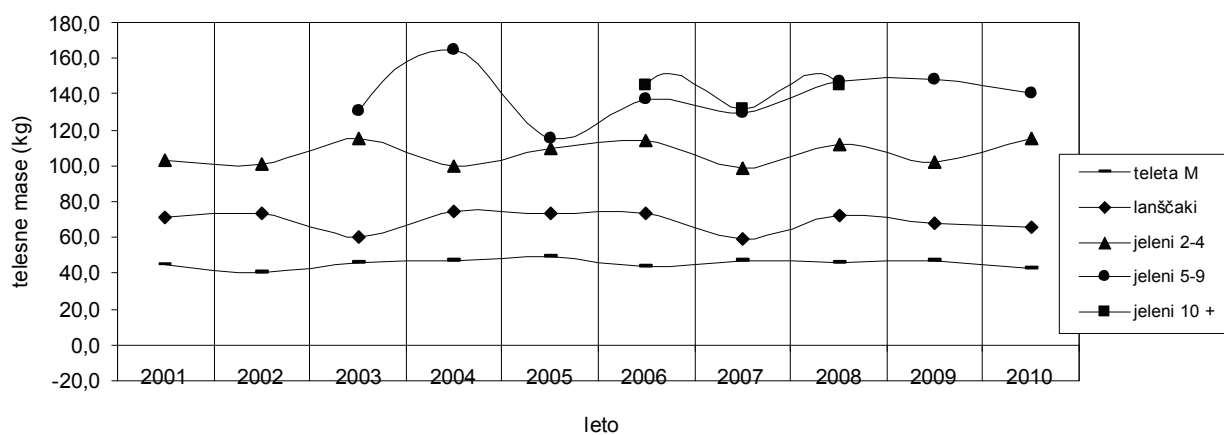
STRUKTURA ODVZEMA JELENJADI V OBDOBJU 2001 - 2010

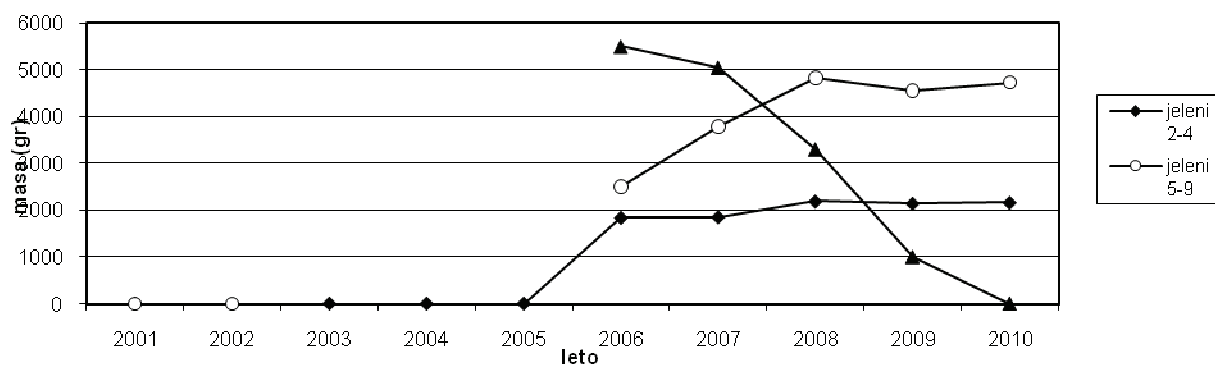
TELESNE MASE KOŠUT

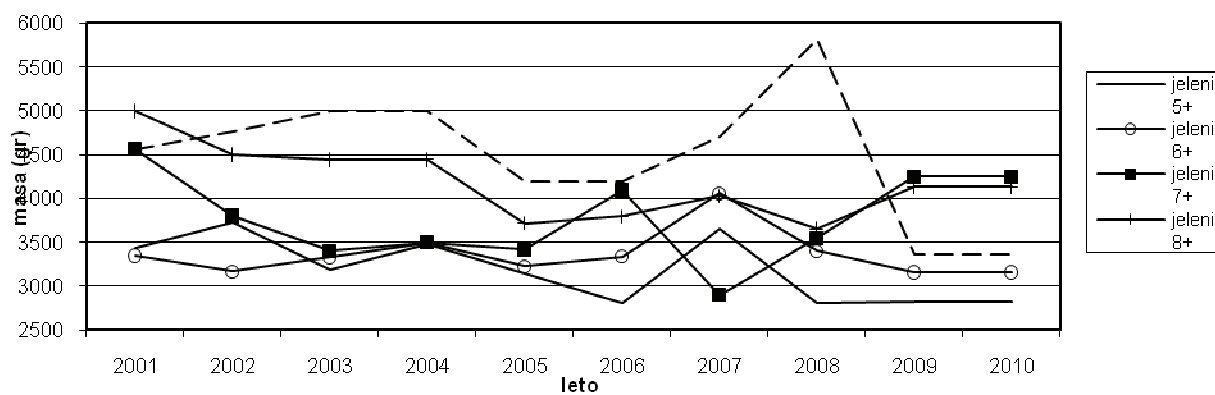
TELESNE MASE JELENOV

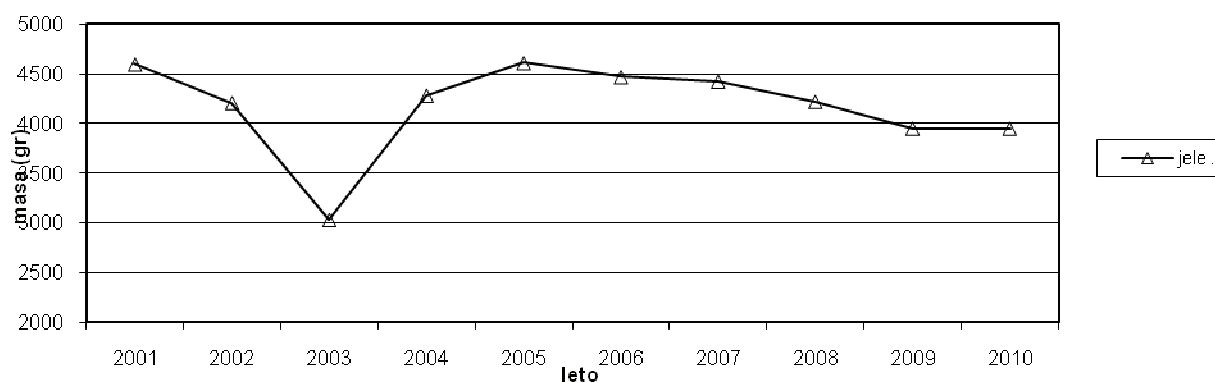
MASE ROGOVJA JELENOV 2 - 4

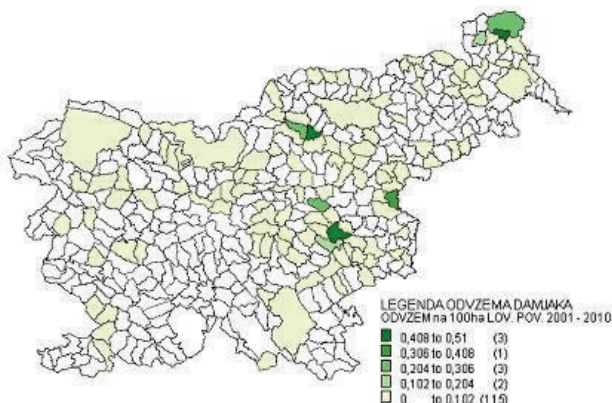
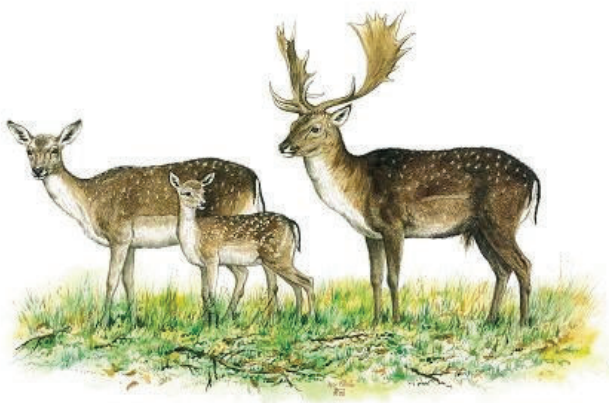
MASE ROGOVJA JELENOV 5 - 9

MASE ROGOVJA JELENOV 10+

7.4 DAMJAK (*Dama dama* L.)

7.4.1 Prostorski okviri obravnave

Damjaka obravnavamo enotno v okviru populacijskega območja/naseljene kolonije Šaleška dolina. Območje naselitve obsega površine ugreznin nad rudnikom lignita Velenje in bližnje vzpetine. Na jugu ga omejujejo udorninska jezera, na zahodu namišljena črta Šoštanj - Topolšica - Lajše, na severu magistralna cesta Topolšica - Škale, na vzhodu pa črta Turnska gošča - Škalsko jezero. Veliko je okrog 600 ha in obsega del lovišča Velunja v Kamniško - Savinjskem LUO in pretežni del lovišča Škale v Savinjsko-Kozjanskem LUO.

7.4.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odvzetih 122 živali, kar skupaj glede na načrt pomeni 100 % realizacijo. Realizacija je v posameznih letih večinoma dosegala ali presegala načrt, le v treh letih: 2001, 2002, 2010 je bila nižja in od teh je dvakrat presegala dopustna odstopanja. Višina odvzema je v desetletnem obdobju upadla za polovico, od 19 živali v letu 2001 na 10 živali v zadnjem letu.

V skupnem odvzemu je bilo razmerje med samci in samicami 51,6 : 48,4. Med samci so prevladovali mlajše kategorije in sicer teleta, lanščaki in jeleni 2-4. Jelen 5-8 je bil odvzet samo eden. Med samicami pa so prevladovala teleta in košute 2⁺.

Biološki kazalniki

Izgub praktično ni bilo, zabeležena sta bila le dva povoza na cesti.

Povprečne telesne mase zaradi nizkega števila podatkov niso statistično zanesljiv pokazatelj stanja kolonije. Zadnje leto so se pri moškem spolu znižale, pri ženskem pa povečale. V obravnavanem obdobju je med posameznimi leti zaznati velika nihanja v telesnih masah, saj poleg gostote kolonije nanje vplivajo tudi klimatski dejavniki in prehranska kapaciteta okolja, pa tudi podatkov za damjaka je izredno malo. Kljub temu pa lahko zaznamo upad poprečnih telesnih mas pri vseh kategorijah. Še bolj opazen je upad mase trofej. pri dve in večletnih jelenih.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Višina odvzema je bila ustrezno načrtovana, z ustreznim odvzemom se je izboljšala tudi spolna in starostna struktura kolonije, v kateri pa na podlagi analize odvzema ugotavljamo, da primanjkuje starih – zrelih jelenov.

7.4.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija se ne širi v nove življenjske prostore (ni odstrela in opažanj damjakov v sosednjih loviščih). Ocenjujemo, da se je številčnost damjakov v obravnavanem obdobju znižala, kot se je znižal tudi odvzem damjakov. Po obdobju površinsko obsežnih del ravnanja ugrezajočih površin in zatavljenju le-teh so življenjske razmere za damjake dobre. Moteč dejavnik pa je povečana rekreacijska dejavnost prebivalcev Velenja (po številu prebivalcev peto največje mesto v SLO) zaradi ureditve rekreacijske infrastrukture – omrežja poti in tekaških stez okrog velenjskih jezer.

Spolna in starostna struktura

Spolna in starostna struktura populacije je ustrezna, v populaciji manjka le zrelih starih jelenov.

Zdravstveno stanje

Populacija je v razmeroma dobrem zdravstvenem stanju. Ker pa gre za majhno populacijo damjaka v ozkem prostoru, se zaradi nizke genetske pestrosti stanje populacije slabša kljub ustreznemu upravljanju.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Največji negativni vpliv bi lahko imel damjak na srnjad, ker sta si konkurenta za prostor in hrano. Po dosedanjih podatkih (Pokorny 2000) je kljub dolgoletni prisotnosti damjaka populacija srnjadi stabilna. Osebk srnjadi so enako vitalni kot v drugih delih lovišča, kjer ni damjakov. Neposredni negativni vplivi niso dokazani, čeprav so mogoči zaradi konkurence za prostor in hrano.

7.4.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj upravljanja s kolonijo damjakov je ohranitev minimalne številčnosti populacije v obsegu, ki še omogoča normalno reprodukcijo, prostorsko pa je vrsta dopustna v okolju, ki ga sedaj zaseda. Številčno opredelitev ciljne gostote je težko definirati, glavno merilo je višina škod na kmetijskih kulturah in v gozdovih, ki mora biti na še sprejemljivem nivoju. V ciljnem stanju se trenutna prostorska razporeditev ne sme širiti v druge predele LUO, lahko pa se oži. Navodila upravljanja z damjakom v Sloveniji prepovedujejo prostorsko širitev vrste iz dosedaj naseljenih območij. Glede na obsežnost degradacije okolja, v katerem damjaki živijo, je prisotnost tujerodne vrste manj moteča. Njen obstoj v prostoru je dolgoročno vprašljiv predvsem zaradi nizke genske pestrosti (številčno majhna populacija na ozkem prostoru). Upravljanje s populacijo damjakov mora biti usklajeno z upravljanjem damjakov v sosednjem Savinjsko-Kozjanskem LUO (lovišče Škale).

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Želimo ohraniti populacijo v normalni spolni in starostni strukturi z dovolj visokim deležem osebkov srednjega starostnega razreda. Ciljna struktura v smislu kakovosti populacije je opredeljena s primerno starostno in spolno sestavo, predvsem pa okolju sprejemljivo številčnostjo. Cilj je tudi povečanje števila srednjestarih in starih jelenov v populaciji.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

V primeru, da se ugotovi negativen vpliv tujerodnih damjakov na avtohtono srnjad, je potrebno zniževati številčnost damjaka v korist avtohtone divjadi. Če pa negativnega vpliva ni, potem ni potrebno prilagajati številčnosti damjakov zaradi medvrstnih odnosov.

7.4.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo damjaka se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije damjaka na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljavski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas in mas rogovja pri samcih (damjak),
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populaciji, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov.

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti damjaka lahko upravljamo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela.

Starostni in spolni razredi

Jeleni	Košute
Teleta M	Teleta Ž
Lanščaki	Junice
Jeleni 2 –4*	Košute 2+*
Jeleni 5 –8*	
Jeleni 9+*	

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet.

Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu telet obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

Ob kategorizaciji se na podlagi obrablenosti zobovja oceni tudi starost nad dvo letnih jelenov in košut.

Starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema damjakov (v %)

Starostni razred	M	Ž
Teleta M/Ž	15-20	15-22
Lanščaki/Junice	max 8	10
Jeleni 2+/Košute 2+	max 15-20	min 20-25
M:Ž	43-48	52-57

Časovna dinamika odvzema

Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70% do 30. novembra.

Ostalo

Naseljevanje damjaka v prosto naravo v LUO ni zaželeno in strokovno ni dopustno.

V loviščih z odvzemom nad 10 živali se načrtuje struktura odvzema damjaka po posameznih kategorijah. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrta odvzema je navzdol v višini - 15% načrtovanega odvzema damjakov, ter tudi znotraj posamezne kategorije. V kolikor 15% znotraj posamezne spolne in starostne kategorije predstavlja manj kot 1 kos, se kot dopustno odstopanje šteje +- 1 kos. Realizacija odvzema telet se lahko kompenzira z odstrelom junic ali lanščakov ter obratno. Odstrel košut naj znaša praviloma vsaj med 70 do 100% višine odstrela nad dvo letnih jelenov. Odvzema navzgor glede na zastavljene cilje v načrtu LUO ni potrebno omejevati.

V loviščih z odvzemom do 10 živali, se načrtuje in spremlja realizacija odvzema za posamezna lovišča ali za skupino lovišč. Pri načrtu odvzema do vključno 10 kosov damjaka, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija do – 3 kosov. Odvzema navzgor glede na zastavljene cilje v načrtu LUO ni potrebno omejevati. Pri realizaciji načrta v povprečju zadnjih nekaj let mora biti odvzem košut 2+ enak odvzemu jelenov 2+, odvzem ostalih kategorij je povsem sproščen.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja niso predmet upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi določili predmetne zakonodaje. Pri odstrelu osebkov, za katere se predvideva da izvirajo iz obor, se upoštevajo določila 8. odstavka 50. čl. ZDlov-1.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Odvzem damjaka načrtujemo v lovišču Velunja. V ostalih loviščih velja neomejen odvzem, skladno z usmeritvami za območja izven prostorskih okvirov načrtovanja.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Lovišči Velunja in Smrekovec sta dolžni z opazovanjem spremljati gibanje številčnosti populacije damjakov.

Preglednica 9: Pregled podatkov o damjaku za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
teleta M	4	1	1	2	4	2	3	2	2	0	21	33,3	17,2
lanščaki	3	3	2	2	1	3	2	2	2	2	22	34,9	18,0
jeleni 2-4	2	1	4	1	2	2	2	3	1	1	19	30,2	15,6
jeleni 5+	1	0								0	1	1,6	0,8
	0	0								0	0	0,0	0,0
skupaj JELENI	10	5	7	5	7	7	7	7	5	3	63	100,0	51,6
teleta Ž	3	5	4	2	1	3	1	2	1	3	25	42,4	20,5
junice	0	0	1	3	2	1	2	0	2	0	11	18,6	9,0
košute 2+	6	2	2	0	3	2	2	2	2	2	23	39,0	18,9
skupaj KOŠUTE	9	7	7	5	6	6	5	4	5	5	59	100,0	48,4
SKUPAJ odstrel in izgube	19	12	14	10	13	13	12	11	10	8	122		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)											
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
načrt - skupaj	21	14	13	10	10	12	11	11	10	10	122
odstrel in izgube / načrt (%)	90,5	85,7	107,7	100,0	130,0	108,3	109,1	100,0	100,0	80,0	100,0
delež JELENOV (%)	52,6	41,7	50,0	50,0	53,8	53,8	58,3	63,6	50,0	37,5	51,6
delež trofejnih jelenov 2+ in več (%)	15,8	8,3	28,6	10,0	15,4	15,4	16,7	27,3	10,0	12,5	16,4
delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov (%)	52,6	75,0	57,1	90,0	61,5	69,2	66,7	54,5	70,0	62,5	64,8

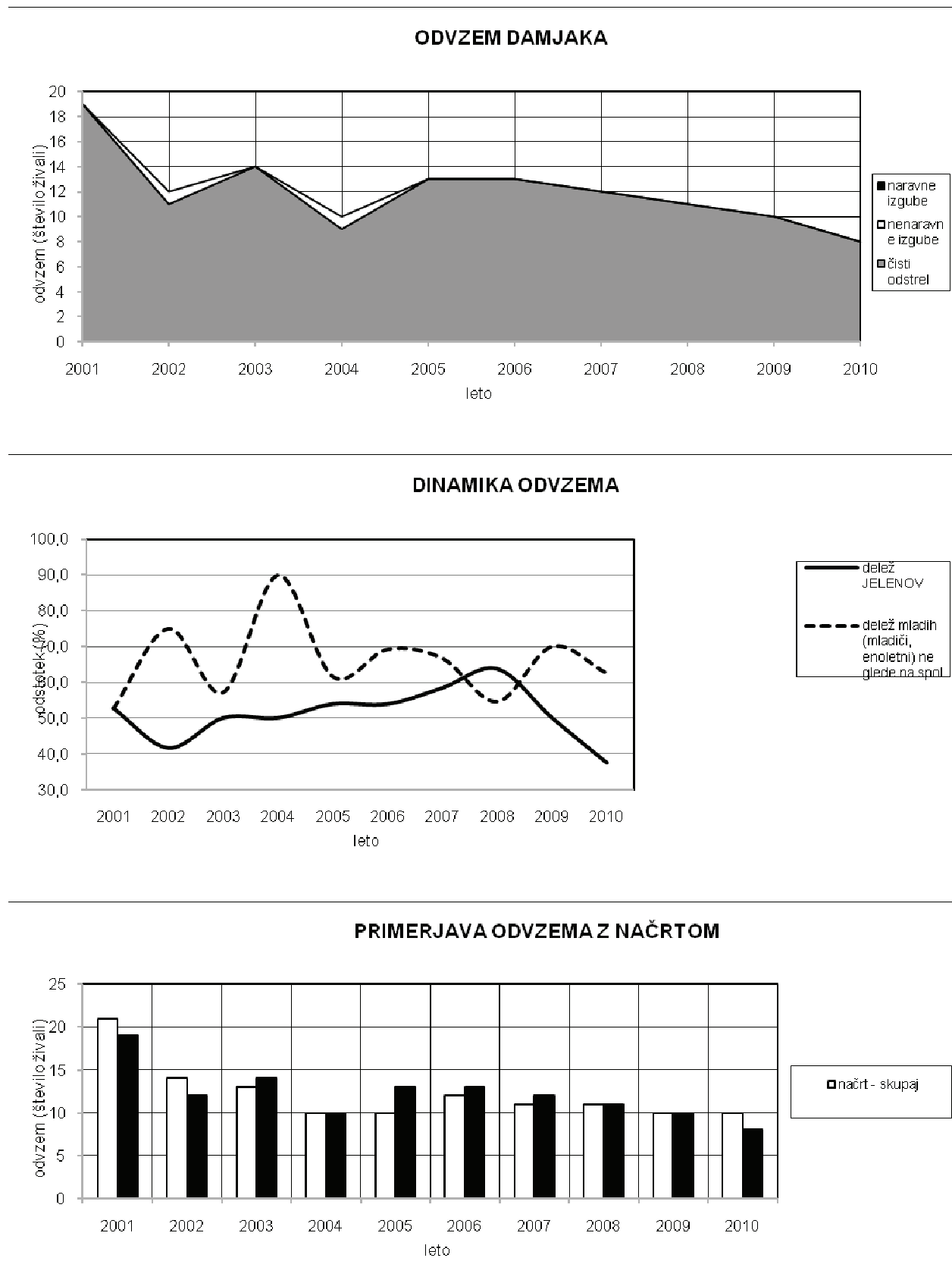
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	100,0
delež izgub (%)	0,0	8,3	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	
čisti odstrel	19	11	14	9	13	13	12	11	10	8	120	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
4 cesta		1		1							2	100,0

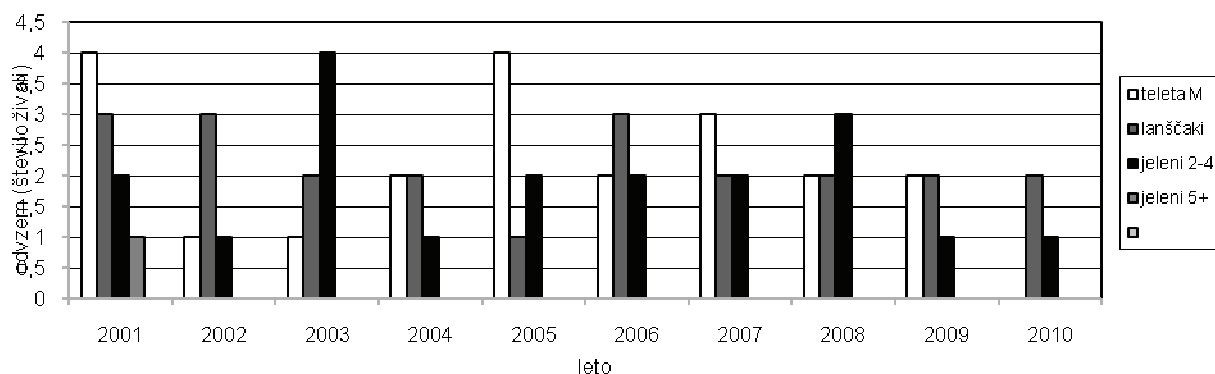
Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)										
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
teleta M	30,9	15,0	25,5	27,3	18,1	24,3	26,7	20,0	21,5	0,0
indeks (%)	100,0	48,5	82,5	88,3	58,6	78,6	86,4	64,7	69,6	0,0
lanščaki	43,2	46,8	43,8	48,5	37,5	34,7	38,0	39,0	42,0	38,0
indeks (%)	100,0	108,3	101,4	112,3	86,8	80,3	88,0	90,3	97,2	88,0
jeleni 2+	55,2	66,0	53,7	50,0	69,0	56,0	56,5	54,3	50,0	40,0
indeks (%)	100,0	119,6	97,3	90,6	125,0	101,4	102,4	98,4	90,6	72,5
teleta Ž	20,5	20,0	21,0	22,0	15,0	17,0	20,0	20,0	17,0	21,3
indeks (%)	100,0	97,6	102,4	107,3	73,2	82,9	97,6	97,6	82,9	103,9
junice	0,0	0,0	0,0	36,0	26,0	33,0	32,0	0,0	29,5	0,0
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	100,0	72,2	91,7	88,9	0,0	81,9	0,0
košute 2+	30,8	33,0	43,5	0,0	29,8	34,0	37,0	32,5	34,0	35,0
indeks (%)	100,0	107,1	141,2	0,0	96,8	110,4	120,1	105,5	110,4	113,6

Mase trofej jelenov (g)										
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
jeleni 2+						1358	1065	918	935	640
indeks (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	78,4	67,6	68,9	47,1

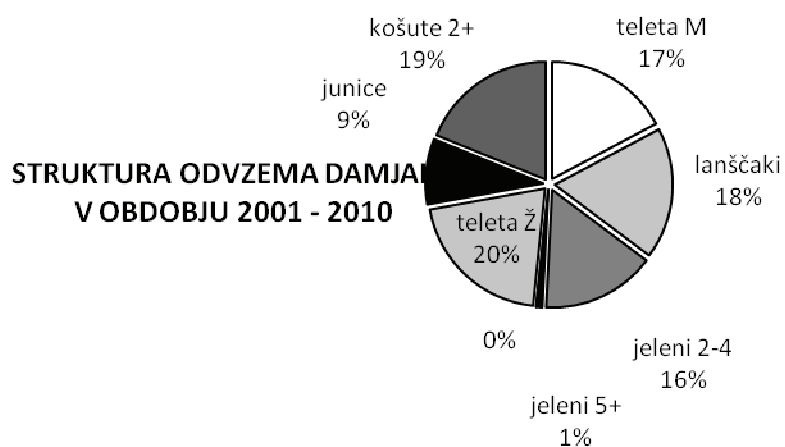
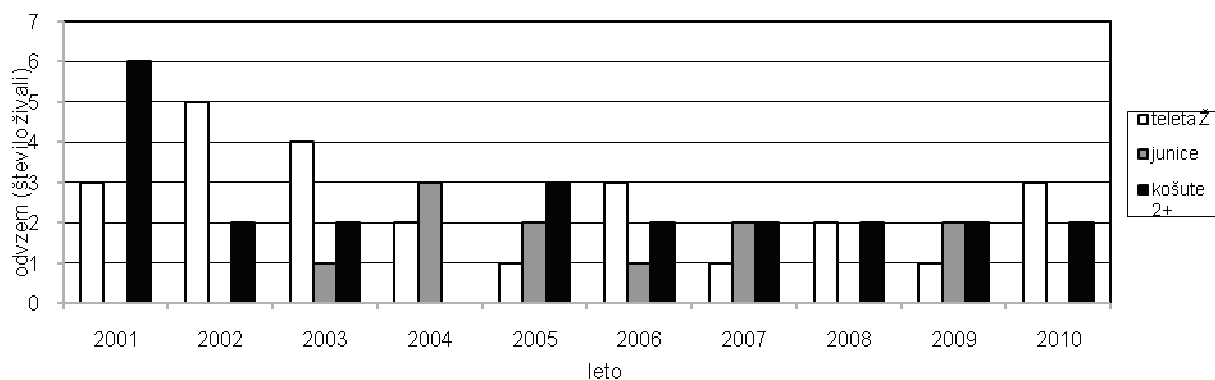
Grafikon 3: Analiza odvzema damjaka v LUO

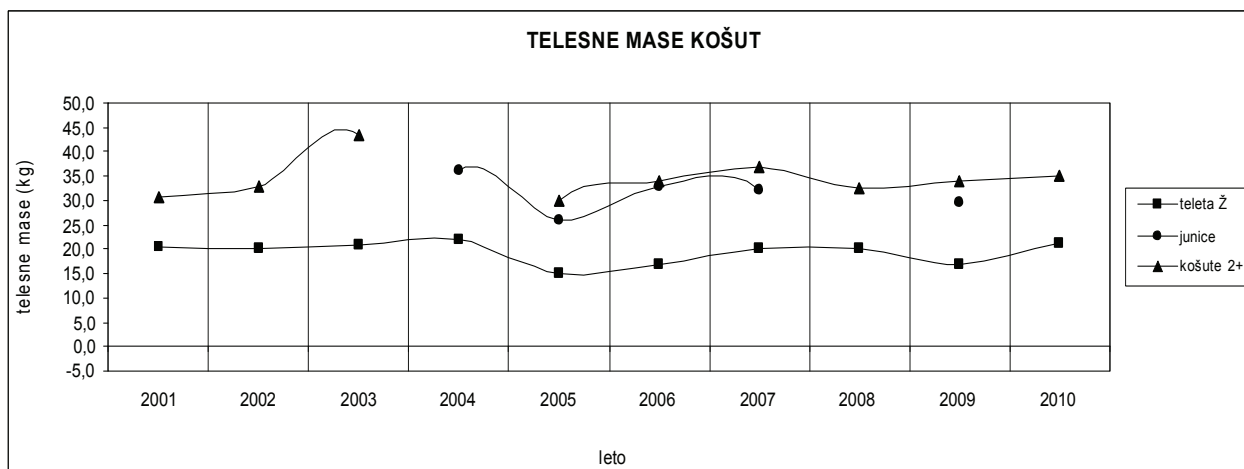
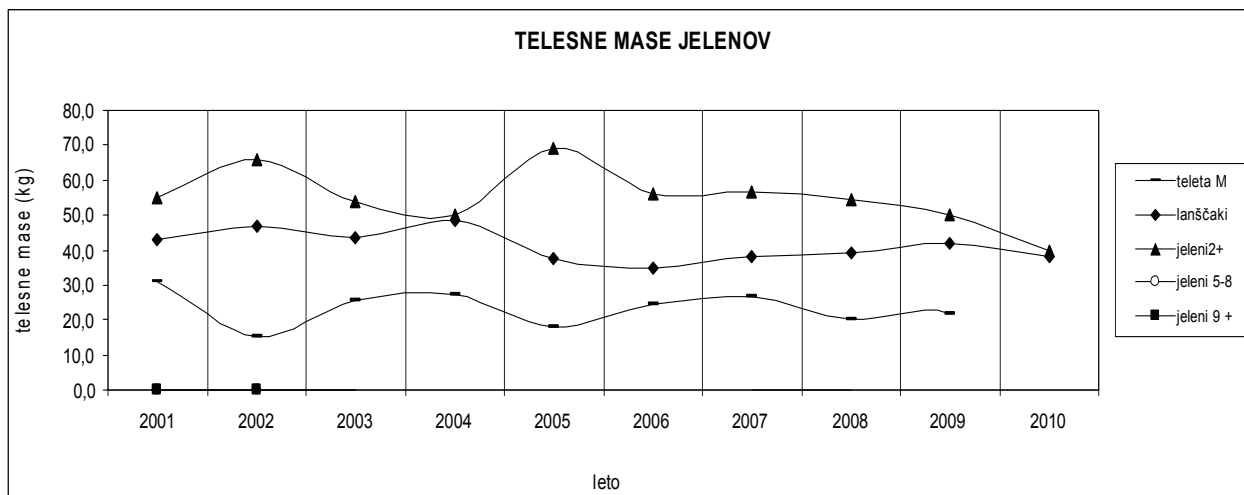

STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA JELENOV

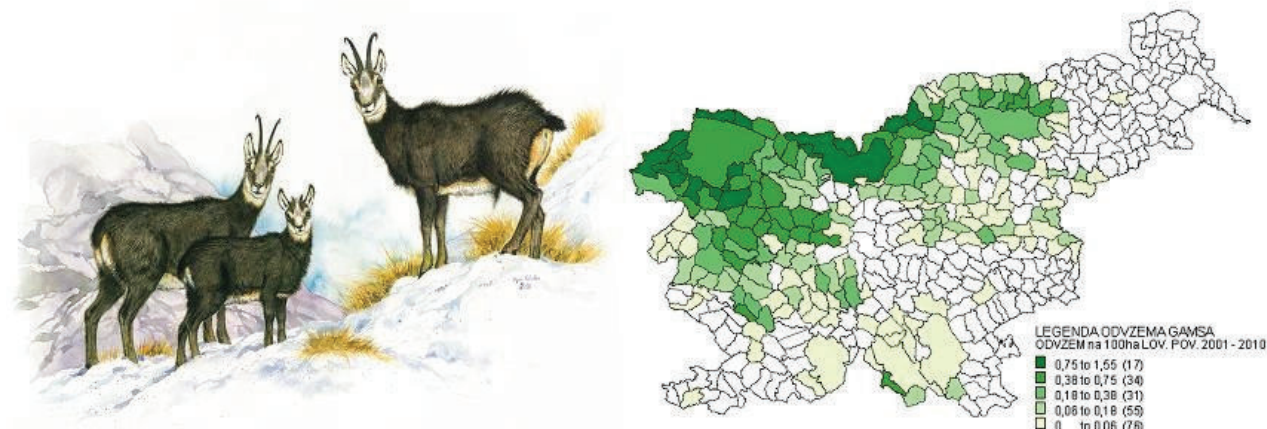

STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOŠUT

7.5 GAMS (*Rupicapra rupicapra* L.)

7.5.1 Prostorski okviri obravnave

Okvir obravnave je LUO. Gams poseljuje poleg svojega naravnega življenjskega prostora v visokogorju tudi gozdne predele v nižjih nadmorskih višinah. Gams je številan v loviščih: Solčava, Luče, Ljubno, Mozirje, Rečica, Smrekovec, Gornji Grad in Dreta. Drugje so gamsi redkejši, vezani predvsem na skalnate gozdne predele lovišč. Prisotni so v vseh loviščih LUO razen lovišča Domžale. Skupine so ločene, a še vedno prihaja do medsebojnih stikov.

7.5.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Trend odvzema gamsov v LUO je stabilen in postopoma narašča. Skupaj je bilo v preteklih desetih letih odvzetih 1.597 živali, kar v primerjavi z načrtom predstavlja povprečno 90,3 % realizacijo, ki ne odstopa bistveno tudi po posameznih letih. Iz narave je bilo odvzetih 50,6 % moških in 49,4 % ženskih osebkov. Od moških je bilo 29,1 % živali iz I. starostnega razreda, 17,2 % iz II. in 4,4 % iz III. starostnega razreda. Od ženskih je bilo 25,4 % živali iz I. starostnega razreda, 19,0 % iz II. in 5,0 % iz III. starostnega razreda.

Biološki kazalniki

Izgube predstavljajo 8,6 % vsega odvzema in so bistveno nižje zadnja 4 leta obdobja. Od tega jih 42 % predstavlja izgubo zaradi garij, 32 % izgubo zaradi neznanega vzroka in 15% zaradi drugih bolezni. Izgube zaradi ostalih vzrokov so redke (krivolov, povoz, plenilci, psi) Največ, t.j. 2 živali je bilo izgubljenih v letu 2006.

Telesne mase gamsov v območju ne kažejo trendov naraščanja ali padanja.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Osnovni cilj upravljanja s populacijo gamsa je bil z ohranitvijo vrste ob zmernem, trajnostnem in sonaravnem izkoriščanju sicer dosežen, pojavljanje garij pa opozarja na nekoliko nizek odzvem v prvih šestih letih obdobja. S povečanjem načrta odvzema in solidno realizacijo odvzema v I. starostnem razredu smo uspeli pojavljanje garij zaustaviti. Uravnovežilo se je poseganje v moški in ženski del populacije.

7.5.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija gamsov v LUO se je v obdobju številčno okrepila kljub postopnem povečevanju načrta odvzema in realizacije odvzema. Izvršen je bil ustrezno visok odzvem gamsov pravilne strukture, kar pomeni korak naprej k naravni strukturi populacije. O povečani številčnosti gamsov v zadnjem letu govorijo tudi biotski kazalniki, poprečne telesne mase v letu 2010 so se znižale, najdena sta bila tudi 2 primera garij.

Spolna in starostna struktura

Spolna struktura populacije se je popravila z enakomernim poseganjem v oba spola. Izboljšala se je tudi starostna struktura populacije s primerno visokim odvzemom v prvem starostnem razredu, posebej se je izboljšal odvzem mladičev.

Zdravstveno stanje

Populacija gamsov je večinoma v dobri telesni in zdravstveni kondiciji. Prvih 6 let obdobja so bile pogoste izgube zaradi garij, zadnja 4 leta se je stanje izboljšalo.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Ker gams živi tudi v zanj manj primernih nižjih gozdnih predelih, kjer se njegov življenjski prostor prekriva z prostorom jelenjadi, srnjadi in v lovišču Solčava z naseljenim muflonom, to pomeni slabše razmere za gamse.

7.5.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Osnovni cilj upravljanja z gamsi je stabilna, zdrava, s prehrabnimi zmoglostmi okolja in drugimi živalskimi vrstami usklajena populacija. V populacijskem območju naj bodo gamsi zastopani v vseh habitatih, ki si jih gamsi sami izberejo. Cilj upravljanja je zagotovitev takšne številčnosti in strukture populacije ter kondicije osebkov, ki bo preprečevala pojav bolezni (garje).

Upravljanje s populacijo gamsov mora biti usklajeno z upravljanjem gamsov v Gorenjskem LUO (vzhodni del LPN Kozorog) ter z upravljanjem gamsov v Pohorskem LUO (lovišči Bistra in Koprivna-Topla).

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

V populaciji naj bodo enakomerno zastopani delež gamsov obeh spolov, dobro zastopani nosilci populacije – razred srednje starih gamsov in prisotni tudi gamsi največjih starosti.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Z zaustavitvijo rasti populacije jelenjadi in postopnim zniževanjem številčnosti muflona bo imel gams več prostora in manj direktne konkurence, kar bo ugodno vplivalo na regeneracijo in stanje populacije gamsa.

7.5.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo gamsa se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije gamsa na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljavski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgubi po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas,
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju,
- drugih kazalnikov v populaciji kot so npr. stopnja oplojenosti samic, zdravstveno stanje osebkov...

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti gamsov lahko upravljanje usmerimo v povečanje številčnosti, vzdrževanje številčnosti ali znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela.

V primeru različnega stanja gamsov v posameznih delih LUO se v letnem načrtu stanje gamsov opredeli tudi po teh prostorskih enotah. Navesti je treba vzroke za tako stanje in postaviti usmeritve in ukrepe.

Spolni in starostni razredi

Starostni razred	Kozli	Koze
I	0+, 1+, 2+	0+, 1+, 2+
II	3+ - 7+	3+ - 10+
III	8+ in starejši	11+ in starejše

Razred mladih gamsov – I. starostni razred, predstavljajo 0+, 1+ in 2+ gamsi obeh spolov. Praviloma ti gamsi še ne sodelujejo v reprodukciji. Naravna smrtnost je največja v prav v tem starostnem razredu. Znotraj razreda mladih še posebej ločimo mladiče - 0+ in enoletne - 1+ gamse ter gamse starosti 2+.

Razred srednje starih gamsov – II. starostni razred, predstavljajo kozli 3+ do vključno 7+, ter koze 3+ do vključno 10+. Ta starostni razred tvorijo nosilci populacije, katere je treba v kar največji možni meri varovati.

Razred starih gamsov – III. starostni razred, predstavljajo kozli 8+ in starejši, ter koze 11+ in starejše. Ta starostni razred predstavljajo osebk največjih starosti. Zadostno preraščanje gamsov v III. starostni razred je tudi eden izmed splošnih ciljev upravljanja z gamsi.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je prikazana za populacijo z večjo številčnostjo. Starostna in spolna razdelitev odvzema, kakršna je prikazana v preglednici, velja za strukturno stabilno zgrajeno populacijo, kar pomeni enakomerno spolno strukturo in piramidalno starostno strukturo. V kolikor stanje v populaciji odstopa od tega modela je treba korigirati strukturo odvzema tako, da v populaciji ustvarjamo želeno stanje glede spolne in starostne strukture.

spol	star. razred	Populacijska številčnost		
		vzdrževanje št.	zmanjšanje št.	povečanje št.
		%	%	%
Kozli	ml. in 1+	min 14	12	15
	2+	max 13	13	15
	I	min 27	25	min 30
	II	max 18	min 15	max 15
	III	5	5	10
	skupaj	50	45	55
Koze	ml. in 1+	min 14	13	13
	2+	max 13	15	12
	I	min 27	28	min 25
	II	max 18	min 22	max 10
	III	5	5	10
	skupaj	50	min 55	max 45
Skupaj		100	100	100

Pomembnejše od izbirnega odstrela je količinsko in strukturno doseganje načrtovanega odvzema. Ob izvršenem odstrelu in ugotovljenih izgubah se ugotovi in evidentira tudi spol mladičev.

Dopustna odstopanja

Za gamsa je dopustno odstopanje po višini do + - 15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem v II. starostnem razredu pri vsakem spolu posebej se lahko prekorači le do 10%, v ostalih razredih preseganje ni omejeno, v skladu s splošnimi določili možnih odstopanj realizacije od načrta. V kolikor 10% znotraj posamezne spolne kategorije II. starostnega razreda predstavlja manj kot 1 kos, se kot dopustno odstopanje šteje +- 1 kos. Neizvršeni odvzem v II. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. in III. starostnem razredu. Odvzem v III. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. starostnem razredu. Dopustno odstopanje v spolni strukturi za vse starostne kategorije razen mladičev je praviloma do 3% od realizirane strukture v odstotkih (npr.: 47:53%). Morebitna odstopanja pri spolni strukturi prek meja dopustnih odstopanj se upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v II. starostnem razredu pri obeh spolih se ne glede na meje dopustnih odstopanj upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema od vključno 4 do vključno 10 kosov gamsa, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija + 1 kos do - 2 kosa. V teh loviščih se II. starostni razred pri obeh spolih skupaj lahko praviloma preseže za največ 1 kos, razlika v spolnem razmerju pa lahko pri realizaciji odstopa tudi za največ 1 kos.

Za lovišča, ki imajo skupen načrt odvzema, oziroma kjer načrt za posamezno lovišče ne presega 3 kose, načrta odvzema ni obvezno dosegati, lahko pa se ga presega za 1 kos. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v II. starostnem razredu pri obeh spolih se, ne glede na meje dopustnih odstopanj, upošteva pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Časovna dinamika odvzema

Lov na gamsa se začne izvajati takoj po začetku lovne dobe. Priporočljivo je, da se 50 % odvzema realizira do konca oktobra.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Z gamsom se upravlja enotno za LUO.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Lovišča naj spremljajo stanje številčnosti gamsov. Vsa lovišča naj bodo posebej pozorna na pojav obolelih živali. Sumljive živali je potrebno dati na pregled.

Preglednica 10: Pregled podatkov o gamsu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	13	9	12	16	19	18	16	18	17	24	162	20,0	10,1
1+	16	16	6	8	12	6	11	15	15	9	114	14,1	7,1
2+	24	17	29	18	14	17	12	13	21	23	188	23,3	11,8
I. starostni razred	53	42	47	42	45	41	39	46	53	56	464	57,4	29,1
kozli 3-7	21	25	21	38	31	29	37	24	23	25	274	33,9	17,2
kozli 8+	7	7	10	4	8	6	6	9	5	8	70	8,7	4,4
skupaj KOZLI	81	74	78	84	84	76	82	79	81	89	808	100,0	50,6
mladiči Ž	22	14	19	18	17	24	28	25	20	23	210	26,6	13,1
1+	6	6	6	4	3	10	9	16	21	14	95	12,0	5,9
2+	16	8	14	11	6	8	9	9	13	7	101	12,8	6,3
I. starostni razred	44	28	39	33	26	42	46	50	54	44	406	51,5	25,4
koze 3-10	26	35	23	32	34	37	28	28	27	33	303	38,4	19,0
koze 11+	8	9	6	4	11	5	9	13	10	5	80	10,1	5,0
skupaj KOZE	78	72	68	69	71	84	83	91	91	82	789	100,0	49,4
SKUPAJ odstrel in izgube	159	146	146	153	155	160	165	170	172	171	1597		100,0

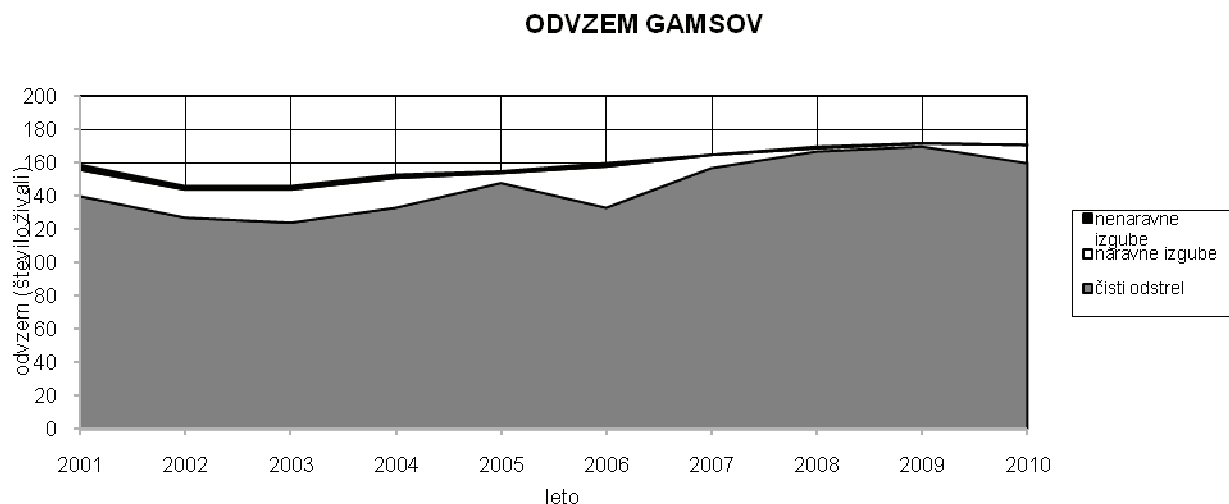
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
načrt - skupaj	171	159	183	183	183	183	170	178	176	182	1768	
odstrel in izgube / načrt (%)	93,0	91,8	79,8	83,6	84,7	87,4	97,1	95,5	97,7	94,0	90,3	
delež KOZLOV (%)	50,9	50,7	53,4	54,9	54,2	47,5	49,7	46,5	47,1	52,0	50,6	
delež kozlov 2+ in več (%)	32,7	33,6	41,1	39,2	34,2	32,5	33,3	27,1	28,5	32,7	33,3	
delež koz 2+ in več (%)	31,4	35,6	29,5	30,7	32,9	31,3	27,9	29,4	29,1	26,3	30,3	
delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov (%)	35,8	30,8	29,5	30,1	32,9	36,3	38,8	43,5	42,4	40,9	36,4	

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	3	2	2	2	1	2	0	1	0	0	13	9,4
naravne izgube	16	17	20	18	6	25	8	2	2	11	125	90,6
skupaj izgube	19	19	22	20	7	27	8	3	2	11	138	100,0
delež izgub (%)	11,9	13,0	15,1	13,1	4,5	16,9	4,8	1,8	1,2	6,4	8,6	
čisti odstrel	140	127	124	133	148	133	157	167	170	160	1459	

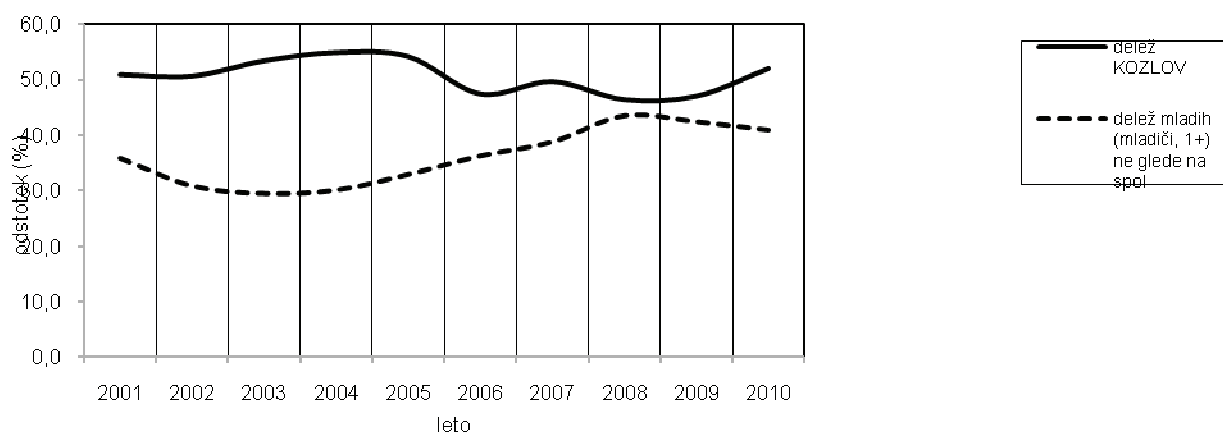
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		2	9	3	4	12	4		1	9	44	31,9
2 bolezen	9					6	1	1	1	2	20	14,5
3 krivolov			1		1			1			3	2,2
4 cesta	1	1									2	1,4
6 plenilci			1			2					3	2,2
7 psi	2	1	1	2		2					8	5,8
9 garje	7	15	10	15	2	5	3	1			58	42,0

Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)										
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
mladiči M	9,4	9,3	9	10,8	9,4	10,1	11,4	11,1	10,4	10,3
indeks (%)	100,0	98,9	95,7	114,9	100,0	107,4	121,3	118,1	110,6	109,6
kozli 1+	14,3	13,1	13,4	11,4	13,1	15,9	15,7	14,6	16,2	15,2
indeks (%)	100,0	91,6	93,7	79,7	91,6	111,2	109,8	102,1	113,3	106,3
kozli 2+	18,9	19,5	18,2	18,9	18,8	19,9	17,4	19,3	20,3	19,1
indeks (%)	100,0	103,2	96,3	100,0	99,5	105,3	92,1	102,1	107,4	101,1
kozli 3+ do 7+	23,4	21,6	23,2	22,3	22,0	22,4	22,7	23,2	21,0	22,8
indeks (%)	100,0	92,3	99,1	95,3	94,0	95,7	97,0	99,1	89,7	97,4
kozli 8+ in več	22,9	23,3	23,1	19,0	23,3	25,2	24,1	22,4	21,6	23,0
indeks (%)	100,0	101,7	100,9	83,0	101,7	110,0	105,2	97,8	94,3	100,4
mladiči Ž	9,4	9,3	8,8	8,5	9,7	10,1	10,8	9,4	10,0	10,3
indeks (%)	100,0	98,9	93,6	90,4	103,2	107,4	114,9	100,0	106,4	109,6
koze 1+	12,8	12,4	15,2	11,0	15,7	14,9	13,9	15,7	15,0	14,7
indeks (%)	100,0	96,9	118,8	85,9	122,7	116,4	108,6	122,7	117,2	114,8
koze 2+	17,3	17,3	17,3	16,2	16,8	17,7	19,0	16,9	18,9	18,1
indeks (%)	100,0	100,0	100,0	93,6	97,1	102,3	109,8	97,7	109,2	104,6
koze 3+ do 10+	18,4	16,6	17,7	17,8	19,3	20,5	18,9	18,8	19,7	19,1
indeks (%)	100,0	90,2	96,2	96,7	104,9	111,4	102,7	102,2	107,1	103,8
koze 11+ in več	19,5	18,2	17,8	20,5	20,3	21,9	20,0	19,7	20,1	23,0
indeks (%)	100,0	93,3	91,3	105,1	104,1	112,3	102,6	101,0	103,1	117,9

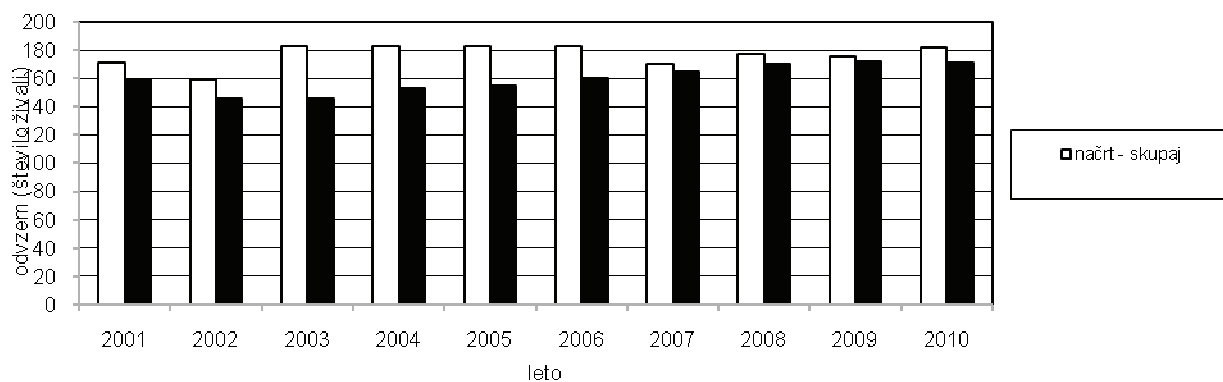
Grafikon 4: Analiza odvzema gamsa v LUO

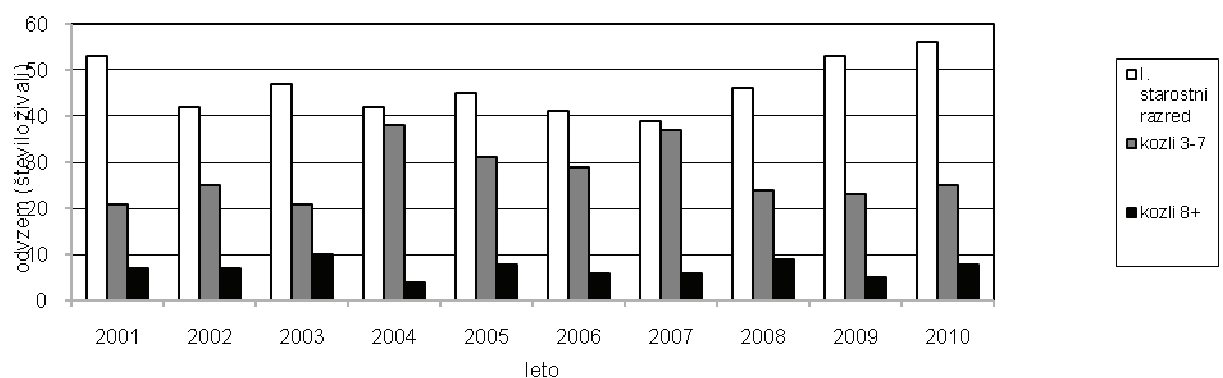
DINAMIKA ODVZEMA

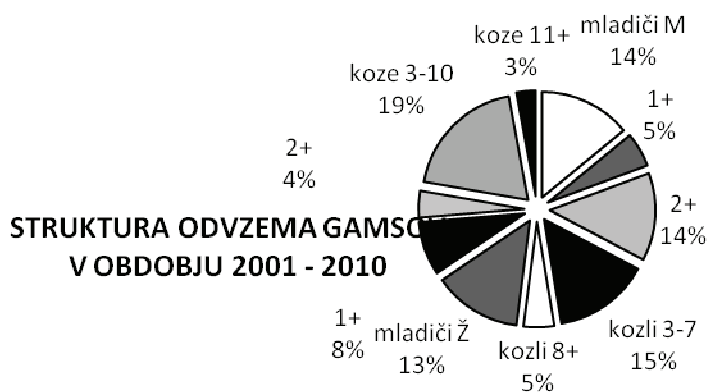
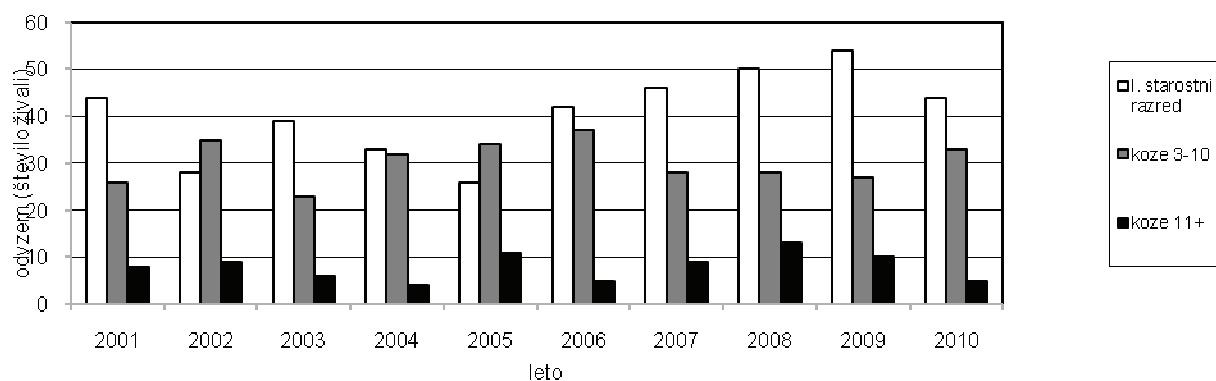
PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

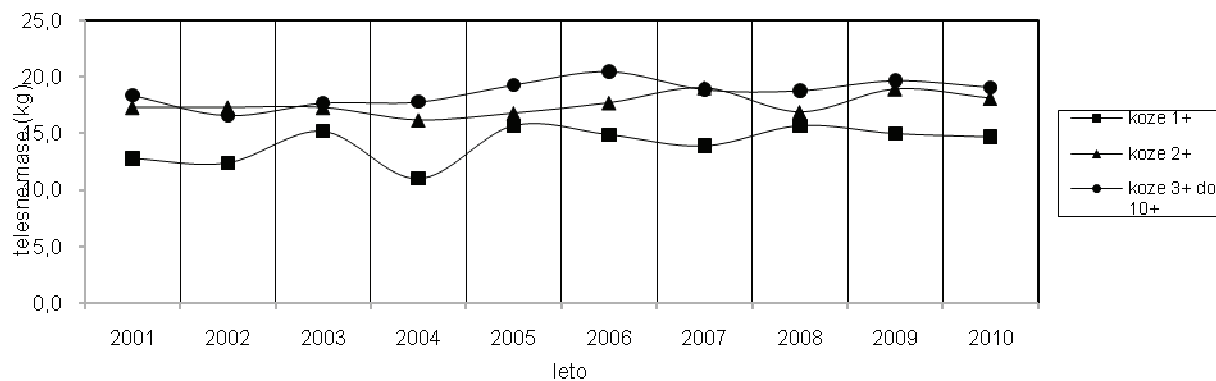
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOZLOV

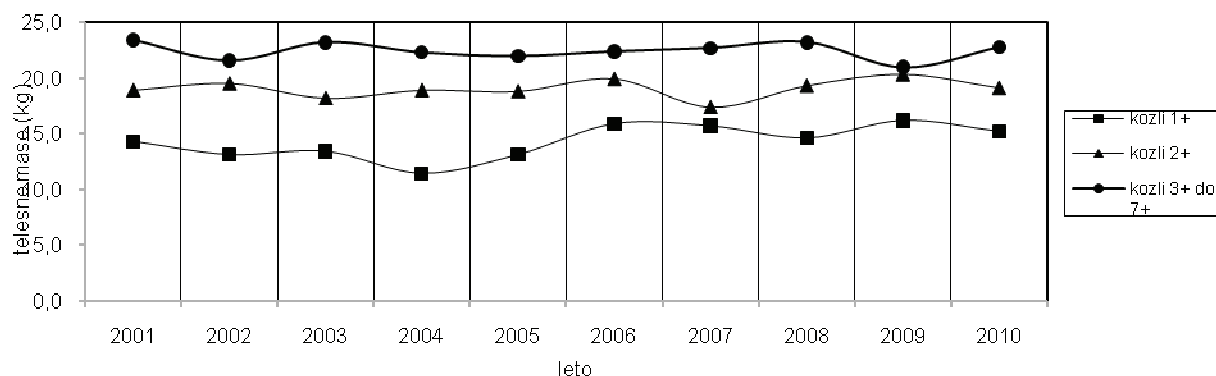
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOZ

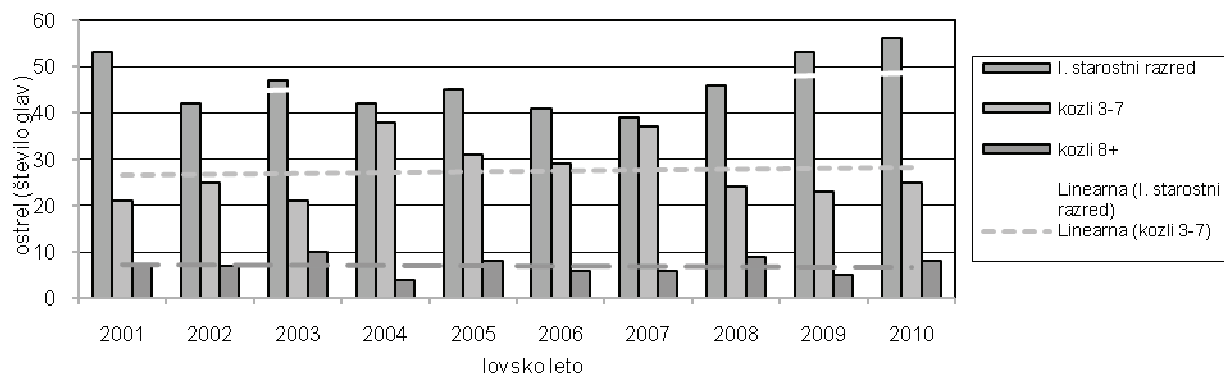
TELESNE MASE KOZ

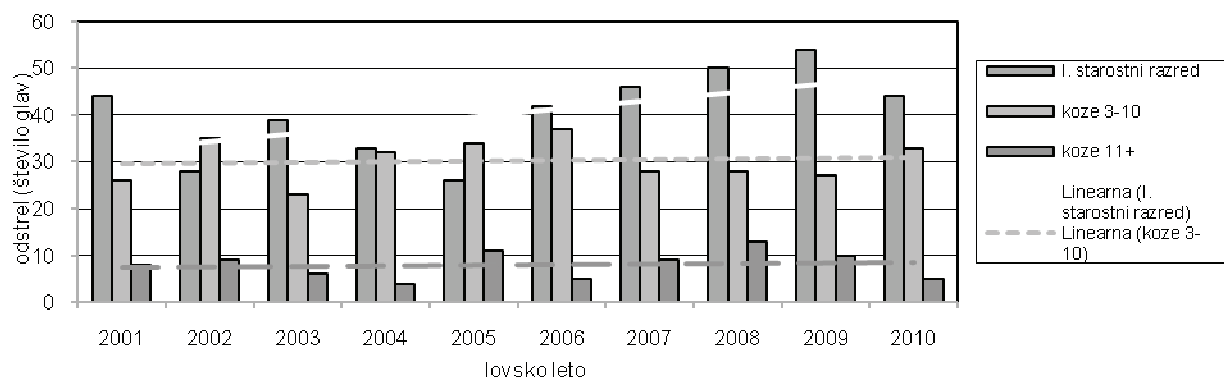
TELESNE MASE KOZLOV

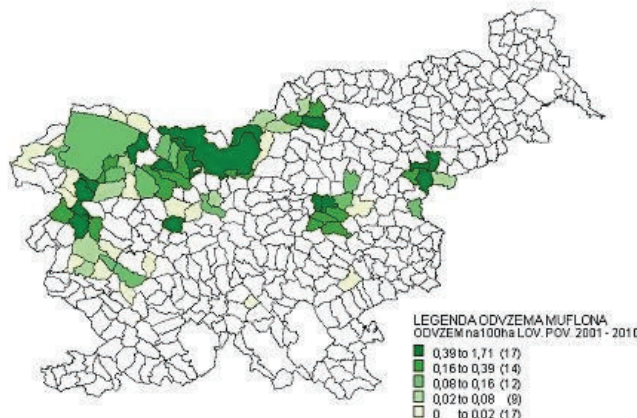
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOZLOV

STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOZ

7.6 MUFLON (*Ovis amon (aries) musimon* Schrabber.)

7.6.1 Prostorski okviri obravnave

V LUO sta dve ločeni populacijski območji muflona: Solčava in robni del Kamniške Bistrice. Prvo je na območju Podolševe v lovišču Solčava. Populacija se je prilagodila na življenjsko okolje, se razširila na celotne Solčavske peči in tudi v pobočja Raduhe. V prostoru le še izjemoma prehaja v lovišče Bistra na Koroškem, ne širi se v lovišče Luče, povezana pa je z naseljenimi mufloni v sosednji Avstriji. Druga populacija se nahaja na področju lovišča Stahovica. To je robni del večje populacije muflona Kamniška Bistrica v LPN Kozorog Kamnik (Gorenjsko LUO). Muflona obravnavamo ločeno v okviru vsakega od naštetih populacijskih območij.

7.6.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Odvzem muflona v desetletnem obdobju zaznamoval trend upadanja, ki gre na račun upadanja odvzema v območju Stahovica, medtem ko je odvzem muflona v območju Solčava ohranil svojo višino. Odvzetih je bilo 425 živali, kar glede na načrt pomeni 86,4 % realizacijo. Realizacija ni nikoli dosegla ali preseгла načrta. Najnižja je bila v letu 2003 (74,1%). Velik delež odstopanja od načrta odvzema je povzročil upad številčnosti muflonov v lovišču Stahovica. V spolni strukturi odvzema so samci predstavljali 44,5 % in samice 55,5 % odvzema, kar je v skladu z večjim deležem ženskega spola v načrtih odvzema. Pri starostni strukturi je bilo najmočnejše posegano v starejši razred (živali nad 2 leti) (21,9 % M in 27,1 % Ž), sledijo jagnjeta (14,1 % M in 19,3 % Ž), najnižji je delež enoletnih živali (8,5% M in 9,2% Ž).

Biološki kazalniki

Telesne mase muflonov ne kažejo izrazitih trendov rasti ali padanja. Znotraj posameznih kategorij prihaja do manjših nihanj. Poprečne telesne mase so se v zadnjem letu znižale pri mladih obeh spolov, pri vseh ostalih kategorijah pa so se povečale. Pri vseh kategorijah so poprečne telesne mase višje kot v začetnem letu 2001. Kljub nizkemu številu podatkov nam to pove, da je populacija muflonov v ugodnem stanju.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Za populacijsko območje Solčava je bil načrtovani in realizirani odvzem v preteklem 10-letnem obdobju primeren, saj je bil cilj upravljanja glede številčnosti muflona dosežen: ustavila se je rast številčnosti populacije in ustavilo se je širjenje v sosednja lovišča. Močno znižana številčnost muflona v lovišču Stahovica pa je posledica upravljanja s kolonijo muflona v Kamniški Bistrici in posledica spremenjenih bivalnih in prehranskih razmer. V obeh populacijah je bil ustrezno izveden odvzem po strukturi, ki se približuje naravni.

7.6.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Številčnost populacije muflona se je v lovišču Solčava znižala. V tem lovišču je številčnost težko natančno ugotoviti, ker se del populacije premika na avstrijsko stran. Ocenjujemo, da se je številčnost glede na večji odstrel ženskega spola v desetletnem obdobju znižala, saj se je zaustavilo širjenje muflonov v sosednje predele. V lovišču Stahovica se je številčnost muflona močno znižala.

Spolna in starostna struktura

Spolna in starostna struktura se približujeta naravni. Velik poseg v ženski del populacije je uravnotežil spolno strukturo.

Zdravstveno stanje

Populacija je v dobrem zdravstvenem stanju. Izgube zaradi bolezni so bile nizke, pojavljale so se le v stahovski koloniji.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Muflon zaseda prostor avtohtonim rastlinojedim vrstam, zlasti gamsu.

7.6.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Za populacijsko območje Solčava je cilj gospodarjenja preprečevati širjenje muflona v nove predele (predvsem v lovišče Bistra na Koroškem in v lovišče Luče) s postopnim zniževanjem številčnosti populacije ter tako preprečevati konflikte v okolju. Upravljanje z muflonom v sosednjem Pohorskem LUO (lovišči Bistra in Koprivna-Topla) mora biti usklajeno, tako da podpira cilje upravljanja z jedrom populacijskega območja.

Za robni del populacijskega območja Kamniška Bistrica je cilj dopuščati minimalno prisotnost muflona. Upravljanje mora podpirati cilje upravljanja kolonije Kamniška Bistrica (LPN Kozorog) v Gorenjskem LUO.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Obe populaciji naj bosta naravne spolne in starostne strukture.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Številčnost muflona je potrebno omejiti v korist avtohtonih vrst, zlasti gamsa.

7.6.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo muflona se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije muflona na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljavski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgubi po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populaciji, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov, zdravstvenemu stanju v populaciji...

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti muflonov lahko upravljanje z vrsto usmerimo v vzdrževanje ali v znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela.

Za populacijsko območje Solčava mora biti višina odvzema višja od prirastka živali, ker načrtujemo znižanje številčnosti populacije. Spolna in starostna struktura odstrela se načrtuje po shemi za znižanje številčnosti. V

primeru, da presoja vplivov na okolje ugotovi nizek vpliv muflona na okolje, se gospodari s populacijo po shemi za vzdrževanje številčnosti.

Za robni del populacijskega območja Kamniška Bistrica se odvzem ne načrtuje, lahko je neomejeno visok. Upravljanje se usklajuje z upravljanjem osrednjega dela območja.

V primeru različnega stanja muflonov v posameznih delih LUO se v letnem načrtu stanje muflonov opredeli tudi po teh prostorskih enotah. Navesti je treba vzroke za tako stanje in postaviti usmeritve in ukrepe.

Spolni in starostni razredi

<i>Starostni razred</i>	<i>Ovni</i>	<i>Ovce</i>
<i>I</i>	<i>0+</i>	<i>0+</i>
<i>II</i>	<i>1+</i>	<i>1+</i>
<i>III</i>	<i>2+ in starejši</i>	<i>2+ in starejše</i>

I. starostni razred sestavljajo jagnjeta (mladiči) obeh spolov

II. starostni razred sestavljajo enoletni ovni in ovce.

III. starostni razred sestavljajo ovni in ovce starosti 2+ in starejši

Starostna in spolna razdelitev odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti populacije. Starostna in spolna razdelitev odvzema kakršna je prikazana v preglednici velja za strukturno stabilno zgrajeno populacijo, kar pomeni enakomerno spolno strukturo in piramidalno starostno strukturo. V kolikor stanje v populaciji odstopa od tega modela, je treba korigirati strukturo odstrela tako, da v populaciji ustvarjamo želeno stanje glede spolne in starostne strukture.

Spol	star. razred	vzdrževanje št.	zmanjšanje št.
		%	%
Ovni	I	min 10	10
	II	15	12
	III	max 25	min 23
	skupaj	50	45
Ovce	I	min 15	10
	II	15	20
	III	max 20	min 25
	skupaj	50	min 55
Skupaj		100	100

Ostalo

Naseljevanje muflona v prosto naravo na novih območjih v Sloveniji (LUO) strokovno ni zaželeno in dopustno.

Za muflona je dopustno odstopanje po višini do + - 15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem v III. razredu (2+) pri vsakem od obeh spolov se lahko prekorači le do 10%, v ostalih razredih preseganje ni omejeno. Neizvršeni odvzem v III. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. in II. starostnem razredu. Dopustno odstopanje v spolni strukturi je praviloma do 5% od realizirane strukture v odstotkih (npr.: 45:55%). Morebitna odstopanja prek meja dopustnih odstopanj se upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov muflona, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija + - 1 kos. V teh loviščih se III. starostni razred lahko praviloma preseže za 1 kos, razlika v spolnem razmerju pa lahko pri realizaciji odstopa tudi za 1 kos.

Za lovišča, ki imajo skupen načrt odvzema, oziroma kjer načrt za posamezno lovišče ne presega 3 kose, načrta odvzema ni obvezno dosegati, presega pa se ga lahko za 1 kos.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja, niso predmet upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi

določili predmetne zakonodaje. Pri odstreleu osebkov, za katere se predvideva, da izvirajo iz obor, se upoštevajo določila 8. odstavka 50. čl. ZDlov-1.

Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v III. starostnem razredu pri obeh spolih se, ne glede na meje dopustnih odstopanj, upošteva pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Z muflonom se upravlja enotno za vsako populacijsko območje.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Lovišči Solčava in Stahovica sta dolžni spremljati številčnosti muflonov z opazovanji. Posebno pozornost je potrebno nameniti spremljavi zdravstvenega stanja živali.

Preglednica 11: Pregled podatkov o muflonu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
jagnjeta M	5	5	7	8	6	6	5	6	7	5	60	31,7	14,1
enoletni	3	3	4	4	8	2	2	3	3	4	36	19,0	8,5
ovni 2+	13	9	13	7	11	8	6	9	8	9	93	49,2	21,9
skupaj OVNI	21	17	24	19	25	16	13	18	18	18	189	100,0	44,5
jagnjeta Ž	10	8	9	12	7	6	9	8	5	8	82	34,7	19,3
enoletne	6	9	3	3	3	5	3	3	3	1	39	16,5	9,2
ovce 2+	15	10	7	11	16	11	13	9	12	11	115	48,7	27,1
skupaj OVCE	31	27	19	26	26	22	25	20	20	20	236	100,0	55,5
SKUPAJ odstrel in izgube	52	44	43	45	51	38	38	38	38	38	425		100,0

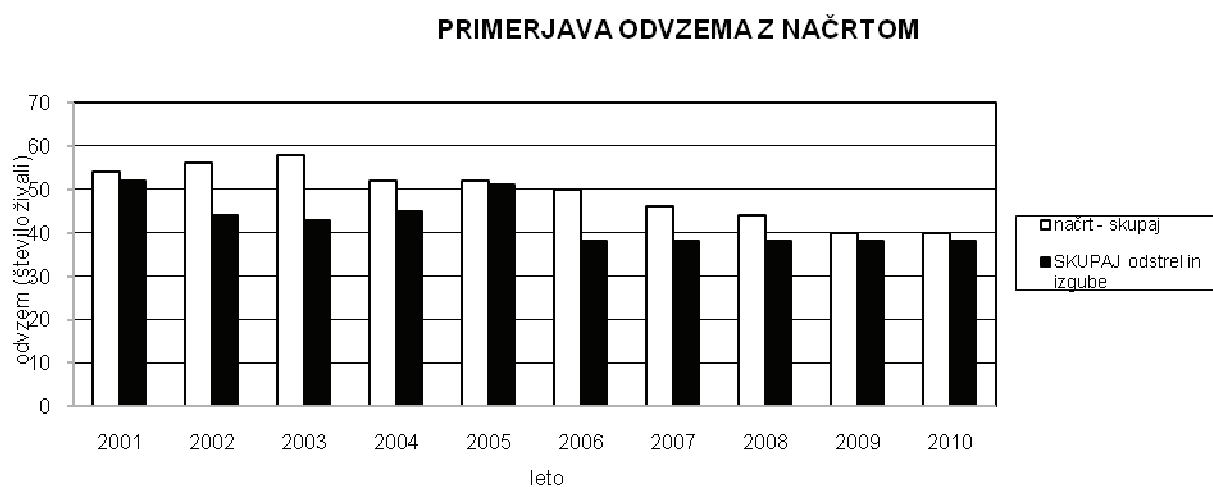
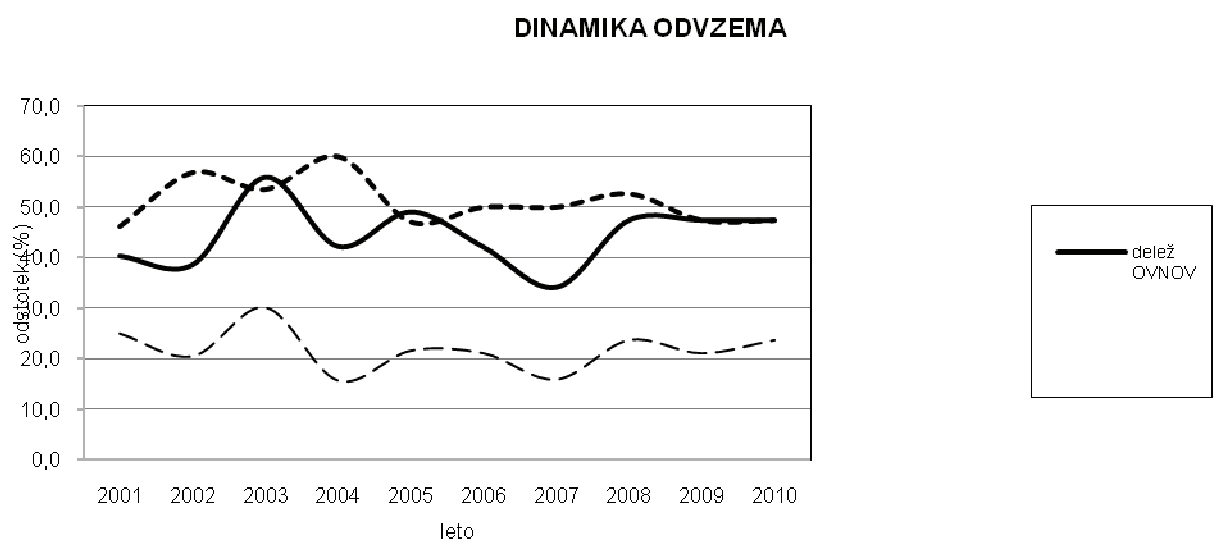
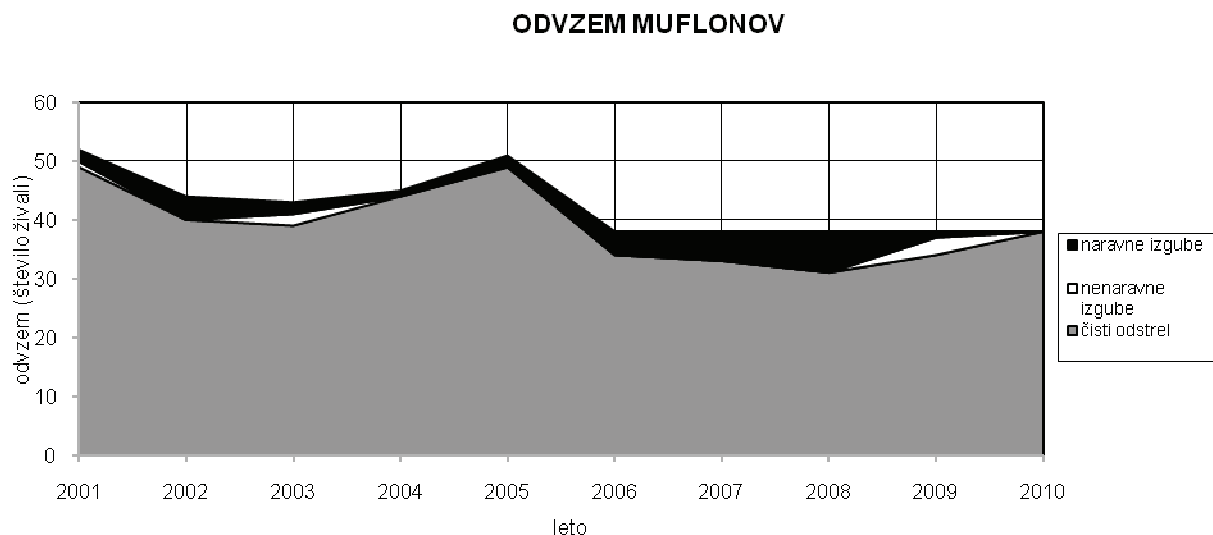
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
načrt - skupaj	54	56	58	52	52	50	46	44	40	40	492	
odstrel in izgube / načrt (%)	96,3	78,6	74,1	86,5	98,1	76,0	82,6	86,4	95,0	95,0	86,4	
delež OVNOV (%)	40,4	38,6	55,8	42,2	49,0	42,1	34,2	47,4	47,4	47,4	44,5	
delež ovnov 2+ (%)	25,0	20,5	30,2	15,6	21,6	21,1	15,8	23,7	21,1	23,7	86,4	
delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov (%)	46,2	56,8	53,5	60,0	47,1	50,0	50,0	52,6	47,4	47,4	51,1	

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	1	0	2	0	0	0	0	0	3	0	6	17,6
naravne izgube	2	4	2	1	2	4	5	7	1	0	28	82,4
skupaj izgube	3	4	4	1	2	4	5	7	4	0	34	100,0
delež izgub (%)	5,8	9,1	9,3	2,2	3,9	10,5	13,2	18,4	10,5	0,0	8,0	
čisti odstrel	49	40	39	44	49	34	33	31	34	38	391	

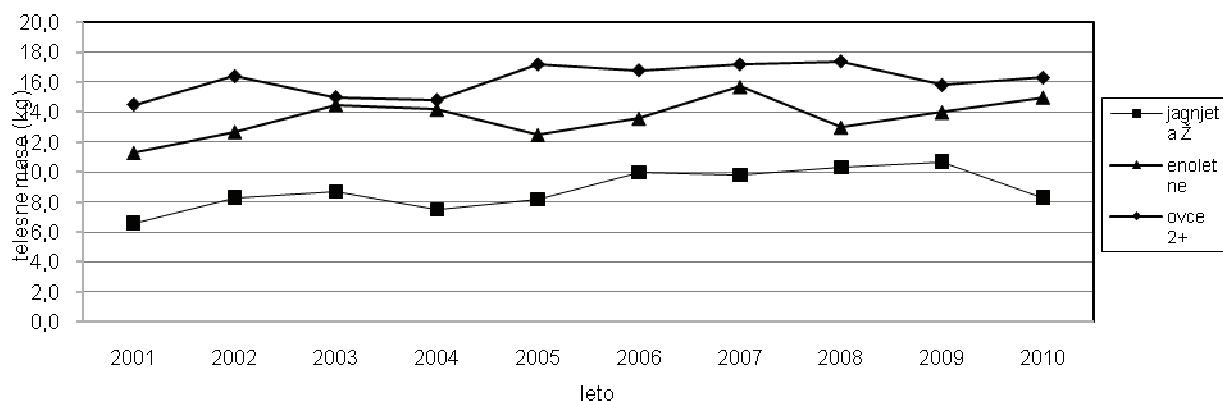
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	2	4	2	1	2	4	2	3	1		21	61,8
2 bolezen							2	4			6	17,6
6 plenilci							1				1	2,9
7 psi	1		2						3		6	17,6

Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)										
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
jagnjeta M	7,6	7,6	10,6	8,6	8,2	11,4	9,0	11,0	8,7	8,0
indeks (%)	100,0	100,0	139,5	113,2	107,9	150,0	118,4	144,7	114,5	105,3
enoletni	15,7	15,3	15,5	15,0	16,5	13,5	0	19,7	18,3	18,5
indeks (%)	100,0	97,5	98,7	95,5	105,1	86,0	0,0	125,5	116,6	117,8
ovni 2+	21,4	21,4	20,8	18,6	23,9	22,6	22,0	23,1	23,4	24,6
indeks (%)	100,0	100,0	97,2	86,9	111,7	105,6	102,8	107,9	109,3	115,0
jagnjeta Ž	6,6	8,3	8,7	7,5	8,2	10,0	9,8	10,3	10,7	8,3
indeks (%)	100,0	125,8	131,8	113,6	124,2	151,5	148,5	156,1	162,1	125,8
enoletne	11,3	12,7	14,5	14,2	12,5	13,6	15,7	13,0	14,0	15,0
indeks (%)	100,0	112,4	128,3	125,7	110,6	120,4	138,9	115,0	123,9	132,7
ovce 2+	14,5	16,4	15,0	14,8	17,2	16,8	17,2	17,4	15,8	16,3
indeks (%)	100,0	113,1	103,4	102,1	118,6	115,9	118,6	120,0	109,0	112,4

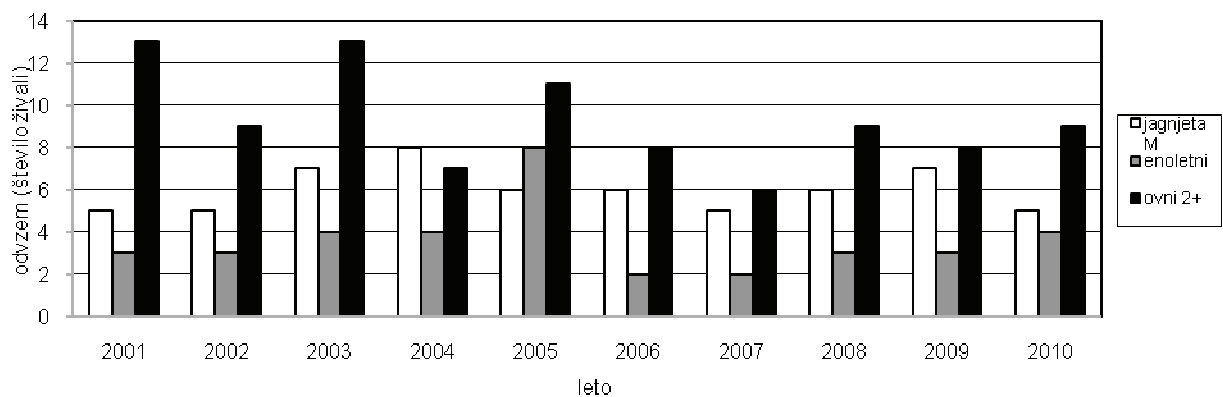
Grafikon 5: Analiza odvzema muflona v LUO

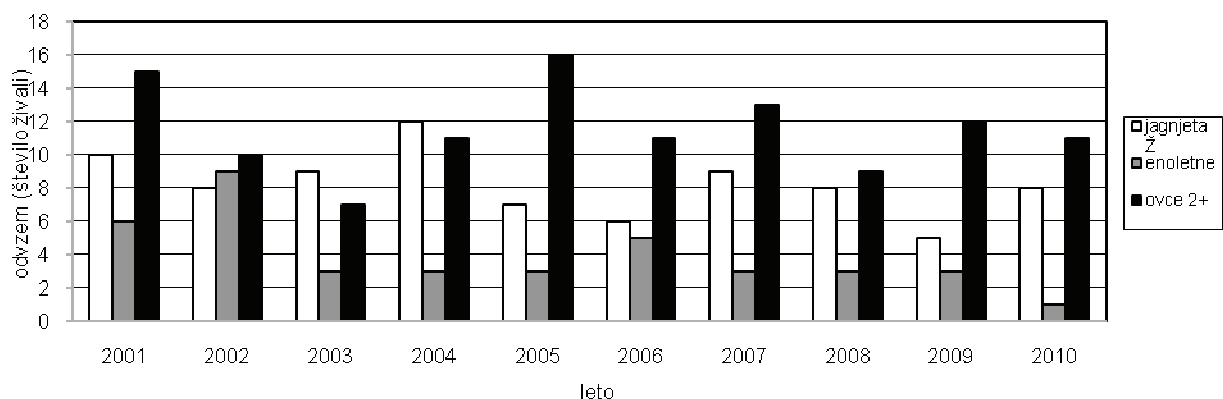
TELESNE MASE OVC

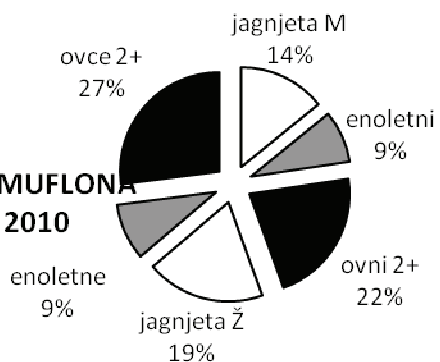
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA OVNOV

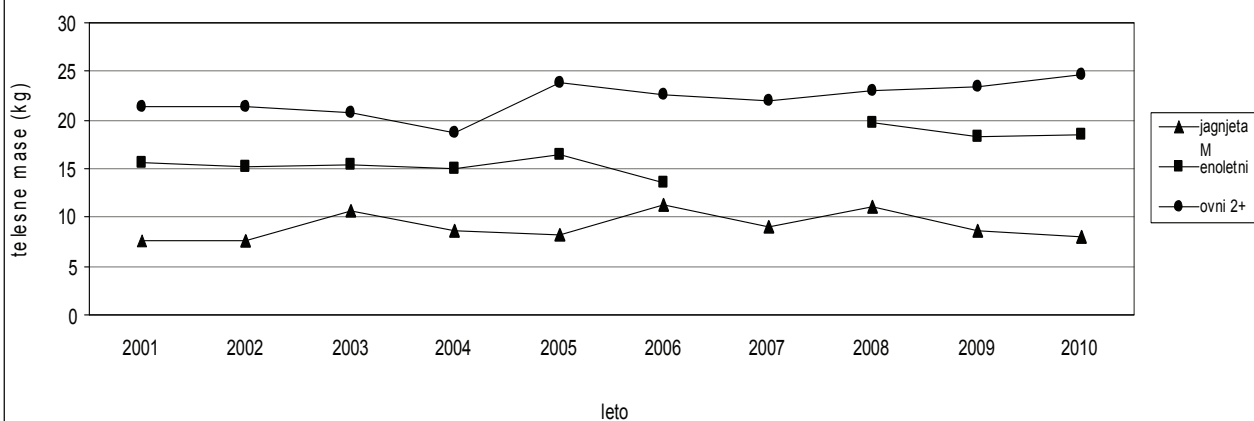
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA OVC

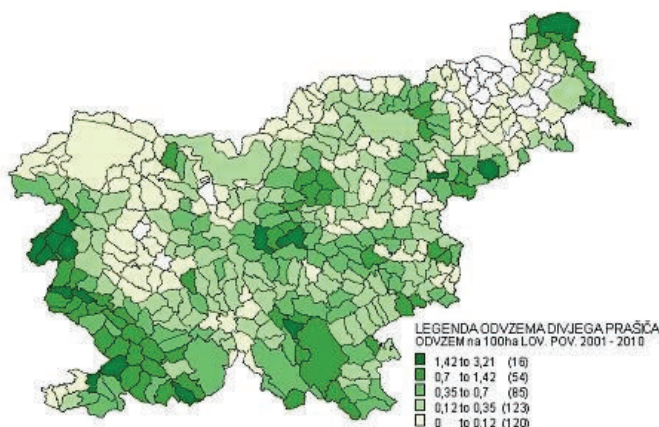
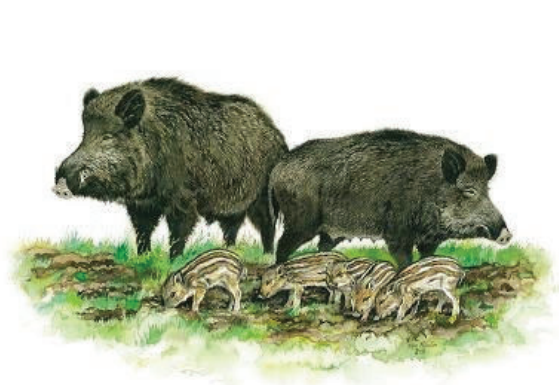
STRUKTURA ODVZEMA MUFLONA V OBDOBJU 2001 - 2010

TELESNE MASE OVNOV

7.7 DIVJI PRAŠIČ (*Sus scrofa* L.)

7.7.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO. Divji prašič naseljuje vse gozdne in gozdnate predele v območju in velik del nižinskih predelov. V višjih nadmorskih višinah je populacija redkejša. Največjo gostoto dosega na planotah Dobrovlje, Krašica in Menina.

7.7.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Odvzem divjih prašičev niha iz leta v leto, za celo obdobje pa ima trend naraščanja. Skupaj je bilo odvzetih 3.280 živali. Glede na načrt to pomeni 111,3 % realizacijo. Načrt ni bil dosežen v letih 2003, 2004, 2006 in 2009. V ostalih letih je bil presežen, rekordno po višini odvzema je bilo leto 2008, ko je bil dosežen odvzem 483 (141 % načrta). Iz narave je bilo odvzetih 47,0 % samcev in 53,0 % samic. Od tega je 32,6 % mladičev M in 33,6 % mladičev Ž, 11,5 % lanščakov in 14,2 % lanščakinj ter 2,9 % merjascev in 5,2 % svinj. Skupaj je bilo tako uplenjenih 66,2 % živali, mlajših od enega leta, 25,7 % živali starejših od enega in mlajših od dveh let ter 8,1 % živali, starejših od dveh let.

Biološki kazalniki

Izgube predstavljajo le 2,0 % vsega odvzema, kar predstavlja 67 živali. Delež izgubljenih živali podobno kot višina odvzema kaže trend naraščanja. Največ izgub je bilo leta 2008 (3,5 % ali 17 živali) in najmanj 2001 (0,6 % ali 2 živali). Od vse izgub predstavlja neznan vzrok 42 %, povoz na cesti 36 %, bolezen 12 % in krivolov 10%.

Povprečne telesne mase divjih prašičev v zadnjih desetih letih precej nihajo, vendar ne kažejo izrazitih trendov naraščanja ali padanja. Telesna masa mladičev/ozimcev in deloma tudi lanščakov je močno odvisna od semenskih obrodov gozdnega drevja in od časa, kdaj v letu je bila žival poležena in uplenjena. Uspešnost lova v določenem delu leta ima tako velik vpliv na njihovo povprečno telesno maso.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Poudariti je potrebno, da je načrt predpisoval minimalen odvzem, navzgor pa je bil neomejen, kar je omogočalo zasledovanje cilja o zmanjševanju številčnosti in s tem tudi škod. Škode smo uspešno znižali šele v zadnjem letu obdobja – v letu 2010 so bile najnižje v desetletju. Načrt je bil po višini primerno opredeljen, prav tako tudi po strukturi, ki pa je bila dobro realizirana – v večini let je bil delež svinj in lanščakinj v odvzemu dovolj velik, v posameznih letih pa prenizek (leto 2004, 2010). K velikemu porastu številčnosti v letu 2008 je vplival dvakratni zaporeden semenski obrod gozdnega drevja (v letu 2006 in 2007), ki je povzročil porast teže ozimk, posledično pa je bila večina ozimk že v prvem letu življenja oplojena in so potem kot lanščakinje že polegale. Do odstopanj pri realizaciji načrtov prihaja v največji meri zaradi neuspešnosti lova: prenizkega odvzema preko leta, jeseni pa zaradi pozne snežne odeje izpade odvzem zaradi neuspešnih skupnih lovov. Za divjega prašiča so značilne tudi sezonske migracije, ki nastajajo

predvsem zaradi iskanja hrane in lahko privedejo do povečanja številčnosti, s tem pa večinoma tudi škod v prostoru.

7.7.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Prehransko ugodna leta (semenski obrodi) in intenzivno krmljenje na območju najgostejše populacije divjega prašiča ter večletni prenizek odvzem lanščakinj in starejših svinj so pripeljali do povečanja populacije, ki smo ga v posameznih letih uspeli zaustaviti, pa se je potem številčnost ponovno dvignila. O tem govorijo tudi visoke škode na kmetijskih zemljiščih, zlasti v letih 2007, 2008 in 2009. V letu 2010 pa so škode bistveno upadle, na najnižjo raven v desetletju. Zadnja štiri leta se opaža, da je v zahodnem delu območja številčnost prašičev nekoliko nižja (Menina s predgorji), v jugovzhodnem delu pa precej višja, zlasti Dobrovlje (lovišče Braslovče), Krašica, preko lovišča Vransko do Trojan in pa predel od Travnika preko Smrekovca, Golt do Slemenca.

V letu 2010 smo s številčno visokim odvzemom uspeli znižati škode na kmetijskih zemljiščih na znosen obseg. Vendar je številčnost prašičev v LUO tako velika, da vsako prehransko ugodno leto (semenski obrod gozdnega drevja) ali prenizek odvzem rodni živali lahko prinese zelo povečan prirastek populacije in veliko povečanje škod na kmetijskih zemljiščih.

Spolna in starostna struktura

Struktura populacije divjih prašičev je bila večji del desetletnega obdobja ugodna zaradi dovolj visokega odvzema ženskega spola, ki je bil vsako leto višji kot odvzem moškega spola. V posameznih letih, zlasti v letih 2007 in 2008, je bil delež rodni živali previsok, kar je prispevalo k velikemu prirastku populacije. Struktura populacije se je nekoliko poslabšala v zadnjem letu: povečan je delež svinj 2+ zaradi izpada odvzema lanščakinj v letu 2010 in prenizkega odvzema svinj 2+ v istem letu. Zato v letu 2011 pričakujemo povečan prirastek populacije, na katerega smo odgovorili v letnem lovsko upravljavskem načrtu za 2011: načrtovan je povečan in strukturno prilagojen odvzem. V ostalih kategorijah je struktura populacije normalna.

Zdravstveno stanje

Prašiči so v dobrem zdravstvenem stanju. Izgube zaradi bolezni so nizke, 8 živali ali 12% izgub, v poprečju niti ena žival letno.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Visoka številčnost divjih prašičev negativno vpliva na ostalo divjad (plenjenje gnezd in mladičev, nemir...) pa tudi na ogrožene živalske vrste, zlasti gozdne kure (divji petelin, jereb).

7.7.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj je stabilna, zdrava populacija, ki mora biti usklajena z okoljem in ostalimi dejavnostmi v prostoru, zlasti kmetijstvu. Znižati je potrebno številčnost divjih prašičev in oblikovati primerno veliko populacijo rodni živali ter vsako leto odvzeti številčni prirastek populacije. Predvsem je pomembno znižati številčnost v predelih v življenjskem prostoru divjega petelina in tudi drugih gozdnih kur.

Prostorski okvir načrtovanja je celotno LUO. Ukrepi v populaciji divjega prašiča se načrtujejo usklajeno s sosednjimi LUO.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Cilj je naravna spolna in starostna struktura populacije, ki je predvsem številčno usklajena z razmerami v okolju in ki ne povzroča prevelikih škod v kmetijstvu. Nadaljevati je potrebno s trendom zniževanja deleža starejših svinj v populaciji ter okrepiti delež starejših merjascev ter z dovolj visokim odvzemom ozimk in lanščakinj preprečevati previsok prirastek populacije.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Zniževanje številčnosti divjih prašičev bo imelo pozitiven vpliv na ostale vrste divjadi, zlasti srnjad in na zavarovane vrste divjih živali (divji petelin, jereb).

7.7.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Poseg v populacijo divjih prašičev se določi vsako leto na osnovi presoje stanja populacije na podlagi podatkov preteklega obdobja. Za letni območni lovsko upravljalovski načrt se pregledajo podatki za obdobje zadnjih petih let s poudarkom na zadnjem letu:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju,
- drugih kazalnikov v populaciji, kot so npr stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov.

Na podlagi teh kazalcev določimo vsako leto višino in prostorsko razdelitev odvzema. Glede na stanje številčnosti divjih prašičev lahko gospodarimo za vzdrževanje številčnosti ali za znižanje številčnosti. Cilju prilagodimo višino in spolno ter starostno strukturo odstrela.

V primeru različnega stanja divjih prašičev v posameznih delih LUO se v letnem načrtu stanje divjih prašičev opredeli tudi po teh prostorskih enotah. Navesti je treba vzroke za tako stanje in postaviti usmeritve in ukrepe.

Starostni in spolni razredi

Moški spol	Ženski spol
Mladiči/Ozimci	
Lanščaki*	Lanščakinje*
Merjasci*	Svinje*

* Določitev dejanske starosti za prehod v višji starostni razred na podlagi pregleda zobovja.

Zaradi velike variabilnosti v času poganjanja divjih prašičev (prek celega leta) se starostna kategorizacija vsake izločene živali (v kategorijah mladič/ozimec, lanščak in 2+ žival) opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraženosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostne kategorije v primeru dokončnega dvoma presoja v smislu izbora/določitve nižje starostne kategorije, in sicer:

- osebki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot mladiči, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12.-13. mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31.3./1.4.;
- osebki med ocenjenim 13. in 24. mesecem starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebki med ocenjenim 24. in 27. mesecem ter uplenjeni do 31.3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem, oziroma spomladanskem času.

Zaradi namenov kasnejših analiz se priporoča, da se za vse divje prašiče do ocenjene starosti 24 mesecev starost v mesecih tudi ustrezno evidentira. Z namenom relevantnega določanja starosti divjih prašičev se priporoča tudi ustrezno usposabljanje članov Komisij za oceno odstrela in izgub v LUO.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostni razred	Izhodiščna struktura*		
	M	Ž	Skupaj
Ozimci	min 50-70 %		min 50-70 %
Lanščaki / Lanščakinje	max 10-20 %	min 10-20 %	max 20-40 %
Merjasci 2+ / Svinje 2+	max 5 %	min 5 %	10 %
Skupaj	50 %	50 %	100 %

* Z načrti se v posameznem LUO določi načrtovan odvoz v konkretnih % in ne intervalno.

Načrtovanje odvzema pri cilju: uravnavanje številčnosti

Za uravnavanje številčnosti populacije je treba načrtovati predvsem dovolj veliko poseganje med vse kategorije divjega prašiča, še zlasti pa v kategorijo ozimcev, kjer sledimo cilju, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število osebkov.

Načrtovanje odvzema pri cilju: zmanjševanje številčnosti (konkretna lovišča, za katera v določenem letu velja ta cilj, se določi z letnimi lovskoupravljivskimi načrti)

Za doseganje zmanjševanja številčnosti populacije se mora poleg intenzivnega odstrela ozimcev v odvzemu povečati tudi delež ženskih osebkov (lanščakinje in svinje 2+), pri čemer je smiselno z načrtom predpisati vsaj minimalno število rodnih samic obeh kategorij, ki jih je potrebno odvzeti iz LUO.

Vendar je tudi pri tem cilju priporočeno, da je svinja vodnica tropa pri izvajanju lova »varovana« kategorija, saj lahko njen odstrel prek zrušitve socialne strukture povzroči še večji prirastek in škode na kmetijskih kulturah.

V primerih načrtovanega občutnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev se z načrti odvzema kategorije ozimcev in lanščakov obeh spolov praviloma ne ločuje in ne omejuje. Priporočljiv je tudi čim zgodnejši začetek odstrela ozimcev.

V LUO-jih, kjer se pojavljajo (po fenotipu) očitni križanci z domačim prašičem (vpliv hibridizacije), se lahko odstreljuje vse spolne in starostne kategorije teh (križanih) divjih prašičev brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden po ustreznih podzakonskih postopkih.

Časovna dinamika odvzema

Skupinski lovi na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.

Ostalo

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem 20 in več osebkov divjega prašiča**, je lahko po višini navzdol največ do 30 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzedom 20 in več osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 70 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem, ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema ter tudi pri realizaciji odvzema v višini od 70 % do 100 %, delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 50 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzedom od 6 do 20 osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 50 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema (ne pa tudi pri realizaciji odvzema v višini od 50 % do 100 %), delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Za lovišča, kjer je prisotnost divjih prašičev zgolj občasna ali je njihova številčnost majhna, se konkretne usmeritve za upravljanje navede v letnem načrtu LUO. Loviščem, ki imajo **načrtovan odvzem manjši ali**

enak 5 osebkov, načrtovane višine odvzema praviloma ni treba dosegati (možno odstopanje do 100 %). Navzgor odvzem količinsko ni omejen, a se lahko struktura odvzema nad enoletnih osebkov z načrti dodatno omeji. Tudi v teh loviščih je dovoljeno odstopanje odvzema v primerjavi z načrtom v primeru svinj 2+ in merjascev 2+ po loviščih +1 kos, kar se ustrezno upošteva pri načrtovanem odvzemu v naslednjem/naslednjih letih.

Izjemoma, t.j. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti.

Lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljalnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzedom še dovoljena). V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, tudi ni dovoljeno omejevanje skupinskih lovov v obdobju od 15.9. do 31.1.

V okviru LUO je možna prerazporeditev odvzema med lovišči v teku tekočega leta. V ta namen se skliče sestanek Območnega združenja upravljalcev lovišč (OZUL). Sklep sestanka je za lovišče enako obvezen kot letni načrt gospodarjenja z divjadjo v lovišču.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Z divjim prašičem se upravlja enotno za celotno LUO.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Lovišča so dolžna pri odstreleu voditi evidence v skladu s pravilnikom. Dolžna so dosledno in sproti evidentirati izgube divjih prašičev. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi zdravstvenemu stanju populacije in vsak morebiten sum na pojav bolezni, nenormalno obnašanje ali pogin javiti ustrezni veterinarski organizaciji (VURS).

Lovišča so dolžna spremljati številčnost divjih prašičev na preprečevalnih krmiščih.

Preglednica 12: Pregled podatkov o divjem prašiču za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	104	110	95	84	145	72	93	157	83	126	1069	69,4	32,6
lanščaki	36	48	29	33	37	29	19	48	60	37	376	24,4	11,5
merjasci 2+	6	13	7	11	8	7	7	14	8	14	95	6,2	2,9
skupaj PRAŠIČI	146	171	131	128	190	108	119	219	151	177	1540	100,0	47,0
mladiči Ž	111	122	93	87	140	54	93	165	108	131	1104	63,4	33,7
lanščakinje	38	49	29	39	48	42	48	73	65	35	466	26,8	14,2
svinje 2+	14	19	16	12	17	13	16	26	18	19	170	9,8	5,2
skupaj SVINJE	163	190	138	138	205	109	157	264	191	185	1740	100,0	53,0
SKUPAJ odstrel in izgube	309	361	269	266	395	217	276	483	342	362	3280		100,0

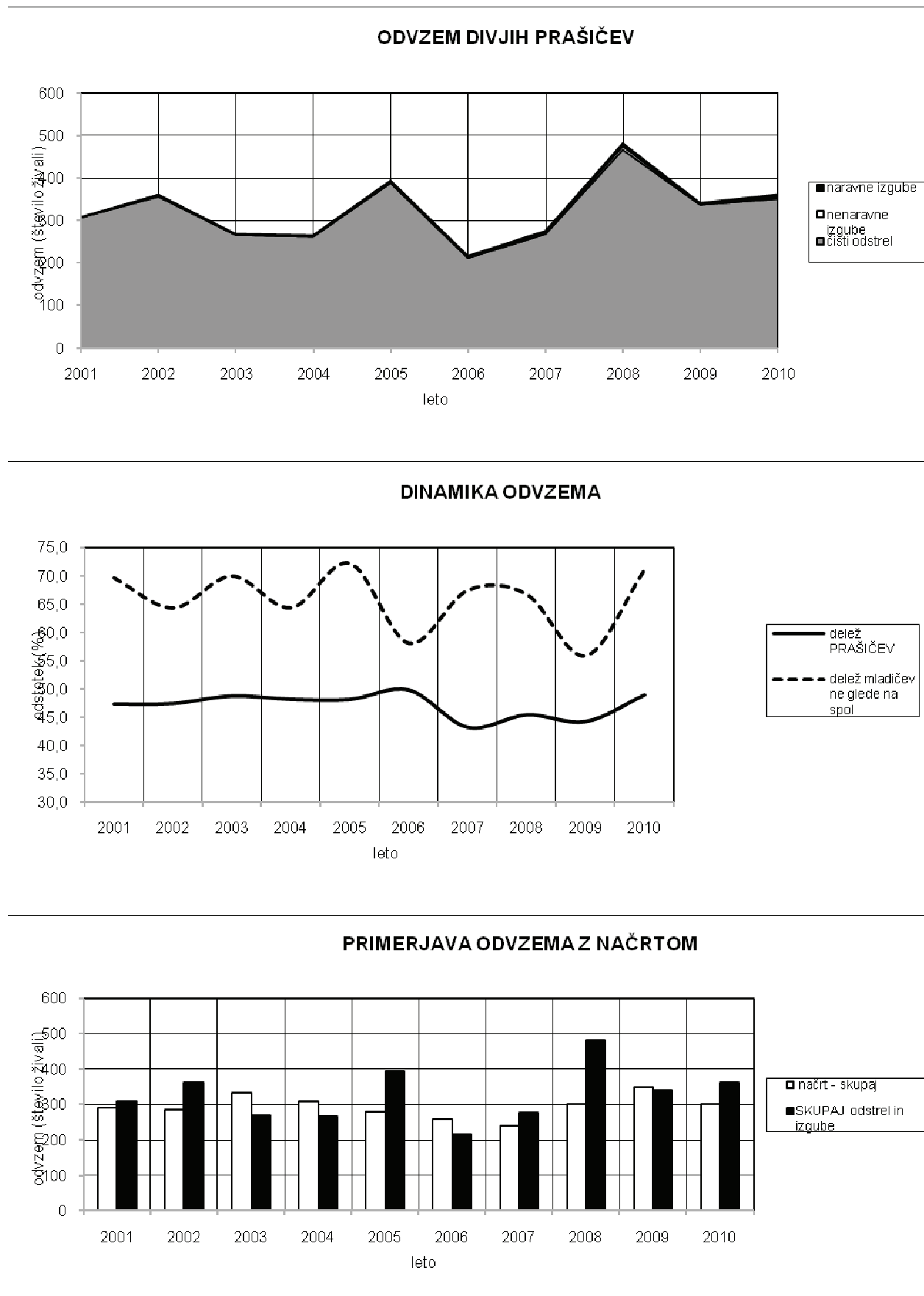
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom (kos ali %)												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
načrt - skupaj	290	284	334	308	280	260	240	300	350	300	2946	
odstrel in izgube / načrt (%)	106,6	127,1	80,5	86,4	141,1	83,5	115,0	161,0	97,7	120,7	111,3	
delež PRAŠIČEV (%)	47,2	47,4	48,7	48,1	48,1	49,8	43,1	45,3	44,2	48,9	47,0	
delež mladičev obeh spolov (%)	69,6	64,3	69,9	64,3	72,2	58,1	67,4	66,7	55,8	71,0	66,3	
delež lanščakov obeh spolov (%)	23,9	26,9	21,6	27,1	21,5	32,7	24,3	25,1	36,5	19,9	25,7	
delež starejših (2+ in več) obeh spolov (%)	6,5	8,9	8,6	8,6	6,3	9,2	8,3	8,3	7,6	9,1	8,1	

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	5	0	2	4	2	4	9	1	4	31	46,3
naravne izgube	2	0	3	2	3	3	4	8	4	7	36	53,7
skupaj izgube	2	5	3	4	7	5	8	17	5	11	67	100,0
delež izgub (%)	0,6	1,4	1,1	1,5	1,8	2,3	2,9	3,5	1,5	3,0	2,0	
čisti odstrel	307	356	266	262	388	212	268	466	337	351	3213	

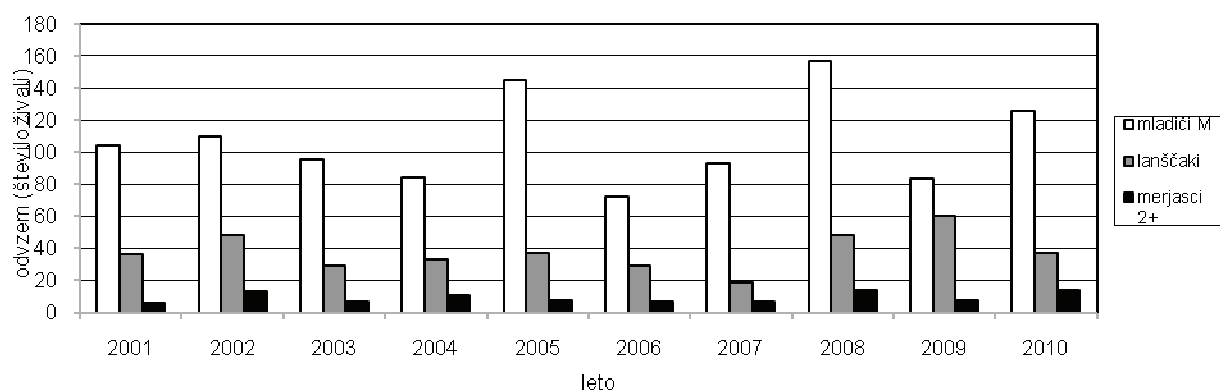
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	1		3	1	2	3	3	4	4	7	28	41,8
2 bolezen	1			1	1		1	4			8	11,9
3 krivolov				1	1	1	1			3	7	10,4
4 cesta		5		1	3	1	3	9	1	1	24	35,8
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa) (kg)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
mladiči M	24,2	26,9	27,7	25,5	25,1	23,7	29,2	26,3	26,5	27,1	
indeks (%)	100,0	111,2	114,5	105,4	103,7	97,9	120,7	108,7	109,5	112,0	
lanščaki	60,8	61,9	52,6	59,8	61,3	49,9	57,9	59,0	51,1	54,0	
indeks (%)	100,0	101,8	86,5	98,4	100,8	82,1	95,2	97,0	84,0	88,8	
merjasci 2+	88,2	106,5	102,9	98,5	115,2	87,0	139,7	116,2	99,9	96,8	
indeks (%)	100,0	120,7	116,7	111,7	130,6	98,6	158,4	131,7	113,3	109,8	
mladiči Ž	26,6	26,8	29,0	23,6	25,9	28,2	31,9	24,8	27,0	25,1	
indeks (%)	100,0	100,8	109,0	88,7	97,4	106,0	119,9	93,2	101,5	94,4	
lanščakinje	55,9	52,3	57,4	46,2	52,6	47,2	53,2	52,9	47,0	47,4	
indeks (%)	100,0	93,6	102,7	82,6	94,1	84,4	95,2	94,6	84,1	84,8	
svinje 2+	71,4	75,9	79,8	72,1	87,7	79,3	76,9	80,0	72,4	76,2	
indeks (%)	100,0	106,3	111,8	101,0	122,8	111,1	107,7	112,0	101,4	106,7	

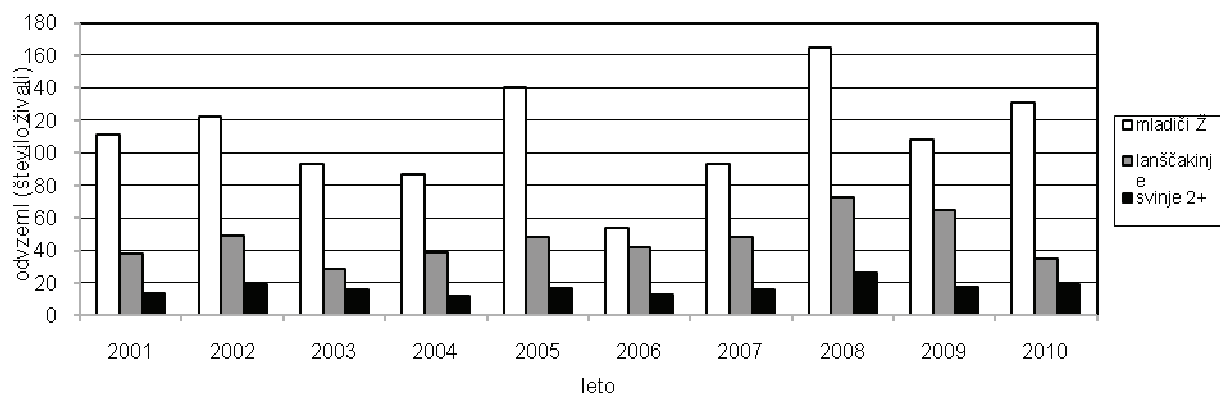
Grafikon 6: Analiza odvzema divjega prašiča v LUO

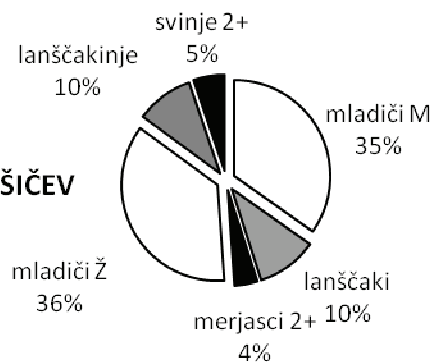
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA PRAŠIČEV

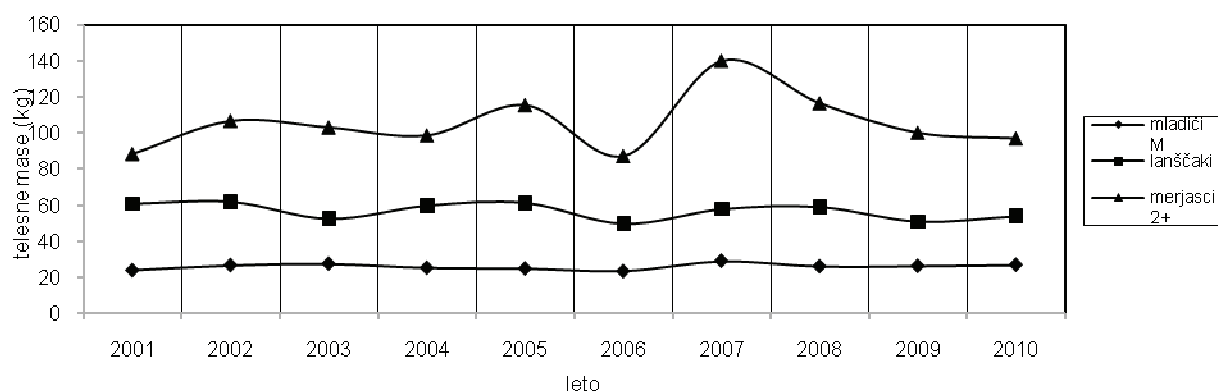
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA SVINJ

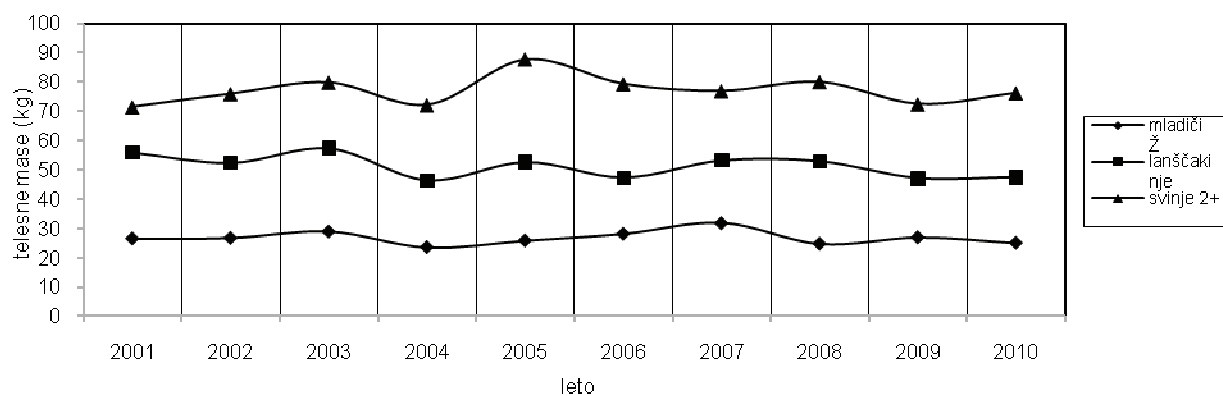
STRUKTURA ODVZEMA DIVJIH PRAŠIČEV V OBDOBJU 2001 - 2010

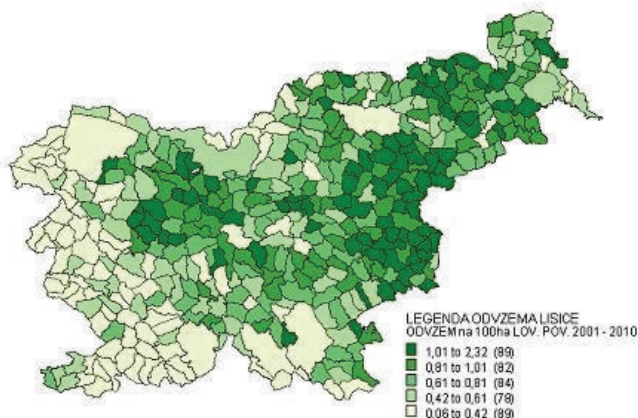
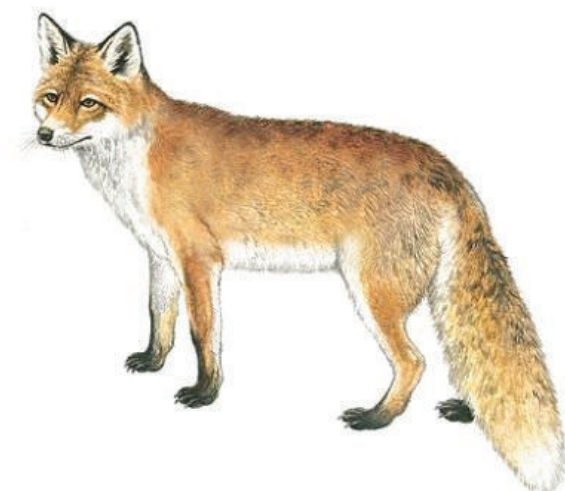
TELESNE MASE PRAŠIČEV

TELESNE MASE SVINJ

7.8 LISICA (*Vulpes vulpes* L.)

7.8.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO. Populacija lisice je prisotna na celotni površini LUO.

7.8.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Trend odvzema v preteklem desetletju je bil do leta 2003 naraščajoč, nakar je opazen padec in zniževanje odvzema do leta 2006, potem pa je odvzem začel ponovno naraščati in v letu 2010 dosegel najvišjo vrednost, 669 osebkov. V območju je bilo v desetletnem obdobju odvzetih 5.246 lisic, kar v primerjavi z načrtom pomeni 105,9 % realizacijo. Izgube predstavljajo 13,1 % odvzema, od katerih s 63 % prevladuje povoz na cesti, z 21 % sledijo izgube zaradi garij, 8% izgub je iz neznanih vzrokov in 8% zaradi ostalih bolezni.

7.8.3 Ocena stanja populacije

Populacija lisic je v dobrem stanju in številčnost se povečuje. Povečani številčnosti je sledilo tudi povečanje odvzema lisic. Povečani odvzem je pozitivno vplival na populacijo lisic, kar nam kaže znižanje izgub v zadnjih dveh letih. Stalno je prisotna nevarnost okužbe s steklino, čeprav že 12 let v LUO ni bilo najdenih steklih živali. V letu 2009 je bil zabeležen primer stekline v sosednjem Savinjsko-Kozjanskem LUO, v okolici Slovenskih Konjic. Garjavost je še vedno prisotna. Gostota populacije je velika, kar je posledica cepljenja proti steklini in velike prilagodljivosti te vrste na spremembe v okolju in v populaciji.

7.8.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja je zmerno visoka zdrava populacija lisic z naravno spolno in starostno strukturo. Še naprej je potrebno omejevati izbruhe bolezni, ki jim je lisica zelo podvržena. Zmerna gostota populacije bo pozitivno vplivala tudi na številčnost vrst, pri katerih nastopa lisica kot plenilec, med drugimi tudi na srnjad.

7.8.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema lisic temelji na osnovi spremljanja njihove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

Načrtuje se odvzem lisic. Izgube lisic se evidentirajo ter se vštevajo v realizacijo odvzema. Pomemben bioindikator so zlasti izgube lisic v prometu.

Številčnost lisic se uravnava le s skupno višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Pri lisici, je dopustno odstopanje po višini navzdol do - 30%, odstopanje navzgor je v višini do + 100% načrtovanega številčnega odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov lisic, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 3 kose.

Pri lovu na lisico na sploh ter še posebej v času polaganja vab za peroralno vakcinacijo je potrebno upoštevati navodila in izdelan letni program Veterinarske uprave RS.

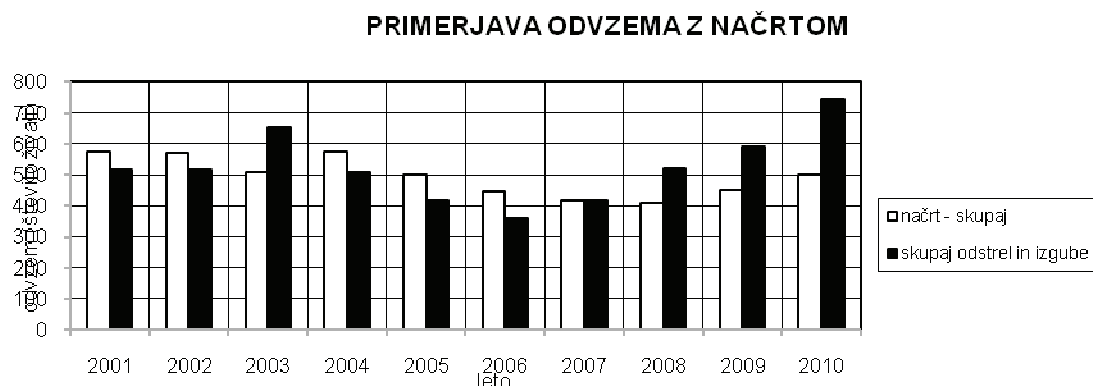
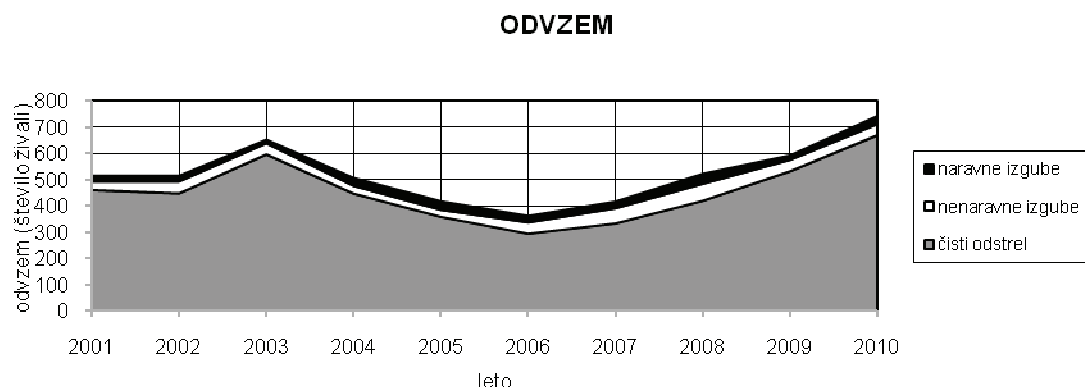
Priporoča se, da se lov lisice intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in habitatih gozdnih ter poljskih kur.

Preglednica 13: Pregled podatkov o lisici za obdobje 2001 - 2011

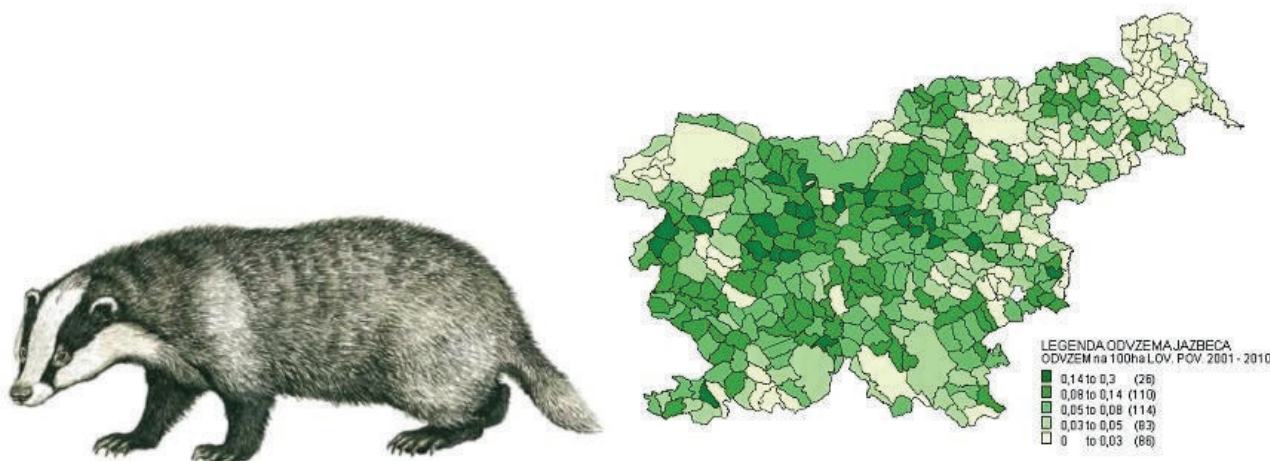
Odstrel in izgube (kos ali %)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
samci	258	253	303	266	208	175	203	249	272	359	2546
samice	257	262	350	241	210	187	214	274	321	384	2700
skupaj odstrel in izgube	515	515	653	507	418	362	417	523	593	743	5246
načrt - skupaj	576	572	507	574	500	447	419	410	450	500	4955
odstrel in izgube / načrt (%)	89,4	90,0	128,8	88,3	83,6	81,0	99,5	127,6	131,8	148,6	105,9

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	32	46	43	30	27	43	58	65	44	43	431	62,9
naravne izgube	22	21	14	30	32	24	25	38	17	31	254	37,1
skupaj izgube	54	67	57	60	59	67	83	103	61	74	685	100,0
delež izgub (%)	10,5	13,0	8,7	11,8	14,1	18,5	19,9	19,7	10,3	10,0	13,1	
čisti odstrel	461	448	596	447	359	295	334	420	532	669	4561	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	4	3	5	5	5	2	4	8	4	17	57	8,3
2 bolezen	18	17		3	2	1		7	2	2	52	7,6
4 cesta	32	43	43	30	27	43	58	64	44	43	427	62,3
5 železnica								1			1	0,1
7 psi		3									3	0,4
9 garje		1	9	22	25	21	21	23	11	12	145	21,2

Grafikon 7: Analiza odvzema lisic v LUO

7.9 JAZBEC (*Meles meles* L.)

7.9.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je celotno LUO. Jazbec naseljuje celotno območje z izjemo višjih predelov.

7.9.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Najvišji odvzem jazbeca v LUO je bil dosežen v letu 2001 (103 živali), nakar je pričel padati do leta 2006, nato se je dvigoval do leta 2010, ko je spet dosegel podobno višino kot leta 2001 (102 živali). Skupaj je bilo v obdobju odvzetih 800 živali (poprečno 80 živali letno), kar predstavlja 95,0 % realizacijo. Izgube so konstantne in predstavljajo skupaj 25,0 % odvzema, od tega je kar 74 % povoza na cesti. Za preostale izgube je vzrok neznan (12%) in bolezni (2%).

7.9.3 Ocena stanja populacije

Populacija jazbeca je po umiritve stekline stabilna s trendom rasti, ki je izrazit v zadnjih petih letih. Jazbeci se pojavljajo po vsem območju, v prostoru so razpršeni. Jazbec je opredeljen kot pogosta vrsta. Zdravstveno stanje populacije je ugodno. Večjih bolezenskih izbruhov v zadnjem obdobju nismo zaznali. Izgube zaradi bolezni so bile minimalne (4 živali). Škode se pojavljajo v minimalnem obsegu in so lokalnega značaja, vendar pa v zadnjem petletnem obdobju naraščajo.

7.9.4 Cilj upravljanja s populacijo

Jazbec naj bo v LUO prisoten v številčnosti, ki bo omogočala nemoten razvoj populacije in ne bo imela večjega negativnega vpliva na njegovo življenjsko okolje in na populacije drugih živalskih vrst. Zato je potrebna ohranitev starostne in spolne strukture, kot jo proizvajata populacija in njeno okolje.

7.9.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem jazbeca. Izgube jazbeca se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Pomemben bioindikator so zlasti izgube jazbeca v prometu.

Načrtovanje odvzema jazbeca temelji na osnovi spremljanja njegove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

Številčnost jazbeca se uravnava le s skupno višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Za jazbeca je dopustno odstopanje po višini navzdol do - 50%, odstopanje navzgor je v višini do + 100% načrtovanega številčnega odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Lov jazbeca se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in habitatih gozdnih ter poljskih kur.

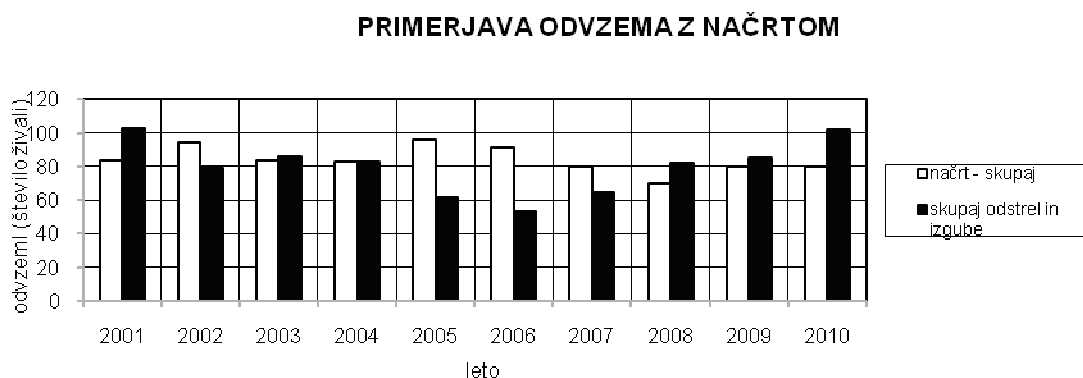
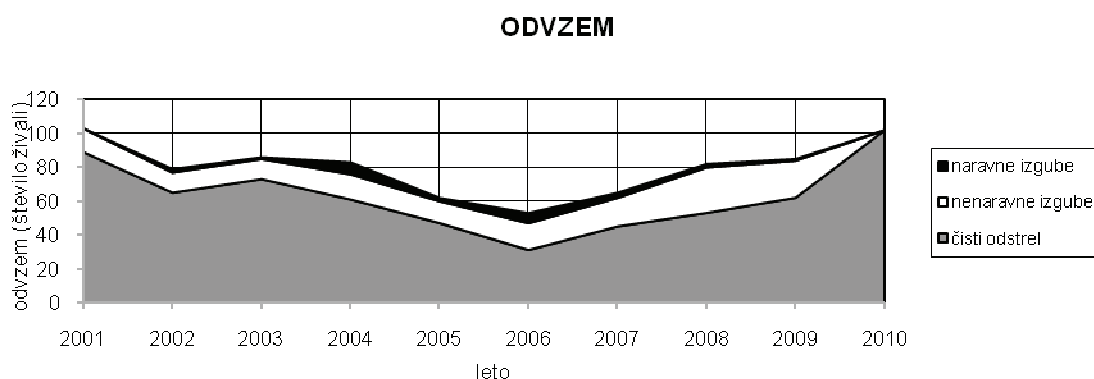
Preglednica 14: Pregled podatkov o jazbecu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
samci	56	43	46	54	37	37	42	46	47	65	473
samice	47	36	40	29	25	16	23	36	38	37	327
skupaj odstrel in izgube	103	79	86	83	62	53	65	82	85	102	800
načrt - skupaj	84	94	84	83	96	91	80	70	80	80	842
odstrel in izgube / načrt (%)	122,6	84,0	102,4	100,0	64,6	58,2	81,3	117,1	106,3	127,5	95,0

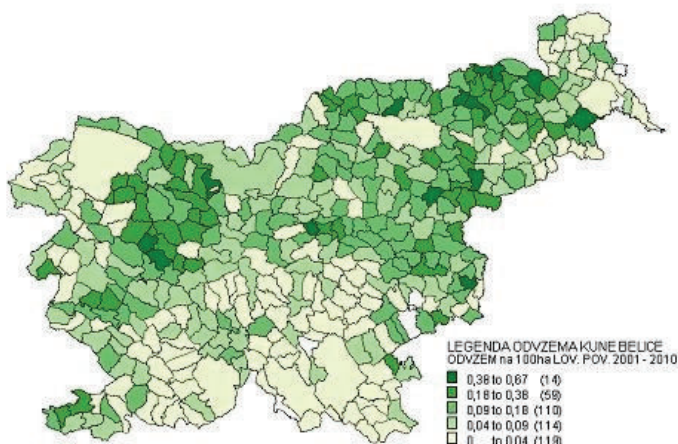
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	14	12	12	15	13	16	17	27	22	24	172	86,0
naravne izgube	0	2	1	7	2	6	3	2	1	4	28	14,0
skupaj izgube	14	14	13	22	15	22	20	29	23	28	200	100,0
delež izgub (%)	13,6	17,7	15,1	26,5	24,2	41,5	30,8	35,4	27,1	27,5	25,0	
čisti odstrel	89	65	73	61	47	31	45	53	62	74	600	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		2	1	6	1	4	3	2	1	4	24	12,0
2 bolezen				1	1	2					4	2,0
4 cesta	14	12	12	15	13	16	17	27	22	22	170	85,0
5 železnica										1	1	0,5
7 psi										1	1	0,5

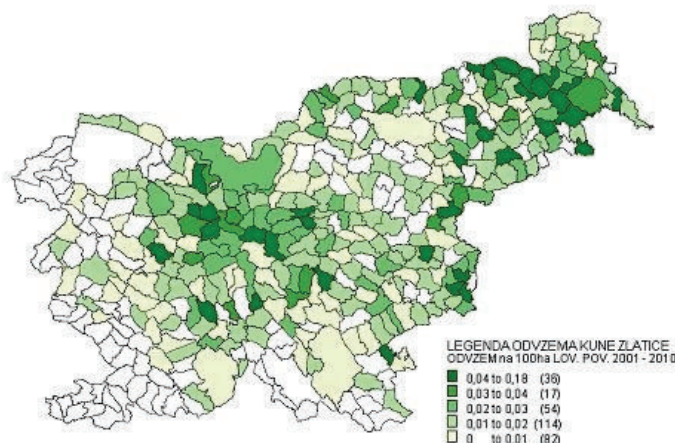
Grafikon 8: Analiza odvzema jazbeca v LUO

7.10 KUNA BELICA (*Martes foina* Erxleben.) in KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.)

Kuna belica

Kuna zlatica

7.10.1 Prostorski okviri obravnave

Kuna zlatica je prisotna v gozdnatih predelih območja. Kuna belica, ki je veliko bolj prilagodljiva in pogosto živi v bližini človeka, je prisotna v celotnem LUO. Obe kuni obravnavamo enotno za celotno LUO.

7.10.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem kun belic je tekom desetletja precej nihal, v zadnjih letih je opazen trend povečevanja odvzema. Odvzem belic se giblje med 38 in 73 osebkov letno.

Odvzem kun zlatic je konstaten in minimalne višine, kar je posledica številčnega stanja kun in zanimanja za lov na to vrsto. Odvzem zlatic se giblje med 4 do 8 osebkov letno.

Načrti odvzema so pri obeh vrstah višji od realizacije odvzema v vseh letih razen v letu 2008 pri kuni belici. Stopnja uresničevanja načrta v celotnem obdobju je tako za belico le 70,1%, za zlatico pa 34,2%. Izgube predstavljajo za belico 29,8% odvzema in za zlatico 30,2% odvzema. V večini so nenaravnega vzroka, prevladuje pa povoz na cesti.

7.10.3 Ocena stanja populacije

Populacija kune belice narašča in je precej številčna, zlasti je to očitno v bližini človeka in v urbanem okolju. Populacija kune zlatice je nizka. Spolna in starostna struktura kun ni znana, domnevamo pa, da je naravna, saj ob odstrelu izbira po spolu in starosti ni mogoča.

7.10.4 Cilj upravljanja s populacijo

Številčnost obeh vrst kun naj ostane na takšni višini, da kuni ne bosta ogrožali drugih prostoživečih živalskih vrst. Želimo zdravi populaciji obeh vrst, pri katerih se bodo bolezni pojavljale le izjemoma. Škode od kune belice naj bodo nizke.

7.10.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem kune belice in kune zlatice. Izgube kune belice in zlatice se evidentirajo ter se vštevajo v realizacijo odvzema. Pomemben bioindikator so zlasti izgube v prometu.

Načrtovanje odvzema obeh vrst temelji na osnovi spremljanja njihove številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

Številčnost obeh vrst se uravnava le s skupno višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Za kuno belico in kuno zlatico je dopustno odstopanje po višini navzdol do - 50%, odstopanje navzgor je v višini do + 100% načrtovanega številčnega odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov obeh vrst, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Lov kune belice in zlatice se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in habitatih gozdnih ter poljskih kur.

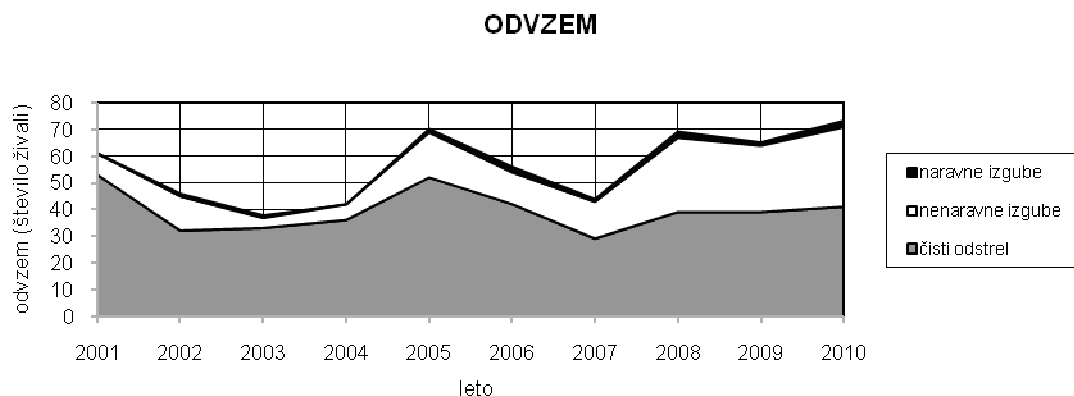
Preglednica 15: Pregled podatkov o kuni belici za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	61	46	38	42	70	56	44	69	65	73	564	
načrt - skupaj	91	95	87	86	81	81	74	60	70	80	805	
odstrel in izgube / načrt	67,0	48,4	43,7	48,8	86,4	69,1	59,5	115,0	92,9	91,3	70,1	

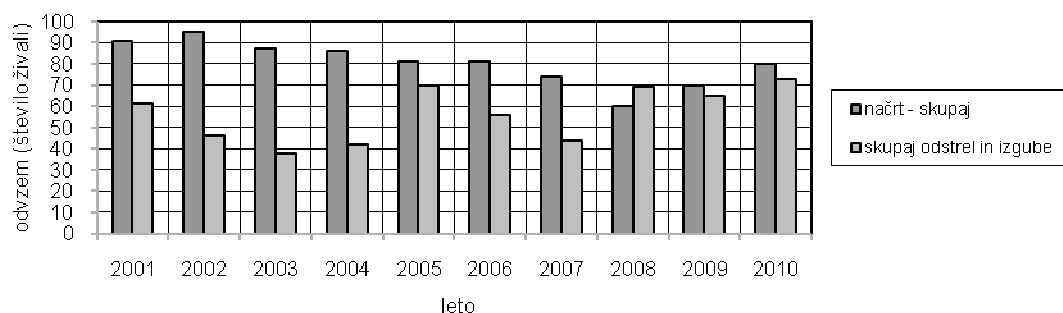
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	8	13	4	6	17	12	14	28	25	30	157	93,5
naravne izgube	0	1	1	0	1	2	1	2	1	2	11	6,5
skupaj izgube	8	14	5	6	18	14	15	30	26	32	168	100,0
delež izgub (%)	11,9	28,9	11,4	12,3	20,8	20,3	25,2	26,1	28,0	35,1	239,8	
čisti odstrel	53	32	33	36	52	42	29	39	39	41	396	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan					1	2	1		1	1	6	3,6
2 bolezen			1					1		1	3	1,8
4 cesta	8	13	4	6	17	12	14	28	25	30	157	93,5
6 plenilci		1						1			2	1,2

Grafikon 9: Analiza odvzema kune belice v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

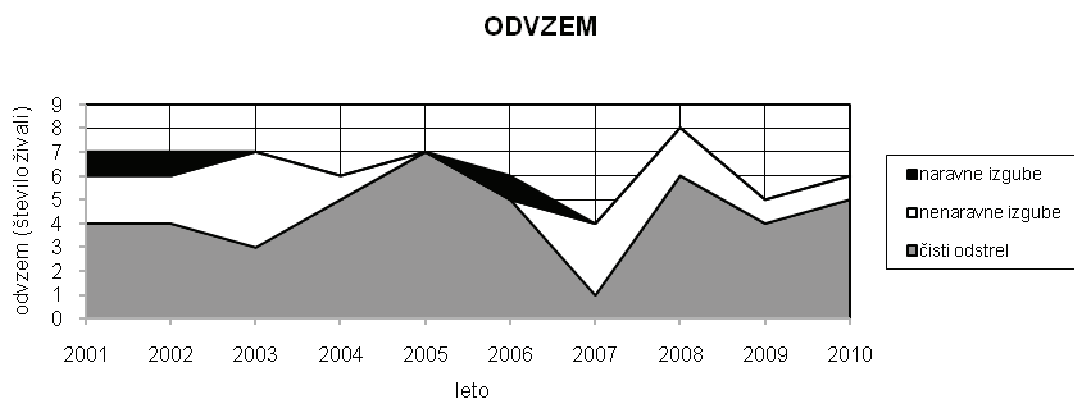
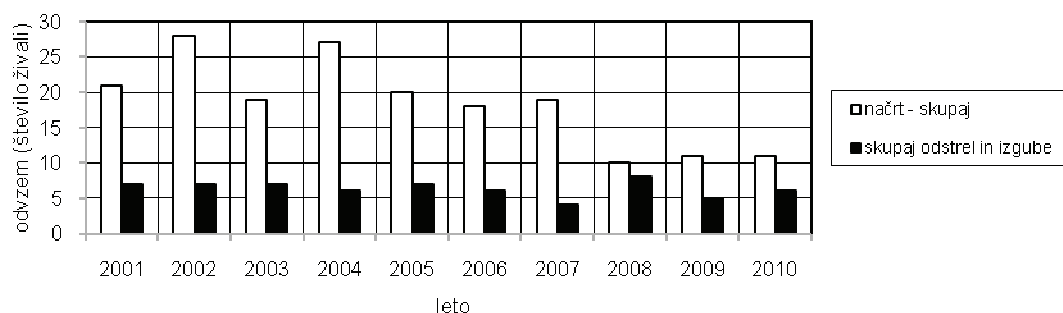

Preglednica 16: Pregled podatkov o kuni zlatici za obdobje 2001 - 2011

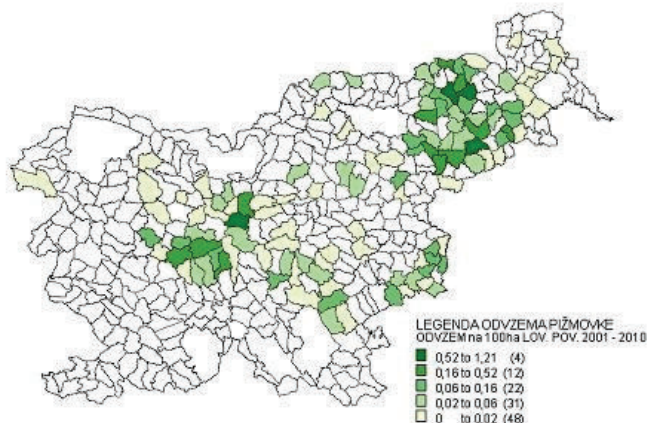
Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	7	7	7	6	7	6	4	8	5	6	63
načrt - skupaj	21	28	19	27	20	18	19	10	11	11	184
odstrel in izgube / načrt (%)	33,3	25,0	36,8	22,2	35,0	33,3	21,1	80,0	45,5	54,5	34,2

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	2	2	4	1	0	0	3	2	1	1	16	84,2
naravne izgube	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	3	15,8
skupaj izgube	3	3	4	1	0	1	3	2	1	1	19	100,0
delež izgub (%)	9,0	12,0	10,9	4,5	0,0	3,0	14,3	2,5	2,2	1,8	55,5	
čisti odstrel	4	4	3	5	7	5	1	6	4	5	44	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		1				1					2	10,5
2 bolezen	1										1	5,3
4 cesta	2	2	4	1			3	2	1	1	16	84,2

Grafikon 10: Analiza odvzema kune zlatice v LUO**PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM**

7.11 PIŽMOVKA (*Ondatra zibethica* L.)

7.11.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO. Pižmovka živi ob rekah (Savinja, Dreta, Paka, Kamniška Bistrica), potokih in stoječih vodah: jezerih (Velenjsko in Šoštanjško jezero), ribnikih, mlakah. Populacija je redka, večje gostote dosega v nižjih nadmorskih višinah.

7.11.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem pižmovke se giblje med 12 in 17 osebkov letno. Načrti odvzema predstavljajo predvsem želje in možnosti lovišč po odvzemu, sam odvzem pa je bolj slučajnostne narave, saj med lovci ni posebnega interesa za lov te vrste alohtone divjadi. Odvzem za celo obdobje je bil 146 živali, kar pomeni 61,6% realizacijo. Izgub ne beležimo.

7.11.3 Ocena stanja populacije

Populacija pižmovke se je prilagodila na naše okolje in je redka, a stalno prisotna v delu LUO. Ne beležimo velikega vpliva na okolje. Odvzem dosega le nekaj lovišč.

7.11.4 Cilj upravljanja s populacijo

Zaradi možnega negativnega vpliva na naravno ravnovesje in na avtohtone vrste se jo postopoma, v zavarovanih območjih pa prednostno, izloči iz narave.

7.11.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem pižmovke. Izgube se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Načrtovanje odvzema temelji na osnovi spremljanja številčnosti populacije, zdravstvenega stanja in usklajenosti z življenjskim okoljem.

Številčnost pižmovke se uravnava le s skupno višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Za pižmovko je dopustno odstopanje po višini navzdol do - 50%, odstopanje navzgor pa ni omejeno (ker je pižmovka tujerodna vrsta).

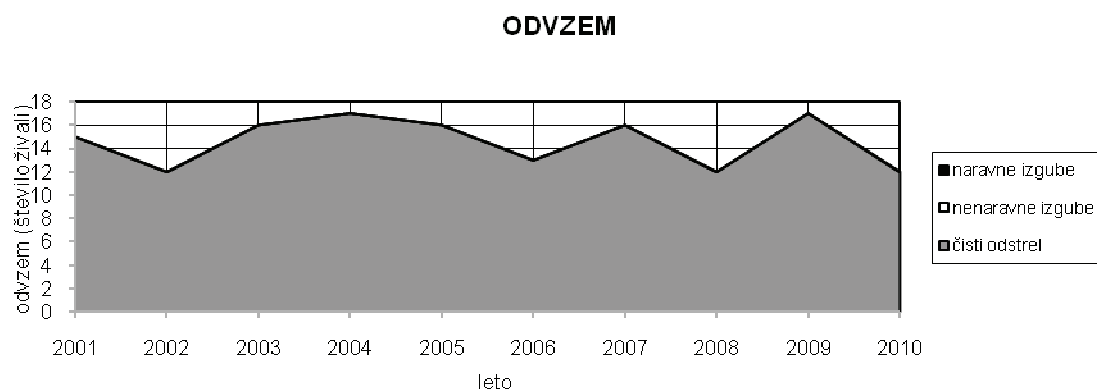
Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov pižmovke, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Preglednica 17: Pregled podatkov o pižmovki za obdobje 2001 - 2011

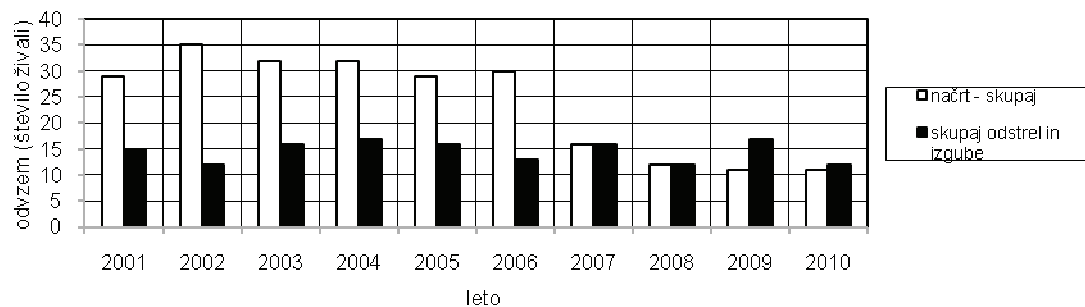
Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	15	12	16	17	16	13	16	12	17	12	146
načrt - skupaj	29	35	32	32	29	30	16	12	11	11	237
odstrel in izgube / načrt (%)	51,7	34,3	50,0	53,1	55,2	43,3	100,0	100,0	154,5	109,1	61,6

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
delež izgub (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
čisti odstrel	15	12	16	17	16	13	16	12	17	12	146	

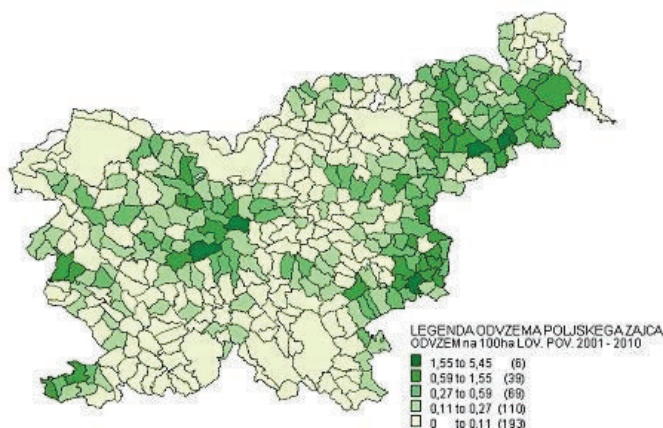
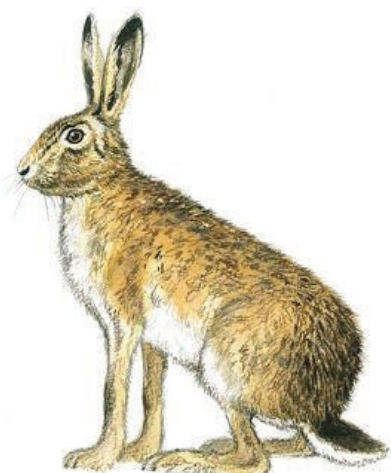
Grafikon 11: Analiza odvzema pižmovke v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

7.12 POLJSKI ZAJEC (*Lepus eropaeus* Pallas.)

7.12.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO. Poljski zajec naseljuje celotno območje z izjemo visokogorja, kjer živi planinski zajec (*Lepus timidus*). V gozdnih predelih je populacija redkejša, pogostejši je v ravninskih delih z velikim deležem kmetijskih zemljišč. Najštevilčnejši je v loviščih Braslovče, Lukovica in Domžale. Obravnavamo ga enotno za LUO.

7.12.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Odvzem je v zadnji polovici desetletja stabilen in se giblje med 45 in 69 osebki. Odvzem ima rahlo tendenco upadanja. Realizacija v celotnem obdobju je 546 živali, kar pomeni 71,9 % realizacijo. Večino zabeleženih izgub, ki znašajo za obdobje skoraj polovico odvzema (48,9%) povzroči promet na cesti.

Realizacija odvzema je celotno obdobje zaostajala za načrtom. Vzrok je bila nizka številčnost zajcev.

7.12.3 Ocena stanja populacije

V gozdnatih predelih LUO so naravni pogoji za poljskega zajca slabši, zato so tam redki, številčnost je stabilna. V nižinskih delih z ugodnimi pogoji zaradi velikega deleža kmetijskih zemljišč je številčnost višja, vendar manj stabilna. V zadnjem desetletju se je populacija zajca nekoliko okrepila, vendar ostaja nizka.

7.12.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je številčnost poljskega zajca, ki bo omogočala ohranitev in razvoj populacije ter v območjih s stabilno številčnostjo omogočala zmeren lov. Številčnost poljskih zajcev želimo povečati.

Na starostno in spolno strukturo populacije nimamo pravega vpliva, vendar želimo, da ostane naravna kot rezultat medsebojnega vplivanja med populacijo in njenim okoljem. Cilj je zdrava populacija, v kateri se bodo tradicionalne zajčje bolezni pojavljale le izjemoma.

Cilj je znižati vpliv populacij nekaterih predatorskih vrst na poljskega zajca, tistih, katere je dovoljeno loviti (lisica, kuna zlatica in kuna belica, siva vrana).

7.12.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Upravljanje s poljskim zajcem se načrtuje s spremljavo populacij v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije.

Načrtuje se odvzem. Izgube se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Pomemben bioindikator so zlasti izgube od prometa.

Na isti površini lovišča se lov praviloma vrši samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na poljskega zajca, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.

Dodajanje poljskega zajca v prosto naravo praviloma ni dovoljeno.

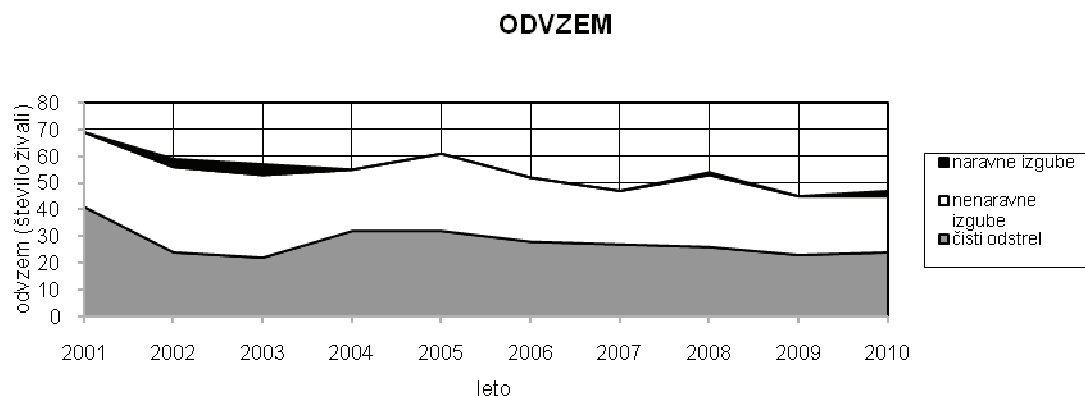
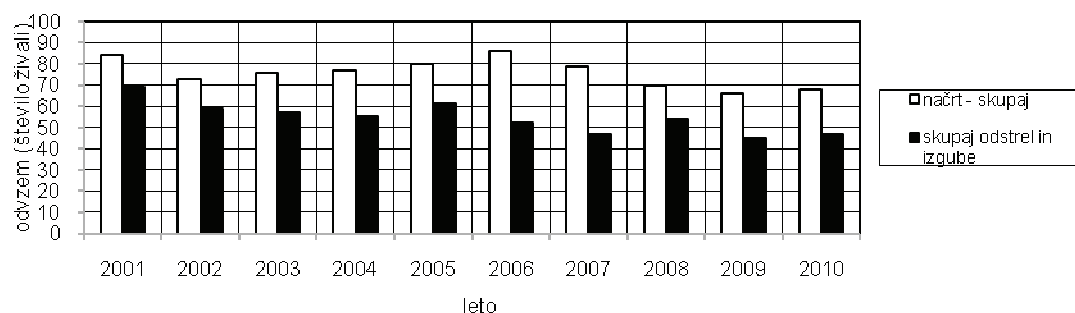
Načrtovane višine odvzema pri poljskem zajcu ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30% preseganja načrta.

Preglednica 18: Pregled podatkov o poljskem zajcu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	69	59	57	55	61	52	47	54	45	47	546
načrt - skupaj	84	73	76	77	80	86	79	70	66	68	759
odstrel in izgube / načrt (%)	82,1	80,8	75,0	71,4	76,3	60,5	59,5	77,1	68,2	69,1	71,9

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	28	32	31	23	29	24	20	27	22	21	257	96,3
naravne izgube	0	3	4	0	0	0	0	1	0	2	10	3,7
skupaj izgube	28	35	35	23	29	24	20	28	22	23	267	100,0
delež izgub (%)	40,6	59,3	61,4	41,8	47,5	46,2	42,6	51,9	48,9	48,9	48,9	
čisti odstrel	41	24	22	32	32	28	27	26	23	24	279	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		3	1					1		1	6	2,2
2 bolezen			3								3	1,1
4 cesta	26	32	25	21	27	22	19	26	21	21	240	89,9
8 kosičina	2		6	2	2	2	1	1	1	1	18	6,7

Grafikon 12: Analiza odvzema poljskega zajca v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

7.13 NAVADNI POLH (Glis glis L.)

7.13.1 Prostorski okviri obravnave

Polh živi v bukovih gozdovih v celem LUO. Polha obravnavamo enotno za celotno LUO.

7.13.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Lovišča so imela obveznost zbirati podatke o ulovu polhov zadnja tri leta, vendar uradno evidentiranega lova na polhe v tem času ni bilo.

7.13.3 Ocena stanja populacije

Populacija polha je redka, vendar stabilna. V letih 2006 in 2007 je bila številčnost polhov velika zaradi semenskega obroda gozdnega drevja. V letu 2008 je bilo polhov malo. Zadnji dve leti je številčnost polhov večja, v letu 2010 zaradi delnega semenskega obroda bukve in polnega obroda kostanja in hrasta.

7.13.4 Cilj upravljanja s populacijo

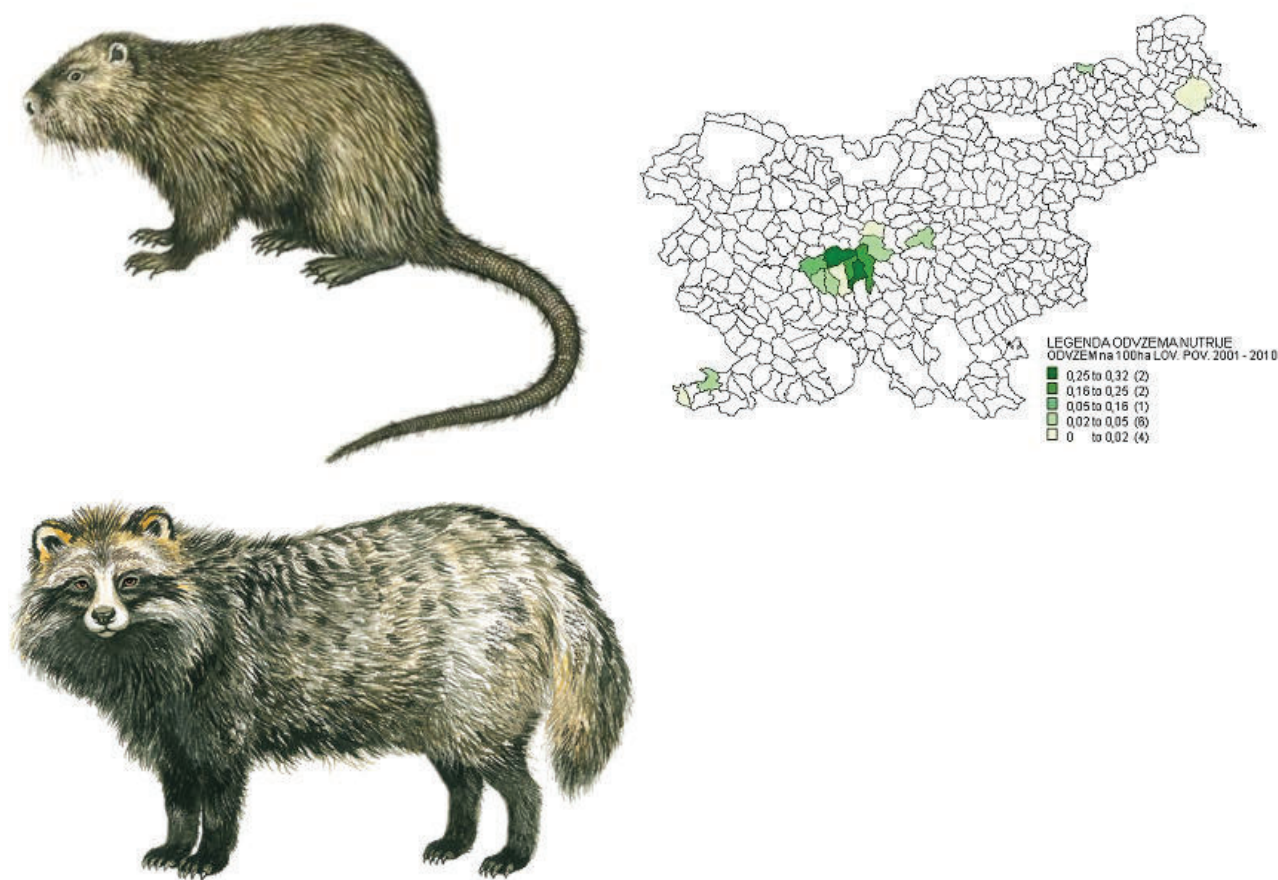
Cilj je ohranitev vitalne populacije polha.

7.13.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Lov na polha je dovoljen s pastmi in s pridobljeno dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča oz. LPN tudi nelovcem. Števila polhov za lov vnaprej ni mogoče napovedati in načrtovati, saj je to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja, zato ne načrtujemo odvzema in ni toleranc za realizacijo načrtovanega števila.

Obvezno je, da upravljavci lovišč vodijo predpisane evidence o polhih, ki so bili ulovljeni in za katere je bila izdana dovolilnica.

7.14 RAKUNASTI PES (*Nyctereutes procyonoides* Gray.) in NUTRIJA (*Myocastor coypus* Molina.)

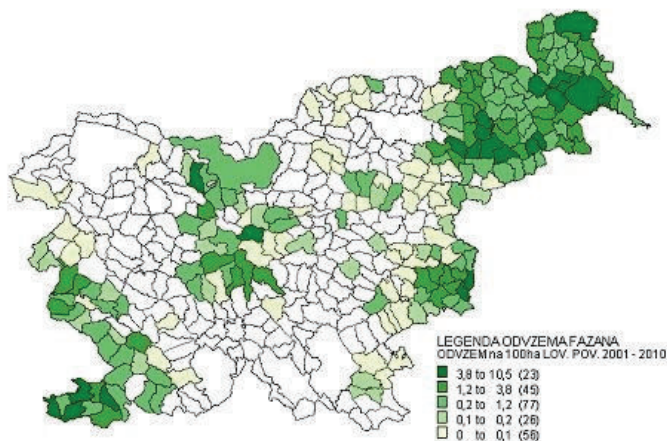

Rakunasti pes in nutrija sta vrsti divjadi, ki ju doslej v LUO še nismo zasledili.

Prisotnost rakunastega psa in nutrije kot alohtonih in invazivnih vrst v LUO ni zaželena. Cilj je ob pojavu čimprej izločiti v LUO vse prisotne živali.

Ob morebitni prisotnosti rakunastega psa in/ali nutrije v LUO, se dovoljuje neomejen redukcijski lov na ti dve vrsti divjadi, skladno z lovno dobo (rakunasti pes).

7.15 FAZAN (*Phasianus colchicus* L.)

7.15.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO. Življenjski prostor fazana v LUO so ravninski deli z velikim deležem kmetijskih zemljišč.

7.15.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem fazana je med letom 2001 in 2010 bistveno upadel. Iz narave je bilo odvzetih 235 fazanov, kar pomeni 62,3 % realizacijo, ki je vezana predvsem na lovišča z večjim ravninskim (kmetijskim) deležem površine. Večina odvzema fazana je bila realizirana v loviščih Domžale in Lukovica, kjer s populacijo fazana aktivno upravljajo. V ostalih loviščih je bil dosežen le posamičen slučajni odvzem. Od zabeleženih izgub prevladujejo predvsem povozi na cesti in izgube zaradi plenjenja ujed.

7.15.3 Ocena stanja populacije

Naravna populacija fazana je v delu LUO še prisotna, vendar je njena številčnost močno upadla. Vzroki za upad niso raziskani, domnevamo pa, da so podobni kot pri poljskem zajcu. Tudi fazanu je nekdanja ekstenzivna obdelava kmetijskih površin nudila idealne življenjske pogoje, ki so se sedaj bistveno spremenili. Zmanjšal se je njegov življenjski prostor, v preostalem pa je ogrožen zaradi izginjanja skupin drevja in grmovja ter intenzivne obdelave kmetijskih površin in uporabe kemičnih zaščitnih sredstev.

7.15.4 Cilj upravljanja s populacijo

Kljub alohtonemu izvoru vrste želimo ohraniti prisotnost fazana v zanj primernih predelih. Namesto dodajanja fazanov iz umetne vzreje pomagamo naravni populaciji fazana z vzdrževanjem remiz, krmnih njiv in intenzivnega lova tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti.

7.15.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Upravljanje s fazanom in izkoriščanje populacije fazanov z lovom se načrtuje s spremljavo populacije v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije.

Načrtuje se odvzem fazana. Izgube se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Dodajanje fazanov v lovišča je namenjeno predvsem lovu in nima pomembnega vpliva na povečevanje številčnosti. Dodajanje divjadi v lovišču mora biti nadzorovano (letni lovsko upravljavski načrt, letni načrt lovišč in lovišč s posebnim namenom) in usmerjeno v divjadi primerno okolje.

Dodajanje divjadi se po predlogu upravljavcev lovišč načrtuje okvirno z letnim lovsko upravljavskim načrtom. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04).

Na isti površini lovišča se lov naravnega fazana praviloma vrši samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na naravnega fazana, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Načrtovane višine odvzema pri fazanu ni potrebno dosegati, Odvzem pri dodanem številu fazanov se lahko omeji v deležu od vložka.

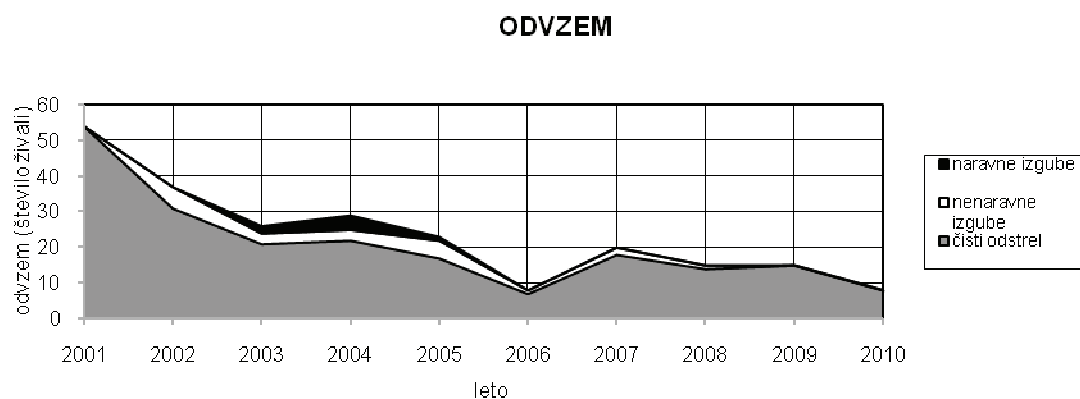
Preglednica 19: Pregled podatkov o fazanu za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	54	37	26	29	23	8	20	15	15	8	235
načrt - skupaj	77	70	62	32	25	30	23	25	17	16	377
odstrel in izgube / načrt (%)	70,1	52,9	41,9	90,6	92,0	26,7	87,0	60,0	88,2	50,0	62,3

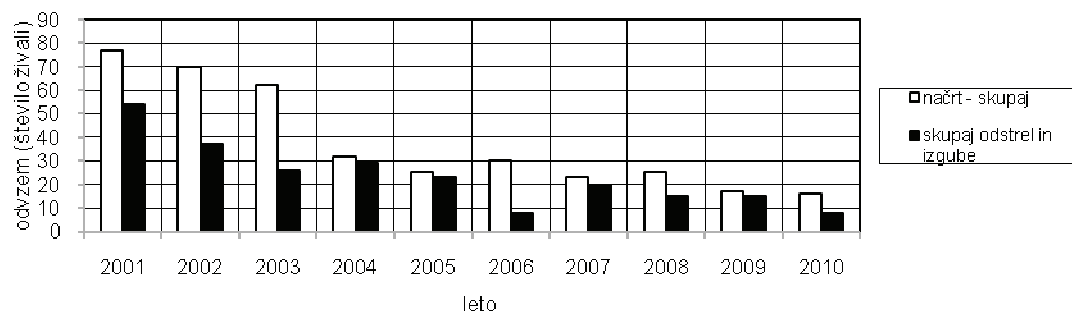
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	6	3	3	5	1	2	1	0	0	21	75,0
naravne izgube	0	0	2	4	1	0	0	0	0	0	7	25,0
skupaj izgube	0	6	5	7	6	1	2	1	0	0	28	100,0
delež izgub (%)	0,0	11,4	11,9	7,7	6,5	3,8	2,3	1,7	0,0	0,0	44,9	
čisti odstrel	54	31	21	22	17	7	18	14	15	8	207	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
4 cesta		6	3	3	5		2	1			20	71,4
6 plenilci			2	4	1						7	25,0
8 kosilnica						1					1	3,6

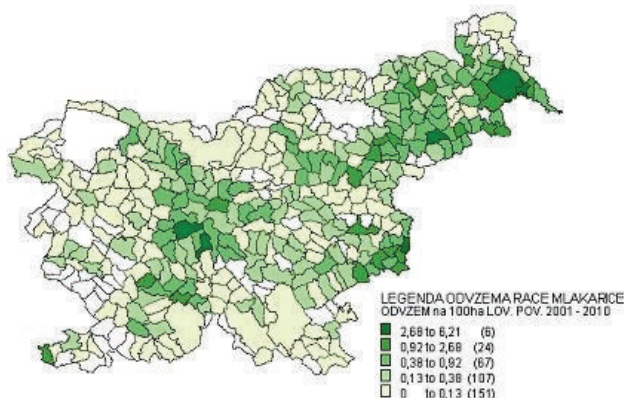
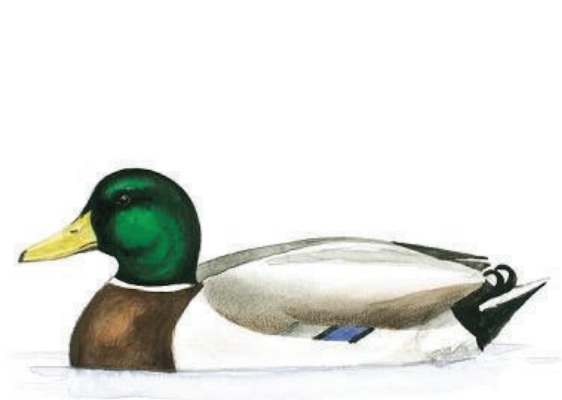
Grafikon 13: Analiza odvzema fazana v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

7.16 RACA MLAKARICA (*Anas platyrhynchos* L.)

7.16.1 Prostorski okviri obravnave

Raca mlakarica živi ob vseh rekah (Savinja, Dreta, Paka, Kamniška Bistrica) in večjih potokih ter večjih stoječih vodah: jezerih, ribnikih in mlakah v LUO. Prostorski okvir obravnave je LUO.

7.16.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem race mlakarice tekom desetletja je v rahlem upadanju, kar je odraz manjše pripravljenosti do lova te vrste. Stanje v populaciji race mlakarice namreč omogoča večje odvzeme in sicer v višini kakor so postavljeni načrti. Zaradi tega je tudi stopnja uresničevanja načrta nižja in znaša 66,7 %, kar pomeni skupaj 972 ptic. Beležimo le redke izgube, večino zaradi povoza, nekaj zaradi neznanih vzrokov.

7.16.3 Ocena stanja populacije

Populacija race se je številčno okrepila in povečala zaradi izboljšanja okolja.

7.16.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želimo zdravo populacijo race mlakarice, v katerih se bodo bolezni in zastrupitve pojavljale le izjemoma. Zato je cilj stabilna, zdrava populacija naravne starostne strukture, ki mora biti usklajena z dejavnostmi v okolju. Zadržati želimo ugodno spolno in starostno strukturo populacije.

7.16.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Upravljanje z raco mlakarico in izkoriščanje te divjadi z lovom se načrtuje s spremljavo populacij v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije.

Načrtuje se odvoz race mlakarice. Izgube se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Dodajanje rac na naravne vodotoke praviloma ni dovoljeno. Dodajanje rac je izjemoma dovoljeno le v njim primerno okolje, na lokacijah in območjih, urejenih za revitalizacijo populacije.

Lov na raco mlakarico se na določenih predelih območja ali vsem območju zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem lahko omeji na 2 dneva v tednu, katera skupaj dorečejo upravljavci lovišč združeni v OZUL. Lov na raco mlakarico na posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami, ki veljajo za to območje. Priporočljivo je tudi izločiti del vodnih površin kot površine, kjer se lov sploh ne izvaja (mirne cone).

Načrtovane višine odvzema pri raci mlakarici ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30% preseganja načrta. V primeru dodajanja rac v lovišče, se lahko odvoz omeji v deležu od vložka.

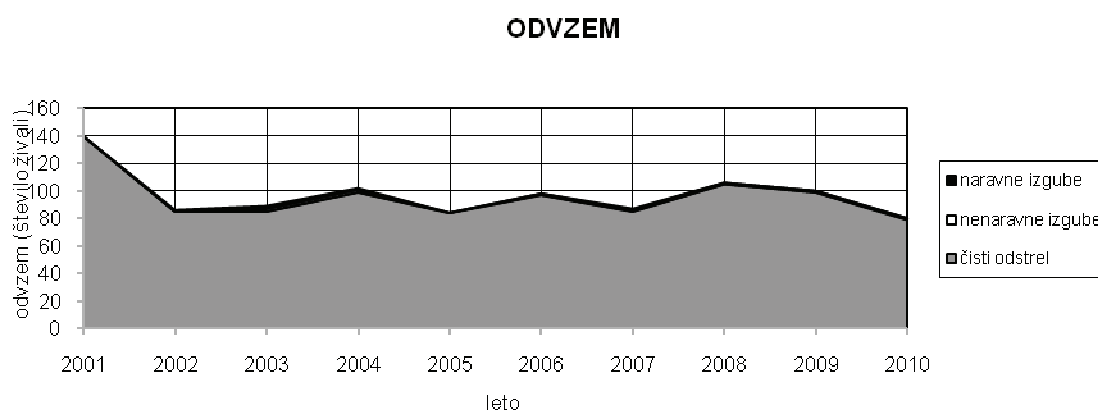
Preglednica 20: Pregled podatkov o raci mlakarici za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	140	86	89	102	84	98	87	106	100	80	972
načrt - skupaj	191	178	132	137	150	146	150	120	124	130	1458
odstrel in izgube / načrt (%)	73,3	48,3	67,4	74,5	56,0	67,1	58,0	88,3	80,6	61,5	66,7

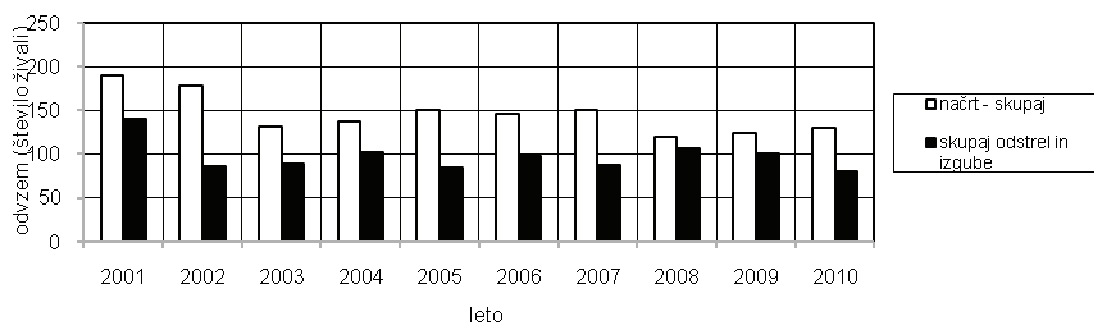
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	2	2	0	1	1	1	1	1	9	64,3
naravne izgube	0	1	2	1	0	0	1	0	0	0	5	35,7
skupaj izgube	0	1	4	3	0	1	2	1	1	1	14	100,0
delež izgub (%)	0,0	2,1	5,9	4,0	0,0	1,5	3,4	1,1	1,2	1,6	21,0	
čisti odstrel	140	85	85	99	84	97	85	105	99	79	958	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		1	2	1			1				5	35,7
4 cesta			2	2		1	1	1	1	1	9	64,3

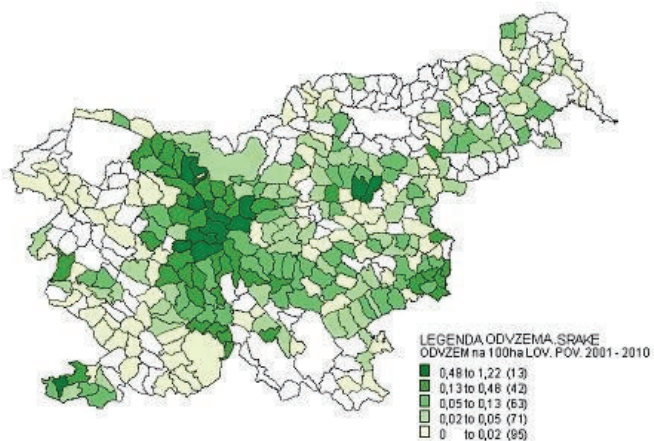
Grafikon 14: Analiza odvzema race mlakarice v LUO

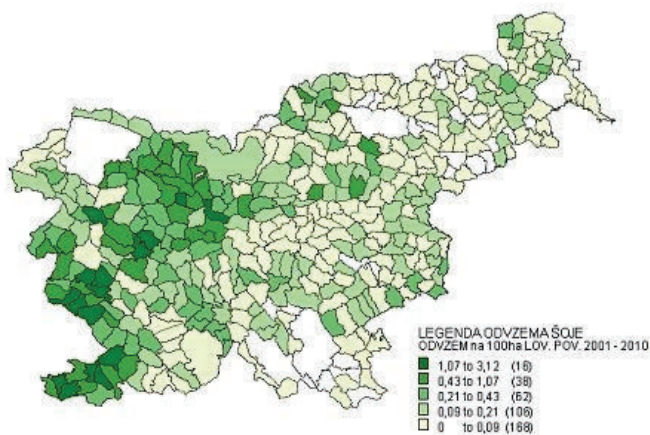
PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

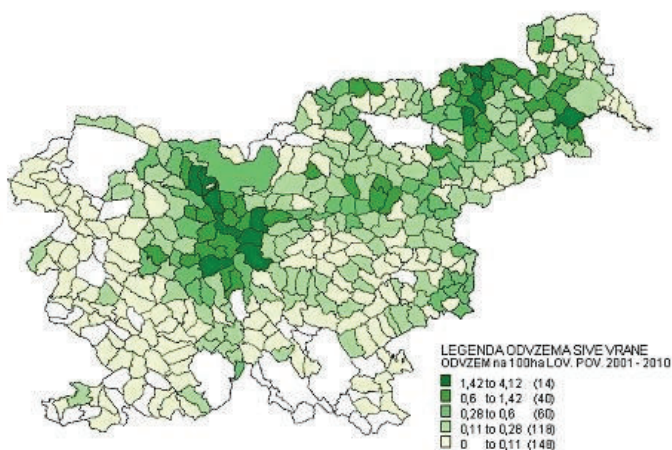
7.17 SRAKA (*Pica pica* L.), ŠOJA (*Garrulus glandarius* L.) in SIVA VRANA (*Corvus corone cornix* L.)

Sraka

Šoja

Siva vrana

7.17.1 Prostorski okviri obravnave

Sraka živi v nižjih, ravninskih predelih območja. Šoja in siva vrana živita na celotnem LUO, z izjemo najvišjih predelov nad zgornjo gozdno mejo. Šoja je ptica gozda in gozdnega roba, siva vrana je vezana na odprte površine kmetijskih zemljišč in v zadnjem času tudi na naselja. Prostorski okvir obravnave za vse tri vrste je LUO.

7.17.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Trend odvzema srake je upadajoč. Odvzetih je bilo 515 osebkov, kar pomeni 63,7% realizacijo. Podobno je v upadanju odvzem šoje, odvzetih je bilo 1.126 osebkov, realizacija je bila 86,0 %. Za obe vrsti velja, da načrti odvzema predstavljajo v največji meri želje lovišč, realizacija odvzema pa je bolj slučajnostne narave. Odvzem sive vrane je stagniral do leta 2006, nato pa začel naraščati do najvišje vrednosti v letu 2010. Skupaj je bila odvzeta 2.042 osebkov, kar pomeni 88,9% realizacijo. Načrt in realizacija sta bila v drugi polovici obdobja bistveno višja zaradi povečanega obsega škod od sivih vran in z namenom preprečevanja škod.

7.17.3 Ocena stanja populacije

Stanje srake in šoje je stabilno zaradi ugodnih bivalnih in prehranskih razmer. Mestoma povzročata manjše škode.

Številčnost sive vrane se verjetno povečuje, ker je zelo prilagodljiva vrsta in zavzame predele, iz katerih se ostale vrste umikajo, predvsem v neposredni bližini človekovih bivališč. Združuje se v velike jate, ki povzročajo opazno škodo v kmetijstvu, zlasti na intenzivnih kmetijskih kulturah (koruza, sadovnjaki, klijivanje bal).

7.17.4 Cilj upravljanja s populacijo

Ohranitev vitalnih populacij srake in šoje v velikosti, da ne povzročata opaznih škod. Zniževanje številčnosti sive vrane z namenom preprečevanja škod v kmetijstvu.

7.17.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Naštete vrste ptic iz družine vranov imajo pomembno vlogo razširjevalcev plodov in semen gozdnega drevja in grmovja, zato višine načrtovanega odvzema za srako in šojjo ni potrebno dosegati. Odvzem srake in šoje se v osnovi načrtuje skladno s trajnostno rabo naravnih virov v minimalnem številu, praviloma pa le za primere preprečevanja povzročanja škod na človekovem premoženju. Lov sive vrane se načrtuje v obsegu, ki ima za posledico čim manjši vpliv te vrste na okolje.

Odvzem se načrtuje le s skupno višino, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Za sivo vrano je dopustno odstopanje po višini navzdol do - 30%, odstopanje navzgor je v višini do + 100% načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov sive vrane, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija - 3 kose, navzgor pa je preseganje realizacije možno do 100% načrtovanega števila.

Za srako in šojjo načrtovane višine odvzema ni potrebno dosegati, odstopanje navzgor pa je omejeno na +30%.

Pri upravljanju s sivo vrano se tudi smiselno upoštevajo določila »*Akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano v Sloveniji*«.

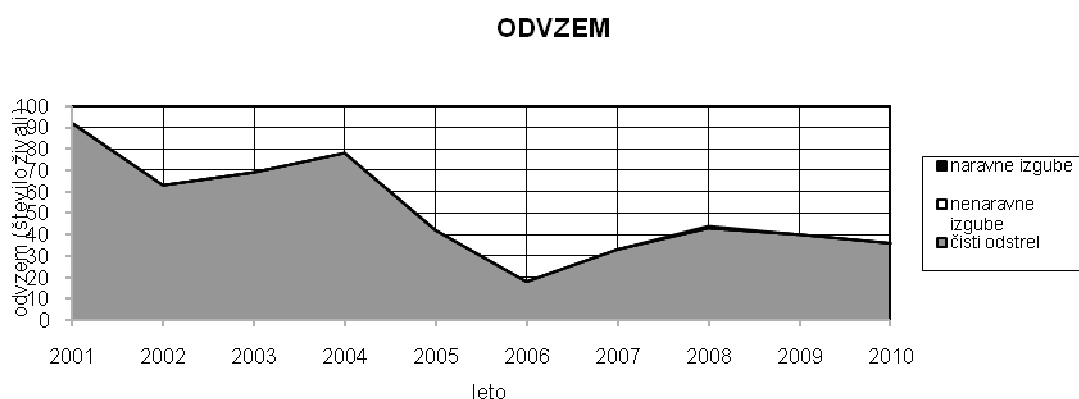
Preglednica 21: Pregled podatkov o sraki za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	92	63	69	78	42	18	33	44	40	36	515
načrt - skupaj	125	134	103	98	80	71	60	44	44	50	809
odstrel in izgube / načrt (%)	73,6	47,0	67,0	79,6	52,5	25,4	55,0	100,0	90,9	72,0	63,7

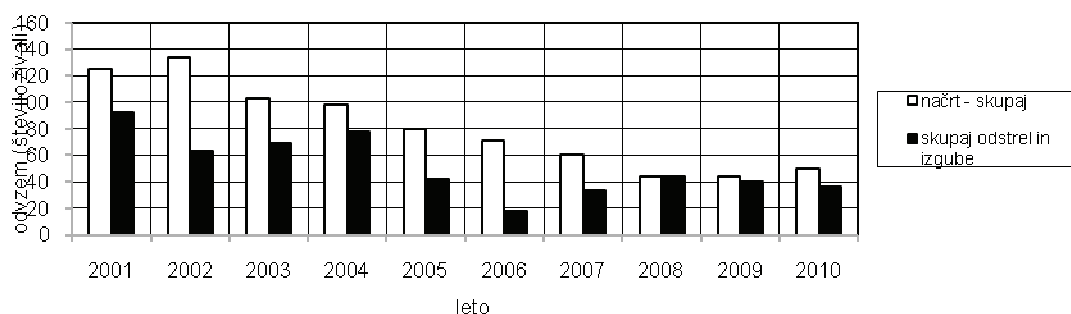
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	100,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	100,0
delež izgub (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,6	
čisti odstrel	92	63	69	78	42	18	33	43	40	36	514	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan								1			1	100,0

Grafikon 15: Analiza odvzema srake v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

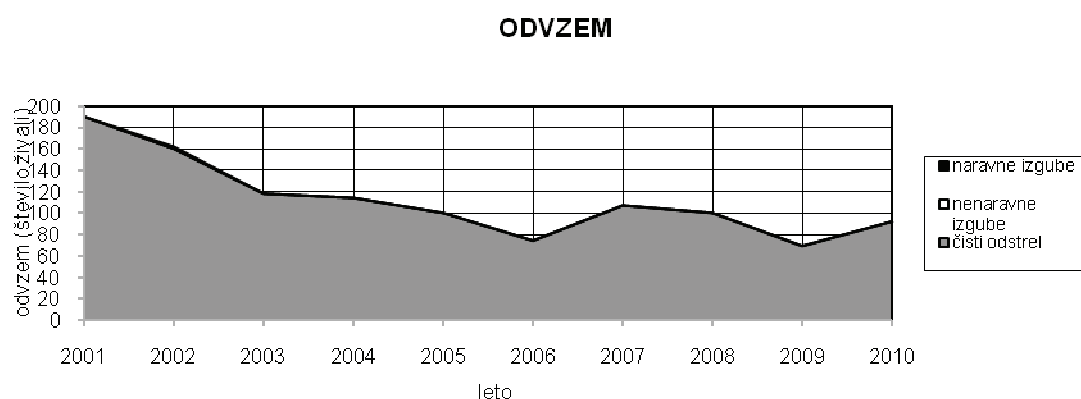
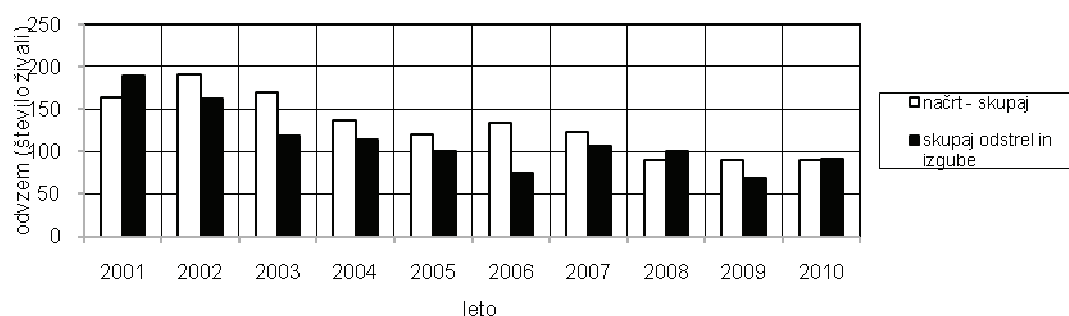

Preglednica 22: Pregled podatkov o šoji za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	190	162	118	114	100	74	107	100	69	92	1126
načrt - skupaj	164	191	170	137	120	134	123	90	90	90	1309
odstrel in izgube / načrt (%)	115,9	84,8	69,4	83,2	83,3	55,2	87,0	111,1	76,7	102,2	86,0

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100,0
skupaj izgube	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100,0
delež izgub (%)	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	
čisti odstrel	190	160	118	114	100	74	107	100	69	92	1124	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
6 plenilci		2									2	100,0

Grafikon 16: Analiza odvzema šoje v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

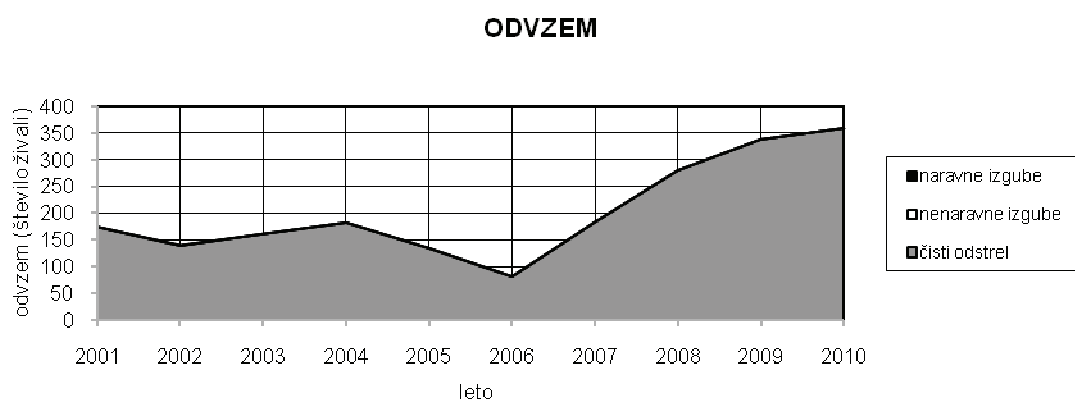
Preglednica 23: Pregled podatkov o sivi vrani za obdobje 2001 - 2011

Odstrel in izgube (kos ali %)											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	175	141	162	183	135	82	184	281	339	360	2042
načrt - skupaj	178	204	216	226	190	191	183	230	340	340	2298
odstrel in izgube / načrt	98,3	69,1	75,0	81,0	71,1	42,9	100,5	122,2	99,7	105,9	88,9

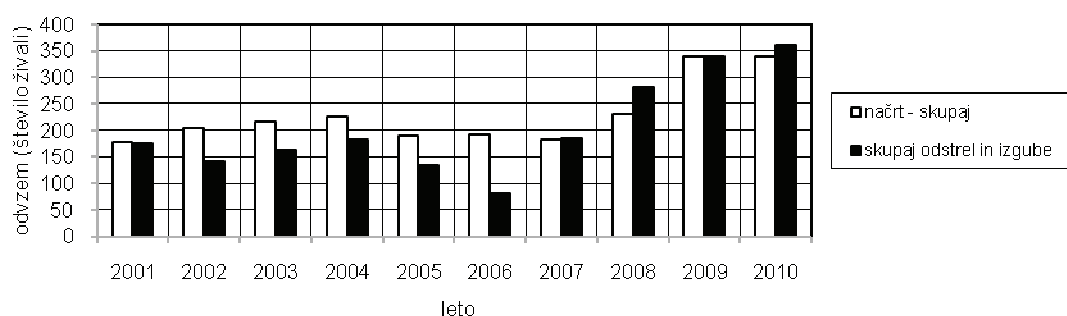
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0
skupaj izgube	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0
delež izgub (%)	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	
čisti odstrel	175	140	162	183	135	82	184	281	339	360	2041	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
6 plenilci		1									1	100,0

Grafikon 17: Analiza odvzema vrane v LUO

PRIMERJAVA ODVZEMA Z NAČRTOM

8 ZAKLJUČEK

Izdelava načrta je potekala v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/2010). Vir podatkov o odvzemu divjadi so bili letni območni lovsko upravljavski načrti za Kamniško-Savinjsko LUO za leta od 2001 do 2010. Vsi podatki so bili vsako leto zbrani v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju. Enako so bili letni območni lovsko upravljavski načrti vir podatkov o opravljenih delih za obdobje 2001 – 2010. Posamezni podatki so bili pridobljeni iz letnih načrtov lovišč za lovišča LUO. Zadnja tri leta so bili vsi podatki posredovani v elektronski obliki prek spletne aplikacije Lisjak.

Priprava podatkov za izdelavo dolgoročnega lovsko upravljavskega načrta se je vršila v drugi polovici leta 2010. Intenzivno pa smo začeli izdelovati načrt po 10. aprilu 2011, ko je bil oddan Letni območni lovsko upravljavski načrt za Kamniško – Savinjsko LUO in smo imeli na voljo podatke za leto 2010. Analize za izdelavo načrta in celotni načrt se je izdelal v izredno kratkem roku v mesecu aprilu, maju in juniju 2011. 21. junija 2011 je bil načrt v elektronski obliki oddan na MKO in se je začel postopek sprejemanja načrta.

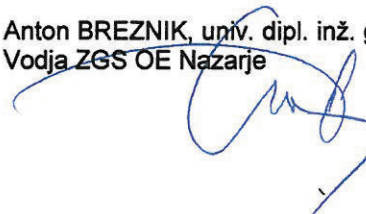
Načrt je izdelala:

Marija SODJA KLADNIK, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja oddelka za gozdne živali in lovstvo na OE Nazarje

Anton BREZNIK, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja ZGS OE Nazarje

Marko JONOZOVIČ, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja Oddelka za gozdne živali in lovstvo

Jošt JAKŠA, univ. dipl. inž. gozd.
v.d. Direktor ZGS

9 PRILOGE

9.1 Pregled pokrivanja lovsko upravljavskih območij z območnimi enotami ZRVSN in z gozdnogospodarskimi območji

LUO	OE ZRVSN	POVRŠINA (ha)
Kamniško Savinjsko LUO	Celje	61451,1
	Kranj	30025,7
	Ljubljana	16,4
	Maribor	23,2
SKUPAJ		91516,3

LUO	GGO	POVRŠINA (ha)
Kamniško Savinjsko LUO	GGO Celje	10333,0
	GGO Kranj	310,4
	GGO Ljubljana	29731,6
	GGO Nazarje	51119,9
	GGO Slovenj Gradec	21,4
SKUPAJ		91516,3

9.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi

TOČKE

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
39	Brkova tisa	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - sekati obsekavati oziroma drugače uničevati ali poškodovati drevesa, - spreminjati rastiščne pogoje, osenčenost dreves in rastišča, - obešati ali postavljati predmete na drevesa, - izvajati gradbena dela, ki lahko prizadenejo drevesa - graditi večje stalne objekte na območju neposrednega rastišča.
48	Detmarjev hrast	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
36	Solčavska tisa	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
37	Kosmačevi tisi	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
38	Emenčeva tisa	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
41	Jezernikova tisa	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
45	Mežnarjeva lipa ob cerkvi v Kokarjah	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
1026	Vadlanov topol v Zaklu	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi dendroloških spomenikov in spomenikov oblikovane narave v občini Žalec	(Uradni list RS, št.40/97)	
1452	Lipa ob gradu Krumperk	naravni spomenik	Odlok o spominskem parku revolucionarnih tradicij občine Domžale	(Uradni vestnik občine Domžale, št.8/84)	
1029	Marovtova smreka pod Dobrovljami	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi dendroloških spomenikov in spomenikov oblikovane narave v občini Žalec	(Uradni list RS, št.40/97)	
10	Igla	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
28	Izvir Libije (Ljubije)	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - graditi objekte na območju spomenikov, - postavljanje začasnih objektov.
34	Jezero pri Jezerniku	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
19	Klemenškov pekel	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
11	Matkov Škaf	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
6	Matkovo okno	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
7	Okno v Luknji	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
8	Okno v Mozirski Požganiji	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
9	Račka vrata	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
24	Slap - Cuc	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
23	Slap Savinja (Rinka)	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
25	Slap Skok v Podolševi	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - Naseljevanje alohtonih rastl. in živ. vrst, - gradnja obor za divjad.
29	Presihajoči studenec	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
27	Izvir Črne (Savinja)	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedana so: - gradbena dela, - zasipavanje vhoda v jamo, - odlaganje organskih in
31	Kisla (železna) voda pod Olševo	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
20	Jespa	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
21	Ledenica na Golteh	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	anorganskih odpadkov.
1734	Podgrajska jama (Podgreška jama)	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti v občini Žalec	(Uradni list RS, št.77/98)	
16	Zelena jama	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
22	Snežnica na Raduhi	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
35	Župnekovo žrelo	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	
1451	Železna jama	naravni spomenik	Odlok o spominskem parku revolucionarnih tradicij občine Domžale	(Uradni vestnik občine Domžale, št.8/84)	Prepovedano je: - spreminjati vegetacijsko odejo na površju nad jamo ali breznom (npr. krčenje gozda), - gradnje vseh vrst ob vseh v jamo ali brezno.
1455	Babja jama	naravni spomenik	Odlok o spominskem parku revolucionarnih tradicij občine Domžale	(Uradni vestnik občine Domžale, št.8/84)	
1023	Škorš pri Vrtačnikovi domačiji	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi dendroloških spomenikov in spomenikov oblikovane narave v občini Žalec	(Uradni list RS, št.40/97)	Prepovedano je: - sekati obsekavati oziroma drugače nasilno uničevati ali poškodovati drevesa, - spreminjati rastiščne pogoje, osenčenost dreves in rastišča, - obešati ali postavljati predmete na drevesa, - izvajati gradbena dela, ki lahko prizadenejo drevesa - graditi večje stalne objekte na območju neposrednega rastišča.

OBMOČJA

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POVRŠINA (ha)
2	Logarska dolina	krajinski park	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - naseljevanje alohtonih rastl. in živ. vrst, - gradnja obor za divjad.	751,8
3	Golte	krajinski park	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)		1128,0
13	Soteska Savinje pri Igli	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - graditi objekte na območju spomenikov, - postavljanje začasnih objektov.	73,9
17	Golarjev pekel	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)		16,3
33	Jezero Biba	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)		0,7

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POVRŠINA (ha)
654	Tirske peči	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)		34,2
1732	Jama Škadovnica	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti v občini Žalec	(Uradni list RS, št.77/98)	Prepovedana so: - gradbena dela, - zasipavanje vhoda v jamo, - odlaganje organskih in anorganskih odpadkov.	1,5
1733	Jama Vetrnica	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti v občini Žalec	(Uradni list RS, št.77/98)		2,4
32	Savinja od izvira do Ljubnega	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedana je: - gradnja in postavitve objektov in novih poti - poseganje v obrežno vegetacijo.	77,4
1454	Spominski park revolucionarnih tradicij občine Domžale	krajinski park	Odlok o spominskem parku revolucionarnih tradicij občine Domžale	(Uradni vestnik občine Domžale, št.8/84)	Na območju spominskega parka je gradnja stavba za stalno in občasno bivanje omejena na potrebe gozdarskega in kmetijskega izkoriščanja in turistično rekreacijske dejavnosti, ki so povezane s prosto naravo: - prepovedani so posegi, ki bi degradirali to območje (uničevanje ali poškodovanje gnezdišč in prostorov, kjer se živali zadržujejo ali razmnožujejo, postavljanje ograj, ki niso avtohtono pogojene, parkiranje ali puščanje motornih vozil ali prikolic izven za to določenih urejenih mest, kurjenje ognja izven za to določenih ali urejenih prostorov, preseganje dovoljene ravni hrupa določene s predpisi o varstvu pred hrupom (5. člen odloka) - na območju geomorfp. naravnih vrednot (Železna jama, Babja jama) velja varstveni režim za varstvo podzemeljskih geomorfoloških naravnih vrednot opisan v poglavju (11., 12. člen Odloka).	148,6
1688	Drevored ob graščini Žovnek	spomenik oblikovane narave	Odlok o razglasitvi dendroloških spomenikov in spomenikov oblikovane narave v občini Žalec	(Uradni list RS, št.40/97)	Prepovedano je: - sekati obsekavati oziroma drugače nasilno uničevati ali poškodovati drevesa, - spreminjati rastiščne pogoje, osenčenost dreves in rastišča, - obešati ali postavljati predmete na drevesa, - izvajati gradbena dela, ki lahko prizadenejo drevesa - graditi večje stalne objekte na območju neposrednega rastišča.	10,3
5	Greben Smrekovec-Komen	naravni rezervat	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje	(Uradni list SRS, št.27/87)	Prepovedano je: - graditi objekte - vsako poseganje, ki bi lahko spremenilo rastiščne razmerena lokaliteti - izvajanje melioracijska dela - povzročaje hrupa - gradnja obor za divjad - nadelava novih poti.	349,5

9.3 Naravne vrednote z varstvenimi režimi

ZVRST	OPIS ZNAČILNOSTI	NV-TOČKE	NV-OBMOČJA	NV-OBMOČJA (V)
Botanična	Rastišča redkih vrst, pomembni ekosistemi za rastline (travišča, močvirne dokline, suhi travniki).	1	6	0
Drevesna	Izjemna drevesa ali skupina dreves rastišča redkih drevesnih vrst	49 (3)	1	0
Ekosistemska	Dobro ohranjeni ekosistemi (gozovi, mokrišča, gozdovi, močvirja, bajerji)	0	10 (1)	2
Geološka	Izjemna oblika zemeljske skorje ter procesov v njeni notranjosti, nahajališča mineralov in fosilov	4	11	0
Geomorfološka	Izjemna oblika površja slapovi, udornice, soteske, ledeniški balvani, kraški pojavi, ponori	18	23 (1)	12
Geomorfološka podzemeljska Jame	Jame, brezna, udornice	12	2	0
		275		
Hidrološka	Izviri, vodotoki, ponikalnice,	7	24 (8)	3
Oblikovna naravna vrednota	Drevoredi, parki, parkovni gozd, arboretum	0	4	0

KONKRETNE USMERITVE

IDENT. ŠT.	NARAVNA VREDNOTA	ZVRST	KONKRETNE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
4565	Rova - zalit glinokop	HIDR, BOT	Na območju naravne vrednote naj se ne izvaja lov rac mlakaric (Možna je zamenjava z drugimi, zavarovanimi vrstami vodnih ptic. Lov pomeni vznemirjanje ptičje favne).	13,4
5258	Želodnik - ribnik	EKOS	Na območju naravne vrednote naj se ne izvaja lov rac mlakaric (Možna je zamenjava z drugimi, zavarovanimi vrstami vodnih ptic. Lov pomeni vznemirjanje ptičje favne).	5,7
5259	Prevoje - ribniki	EKOS, HIDR, ZOOL	Na območju naravne vrednote naj se ne izvaja lov rac mlakaric (Možna je zamenjava z drugimi, zavarovanimi vrstami vodnih ptic. Lov pomeni vznemirjanje ptičje favne).	6,9

9.4 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi

KODA	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
11300	Kamniško - Savinjske Alpe	Veljajo usmeritve za natura 2000 območje Kamniško-Savinjske Alpe.	10796,8
12300	Menina planina	Veljajo usmeritve za območje NATURA 2000 Menina	6815,5
13200	Dobrovlje - Čreta	Veljajo splošne usmeritve za območja NATURA 2000 in EPO.	4343,7
16800	Savinja - Letuš	Veljajo usmeritve za območje NATURA 2000 Savinja - Letuš.	153,0
17100	Savinja med Radmirjem in Nazarjami	Veljajo usmeritve za gozdne habitatne tipe, kvalifikacijske vrste rastlin in živali. - Z namenom zagotavljanja miru na najpomembnejših počivališčih in prezimovališčih vodnih ptic, se lov na mlakarico in druge vrste od 1. novembra do 1. aprila ne izvaja.	209,2
17600	Žovneško jezero	Z namenom zagotavljanja miru na najpomembnejših počivališčih in prezimovališčih vodnih ptic, se lov na mlakarico in druge vrste 1. novembra do 1. aprila ne izvaja.	139,1

KODA	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
26200	Češeniške in Prevojske gmajne	Upošteva naj se usmeritve za habitatne tipe barij in močvirij, gozdne ter vodne in obvodne habitatne tipe: - Upošteva naj se usmeritve za hidrološke, botanične in ekosistemske naravne vrednote.	501,5
26300	Tunjščica	Upoštevajo naj se usmeritve za gozdne ter vodne in obvodne habitatne tipe.	353,3
27100	Ihan	Upoštevajo naj se varstveni režimi za Spominski park revolucionarnih tradicij občine Domžale: - Ohranjajo naj se mejice in raznolika krajina.	68,5
27400	Krašnja	Ohranja naj se tradicionalna mozaična kmetijska krajina.	120,3
28700	Dolga jama	Upoštevajo naj se usmeritve za varstvo jam.	19,7
29200	Melišča pri Stahovici	Upoštevajo naj se usmeritve za botanične naravne vrednote	9,2

9.5 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)

KODA	STATUS	OBMOČJE	POVRŠINA (ha)
SI3000038	SCI	Smrekovško pogorje	73,3
SI3000043	SCI	Stahovica - melišča	7,3
SI3000067	SCI	Savinja - Letuš	145,0
SI3000079	SCI	Prevoje	312,2
SI3000095	SCI	Tinetova jama	5,8
SI3000097	SCI	Covška prepadna	27,2
SI3000098	SCI	Mesarska lopa	20,4
SI3000099	SCI	Ihan	66,7
SI3000108	SCI	Raduha	1617,1
SI3000111	SCI	Savinja pri Šentjanžu	141,5
SI3000235	SCI	Olševa - borovja	128,1
SI3000261	SCI	Menina	4161,5
SI3000264	SCI	Kamniško - Savinjske Alpe	1354,8
SI5000024	SPA	Kamniško - Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke	7016,8
	OIP		144,2

* Območja, za katere so v OPAN-u podane podrobne usmeritve za lovstvo

9.6 Kronologija izdelave načrta

Datum	Opravo
2010, začetek 2011	Ureditev baz podatkov (odvzem, dela v okolju, škode, popis objedenosti...)
November in december 2010	Zbiranje pobud zainteresirane javnosti v zvezi z ON
December 2010	Izdaja obvestila o nameri izdelave ON na MOP
Januar 2011	Priprava in uskladitev enotne predloge za tekstovni in tabelarni del ON – LUN
Marec – junij 2011	Pridobitev in uskladitev naravovarstvenih smernic z ZRSVN
21. 4. 2011	Sodelovanje na delavnici o ON na BF – Oddelku za gozdarstvo
24. 5. 2011	Dokončna izdelava in uskladitev Navodil za usmerjanje razvoja divjadi, ki so vgrajena v tekst vseh ON – LUN, s predstavniki znanstveno – raziskovalnih institucij ter Lovsko zvezo Slovenije in OZUL-i
Januar – junij 2011	Izdelava osnutka ON – LUN in priprava poglavja o živalskem svetu ter medsebojni usklajenosti živalske in rastlinske komponente za ON - GGO
2. 6. 2011	Javna obravnava na MOP glede morebitne potrebne izdelave CPVO
Junij 2011	Pregled osnutkov ON – LUN za vseh 15 LUO na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ter posredovanje pripombe načrtovalcem na OE ZGS;
21. 6. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - prvič
24. 6. 2011	Oddaja osnutkov ON v nadaljnjo proceduro sprejemanja na MKGP in glede potrebnosti CPVO na MOP
September 2011	Pridobitev in pregled recenzijskih poročil na ON – LUN, ki so jih posredovali izbrani recenzenti s strani MKGP iz BF in GIS – za Kam.-Sav. LUO je recenzijsko poročilo izdelal dr. Boštjan Pokorny.
September in oktober 2011	Priprava dopolnjenega osnutka načrta ON skladno s pripombami recenzenta in priprava poročila o (ne)upoštevanju pripomb.
Avgust 2011	Priprava kompandija za vse ON – LUN na ravni Slovenije
14. 9. 2011	Pridobitev odločbe MOP o nepotrebnosti CPVO za vse ON
14. 10. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - drugič
17. 10. 2011	Oddaja osnutkov ON na MKGP – drugič in vloga za odreditev javnih razgrnitev
17.11.2011	Javna predstavitev ON v Nazarjah, skupaj s kolegom Preložnikom iz Oddelka za gozdno gospodarsko načrtovanje
10. - 23.11.2011.	Javna razgrnitev ON na sedežu ZGS OE Nazarje v Nazarjah.
Januar 2012	Ureditev zbirnika prispelih pripomb na ON – LUN ter opredelitev do potrebnih popravkov osnutkov načrtov, ki bodo predlagani Svetom OE ZGS v obravnavo
14.2.2011	Svet ZGS OE Nazarje, opredelitev do pripomb na ON
23. 3. 2012	Svet ZGS, določitev predloga ON
April 2012	Oddaja ON na MKO v potrditev Vladi RS